

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

**BABASAVAR ANNELİK ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ VE
OKUL ÖNCESİ ÇAĞDA ÇOCUĞU OLAN ANNE-BABALARIN
ETKİLEŞİM DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ**

Özlem DÖNMEZ
(Yüksek Lisans Tezi)

İstanbul - 2019

T.C.
Marmara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

**BABASAVAR ANNELİK ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ VE
OKUL ÖNCESİ ÇAĞDA ÇOCUĞU OLAN ANNE-BABALARIN
ETKİLEŞİM DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ**

Özlem DÖNMEZ
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Ozana URAL

İstanbul - 2019

**Tüm kullanım hakları
M.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne aittir.**

© 2019

ONAY

Özlem DÖNMEZ tarafından hazırlanan “**Babasavar Annelik Ölçeği’nin Geliştirilmesi ve Okul Öncesi Çağda Çocuğu Olan Anne-Babaların Etkileşim Davranışlarının İncelenmesi**” konulu bu çalışma, 12.06.2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jüri üyeleri tarafından başarılı bulunmuş ve yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Adı Soyadı	İmza
TEZ DANIŞMANI	Prof. Dr. Ozana URAL	
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Gülden UYANIK	
JÜRİ ÜYESİ	Prof. Dr. Emine ERKTİN	

ÖZGEÇMİŞ

- 2007 - 2011 Küçükköy Kız Teknik ve Meslek Lisesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitim Alanı, Okul Öncesi Eğitim Dalı (Okul Birincisi)
- 2011 - 2016 Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, İlköğretim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı (Yüksek Onur Mezunu ve Bölüm Birincisi)
- 2016 - 2019 Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Temel Eğitim Anabilim Dalı, Okul Öncesi Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı

İLETİŞİM BİLGİLERİ

- Görev Yaptığı Kurum :** (2017-....) Maltepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı (Arş. Gör.)
- E-posta :** ozlemdonmez@maltepe.edu.tr
ozlemdonmez1993@gmail.com
ozlemdonmez@gmail.com

ÖNSÖZ

Okul öncesi çağda çocuğu olan annelerinin babasavar annelik davranışlarını incelemek amacıyla geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının geliştirildiği, bu davranışların bazı değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığının sınıandığı, anne-baba-çocuk etkileşim davranışlarının incelendiği bu araştırmanın tüm süreçlerinde desteğini ve güvenini hissettiren, değerli katkılarıyla tezimi yönlendiren, tam tıkanığım ve kendime olan güvenimi kaybettiğim anda yeniden kendime güvenip canlanmamı sağlayan, bana çok kıymetli vaktini ayıran, kendisinden tezimle ve akademisyenlikle ilgili çok şey öğrendiğim ve öğrenmeye devam edeceğim çok değerli hocam, idolüm ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Ozana URAL'a sonsuz teşekkür ederim.

Yüksek lisans ders döneminde tanıştığım ve kendisinden çok şey öğrendiğim ve öğreneceğim, tanıştığım gündən beri kendisini örnek aldığım, bana güveni ile yapabileceklerimi fark etmemi sağlayan ve tez danışmanım Sayın Prof. Dr. Ozana URAL hocam ile tanışmamı sağlayan çok değerli hocam Sayın Prof. Dr. Gülden UYANIK BALAT'a çok teşekkür ederim.

Mezun olduğum üniversiteden eğitim fakültesi dekanım ve çok değerli hocam Sayın Prof. Dr. Emine ERKTİN'e çok teşekkür ederim.

Birlikte çalışma fırsatı bulduğum, beni derslerine kabul eden, derslerini asiste ettiğim ve kendilerinden çok şey öğrendiğim çok kıymetli hocalarım Sayın Prof. Dr. Ayla OKTAY, Sayın Prof. Dr. Rengin ZEMBAT, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Handan DOĞAN ve Sayın Doç. Dr. Melike Türkan BAĞLI başta olmak üzere Maltepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi ailesine; Marmara Üniversitesi ve Boğaziçi Üniversitesi'nde kendilerinden ders alma fırsatı bulduğum ve çok şey öğrendiğim hocalarıma bana kattıkları için çok teşekkür ederim. Akademisyenlik yolculuğumda her birinizin rehberliği ve sizlerden öğrendiklerim çok çok değerli.

Çalışmamın istatistik kısmında kendimi çıkmazda hissettiğim her an değerli fikirlerini esirgemeyen çok değerli hocalarım Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Çiğdem ÖZCAN'a, Öğr. Gör. Elif KÜÇÜKOĞLU'na, Dr. Öğr. Üyesi Engin ADER'e ve Arş. Gör. Savaş KARATAŞ'a çok teşekkür ederim.

Nitel ve nicel verilerin toplanmasında destek olan ilçe MEB'ler, okul yöneticileri, öğretmenler, okul çalışanları ve araştırmamın katılımcıları ailelere çok teşekkür ederim. Her zaman bana güç veren, destekleyen ve beni besleyen, kendime daha fazla güvenmemi sağlayarak beni motive eden, iyi şeyler yaptığımı ve değerli olduğumu hissettiren, sevgi ve saygılarını asla esirgemeyen, iyi ki tanıştığım canım öğrencilerime çok teşekkür ederim.

Ders döneminde birlikte çalışıp araştırmalar yaptığım, tezlerimize birlikte başlayıp birlikte sonlandırdığımız ve bu süreçte birbirimize her an destek olduğumuz, yapamayacağım dediğim anda destekleriyle beni kendime getiren motivasyon kaynaklarım sevgili arkadaşlarım Seray DURKAYA ve Meltem KARASULU KAVUNCUOĞLU'na destekleri için çok teşekkür ederim.

Adını anamadığım, herhangi birini atlarsam diye çekindiğim, eğer birini unutursam sonrasında çok üzüleceğimi düşündüğüm tüm hocalarıma ve arkadaşlarıma isim vermeden teşekkür ederim.

Verileri dağıtmamda ve toplamamda destek olan, benimle bavul bavul veri taşıyıp okul okul gezip veri dağıtan annem Hayriye DÖNMEZ ve babam Fahri DÖNMEZ'e, veri girişine yardımcı olan ve bilgisayar ile ilgili tıkanırdığım her an destek olan kardeşim Önder DÖNMEZ'e teşekkür ederim. Canım aileme bana sağladıkları destek, güven, anlayış ve sabır için sonsuz teşekkür ederim, iyi ki varsınız.

Özlem DÖNMEZ

Haziran 2019, İstanbul

ÖZET

BABASAVAR ANNELİK ÖLÇEĞİ'NİN GELİŞTİRİLMESİ VE OKUL ÖNCESİ ÇAĞDA ÇOCUĞU OLAN ANNE-BABALARIN ETKİLEŞİM DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

Aile çocuğun etkileşime girdiği ilk sosyal gruptur. Hem anne hem baba çocuğun gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Ancak annelerin çocuğun gelişimine daha etkin katıldığı, babanın pasif kaldığı görülmektedir. Çocuğun gelişimine babaların daha az, annelerin daha fazla katılması o kültürün annelik ve babalık rollerine yüklediği anlamlara göre değişkenlik gösterebilmektedir.

Bu araştırmanın amacı, babasavar annelik ölçeğinin geliştirilmesi, babasavar annelik davranışlarının farklı değişkenlere göre incelenmesi ve anne-baba-çocuk etkileşim davranışlarının incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Babasavar Annelik Ölçeği'nin geçerlik düzeyi nedir?
2. Babasavar Annelik Ölçeği'nin güvenilirlik düzeyi nedir?
3. Annelerin babasavar davranışları anne bakım süresi, anne çalışma durumu, anne çalışma saati, anne eğitim durumu, annenin yaşı, baba çalışma saati, baba eğitim durumu, babanın yaşı, birlikte yaşanan akraba olup olmaması, çocuk bakımında destek alınıp alınmaması, çocuk sayısı, evlilik süresi ve okul türü değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
4. Annelerin çocuklarıyla olan algıladıkları etkileşim düzeyi nedir?
5. Annelerin çocuklarıyla etkileşimini etkileyen faktörler nelerdir?
6. Annelerin benimsedikleri anne babalık anlayışları nelerdir?
7. Annelerin eşleriyle algıladıkları etkileşim düzeyi nedir?
8. Annelerin eşleriyle algıladıkları etkileşim türü nedir?
9. Annelerin eşleriyle daha iyi bir etkileşim kurmak için beklentileri nelerdir?

Bu çalışmada açılımlayıcı sıralı karma yöntem deseni kullanılmıştır. Araştırmanın nicel kısmında evreni İstanbul'da 36-72 aylık çocukları olan annelerdir. Örneklem grubu ise 6 ilçeden seçkisiz örnekleme yöntemiyle seçilmiş 25 okul öncesi eğitim kurumunda 36-72 aylık çocuğu olan 524 annedir. Veriler araştırmacı tarafından "Babasavar Annelik Ölçeği" ve "Aile Bilgi Formu" ile toplanmıştır. Benzer test güvenilirliği ve test tekrar test analizi 2 okuldan 54 anne ile yapılmıştır. Geliştirilen ölçeğin geçerlik güvenilirlik sınamaları yapılmış ve geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu kanısına varılmıştır. Daha sonra annelerin babaların erişimini kısıtlayan davranışlarının farklı değişkenlere göre değişip değişmediğinin incelendiği fark testleri

yapılmıştır. Nicel bulgular araştırma sorularına uygun olarak istatistik paket program aracılığıyla çözümlenmiştir.

Araştırmanın nitel kısmı kapsamında İstanbul ili Avrupa ve Anadolu yakasından kolay ulaşılabilir örneklem yoluyla seçilen birer ilçeden 2 okuldan toplam 13 katılımcıyla yüz yüze görüşülmüştür. Nitel bulguların çözümlenmesinde betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen nicel bulgular incelendiğinde; yapılan analizler sonucunda “Babasavar Annelik Ölçeği”nin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür. Yapılan fark testleri sonucunda annenin çocuk bakım süresi, çalışma durumu ve saati, eğitim durumu, yaşı ile babanın çalışma saati ve eğitim durumu, çocuk bakımında alınan destek, çocuk sayısı, evlilik süresi ve okul türüne göre annelerin babasavar davranışlarında fark bulunurken; babanın yaşı ve birlikte yaşanan akraba olup olmamasına göre fark bulunmamıştır.

Araştırmanın nitel bulgularına göre; annelerin tamamına yakını çocuğuyla ve eşiyile etkileşiminden memnun olduğunu belirtmiştir. Annelere göre çocuklarıyla etkileşimini çocukla ilgili faktörler (çocuğun mizacı, cinsiyeti, sağlığı, davranışları), aile içi faktörlerden (anne babaini mizacı, çocukla iletişim, kaliteli zaman, baba katılımı) ve aile dışı faktörlerden (okul, teknoloji, gelenek ve görenekler, uzman ve kaynak desteği) etkilenmektedir. Annelerin çoğu anne babalık anlayışını eşitlikçi olarak tanımlasa da söyledikleri anne babalık anlayışı ile çelişen örnekler vermişlerdir. Annelerin çoğu eşleriyle iletişim türlerinin konuya göre değiştiğini ifade etseler de çocuk ve ev ile ilgili konularda kendilerinin, maddi konularda ise eşlerinin daha baskın olduğunu belirtmişlerdir. Anneler eşleri ile daha iyi bir etkileşim kurmak için uzman ve kaynaklardan bilgi almanın yanı sıra eşinin daha katılımcı olmasını, iletişiminin daha güçlü olmasını ve çalışma koşullarının daha rahat olmasını beklemektedir.

Elde edilen bulgular, ilgili literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Babasavar Annelik Ölçeği, okul öncesi çağda çocuğu olan anne-babalar, anne babaların etkileşim davranışları

ABSTRACT

**DEVELOPMENT OF MATERNAL GATEKEEPING SCALE AND EXAMINING
INTERACTION BEHAVIORS OF MOTHERS AND FATHERS OF PRESCHOOL
AGED CHILDREN**

Family is the first social group in which child interacts. Both mothers and fathers have an impact on the development of children. However, it is obvious to see that mothers more involve in the development of children while fathers remain more passive. The participation of mothers and fathers in the development of the child may vary according to the cultural attributions given to mother and father roles.

The aim of the research is to develop a valid and reliable measuring instrument to investigate the maternal gatekeeping of mothers, examining maternal gatekeeping behaviors of mothers according to different variables, and examining mother-father-child interactions. In order to reach that aim, answers for the questions were sought:

1. What is the validity of the “Maternal Gatekeeping Scale”?
2. What is the reliability of the “Maternal Gatekeeping Scale”?
3. Do the maternal gatekeeping behaviors differ according to duration of maternal care, mothers’ working status, working hours, ages, fathers’ education levels, ages, living together with a relative or not, number of children, duration of marriage, and schools’ types?
4. What are the perceived interaction levels of mothers with their children?
5. What are the factors that affect the interaction between mothers and their children?
6. What are the parental attitudes of mothers?
7. What are the perceived interaction levels between mothers and their spouses?
8. What are the perceived interaction types between mothers and their spouses?
9. What are the expectations of mothers to have better interactions with their spouses?

In this research “Exploratory Sequential Mixed Model” was used. In the qualitative part of the study, the population is mothers of 36-72 months’ children from private and state preschools in Istanbul. The sample of the research was randomly selected 524 mothers of 36-72 from 25 preschools of 6 districts. The data was collected via “Maternal Gatekeeping Scale” and “Family Information Form”. Similar test reliability and test retest analysis were conducted with 54 mothers from 2 preschools. Reliability and validity analysis of the scale were done and it is considered that is a reliable and valid measurement tool. Then, in order to investigate whether

there are differences in the behaviors of mothers according to different variables, comparison tests were conducted. Quantitative results were analyzed via the statistical package program in accordance with the research questions.

In the qualitative part of the study, face-to-face conversations with 13 participants from 2 preschools were conducted. In order to analyze qualitative data, descriptive and content analysis were used.

According to the quantitative results of the study, it is revealed that “Maternal Gatekeeping Scale” is a valid and reliable measurement tool. As the results of the comparison tests, although there are differences according to the duration of maternal care, mothers’ working status, working hours, education levels, ages, fathers’ working hours, education levels, whether there is a support in child care, number of child, school type, and duration of marriage; there is no difference according to fathers’ ages and whether there is a relative living with or not.

According to the qualitative results of the research, the majority of the mothers said that they are satisfied their interactions with their children and spouses. According to the mothers’ point of view, their interactions with their children are influenced from child-related (child’s temperament, gender, health, and behaviors), family-related (parents’ temperament, communication with the child, quality time, and father involvement), and out-of-family factors (school, technology, customs and traditions, expert and resource support). Although the majority of the mothers define their parental attitudes as equitable, their examples are contradictory. The majority of the mothers think their interactions with their spouses’ change according to the topic. However, they stated that they are dominant in child and home related issues whereas their husbands are dominant in economic issues. Mothers’ expectations to have better interactions with their spouses are expert and resource support, more involved spouses, more powerful communication, and better working situations.

The results of the study were discussed in light of the relevant literature.

Key Words: Maternal Gatekeeping Scale, Mothers and fathers of preschool aged children, interaction behaviors of mothers and fathers

İÇİNDEKİLER

ÖZGEÇMİŞ.....	i
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	v
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
TABLOLAR LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiv
BÖLÜM I: GİRİŞ	16
1.1. Problem.....	16
1.2. Amaç.....	17
1.2.1. Araştırmanın Alt Amaçları.....	17
1.3. Önem	18
1.4. Varsayımlar	19
1.5. Sınırlılıklar.....	19
1.6. Tanımlar	19
BÖLÜM II: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	21
2.1. Ailenin Tanımı, Önemi ve Temel İşlevleri	21
2.2. Tarihsel Süreçte Çocuğun Eğitiminde Aile.....	22
2.3. Ailenin ve Çocuğun Kavramsal Değişimleri.....	23
2.4. Anne Babalık Kuramları.....	24
2.5. Anne Babalık Tutumları.....	25
2.6. Çocuğun Değeri.....	27
2.7. Aile İçi İletişim ve Önemi	28
2.7.1. Anne-Çocuk İletişimi ve Annenin Çocuğun Hayatındaki Önemi.....	28
2.7.2. Baba-Çocuk İletişimi ve Babanın Çocuğun Hayatındaki Önemi.....	28
2.7.3. Anne-Baba-Çocuk İletişimi ve Önemi	29
2.7.4. Anne-Baba-Çocuk Etkileşim Davranışları.....	29
2.8. Anne-Babanın Rol, Görev ve Sorumlulukları	29
2.9. Aile Eğitimi	31
2.9.1. Aile Eğitiminin Tanımı ve Tarihçesi.....	31
2.9.2. Aile Eğitiminin Amacı, Temel İlkeleri ve Önemi.....	32
2.9.3. Dünya’da Aile Eğitim Programları	33
2.9.4. Türkiyede Aile Eğitim Programları.....	41

2.9.5. Aile eğitimi programlarına katılımı etkileyen faktörler	44
2.9.6. Aile eğitimi programlarına baba katılımı	45
2.10. Fırsat Verici Anne Babalık (Parental Gateopening).....	45
2.10.1. Fırsat Verici Babalık (Paternal Gateopening)	46
2.10.2. Fırsat Verici Annelik (Maternal Gateopening)	46
2.11. Eşsavar Anne Babalık (Parental Gatekeeping)	46
2.11.1. Annesavar Babalık (Paternal Gatekeeping)	47
2.11.2. Babasavar Annelik (Maternal Gatekeeping)	47
2.12. Babasavar Annelik İle İlgili Araştırmalar, Ölçek Geliştirme ve Uyarlama Çalışmaları.....	50
2.12.1. Dünya’da Babasavar Annelik İle İlgili Araştırmalar, Ölçek Geliştirme ve Uyarlama Çalışmaları	50
2.12.2. Türkiye’de Babasavar Annelik İle İlgili Araştırmalar, Ölçek Geliştirme ve Uyarlama Çalışmaları.....	59
BÖLÜM III: YÖNTEM.....	62
3.1. Araştırmanın Modeli	62
3.2. Evren, Örneklem ve Çalışma Grubu.....	63
3.2.1. Evren	63
3.2.2. Örneklem.....	63
3.3.3. Çalışma Grubu-I.....	67
3.3.4. Çalışma Grubu-II	69
3.4. Veri Toplama Araçları	70
3.4.1. Aile Bilgi Formu	72
3.4.2. Babasavar Annelik Ölçeği.....	72
3.4.3. Görüşme Soruları	74
3.4.4. Annelik Bekçiliği Ölçeği (ABÖ).....	74
3.5. Verilerin Toplanması.....	75
3.5.1. Nicel Verilerin Toplanması	75
3.5.2. Nitel Verilerin Toplanması	75
3.6. Verilerin Çözümlemesi	76
3.6.1. Nicel Verilerin Çözümlemesi.....	76
3.6.2. Nitel Verilerin Çözümlemesi	77
BÖLÜM IV: BULGULAR	78
4.1. Nicel Araştırma Bulguları	78
4.1.1. Babasavar Annelik Ölçeği’nin Geçerlik Analizleri.....	78

4.1.2. Babasavar Annelik Ölçeği'nin Güvenirlik Analizleri	84
4.1.3. Annelerin Babasavar Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelendiği Fark Analizleri	89
4.2. Nitel Araştırma Bulguları.....	135
BÖLÜM V: SONUÇ VE TARTIŞMA	153
Bu çalışmada, 36-72 aylık okul öncesi eğitim alan çocukların annelerin çocuklarıyla ve eşleriyle olan etkileşim davranışlarının belirlenebilmesi için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirilmiş, babasavar annelik davranışları farklı değişkenlere göre incelenmiş ve ayrıca anne-baba-çocuk iletişim davranışları incelenmiştir.	153
Araştırmanın sonuçları bulgulara paralel olarak 3 başlık altında tartışılmıştır:	153
5.1. Babasavar Annelik Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirliğine Yönelik Sonuçların Tartışılması.....	153
5.2. Annelerin Babasavar Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelendiği Fark Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	154
5.2.1. Annenin Çocuk Bakım Süresi	154
5.2.2. Anne Çalışma Durumu ve Çalışma Saati.....	155
5.2.3. Anne Eğitim Durumu	157
5.2.4. Annenin Yaşı.....	158
5.2.5. Babanın Çalışma Saati	158
5.2.6. Babanın Eğitim Durumu	159
5.2.7. Babanın Yaşı	159
5.2.8. Birlikte Yaşanan Akraba Olup Olmaması.....	159
5.2.9. Çocuk Bakımında Destek Alıp Almama Durumu.....	160
5.2.10. Çocuk Sayısı.....	160
5.2.11. Evlilik Süresi.....	161
5.2.12. Okul Türü (Devlet/Özel)	161
5.3. Nitel Araştırma Sonuçlarının Tartışılması	161
5.3.1. Anne-Çocuk İletişimi	162
5.3.2. Anne-Baba İletişimi	163
Makusha ve Richter (2016) Güney Afrika'da anne babaların geleneksel cinsiyet rollerine aşırı bağlı olduklarını ve bu rolleri ellerinde tutmak istediklerini belirtmiştir. Yapılan çalışmada da annelerin ev ve çocuk ile ilgili konularda eşlerinin katılımı düşük olmasına rağmen eşleriyle iletişimlerinden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Annelerin kendi ifadelerine göre eşleriyle paylaşımcı olduklarını belirtmişlerdir. Ancak bu paylaşımcılık eşitlik anlamından çok geleneksel cinsiyet rollerine göre görev ve sorumlulukların paylaşılmasını ifade etmektedir.....	163
5.4. Sonuç	163

• Çalışma sonucunda geliştirilen “Babasavar Annelik Ölçeği”nin yapılan sınamalar ve analizler sonucunda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür.	164
5.2. Öneriler	166
5.2.1. Ailelere Yönelik Öneriler.....	166
5.2.2. Kurum ve Kuruluşlara Yönelik Öneriler.....	166
5.2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	167
KAYNAKÇA	168
EKLER	179
EK 1: MEB İzni	180
EK 2: Valilik İzni	181
EK 3: Ölçek Kullanım İzinleri	182

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Anne Babalık Kuramları.....	24
Tablo 2: Farklı Ülkelerde Baba Katılımı ve Babasavar Annelik	49
Tablo 3: Örneklem Grubundaki Annelerin Okullara Göre Dağılımı	64
Tablo 4: Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdelerik Dağılımları	66
Tablo 5: Çalışma Grubu-I'in Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdelerik Dağılımları	68
Tablo 6: Çalışma Grubu-I'in Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdelerik Dağılımları	70
Tablo 7: Babasavar Annelik Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması Kapsamındaki Analizler	76
Tablo 8: Babasavar Annelik Ölçeği'nin Faktör Yapısı (Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi) Sonuçları	82
Tablo 9: Cronbach Alfa Değerleri.....	85
Tablo 10: Babasavar Annelik Ölçeği'nin Madde Analizi Sonuçları.....	86
Tablo 11: Babasavar Annelik Ölçeği'nin Alt Boyutlar Arası Pearson Korelasyon Testi Sonuçları	87
Tablo 12: Babasavar Annelik Ölçeği'nin Test Tekrar Test Sonuçlarını Gösteren Pearson Korelasyon Testi Sonucu	88
Tablo 13: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çocukları Doğduktan Sonraki Bakım Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	90
Tablo 14: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çocukları Doğduktan Sonraki Bakım Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	92
Tablo 15: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çocukları Doğduktan Sonraki Bakım Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	94
Tablo 16: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	95

Tablo 17: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çalışma Saatine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	96
Tablo 18: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çalışma Saatine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	97
Tablo 19: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çalışma Saatine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	99
Tablo 20: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	101
Tablo 21: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	103
Tablo 22: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çalışma Saatine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	104
Tablo 23: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Yaşına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	111
Tablo 24: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Yaşına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	112
Tablo 25: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Yaşına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	114
Tablo 26: Babasavar Annelik Davranışlarının Baba Çalışma Saatine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	115
Tablo 27: Babasavar Annelik Davranışlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	116
Tablo 28: Babasavar Annelik Davranışlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	118
Tablo 29: Babasavar Annelik Davranışlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	119
Tablo 30: Babasavar Annelik Davranışlarının Babanın Yaşına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	124
Tablo 31: Babasavar Annelik Davranışlarının Birlikte Yaşanan Akraba Olup Olmamasına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	125
Tablo 32: Babasavar Annelik Davranışlarının Çocuk Bakımında Destek Alınan Kişi Olup Olmamasına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları ..	126
Tablo 33: Babasavar Annelik Davranışlarının Çocuk Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları	127
Tablo 34: Babasavar Annelik Davranışlarının Çocuk Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	128
Tablo 35: Babasavar Annelik Davranışlarının Çocuk Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	129
Tablo 36: Babasavar Annelik Davranışlarının Evlilik Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçlar	131
Tablo 37: Babasavar Annelik Davranışlarının Evlilik Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları	132
Tablo 38: Babasavar Annelik Davranışlarının Evlilik Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları	133
Tablo 39: Babasavar Annelik Davranışlarının Okul Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları	135
Tablo 40: Annelerin Algıladıkları Çocuklarıyla Olan Etkileşim Düzeyleri	136

Tablo 41: Annelerin Çocuklarıyla Etkileşimini Etkileyen Faktörler	136
Tablo 42: Annelerin Benimsedikleri Anne Babalık Anlayışları	139
Tablo 43: Annelerin Eşleriyle Etkileşim Düzeyleri	143
Tablo 44: Annelerin Eşleriyle Etkileşim Türleri.....	145
Tablo 45: Annelerin Eşleriyle Etkileşiminin Daha İyi Olması İçin Beklentileri	150

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Anne Tutumları.....	27
------------------------------	----

BÖLÜM I: GİRİŞ

1.1. Problem

Çocuğun bebeklik döneminden itibaren etkileşime girdiği en yakın çevresi ailesidir. Çocuk ailesi sayesinde bilgi ve beceriler edinir, sosyalleşir. Okul öncesi dönemde çocuğun dış dünyayla tanışması ailesi aracılığıyla gerçekleşir. Çocuğun gelişimini önemli ölçüde etkileyen aile, çocuğun hayatındaki ilk sosyal kurumdur. Ailenin yapısı, büyüklüğü ve işlevleri içinde yaşanan topluma ve zamana göre değişkenlik gösterse de çocuğun gelişiminde anne ve babanın etkisi bulunur. Anne ve babalar çocuklarının en etkili ve en önemli eğiticileri arasındadır. Bu yüzden erken çocukluk döneminde çocuk-aile etkileşimi ve iletişimi dikkatle araştırılan konular arasındadır.

Aile içi iletişim aile bireyleri arasında sözel veya sözel olmayan davranışlar, mesajlar ve verilen tepkileri kapsar (Güngör Aytar ve Kaytez, 2014). Aile kendisini oluşturan bireylerin davranışlarını kısıtlama, yasaklama, eleştirme ve teşvik etme yoluyla üyelerin davranışlarına yönelik bir çerçeve oluşturur (Özgün, 2017).

Anne-çocuk, baba-çocuk ve anne-baba iletişimi aile içindeki etkileşim ve davranışların oluşmasında önemli rol oynar. Anne baba-çocuk ilişkisi çocukla kurulan etkileşimi kapsarken, anne-baba iletişimi ise eşler arasındaki iletişimi kapsar. Toplum tarafından belirlenen anne, baba, kadın, erkek rolleri ve eşlerin anne, baba, kadın ve erkek rolleri algısı anne-baba iletişimini belirlemede etkin rol oynar (Güngör Aytar ve Kaytez, 2014).

Cinsiyet biyolojik olarak belirlense de cinsiyet rolleri toplum tarafından tanımlanmaktadır. Toplum tarafından kadın ve erkekte beklenen bazı görevler vardır. Kadın ve erkek evlenip çocuk sahibi olduğunda bu toplumsal cinsiyet rollerini içselleştirilmesiyle kadın ve erkek rolleri annelik ve babalık rollerine dönüşür. Anne ev işi yapma, çocuklara bakma gibi ev içi işlerle ilgilenirken; baba daha çok dışarıda çalışma ve eve ekmek getirme rolleriyle bilinir (Adamsons, 2010).

Toplum tarafından çizilen anne ve baba rollerini içselleştiren anne babalar bu rollerini elinde tutmak için bazı tutucu davranışlar sergilemekte ve eşinin kendi rollerini elinden almasına engel olmaya çalışmaktadır (Allen ve Hawkins, 1999). Benimsedikleri anne baba rollerini korumaya, diğer eşin kendi rolüne geçiş yapmasına izin vermemeye eşsavar anne babalık (parental gatekeeping) denilmektedir. Diğer yandan modern anne babalar ev ve çocuk ile ilgili konularda paylaşımcı davranmakta, birbirlerinin aktif katılımını teşvik edici davranışlar sergilemektedir (Fagan ve Barnett, 2003). Bu anlayışta roller arasında geçiş olabilmekte ve anne babalık rolleri

eşlere açık olmaktadır. Buna fırsat verici anne babalık (parental gateopening) denilmektedir. Anne baba etkileşim davranışlarının farklılaşmasında içinde yaşanan kültür ve toplumun anne ve babalığa yüklediği rolleri, sosyoekonomik düzeyi, anne, baba ve çocuğun yaşı gibi faktörlerin etkili olabileceği düşünülmektedir. Toplumumuzda anne babaların rolleri arasında geçişlere açık olup olmadıkları, aile-çocuk çalışmaları açısından incelenmesi gereken bir konu olarak görülmektedir. Eşlerin anne babalık rolleri konusunda nasıl etkileşim içinde oldukları, hangi durum ve koşullarda, hangi değişkenlerin etkisiyle roller arası geçişlere izin verildiği veya verilmediği bu çalışmada araştırılmıştır.

Buradan yola çıkılarak bu çalışma karma yöntemle tasarlanmış; nicel kısımda anne ve babaların etkileşim davranışlarını ölçmeye yönelik bir ölçme aracının geliştirilmesi ve bu davranışların bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi; nitel kısımda ise anne ve babaların etkileşim davranışlarının neler olduğunun ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacını taşımaktadır. Buna göre çalışmanın problemleri “Babasavar Annelik Ölçeği geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı mıdır?” ve “Anne babaların etkileşim davranışları nelerdir?” olarak belirlenmiştir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın amacı, “Babasavar Annelik Ölçeği”nin geliştirilmesi, anne ve babaların etkileşim davranışlarının neler olduğunun belirlenmesi ve bu davranışların bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesidir. Çalışma kapsamında bu amaca nicel ve nitel yöntemler kullanılarak karma bir modelle ulaşılmaya çalışılmıştır.

1.2.1. Araştırmanın Alt Amaçları

Araştırmanın alt amaçları nitel ve nicel araştırma yöntemlerinden elde edilen verilere göre aşağıda gruplanmıştır.

1.2.1.1. Nicel Araştırma Soruları

1. Babasavar Annelik Ölçeği'nin geçerlik düzeyi nedir?
2. Babasavar Annelik Ölçeği'nin güvenilirlik düzeyi nedir?
3. Annelerin babasavar davranışları bazı değişkenlere (anne bakım süresi, anne çalışma durumu, anne çalışma saati, anne eğitim durumu, annenin yaşı, baba çalışma saati, baba eğitim durumu, babanın yaşı, birlikte yaşanan akraba olup olmaması, çocuk bakımında destek alınıp alınmaması, çocuk sayısı, evlilik süresi ve okul türüne (Devlet/Özel) göre farklılaşmakta mıdır?

1.2.1.2. Nitel Araştırma Soruları

1. Annelerin algıladıkları çocuklarıyla olan etkileşim düzeyi nedir?
2. Annelerin çocuklarıyla etkileşimini etkileyen faktörler nelerdir?
3. Annelerin benimsedikleri anne babalık anlayışları nelerdir?
4. Annelerin eşleriyle algıladıkları etkileşim düzeyi nedir?
5. Annelerin eşleriyle algıladıkları etkileşim türü nedir?
6. Annelerin eşleriyle daha iyi bir etkileşim kurmak için beklentileri nelerdir?

1.3. Önem

Aile çoğunlukla anne baba ve çocuklardan oluşur. Çocukların gelişiminde anne ve babalar önemli bir yere sahiptir. Anne ve babaların çocuğun gelişiminde önemli bir yeri olduğu üzerinde dururken “Acaba anne ve babalar çocuğun gelişiminde eşit rol alıyorlar mı?” sorusu da akla gelmektedir. Anneler genellikle çocuklarının bakım ve beslenmesi ile ilgili ihtiyaçlarını karşılarırken babalar daha çok maddi ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Türk kültüründe annelerin genellikle ev hanımı, babaların ise çalışan ve eve ekmek getiren rolde olmaları bu rol dağılımını pekiştirmektedir. Babalar daha çok ev dışı işlerle (fatura ödeme, tamirat vb.), anneler ise ev işleriyle (temizlik, yemek, çocuk bakımı gibi) ilgilenmektedir. Bu durumu pekiştiren kültürümüze özgü birçok söylem bulunmaktadır. Örneğin, anneler “Eşim bir bardak su koyamaz” dediğinde eşinin beceriksiz olduğunu belirtiyormuş gibi görünse de aslında kendinin mükemmel bir eş olduğuna ve eşinin bu işleri yapmasına gerek kalmadığını vurgulamak istediği de düşünülebilir. Aynı şekilde babalar da “Evin dış işlerinden ben, iç işlerinde hanım sorumlu” dediklerinde evdeki rol dağılımına vurgu yapmakta ve bu rollerin korunmasına çalışmaktadırlar. Annelik veya babalık olarak sahip çıktıkları rolü korumak isterken, bazı anneler veya babalar roller arası geçişe izin verirken, bazıları rol geçişine kapıları kapatmakta, engel olmaktadır.

Farklı kültürlerde yapılan araştırmalara göre anne ve babaların engelleyici davranışları (parental gatekeeping) incelenmiş ve annelerin babaları engelleyici davranışlarının babaların anneleri engelleyici davranışlarından 3 kat daha fazla sergiledikleri görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, anneler annelik alanının sınırlarını çizmekte ve bu sınırları korumaya çalışmaktadırlar. Türkiye’de de çok yaygın şekilde “Eşim ev işlerinden anlamaz”, “Evin geçimini ben sağlarım” gibi ifadeleri eşlerden birinden sıkça duymaktayız. Annelik veya babalık rolleri geçişlerine izin veren veya engelleyen eşlerin nasıl bir etkileşim içinde oldukları yaş, sosyo-ekonomik, kültürel, psikolojik gibi çeşitli değişkenlerden etkilenmekte ve bu değişkenlere göre farklılaşabilmektedir. Anne babalık rolleriyle ilgili etkileşim davranışlarını ölçmek için içinde yaşanılan kültür

özelliklerine dikkat edilmesi gerekmektedir. Dünya’da anne babaların etkileşim davranışlarını ölçmek amacıyla hazırlanan ölçme araçlarının Türk kültürüne uygun olmadığı düşünülmüştür. Türkiye’de bu konuda geliştirilmiş ve kültüre uygun olarak anne babaların etkileşim davranışlarını incelemeye yönelik geliştirilmiş geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı bulunmamaktadır. Bu araştırmanın, konu ile ilgili yeni çalışmalara ışık tutacağı umulmaktadır. Çalışma yaygın olarak gözlenen ve çocukların gelişimine babaların katılımını etkileyebilecek bu davranış ve söylemlere dikkat çekmekte, anne ve babaların etkileşim davranışlarına geniş bir perspektiften bakmakta, kültüre uygun bir ölçek geliştirilmesi amacı gütmekte olduğu için önemlidir.

1.4. Varsayımlar

1. Bu araştırmanın nicel ve nitel bölümlerinde yer alan katılımcıların sorulara içtenlikle yanıt verdiği varsayılmıştır.
2. Şeker (2011) tarafından yapılan çalışmada belirlenen Yaşam Kalitesi Kademeli İlçe Gruplarına göre seçilen örneklem grubunun düşük, orta ve üst sosyoekonomik düzeyden aileleri temsil ettiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın

1. Örneklem ve çalışma grubu, 2017-2018 ve 2018-2019 eğitim öğretim yılında okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 36-72 aylık çocukların anneleri ile,
2. Verilerin toplanma süresi, 2017-2018 eğitim-öğretim yılının bahar dönemi ve 2018-2019 eğitim-öğretim yılının güz dönemi ile,
3. Bulgular, araştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu ve Babasavar Annelik Ölçeği’nden elde edilen veriler ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

- **Anne Baba Etkileşim Davranışı:** Anne babaların birbirleriyle olan iletişimi, birbirlerine ve çocuklarına yönelik tutum ve davranışları, eşinden beklentileri ve bu beklentilere uygun yaklaşımlarını kapsamaktadır. Anne babaların çocuk yetiştirirken annelik veya babalık rolleri geçişlerine izin veren veya engelleyen eşlerin birbirlerine karşı gösterdikleri etkileşim davranışlarıdır.
- **Eşsavar Anne babalık (Parental Gatekeeping/Gateclosing):** Eşin katılımını engelleyici tutum, davranış ve inançlardır (Trinder, 2007; Austin, Fieldstone, ve Pruett, 2013).

- **Babasavar Annelik (Maternal Gatekeeping):** Annenin özellikle çocuk ve ev işi ile ilgili konularda babanın katılımını engelleyici tutum ve davranışlarıdır (Allen ve Hawkins, 1999; Fagan ve Barnett, 2003).
- **Annesavar Babalık (Paternal Gatekeeping):** Babanın annenin davranışlarını kısıtlayıcı tutum ve davranışlarıdır.
- **Fırsat Verici Anne Babalık (Parental Gateopening):** Eşin katılımını destekleyici tutum, davranış ve inançlardır (Trinder, 2007; Austin, Fieldstone, ve Pruett, 2013).
- **Fırsat Verici Annelik (Maternal Gateopening):** Annenin baba katılımını destekleyici tutum ve davranışlarıdır (Puhlman ve Pasley, 2013).
- **Fırsat Verici Babalık (Parental Gateopening):** Babanın annenin katılımını destekleyici tutum ve davranışlarıdır.

BÖLÜM II: İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Çocuğun ilk etkileşime girdiği grup olan aile, hem çocuk hem toplum açısından çok önemli bir yere sahiptir. Anne ve baba rollerine bürünen kadın ve erkek çocuklar için en yakın rol modellerdir. Bu nedenle kadın ve erkeğin algıladıkları ve yerine getirdikleri toplumsal anne ve babalık rolleri çocuğun ve toplumun şekillenmesinde büyük önem arz etmektedir. Bu toplumsal rolleri etkileyen birçok faktör olmasına rağmen anne ve babanın birbirini üzerindeki etkisinin de yadsınamaz olduğu düşünülmektedir. Bu bölümde aile tanımları, ailenin işlevleri ve önemi, aile yapısındaki değişimler, çocuğun değeri, aile içi anne-baba-çocuk iletişimi, anne-baba tutumları, anne babanın görev ve sorumlulukları, aile eğitimi, Dünya’da ve Türkiye’de aile eğitimi programları, aile eğitimi programlarına anne ve baba katılımları, ev ve çocuk ile ilgili konulara anne ve baba katılımı ve etkileyen faktörler konularına dair çalışmalar incelenmiştir. Bu kapsamda fırsat verici anne babalık (fırsat verici annelik ve fırsat verici babalık) ile eşsavar anne babalık (babasavar annelik ve annesavar babalık) kavramlarına yer verilmiştir. Annelerin kendi annelik alanını korumak için babasavar davranışlar sergilemesi yaygın olduğu için bu kavram üzerinde ağırlıklı olarak durulmuş ve bu kavramı etkileyen faktörler, boyutlar, teoriler, farklı kültürlerdeki araştırmalar ve ölçek geliştirme çalışmaları ele alınmıştır.

2.1. Ailenin Tanımı, Önemi ve Temel İşlevleri

Farklı boyutları içeren ve sosyolojik, kültürel, toplumsal gibi farklı alanlardan yaklaştıkça farklı şekilde açıklanabilen aile kavramının etkisi büyük ancak tek bir tanımla tanımlanamayacak kadar da kapsamlıdır:

Türk Dil Kurumu’na göre aile, “evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik”, “aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü” ve “erkeğin ve kadının çocuklarıyla oluşturdukları, iş bölümüne dayalı, küçük (çekirdek) ve büyük ya da dar ve geniş aile gibi tipleri olan toplumsal ve ekonomik temel birlik” şeklinde farklı şekilde tanımlanmıştır (TDK, 2011).

Aile, sosyo-duygusal, psikolojik ve sosyo-ekonomik boyutları olan toplumsal yapının temel birimidir (United Nations, 1993; Akt. Özgün, 2017). Başka bir tanıma göre ise aile, biyolojik ilişkiler sonucunda insan neslinin devamını sağlayan, toplumsallaşma ve karşılıklı ilişkilere dayanan toplumdaki maddi, manevi ve kültürel değerleri sonraki kuşaklara aktaran, biyolojik, psikolojik, toplumsal, ekonomik, hukuksal vb. boyutları bulunan toplumsal bir kurumdur (Salman ve Uzunboylu; Akt. Gürsoy ve Özaslan, 2014).

Küçük bir topluluk olan aile, çocuğun hayatında çevre ve topluma doğru uzanan bir köprü görevi

üstlenen bir kurumdur (Tezel Şahin ve Özyürek, 2011). Aile, birey ile toplum arasındaki bağı sağlar. Toplumsal ve sosyal normlar, gelenek ve görenekler, değerler, kültür ve toplumsal roller aile aracılığıyla öğrenilir ve sonraki nesillere aktarılır (Erkan, 2015).

En geniş perspektiften bakıldığında aile, kan bağı veya evlat edinme ile birbirine bağlanmış, aynı evi ve geliri paylaşan, çeşitli roller oynayarak (kadın-erkek, anne-baba, çocuk-kardeş gibi) birbirini etkileyen bireylerden oluşan, belli bir görgüyü yaşatan insan topluluğudur (Hasipek, 1990; Akt. Erkan, 2015).

Aile, bireyin içinde yaşadığı en küçük bağlamdır. Aile, bireyin koruması, kollaması ve desteği hayatta kalmak, gelişebilmek ve toplum içinde uyumlu bir şekilde yaşayabilmek için özellikle yaşamın ilk yıllarında aile büyük öneme sahiptir. Kişiliğin oluşması, sosyalleşme, diğer bireylerle ilişki kurma, sevgi ve güven gibi duyguların ifade edilmesinde ve ihtiyaçların giderilmesinde ailenin yeri önemlidir (Gürsoy ve Özaslan, 2014).

Sezal (1992)'ye göre, ailenin temel işlevleri 4 kategoride toplanabilir. Bunlar:

- Kadın ve erkeğin toplumsal rollerini en iyi şekilde yerine getirebilecekleri ortamı yaratmak.
- Kadın ve erkeğin ihtiyaç ve beraberliklerini toplumca kabul edilebilmesi için meşrulaştırmak.
- Çocukların doğum, bakım ve gelişimleri için en iyi ortamı yaratmak.
- Toplumun kültürel zenginliklerini kuşaktan kuşağa aktarmak (Akt. Erkan, 2015).

Tüm bu işlevlere ek olarak Bernardes (2003), Bjorklund, Yunger, ve Pellegrini (2002), Bukatko ve Daehler (1992) ve United Nations (1993) aşağıdaki işlevlerin de bulunduğunu ifade etmişlerdir:

- Eşler arasında bağ kurmak (ekonomik, toplumsal, duygusal).
- Çocuk dünyaya getirmek, isim vermek, toplumsallaştırmak ve eğitmek.
- Çocuklara, engelli ve yaşlılara destek ve bakım sağlamak.
- Aile üyelerini koruyup kollamak ve maddi manevi desteklemek (Akt. Özgün, 2017).

2.2. Tarihsel Süreçte Çocuğun Eğitiminde Aile

Tüm tarihsel dönemlerde aile, çocuğun gelişiminde ve eğitiminde önemli rol oynamıştır. Tarih öncesi dönemde, çocuklar yiyecek toplama, avlanma gibi faaliyetlerde ailelerini gözlemleyerek taklit etmişlerdir. Antik çağlarda, çocukların eğitiminde birincil sorumluluk ailede görülmüştür. Anne çocuğun ilk öğretmeni olarak görülmüş ve çocuğa okuma yazmayı öğretme işi iken, ticaret ve iyi bir vatandaş olmayı öğretme de babanın sorumluluğu olarak görülmüştür. Orta

çağda, hastalıklar ve savaşlar sebebiyle çocuğun eğitimi ve ailenin rolünden çok çocuğun hayatta kalma şansını artırma üzerine odaklanılmıştır. Soylu sınıfı 7 yaşına kadar kendi evinde, sonrasında beceri öğrenebileceği bir aile yanında eğitim almıştır. 17. yy. sonrası Comenius, Locke, Rousseau, Pestalozzi ve Froebel gibi düşünürlerin etkisiyle 19. ve 20. yüzyıllarda ailenin önemi daha da anlaşılmış, aileler eğitim programlarının ayrılmaz bir parçası olarak görülmeye başlanmıştır (Özgün, 2017).

2.3. Ailenin ve Çocuğun Kavramsal Değişimleri

Sanayileşme ve şehirleşmenin henüz tamamlanmadığı dönemlerde birkaç ailenin bir arada yaşadığı geniş aileler yaygın iken sanayileşme sonrası anne, baba ve çocuklardan oluşan daha küçük çekirdek aile kavramı yaygınlaşmıştır (Erkan, 2015; Gürsoy ve Özaslan, 2014). Sanayileşme öncesi geniş ailede çocuklar işgücü ve yaşlılıkta bakım sağlayacak kişiler olarak görüldüğünden çocuklar arasında cinsiyet ayrımı yapılmakta ve çocukların aileye bağlı olması beklenirken; sanayileşme ile çekirdek ailelerde soyun devamı, çocuğun toplumsallaştırılması ve aile bireylerinin psikolojik doyumu önem kazanmıştır (Gürsoy ve Özaslan, 2014).

Aile yapısındaki değişimler aile bireylerinin rol ve sorumluluklarında da değişim ve dönüşümleri beraberinde getirmiştir. Fabrika sayısının artması, kadınların iş hayatındaki sayısının artması, kadın haklarının önem kazanmasıyla birlikte kadın-erkek rolleri değişime uğramıştır. Kadının ev dışı sorumluluklarının artması kadın ve erkek rol tanımlamalarını ve görevlerini birbirine yakınlaştırmıştır. Ancak Türkiye’de geleneksel aile yapısı ve kültüre bağlılıktan dolayı akrabalık ilişkileri ve geleneksel rollere bağlılık kuvvetlidir. Bu nedenle farklı kesimlerde hem çekirdek hem geniş hem de geçiş ailelerinin olduğu bilinmektedir (Erkan, 2015).

Aile kavramındaki değişimler çocuk ve çocukluk kavramlarında da farklılaşmalar getirmiştir. Piaget, Vygotsky, Kohlberg, Erikson, Freud gibi kuramcıların erken çocukluk dönemine özel vurgu yapması ve yetişkinlerin bu dönem çocukları ile kurdukları kaliteli etkileşimlere dikkat çekilmesi ile çocukluk yeni bir boyut kazanmıştır (Ural ve Ramazan, 2015). Çocukluğun ve okul öncesi dönemin önemine yapılan vurgu, kadın ve erkek rollerindeki değişimler, kadının iş yaşamına atılması ile küçük yaşta çocukların bakım ve eğitimini sağlayacak kurumlara ihtiyaç duyulmuş, anne-baba-çocuk etkileşimi ile okul öncesi eğitim önem kazanmıştır. Çocuk ailenin sahip olduğu bir eşya gibi görülmekten çok eğitime ihtiyaç duyan ve geliştirilmesi hedeflenen ve ailenin bir üyesi olan bir birey olarak görülmeye başlanmıştır. İş yaşamına atılan güçlü kadın figürü ile çocuk algısı da değişmiş ve anne babanın ev ve iş ile ilgili görev ve sorumluluklarında değişimler ve modernleşmeler yaşanmıştır (Ural, 2015).

2.4. Anne Babalık Kuramları

Anne babalık çocuk sahibi olmakla edinilen çocuğun bakımı, eğitimi ve geliştirilmesi gibi süreçleri içerir. Anne babalık kavramı farklı tarihsel dönemlerdeki düşünürlerin hep odak noktası olmuştur. Antik çağlarda Darwin annelik içgüdüsünden, Aristo hamilelik ve doğum sürecinden bahsederek çocuk ve anne arasındaki bağı özel olduğundan bahsetmiş; Plato, Montaigne ve Rousseau iyi bir insan yetiştirmede anne-babaya sorumluluklar yüklemiştir. 20. yy.'da antropologlar ve psikologlar yaptıkları anne babalık araştırmalarında çocuk-anne baba ilişkisi ve kültürün nasıl aktarıldığı ile ilgili çalışmalar yapmışlardır. Farklı dönemlerde farklı anne babalık kuramları ortaya atılmıştır (Özgün, 2015). Bu farklı anne babalık kuramları aşağıda Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Anne Babalık Kuramları

Anne Babalık Kuramları	Özellikleri
<ul style="list-style-type: none"> Kişisel Özellik Kuramı 	Psikanalitik kuramcılar tarafından oluşturulmuştur. Anne babanın kişiliği, anlık duygu ve olayların ebeveynliği etkilediğini savunur.
<ul style="list-style-type: none"> Beş Faktörlü Kişilik Modeli 	5 temel kişilik özelliğinin (dışadönüklük, uyumluluk, özdisiplin, duygusal dengelilik ve yeni deneyimlere açıklık) ve özdeğer, denetim odağı olma gibi etmenlerin anne babalığı etkilediğini belirtir.
<ul style="list-style-type: none"> İki Yönlü ve Etkileşimsel Kuramlar 	Sadece anne babanın kişisel özellikleri değil, aynı zamanda çocuğun özellikleri ve mizacı da anne baba davranışını etkiler. Anne baba-çocuk ilişkisi tek yönlü değil, çift yönlüdür.
<ul style="list-style-type: none"> İnsancıl (Hümanist) Kuramlar 	Çocuk odaklı psikolojik kuramlardır. İnsanların hep iyiye ulaşma çabasında olduğunu belirtir. Katı anne babalığı eleştirir, sevgiye dayalı anne baba-çocuk ilişkisini savunur. Abraham Maslow'un İhtiyaçlar Hiyerarşisi'ndeki güdülerin bireyi iyiye (kendini gerçekleştirme) ulaştırdığı belirtilir.
<ul style="list-style-type: none"> Sosyal-Bilişsel Kuram 	Davranışların öğrenilmesinde çocuklar anne babalarını gözlemler ve model alırlar. Bir davranışın cezalandırılması ya da pekiştirilmesi davranışın öğrenilmesini ve hayata yansıtılmasını etkiler. Albert Bandura'nın Sosyal-Bilişsel Kuramı'nın temel ilkelerine dayanır.

Anne Babalık Kuramları	Özellikleri
<ul style="list-style-type: none"> • Aile Sistemi Kuramları 	Aile bireyleri arasındaki ilişkileri alt sistemler olarak tanımlar. Bir aile bireyinde meydana gelen değişikliğin (işten ayrılma vb.) tüm aile bireylerini etkileyeceğini belirtir.
<ul style="list-style-type: none"> • Yapısal-İşlevsel Kuram 	Ailenin yapısı değişse de evrensel ve değişmez işlevinin üreme ve toplumsallaşma yoluyla topluma yeni bireyler kazandırma olduğu vurgulanır. Talcott Parsons bu kuramın önemli temsilcilerindendir. Ailenin araçsal işlevleri (beslenme, korunma, barınma vb.) ve duygusal işlevleri (sevgi, şevkat, yardım etme, yakınlık vb.) olduğunu belirtir. Evi geçindirme gibi araçsal işlevler babaya, sevgi gibi duygusal işlevler anneye yüklenir, cinsiyete dayalı rol ve görev dağılımı vardır.
<ul style="list-style-type: none"> • Sosyal İlişki Kuramı 	Anne baba-çocuk arasındaki ilişkinin kalitesi, kurulan güvenli bağ çocuğun sonraki bireysel ve toplumsal ilişkilerinin kalitesi açısından önemli bir yere sahiptir. Bağlanma kuramcıları Bowlby ve Ainsworth bu kuramın önemli temsilcileridir.
<ul style="list-style-type: none"> • Biyoeolojik Kuram 	İnsanların yaşadıkları çevre ile kurdukları bağın önemli olduğunu belirtir. Anne babaların ve çocukların içinde yaşadıkları çevreleri sistem olarak adlandırır. Urie Bronfenbrenner mikrosistem, mezosistem, ekzosistem, makrosistem ve kronosistem olarak çevrenin beş katmanından söz eder. Bu sistemlerin karşılıklı etkileşiminin anne baba-çocuk ilişkisinin kalitesini belirlediğini savunur.

(Özgün, 2015).

Tablo 1'deki farklı anne babalık kuramlarına bakıldığında kuramların ilk olarak tek boyutlu bir ilişki düzeyine odaklandığı; ancak zamanla kuramlar çeşitlendikçe çok boyutlu olarak ele alındığı ve anne-baba-çocuk ilişkilerinin gittikçe etkileşim çerçevesinde ele alındığı görülmektedir.

2.5. Anne Babalık Tutumları

Tekin (2008)'e göre çocuk yetiştirmede anne baba tutumunu belirleyen beş boyut vardır: Aşırı anne babalık (overparenting), demokratik tutumlar (democratic attitudes), düşmanlık ve red tutumları (attitudes of hostility and rejection), evlilik uyuşmazlığı (marital discord) ve otoriter

tutum (authoritarian attitudes).

Anne babalık stilleri konusunda Diana Baumrind 1971'den 1980'lere kadar farklı yaş gruplarında çocuğu olan anne babalarla çalışmıştır. Otoriter anne babalıktan hoşgörülü anne babalığa doğru özgürlüğün, hoşgörülünden otoritere gidildikçe kontrolün arttığı söylenebilir. Demokratik anne babalık, en sağlıklı olan anne baba-çocuk ilişkisidir (Erkan, 2015). 3 farklı anne baba tutumu olduğunu gözlemlemiştir:

- *Otoriter Anne Babalık:* Kontrolcü, kısıtlayıcı, ceza ve otoriteye boyun eğmeye dayalı bir tutumdur. Bu anne babaların çocukları kaygılı, mutsuz, şiddet ve davranış problemi sergilemeye daha meyillidir.
- *Demokratik Anne Babalık:* Çocuğun bağımsızlığı teşvik edilirken demokratik bir disiplin anlayışı da söz konusudur. Kontrol ve özgürlüğün denge içinde olduğu, çocuğun fikrinin alındığı, sorumluluklar verildiği bir anne babalık stilidir. Bu tutumdaki anne babaların çocukları genellikle saygılı, mantıklı, hak ve sorumluluklarını bilirler.
- *Hoşgörülü Anne Babalık:* Bu tip anne babalar ilgisiz-ihmalci ve müsamahakar-hoşgörülü olarak ikiye ayrılır. Çocuğun ilgi ve isteklerine hiçbir sınır getirmeden çok fazla özgürlük, az sorumluluk ve disiplin veren bir anlayıştır. Bu anne babaların çocukları başkalarının dikkatini çekmeye çalışan, her istediğinin yapılmasını bekleyen ve az sorumluluk alan çocuklardır (Erkan, 2015).

Yavuzer (2017) farklı anne baba tutumlarını genişleterek 6 ana başlıkta gruplamıştır:

- Baskıcı ve otoriter tutum
- Gevşek tutum (çocuk merkezci aile)
- Dengesiz ve kararsız tutum
- Koruyucu tutum
- İlgisiz ve kayıtsız tutum
- Güven verici, destekleyici ve hoşgörülü tutum

Anne babalık tutumları ile ilgili ele alınan çalışmalar (Tekin, 2008; Erkan, 2015; Yavuzer, 2017) incelendikten sonra, annelerin farklı tutumlarını iki boyutta ele almanın mümkün olduğu anlaşılmıştır. Bu iki boyuttan ilki red/kabul, diğeri ise otonomi/kontrol boyutudur. Bu iki boyuta göre annelerin farklı tutumları aşağıda Şekil 1'de gösterilmiştir:

Şekil 1: Anne Tutumları

Şekil 1'e göre otonomi ve reddedici özellikleri baskın olan annelerin ilgisiz ve ihmalkar olduğu; otonomi ve kabul edici annelerin duyarlı, erişilebilir, çocuğunu destekleyen ve eşitlikçi bir tutum sergilediği söylenebilir. Kontrol eden ve reddedici özellikler sergileyen annelerin baskıcı, otoriter ve mükemmeliyetçi olduğu; kontrol edici ve kabul edici olan annelerin ise kaygılı ve aşırı koruyucu anneler olduğu görülmektedir.

2.6. Çocuğun Değeri

Anne babalar için çocuk sahibi olmanın sebep ve anlamını araştıran araştırmalar bulunmaktadır. Çocuğun değeri denildiğinde akla gelen en önemli isimlerden biri Çiğdem Kağıtçıbaşı'dır. Farklı ülkelerde ve Türkiye'nin farklı kesimlerinde "İnsanlar neden çocuk sahibi olmak ister?" sorusuna yanıt aramıştır (Kağıtçıbaşı, 1982a).

Çocuğun değeri araştırmasında 2305 aile ile çalışmış ve 5'li likert tipinde üç kategori altında çeşitli sorular sormuştur: Psikolojik nedenler alt boyutunda "Çocukların gelişimlerini izlemekten mutluluk duyduğum için", "Etrafta küçük çocuklar olması eğlenceli olduğu için", "Sevecek ve ilgilenecek bir kişi olduğu için"; ekonomik/faydacı alt boyutuna göre "Yaşlandığımda çocuklar bana yardımcı olabileceği için", "Çocuklar ev işlerinde yardımcı olacakları için", "Çocuklar aile bütçesine katkı sağlayacakları için"; sosyal/geleneksel nedenlere göre "Erkek çocuk sahibi olmak için", "Soyadımızı taşıması için" gibi maddeler bulunmaktadır (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2005).

Çocuğun değeri araştırmalarında genellikle çocuğun 2 tip değeri üzerine vurgu yapmaktadır. Bunlar: Çocuğun ekonomik-fayda değeri ve psikolojik-duygusal değeridir. Çocuğun ekonomik-fayda değerine göre çocuğun aile gelirine ve ev işlerine katkı sağlaması beklenir ve genellikle otoriter ve geleneksel ailelerde gözlenir. Çocuğun psikolojik-duygusal değerine göre ise çocukların ailede kendini ifade etmesi ve aile bağlarına katkı sağlaması beklenir ve genellikle demokratik aile yapısında yaygın olarak görülür (Tekin, 2008). Çocuğun yeri ve öneminin sosyal, psikolojik, sosyo-ekonomik, demografik değişkenlere göre farklı toplumlarda farklı dönemlerde farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur (Kağıtçıbaşı, 1982b).

2.7. Aile İçi İletişim ve Önemi

Aile içi iletişim çocuğun anne-babası ile olan etkileşimleri ile anne-babanın kendi arasındaki iletişimi kapsar. Anne ve baba çocuğun hayatında çok önemli bir yere sahiptir.

2.7.1. Anne-Çocuk İletişimi ve Annenin Çocuğun Hayatındaki Önemi

Anne-çocuk arasındaki ilişki çok özeldir. Anne-çocuk bağı hamilelik döneminde başlar ve doğum sonrası da emme nedeniyle en fazla fiziksel ve duygusal bağ anne-çocuk arasında kurulur (Güngör Aytar ve Kaytez, 2014). Birçok araştırmacı anne-çocuk ilişkisinin kalitesinin önemli olduğunu belirtir:

- Schaffer, bebeğin tepkisine annenin verdiği cevabın önemini vurgular.
- Bowlby, anne-çocuk arasındaki bağlanma ve sıcak ilişkinin doyum ve haz sağlamak için gerekli olduğunu belirtir.
- Freud, çocuğun anne babalarıyla kurduğu ilişki ve özdeşimin sonraki yaşantısında kuracağı ilişkiler için öneminden ve çocuğun kişiliğine etkisinden bahsetmiştir.
- Erikson, ilk 18 ayda çocuğun temel ihtiyaçlarının karşılanmasının çocuğun kişilik gelişimi için önemli olduğunu belirtir. Bütün bu görüşler anne-çocuk ilişkisinin öneminin altını çizmektedir (Yavuzer, 2017).

2.7.2. Baba-Çocuk İletişimi ve Babanın Çocuğun Hayatındaki Önemi

Annenin etkisine göre daha sonraları çalışılmaya başlanan baba figürü çocuğun zihinsel, sosyal-duygusal, akademik gelişimi ile pozitif yönlü ilişkiliyken; saldırganlık ve düşük akademik başarı ile negatif ilişkilidir (Flouri, 2016). Babanın çocuğun gelişimindeki rolüne kuramsal açıdan baktığımızda da birçok kuram babanın olumlu etkilerinden söz eder:

- Watson ve Skinner gibi Davranışçı Kuram temsilcileri, genellikle çalıştığı için anneden daha az çocukla zaman geçiren babanın uygun davranışı pekiştirme ve olumsuz davranışı

söndürme konusunda ve kadın-erkek cinsiyet farklarını anlamada daha etkili olduklarını belirtmiştir.

- Sosyal Öğrenme Teorisi temsilcisi Bandura, çocukların aynı cinsiyetteki anne babayı model aldığını, karşı cinsi de gözlemleyerek öğrendiğini savunur.
- Psikanalitik Teori savunucusu Freud, 4-5 yaşa kadar anne ile kurulan ilişkiye odaklanır ve kız ve erkek çocuklarının yaşadığı elektra ve oidipus komplekslerinde babanın önemli rolü olduğunu belirtir.
- Johnson, annelerin daha çok çocukların bakımı ve onları memnun etmekten; babaların ise dış dünyayı tanıtmaya, başarı konusunda ilgili olma ve kız ve erkek çocuklara cinsiyetine uygun davranmada önemli olduğunu ileri sürmüştür.
- Ekolojik Sistemler Teorisi'ni ileri süren Urie Bronfenbrenner farklı yaş gruplarıyla çalışmış, 15-16 yaş grubuyla çalışırken babaların kız ve erkek çocuklarla iletişimde farklı tavırlar takındığını belirtmiştir (Yavuzer, 2017).

2.7.3. Anne-Baba-Çocuk İletişimi ve Önemi

Anne ve babanın birbiriyle kurdukları olumlu ilişki çocuğu da olumlu etkileyecektir. Modern ailelerde sevgi ve saygıya dayalı ilişkilerin olduğu ailede büyüyen çocuklar daha olumlu davranışlar sergilemektedir. Olumsuz ilişkilerin görüldüğü ailelerde çocuklar olumsuz etkilenerek problem davranışlar sergilemeye daha meyilli olmaktadır (Güngör Aytar ve Kaytez, 2014).

2.7.4. Anne-Baba-Çocuk Etkileşim Davranışları

Anne-baba-çocuk etkileşim davranışları denildiğinde annelerin, babaların ve çocukların birbirleriyle olan iletişimleri, rol ve sorumlulukları, çocuğa attıkları değer ve eşlerin birbirlerine karşı olan tutum ve davranışları akla gelmektedir. Aile içindeki bu etkileşim davranışları çocukların gelişiminde çok önemli bir yere sahiptir.

2.8. Anne-Babanın Rol, Görev ve Sorumlulukları

Çocuk sahibi olan bireyler toplum tarafından şekillendirilen kadın-erkek rollerinin yanında bir de anne-babalığın getirdiği rol ve sorumlulukları üstlenirler.

Çocuk yetiştirmek bir ekip işidir, hem annenin hem babanın sorumluluk alması önemlidir (Cüceloğlu, 2017). Ülkemizde baba figürü korku, saygı, engelleyici, cezalandırıcı, otorite, polis, para makinesi gibi tanımlamalar almıştır (Yavuzer, 2017). Buradan yola çıkılarak, ülkemizde baba figürünün çocuğun bütüncül gelişimini destekleyici rollerini tam olarak yerine getirmediği

söylenbilir.

Flouri (2016)'ye göre, babanın ilgisini ve katılımını belirleyen faktörler şunlardır:

- Bağlamsal faktörler (Biyolojik bağlılık, aile tipi, ailenin genişliği, ekonomik stres vb.)
- Anne ve baba özellikleri (Babanın doğumda bulunup bulunmaması, anne ve babanın yaşı vb.)

Bir ailede babanın varlığı, babalık rolünün tam olarak oynandığı anlamına gelmez. 20. yy.'da kadın anlayışının geçirdiği evrim erkeğin de katılımını etkilemektedir. “Sahip” olunan, meta olarak yararlanılan, bilgi, para ve otorite gibi mutlak egemenliğinden; daha eğitilmiş, daha çok para kazanan ve tüp bebek teknolojisi sayesinde erkekten ve onunla bir çocuk yapmaktan vazgeçebilen güçlü kadın imajı karşımıza çıkmaktadır (Mathelin, 2017). Bu nedenle baba, annenin izin verdiği ölçüde babalık rolünü üstlenebilir.

Babaların katılımında en önemli etmenlerden bir diğeri annenin ve kültürün babanın katılımına ne ölçüde olumlu yaklaştığıdır (Deretarla Gül, 2017). Bazı anneler çocuk doğduktan itibaren koruyucu tutum içine girerek eşlerini çocuğa yaklaştırmaz, dokunmasına ve ilgilenmesine izin vermez. İzin veriyormuş gibi görünse de gözlerinde bir kaygı ve tedirginlik olabilir. “Sen yapamazsın”, “Dur ben yapayım” diyerek eşini dışlayıp çocuğu kenara alır. Bazı babalar da uzak durması gerektiğini düşünür veya sorumluluk almaktan kaçtıkları için “Canıma minnet” deyip çocuk ve ev ile ilgili sorumluluklardan uzaklaşabilir. Anne için başta çok hoş görünen bu durum olumsuz sonuçlanabilir. Baba olmalarına fırsat verilmemiş erkekler, “iyi baba ve iyi erkek” olma çabasıyla başka kadınlardan gördükleri olumlu tepkiler ile evlilik dışı ilişkilere gidebilir (Cüceloğlu, 2017).

Yeni bir çocuk doğduğunda ülkemizde “Allah analı babalı büyütsün” ifadesini kullanırız ve çocuğun büyüme ve gelişmesi için hem annesine hem babasına ihtiyacı olduğunu vurgularız. Diğer açıdan bakıldığında dilimizde özellikle geleneksel ailelerde görülen “Çocuğuna yüz verme şımarır”, “Elalem ne der”, “Eşim ve çocuğum için saçımı süpürge ediyorum” ve “Akşam babanız eve gelince yaptıklarınızı söyleyeceğim” gibi ifadeler kullanıldığı görülmektedir. Bu ifadelerde babanın ev ve çocuk ile ilgili konulara katılımının kısıtlandığı ve korku ögesi olmasının pekiştirildiği bir anlayış hakimdir. Bu tarz ailelerde, anne ev ve çocuk bakımı ile ilgili işlerden birinci derecede sorumlu görülürken, baba eve ekmek getiren roledir. Kadının iş yaşamına girmesiyle bu anlayış yavaş yavaş etkisini kaybetmeye başlasa da geleneksel ailelerde halen varlığını sürdürmektedir (Güngör Aytar ve Kaytez, 2014). Kültürel kalıplar, sorumlulukların adil paylaşılmasını engellemektedir (Cüceloğlu, 2017).

2.9. Aile Eğitimi

Toplumsal değişiklikler anne ve baba rollerinde ve aile yapısında bazı değişiklikler meydana getirmektedir. Anne babalar, bu değişen rollere uyum sağlamak ve anne babalık sorumluluklarını daha iyi şekilde yerine getirebilmek için bloglar, internet, kitaplar gibi çeşitli kanallardan bilgi edinmektedir. Aile eğitimi programları da bu kaynaklardan birisidir.

2.9.1. Aile Eğitiminin Tanımı ve Tarihçesi

Aile eğitimi; anne babalara ya da çocuğun gelişiminden birinci derecede sorumlu diğer yetişkinlere çocukla birlikte daha iyi bir yaşam sürmeleri için katkı sağlama, bilgi sahibi, ilgili, mutlu, sorumluluk sahibi ve sağlıklı aileler olmaları için bilgi verme, beceri kazandırma, yol gösterme ve rehberlik etmeyi içeren yetişkinlere yönelik programlardır (Ural, 2015).

Aile eğitimi; aile bireylerinin çocuklarının gelişim ve eğitim sürecine katılımını sağlamak, sağlıklı olarak yetişmesine yardımcı olmak, anne babalık konusundaki bilgi ve becerilerini geliştirmek, çocuk gelişimi ve aile içi sorunlarla baş etme stratejilerini öğrenme, rol ve sorumlulukların bilincinde olmalarını desteklemek amacıyla organize edilmiş etkinliklerin bütünüdür (Tezel Şahin ve Özyürek, 2011).

Aile eğitimi etkinlikleri; çocuk sağlığı ve gelişimi, davranış yönetimi, beslenme, iletişim, ruh sağlığı gibi konularda sistemli ve planlı bir şekilde ailenin bilgi ve becerilerinin desteklenmesidir (Cömert ve Erdem, 2011).

En genel ifadeyle aile eğitimi; ailenin ve aile bireylerinin desteklenmesine yönelik eğitim faaliyetleridir. Ailenin gelişim ve değişimini desteklemek için sunulan sistemli ve planlı bir süreçtir (Ünal, 2014).

Aile eğitimi kişi sayısına göre grup eğitim veya birebir eğitim; uygulandığı ortama göre ev veya kurum temelli, okul öncesi eğitimle bütünleştirilmiş veya uzaktan eğitim yoluyla yapılabilmektedir (Özgün, 2017).

Aile eğitiminin tarihçesine bakıldığında her dönemde farklı aile tipleri ve çocuk yetiştirme tarzları olabilmektedir. Bu nedenle aynı dönemde yaşıyor dahi olsalar her ailenin aile eğitimi programından beklentileri ve ihtiyaçları farklı olabilir. Aşağıda en yaygın olan ana temalar dönemlere göre verilmiş ancak bu tür farklılıklardan dolayı bir tema diğer dönemlerde de varlığını sürdürebilmiştir (Ural, 2015):

- *Geleneksel Dönem Öncesi*: “Çocuğa bakma, koruma, sevme”
- *Geleneksel Dönem*: “Çocuğu terbiye etme, disiplin kazandırma”
- *Modern Dönem*: “Yoksul çocukları destekleme”

“Çocuğun gelişimini en üst düzeye yükseltme”

- *Modern Dönem Sonrası*: “Çocukların bireysel farklılıklarına ve gereksinimlerine eğilme ve alternatif yaklaşımlar benimseme”

2.9.2. Aile Eğitiminin Amacı, Temel İlkeleri ve Önemi

Aile eğitiminin en temel amacı; anne-babaları çocuğun gelişimi ile ilgili ihtiyaç duydukları bilgi ve beceriler konusunda desteklemektir. Aile eğitiminin ana amacı çocukların gelişimi için anne babaları desteklemek olsa da, anne babaların kişisel gelişimi ve aile içi iletişimlerinin iyileştirilmesi de hedeflenmektedir.

Anne babaların çocukla ilgili konularda özgüvenlerini ve babanın katılımını arttırmak amacıyla ile eğitimi etkinlikleri düzenlenir (Özgün, 2017). Tezel Şahin ve Özyürek (2011)’e göre aile eğitiminin iki temel amacı vardır: İlki, ailenin psikolojik ve sosyal koşullarını iyileştirerek yaşam şartlarına adapte olabilmesini sağlamak; ikincisi, aileleri çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgi ve beceri yönünden desteklemektir (Tezel Şahin ve Özyürek, 2011).

Ünal (2014)’e göre aile eğitiminin temel ilkeleri şunlardır:

- Planlılık
- Bilimsellik
- Uygunluk
- Yararlılık
- Süreklilik
- Açıklık
- Etkileşimlilik
- Gönüllülük
- Katılımcılık
- Ulaşılabilirlik
- Zamanındalık
- Eşitlik
- İşbirliği
- Yaygınlık
- Gizlilik

Bronfenbrenner’a göre “aile, insanları insan yapmanın en etkili aracıdır”. Bronfenbrenner Ekolojik Sistemler Teorisi’nde çocuğun en yakın çevresi ve direkt etkileyen sistem

mikrosistemdir. Mikrosistem içinde en çok etkileyen birim ise ailedir. Bu nedenle aileye yapılan destek çocuğun, ailenin ve toplumun gelişimine ve geleceğine yapılan yatırımdır. Ailenin ihtiyaçları doğrultusunda verilen aile eğitiminin ilk hedef kitlesi çocuklardır. Çocukların ve aile bireylerinin hayatlarını iyileştirmek ve geliştirmek ana hedeftir. Bu ana hedef doğrultusunda çocuk ve aile gelişir. Toplumun en küçük yapısı olan ailelerin ve bireylerin gelişmesiyle de toplum gelişir (Aral ve diğ., 2014). Aile eğitimi programları, çocukta ve ailede istenen olumlu davranışları (çocuğun akademik başarısı, uyumu, iletişim vb.) arttırırken, olumsuz davranışları (problem davranışlar, aile içi sorunlar vb.) azaltmaktadır (Özgün, 2017; Aral ve diğ., 2014; Tezel Şahin ve Özyürek, 2011).

2.9.3. Dünya’da Aile Eğitim Programları

Dünya’da uygulanmakta olan aile eğitim programlarına bakıldığında daha önceleri de çeşitli programlar bulunmakla birlikte 1962’de ABD’de High Scope Programı’nın öncü olduğu söylenebilir. Bu tarihten itibaren bilimsel ve sistematik çok çeşitli özelliklerde aile eğitim programları uygulamaya koyulmuştur.

Dünya’da aile eğitim programları program adı, ilk uygulama yılı, ülke, program türü, hedef kitlesi, amacı, yaygınlığı ve sonuçları göz önünde bulundurularak aşağıda verilmiştir (Özgün, 2017; Tezel Şahin ve Özyürek, 2011; Kartal, 2015; Dere Çiftçi ve Aksoy, 2014):

- **Head Start Programı:** İlk olarak 1965 yılında Amerika’da ev temelli olarak başlayan program ekonomik açıdan dezavantajlı çocuklar ve ailelerini hedef almaktadır. Program Marian Wright Edelman tarafından yoksul ailelerin çocuklarının duygusal, sosyal, fiziksel, zihinsel gelişimlerini desteklemeyi amaçlayan program bugüne kadar 25 milyon çocuk katılmıştır. Her yıl 1 milyondan fazla çocukla program uygulanmaya devam etmektedir. Programın sonuçlarına göre çocukların gelişimine olumlu katkı sağlanmış, anne babaların kendilerinin ve çocuklarının eğitimine daha fazla önem vermesi, çocuklara karşı tutumlarının olumlu yönde değiştiği, çocuğun eğitimine daha çok katıldıkları, aile yaşam kalitesinin yükseldiği görülmüştür.
- **Erken Güçlü Başlangıç (Early Head Start):** 1995’te Amerika’da kurum ve ev temelli olarak başlayan program 61.500 çocuğa ve ailesine ulaşmıştır. Anne adayları ve bebekleri, 0-3 yaş çocuğu olan anneler ve çocukları bu programın

hedef kitlesini oluşturmaktadır. Programın amacı; hamilelikten itibaren düşük gelirli anneleri, doğum sonrası da bebeklerini desteklemektir. Programa katılan çocuklar ve aileleri üzerinde olumlu etkileri olduğu görülmüştür. Sonraki yıllardaki okul başarısına da katkı sağladığı ve uzun süreli etkisi olduğu da görülmüştür.

- **Eşit Başlangıç Programı (Even Start Program):** 1988 yılında Amerika'da ortaya çıkan kurum ve ev temelli bu program 7 yaşından küçük çocukları olan aileler ve çocuklarını hedef almaktadır. Program 2007-2008 verilerine göre 258 yetişkin, 318 çocuk ve 237 aileye ulaşmıştır. Programın amacı; aile içi çatışma, düşük anne baba eğitim düzeyi, yoksulluk, göçmenlik gibi etmenlerin olumsuz etkilerini ortadan kaldırıp çocuğun gelişimini olumlu yönde desteklemektir. Program sonuçlarına göre; okuma yazma bilmeyen aileler okuma yazma öğrenmiş; ailelerin çocuklarının öğrenme sürecine etkin katılımıyla çocukların gelişiminde de olumlu sonuçlar gözlenmiştir.
- **Okul Öncesi Çocuklar İçin Ev Merkezli Aile Eğitim Programı (HIPPIY - Home Instruction Program for Preschool Youngsters):** 1969'da ev temelli olarak ortaya çıkan program okul öncesi dönem çocuklar ve ailelerini hedef almaktadır. İsrail, Türkiye, Almanya, Meksika, Yeni Zelanda, Güney Afrika ve ABD'de uygulanmaktadır. Anne babaların çocukların okul öncesi eğitimdeki rolünü vurgulamak ve ailenin çocuğun gelişimini ve eğitimini desteklemesine yardımcı olmak amacıyla ortaya çıkan programın etkili olduğu görülmüştür. Programa devam eden çocukların akademik başarı, matematik başarıları ve okula uyum düzeyleri programa katılmayanlardan yüksek olarak bulunmuştur.
- **0-3 Yaş Arası Çocukları Olan Aileler İçin Ev Etkinlikleri (HATAF-Home Activities for Toddlers and Their Families):** Ev ve kurum temelli olan bu programın amacı 1-3 yaş çocukların gelişim alanlarını desteklemek ve annelerin çocuk yetiştirme konusundaki becerilerini geliştirmektir. Program Arap, Etiyopyalı, Rus ve Kafkas ailelere ulaşmıştır. 2007-2008 döneminde 1800 aile ile çalışılmıştır. Programa katılan annelerin çocuk yetiştirme konusunda kendilerini daha yetkin hissettiği ve çocuklarının gelişimlerini daha çok destekleyici bir ev ortamı yarattıkları bulunmuştur.

- **High Scope Projesi (High/Scope Perry Preschool Project):** 1962'de alt sosyoekonomik düzeydeki aileler ve çocukları hedef alarak ABD'de kurum temelli ortaya çıkan program, okul öncesi eğitim almamış çocukların okula hazır oluşlarını ve ailelerinin çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili konularda bilinçlenmesini sağlamayı amaçlar. 40 yıldır binlerce risk altındaki çocukla çalışıp okula hazır başlamaları sağlanmıştır. Programa katılan çocukların olumlu sosyal davranışlarında ve akademik becerilerinde ilerlemeler olduğu, suçla karışma ve problem davranış sergileme oranlarının daha düşük olduğu görülmüştür.
- **Minnesota Erken Çocukluk Aile Eğitim Programı (Minnesota Early Childhood Family Education/ECFE):** 1973'te risk altındaki çocukların okula eşit başlangıç yapmaları, aile ve çocuk etkileşimlerinin, çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bilgi edinmelerini sağlamak amacıyla ortaya çıkan ev ve kurum temelli bir programdır. Aile eğitimi programının ailelerin çocukları ile etkileşimlerine katkı sağladığı ve çocukların gelişimlerini olumlu yönde geliştirmeye yönelik çaba sarf ettiklerini göstermiştir.
- **AVANCE Aile-Çocuk Programı (AVANCE Parent-Child Program):** 1991'de Amerika Texas'ta düşük gelirli aileleri anne babalık becerileri, çocuk gelişimi, sosyal hizmetler konusunda bilgilendirmek; göçmen ve okuma yazma bilmeyen ailelere okuma yazma öğretmek amacıyla ortaya çıkmış kurum temelli bir programdır. 2003-2004 yılında programa 8000 yetişkin ve 5400 çocuk katılmış; program San Antonio, Houston, Rio Grande, Valley, Austin, Dallas, El Paso, Corpus Christi, Laredo, Del Rio/Eagle Paso ve Waco'da da uygulanmaktadır. Ailelerin anne babalık becerilerinin geliştirilmesi, okuma yazma öğrenmeleri ve sosyal haklarını bilip kullanmaları çocuklarının gelişimine olumlu katkı olarak yansımıştır.
- **PORTAGE Erken Çocukluk Dönemi Eğitim Programı:** 1969'da Wisconsin ve ABD'de 0-3 yaş çocuklu veya özel gereksinimli çocuğu olan aileleri hedef alan program ev temellidir. 30 ayrı dile çevrilen program İngiltere, Japonya, Portekiz, Çek Cumhuriyeti, Bahreyn, Estonya, Kuveyt ve Hacettepe Üniversitesi'nin desteğiyle Türkiye'de çalışılmaktadır. Programa katılan ailelere rehberlik etmek ve özel gereksinimli çocukların temel yaşam becerilerini

desteklemeyi hedefleyen program aileler ve çocuklara olumlu katkılar sağlamıştır.

- **Öğretmen Olarak Ebeveynler (Parents As Teachers-PAT):** 1970’te Missouri ABD’de hamile ve 5 yaşından küçük çocuklu anne ve anne adaylarını hedef alan ev temelli bir programdır. ABD, Avustralya, Hindistan, İngiltere ve Yeni Zelanda’da uygulanan programa 1999-2000 yılında 200.000 çocuk (25.407’sinde gelişimsel gerilik, 5657’sinde görme, 7261’inde işitme, 6811’inde bedensel engel ve sağlık problemleri) katılmıştır. 2002-2003 yılında 269.716 aile ve 332.907 çocuk programdan yararlanmıştır. Erken dönemde çocukta ve ailede oluşabilecek problemleri fark edip erken müdahale ile ailelere çocuk gelişimi, bakımı ve sağlığı ile ilgili eğitim vermek amacıyla ortaya çıkan programın etkili olduğu görülmüştür. Programa katılan ailelerin çocuklarının evde daha fazla okuma yazma çalışması yaptığı, hazırbulunuşluk ve anaokuluna devam sürelerinin daha uzun olduğu görülmüştür. Sağlık problemlerinin yaratabileceği potansiyel risk faktörleri önceden önlenerek çocukların eşit başlangıç yapmaları sağlanmıştır.
- **Sağlıklı Başlangıç (Healthy Start):** 3-5 yaş arası çocuklar ve ailelerini hedef alan program 2001 yılında çocukların obez olmasının engellenmesi ve erken yaşta sağlıklı beslenme alışkanlığı kazandırılması, ilkokula hazır bulunuşluklarının artırılması amacıyla ortaya çıkmıştır. Programa katılan aile ve çocukların iletişimlerinin ve çocukların okula hazırbulunuşluklarının desteklendiği, risk altındaki çocukların büyük çoğunluğunun liseyi tamamladıkları görülmüştür.
- **Minnesota Erken Öğrenme Tasarımı (Minnesota Early Learning Design/MELD):** 1972 yılında yeni anne babalara çocuk yetiştirme ile ilgili bilgiler verme ve çocuk gelişiminde ve yetiştirmede tek bir doğru olmadığı bilinci uyandırılması amacıyla kurum ve ev temelli bir program olarak ortaya çıkmıştır. Programa katılan ailelerin olumlu geri bildirimleri olmuş, program etkili bir şekilde uygulanmıştır.
- **Brookline Erken Eğitim Projesi (Brookline Early Education Project):** 1973’te kurum temelli olarak hamileliğin 6. ayından anaokuluna başlayana kadar çocuğu olan aileler ve çocukları hedef alan program, çocukların okula

başlayıncaya kadarki tüm sağlık ve gelişim problemlerini en aza indirmek veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Her yıl Brookline ve Boston'dan 200 kadar çocuk projede yer almaktadır. Projeye katılan çocukların öğrenim düzeyinin daha yüksek, sağlıklarının daha iyi olduğu ve depresyona yakalanma risklerinin daha düşük olduğu bulunmuştur.

- **Ebeveyn- Çocuk Merkezi (Parent-Child Center/PCC):** Çocuk ve ailelerin her tür ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla 1979'da ortaya çıkmıştır. Ailelerin çocuk yetiştirme tutumları olumlu yönde gelişmiştir. Bu durum çocuklarda olumlu sonuçlar getirmiştir.
- **Ev Destekli Aile Çocuk Programı (PCHP/The Parent Child Home Program):** 1965 yılında alt sosyoekonomik düzeydeki aileler ve okul öncesi dönem çocukların okuma yazma becerilerini geliştirmek ve okula hazır bulunuşluğunu desteklemek amacıyla ev temelli bir program olarak ortaya çıkmıştır. Programa katılan alt sosyoekonomik düzeydeki çocukların program dışındaki orta sosyoekonomik düzeydeki çocuklara yetiştiği, okuma yazma becerileri ve okula hazır bulunuşluklarının aynı düzeyde olduğu görülmüştür.
- **Bolivya Bütünleştirilmiş Çocuk Gelişimi Programı (Bolivia Integrated Child Development Program/PIDI):** 1993'te köyden göç etmiş aileler ve çocuklarının gelişimini ve hazır bulunuşluklarını desteklemek, ailelere çocuk bakımı ve gelişimi konularında bilgi vermek amacıyla ev temelli bir program olarak ortaya çıkmıştır. Programa katılan ailelerde bebek ölüm oranlarının ve psikososyal yönden bebeklerdeki gelişim geriliklerinin azaldığı, çocukların tamamının ilkokula devam ettiği, okulu bırakma ve sınıf tekrarı oranlarının düşük olduğu görülmüştür.
- **Jamayika Beslenme ve Psikososyal Destek Programı (Jamaica Nutritional Supplementation and Psychosocial Stimulation Combined):** 1986'da başlayan ve ev temelli bir program olan Jamayika Beslenme ve Psikososyal Destek Programı, alt gelir düzeyinden aileler ve çocukları hedef almakta ve annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını geliştirmeyi, çocukların ve annelerin özsaygılarını yükseltmeyi amaçlamaktadır. Programa katılan çocukların WISC-R testi, sözel beceriler ve okul başarı puanlarının ortalamasının programa katılmayan çocukların puanlarından yüksek olduğu görülmüştür.

- **Aile Eğitimi ile Erken Çocukluğun Desteklenmesi Projesi (Early Childhood Stimulation Through Parent Education Support):** Çocukların gelişim alanlarını desteklemek, okula hazırlamak, ailelerin olumlu tutumlar geliştirmelerini ve etkili iletişim yollarını öğrenmelerini sağlamak amacıyla 12 ay-3 yaş çocuğu olan, kırsal kesimde yaşayan, düşük gelirli, siyahi kadınları hedef alan program ev temelli olarak 1966 yılında uygulanmaya başlanmıştır. Çocukların amaçlanan becerilere ulaştığı ve 3 yıl sonrasında bile bu becerileri korudukları görülmüştür.
- **Anne Eğitim Programı (Mothers Training Program):** 1967'de ev ve kurum temelli olarak İllinois ABD'de başlayan program 1-4 yaş arası çocuğu olan anneleri çocuğun öğretmenleri olarak eğitmeyi amaçlamaktadır. Programa katılan annelerin çocuklarında dil ve bilişsel gelişimde ilerleme olduğu, annelerin kendi yaşamlarında ve annelik tutumlarında iyileşmeler görülmüş, sosyal aktivitelere daha fazla katılım sağlamışlardır.
- **Ev Merkezli Anne Çocuk Programı (MHCP/The Mother-Child Home Program):** 1967'te New York'ta 2-3 yaş grubu çocuğu olan anneler ve çocuklarını hedef alan ev temelli bu program, düşük gelirli ailelerin çocuklarında ileriki yıllarda ortaya çıkabilecek problemlerin önlenmesini amaçlamıştır. Programa katılan çocukların sözel dil becerileri ve genel zeka puanlarında artış görülmüştür.
- **Okul Öncesi Programı (The Preschool Program):** 1966'da California'da kurum temelli olarak başlayan program 3-4 yaş siyahi çocuklar ve aileleri ile çalışmakta ve çocukların gelişim alanlarını destekleyerek ilkokula hazır başlamalarını sağlamayı amaçlamaktadır. Programa katılan çocukların okuma ve matematik becerileri ile ailelerin anne babalık tutumları ve iletişim becerileri gelişmiştir.
- **Personel ve Uzman Gelişim Programı (STEEP-Staffing and Professional Development Program):** Ev ve kurum temelli olan bu program 1987 yılında hamilelik ve ilk bebeklik döneminde sağlık, beslenme ve bebeğin ihtiyaçları ile ilgili anneleri bilgilendirmek amacıyla düşük gelirli anne ve anne adaylarına yönelik olarak ortaya çıkmıştır. Programa katılan annelerin kaygılarının azaldığı,

yaşam becerilerinin geliştiği, çocukların ihtiyaçlarını anlama ve destekleyici ev ortamını hazırlamada daha başarılı oldukları görülmüştür.

- **McBride Program Modeli:** Babaların çocukların gelişimlerine katkı sağlayarak aktif katılımlarını ve çocukla iletişimlerini güçlendirmek amacıyla babalar ve okul öncesi dönem çocuklarla çalışan kurum temelli bir programdır. Programa katılan babaların aile sorumluluklarında kendilerini daha becerikli hissettikleri ve daha fazla sorumluluk aldıkları, çocuklarının eğitim ve gelişimine daha fazla katıldıkları görülmüştür.
- **L.I.F.E. Programı:** 1999'da kurum temelli olarak ortaya çıkan programın hedef kitlesi 11-14 yaş çocuklar ile babaları veya babaları yerine geçen yetişkin erkeklerdir. Programın amacı, çocukların babalarıyla birlikte geçirdikleri etkinlikleri ve zamanı arttırmayı, çocuklara yaşam becerileri kazandırmayı amaçlamaktadır. Programa katılan çocukların empati, liderlik, karar verme ve iletişim gibi yaşam becerilerinde artış, baba-çocuk bağının güçlenmesi ve aile bağlarının güçlenmesi desteklenmiştir.
- **NHVP-Nurse Home Visitation Program:** Düşük sosyoekonomik düzeydeki ve risk altındaki anneler ve bebekleri hedef alan program 1970'te Amerika'da başlamıştır. Programın amacı; anne çocuk sağlığı, beslenmesi ve bebek bakımı konularında anneleri bilinçlendirmektir. Programa katılan annelerin yaşam ve sağlıkla ilgili konularda daha duyarlı olduğu, çocuklarının gelişimini destekleyici ev ortamı yaratmada daha duyarlı oldukları görülmüştür.
- **The Caroline Abecedarian Program:** 0-5 yaş arası çocuğu olan Afrika kökenli Amerikalı ailelere çocuk bakımı ve gelişimi, iş bulma ve sosyal destek kaynakları hakkında bilgi vermek amacıyla ortaya çıkan ev temelli bir programdır. Programa katılan annelerin çocuk gelişimi ve eğitimi konularında daha duyarlı oldukları, kendilerini geliştirme ve iş bulma konusunda geliştikleri görülmüştür.
- **Hindistan'ın Entegre Edilmiş Çocuk Gelişimi Programı (ICDS-India's Integrated Child Development Program):** 1975'te Hindistan'da annelerde olumlu davranış ve tutumları geliştirerek çocukların gelişimini desteklemeyi amaçlayan ev ve kurum temelli bir programdır. Program sonunda annelerin çocuk gelişimi konusunda desteklendiği, çocukların okula devam, akademik

performans ve okuldaki genel davranışlarının olumlu yönde etkilendiği görülmüştür.

- **Psiko-eğitimsel Ebeveyn Programı (Star Parenting Program):** 1-5 yaş çocuğu olan düşük gelirli ailelerin olumlu ebeveynlik özelliklerini desteklemek, gizil güçlerini ortaya çıkarmak amacıyla ortaya çıkmıştır. Programa katılan ailelerin davranış yönetimi ve iletişim konularında desteklendikleri görülmüştür.
- **Aile ve Çocuk Eğitimi Programı (Pace-parent and Child Education):** 1996'da Amerika'da kurum temelli olarak çıkan programın hedef kitlesi en az lise diploması olmayan aileler ve çocuklarıdır. Ailelere okuma yazma ve anne babalık becerileri ile ilgili eğitimler vermek, çocuklara ise erken çocukluk eğitimi vermek hedefiyle ortaya çıkan programın aile ve çocuklarda hedeflenen amaçlara ulaştığı görülmüştür.
- **Aile Birlikleri (Family Coops):** Amerika'da kurum ve ev temelli olarak ortaya çıkan, aileler tarafından organize edilen programda ailelerin birbirlerine destek olması ve çocukların sosyalleşmesi hedeflenmektedir. Programa katılan aileler ve çocukların sosyal açıdan desteklendiği görülmüştür.
- **Etkili Anne Baba Eğitimi (PET):** 1975'te ailelerin çocukların öğretmeni olduğunu vurgulamak ve sınıfta öğrendiklerini yaşamlarına yansıtılmalarını sağlamak amacıyla kurum temelli olarak ortaya çıkmıştır. Programa katılan ailelerin çocuklarıyla ilgili problemlerinde daha etkili çözüm yolları denedikleri ve çocukları ile iletişimlerinin olumlu etkilendiği tespit edilmiştir.
- **Every Child Succeeds (ECS):** Olumsuz koşullardaki anneler ve çocuklarını hedef alan program ilk olarak Amerika'da uygulanmaya başlanmıştır. Programa katılan annelerin çocuk gelişimi ve sağlığı, sağlıklı yaşam, iletişim gibi konularda bilgilendiği ve çocuklarının gelişimine olumlu katkılar sağladığı görülmüştür.

Bu programlara bakıldığında ilk programların daha çok kurum/okul temelli olduğu, daha sonra ev temelli, dernekler ve üniversiteler tarafından desteklenen programlar da açıldığı görülmektedir. Programlar incelendiğinde çoğu zihinsel gelişime yoğunlaşsa da sağlık temelli olan programlar olduğu da görülmektedir. Aile eğitim programlarının büyük çoğunluğunun babalardan daha çok anneleri hedef aldığı söylenebilir.

2.9.4. Türkiyede Aile Eğitim Programları

Türkiye'deki aile eğitimi programlarının tarihine bakıldığında küçük çaplı yürütülen birçok program olduğu görülmektedir. Sistematik olarak uygulanan ilk aile eğitim programı olarak görülen 1962 yılında İstanbul Üniversitesi ile işbirliği ile yürütülen Ana Baba Okulu Türkiye'deki aile eğitimi programlarının başını çekmektedir.

Türkiye'de uygulanan bazı aile eğitim programları ilk uygulama yılı, hedef kitlesi, işbirliği yapılan kurum, amacı ve sonuçları göz önünde bulundurularak aşağıda verilmiştir (Özgün, 2017; Tezel Şahin ve Özyürek, 2011; Kartal, 2015; Dere Çiftçi ve Aksoy, 2014):

- **Anne Eğitim Programı:** 1988 yılında Gazi Üniversitesi ile işbirliği içinde başlayan programın hedef kitlesi 0-4 yaş çocuğu olan annelerdir. Programın amacı çocukların bilişsel ve psiko-sosyal gelişimlerini güvence altına almak, annelere çocuk gelişimi, sağlığı, beslenmesi, anne-baba tutumları, oyun, aile planlaması ve ilkyardım konularında bilgi vermektir. Programa katılan annelerin çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bilgilerinin arttığı görülmüştür. Ev ortamında bu bilgilerini yaşamlarına aktardıkları görülmüştür.
- **AÇEP/Anne-Çocuk Eğitim Programı:** 1982 yılında Boğaziçi Üniversitesi ile işbirliği içinde alt sosyoekonomik düzeyde ve risk altındaki çocukların okula eşit başlangıç sağlayabilmelerini sağlamak ve annelerde okul öncesi eğitim bilinci uyandırmak amacı ile ortaya çıkmıştır. Programın kısa ve uzun süreli etkileri bulunmuştur. Çocukların akademik beceri, zeka puanları, olumlu benlik algısı puanlarının yüksek olduğu, olumsuz davranışlarının az olduğu görülmüştür. Annelerin anne babalık becerileri gelişmiş, özgüvenleri artmış ve çocuğunun yaşamını olumlu etkilediklerini belirtmişlerdir.
- **BADEP/Baba Destek Programı:** AÇEV ile işbirliği ile uygulanan program 1996 yılında ortaya çıkmış 3-9 yaş arası çocuğu olan babaları çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bilgi edinmeleri ve bu bilgileri gerçek hayata geçirmeleri ve eşyle ve çocuğuyla daha demokratik ilişkiler geliştirmelerini sağlamayı hedeflemektedir. Programa katılan babaların çocukların gelişimi, eğitimi ve disiplini gibi konularda daha fazla sorumluluk aldığı; aile ilişkilerinde daha hoşgörülü ve demokratik oldukları görülmüştür.

- **Ana Baba Okulu:** 1962'de ailelerin çocuk gelişimi, aile tutumları, iletişim, davranış sorunları gibi konularda eğitimini sağlamak amacıyla İstanbul Üniversitesi ile işbirliği ile oluşturulmuş bir programdır. Programa katılan anne babaların aşırı koruyucu, baskıcı ve otoriter tutumlarının azaldığı, eşitlik ve paylaşma tutumlarının olumlu yönde geliştiği görülmüştür.
- **Aile ve Çocuk Eğitimi Merkezi Kış Uygulamaları:** Okul öncesi eğitim almamış çocukları okula hazırlamak ve annelere Anne Destek Programı ile destek vermeyi amaçlayan program AÇEV ile işbirliği ile yürütülmektedir. Programa katılan çocukların okula hazır bulunuşlukları artırılmış, annelerin çocuklarının gelişimine yönelik olumlu tutumlarının geliştiği görülmüştür.
- **Yaz Anaokulları ve Anne Destek Programı:** 2004 yılında başlayan program 60-72 aylık okul öncesi eğitimi almayan yoksul ailelerin çocuklarını ilkokula hazırlamak ve annelerini çocuk gelişimi ve eğitimi noktasında bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır. Yaz anaokulları programı çocukların ilkokula eşit başlangıç yapabilmelerini sağlamış; çocukların bilişsel, sosyal ve fiziksel gelişimlerini olumlu yönde etkilemiştir. Ailelerin çocuk yetiştirme tutumları olumlu yönde desteklenmiştir.
- **Benim Ailem Programı:** 0-6 yaş dönemi okul öncesi eğitim almayan çocuklar ve sosyal desteğe ihtiyacı olan aileleri hedef alan program UNICEF, SHÇEK, çeşitli bakanlıklar ve sivil toplum kuruluşları destekli bir programdır. Programın sonuçlarına göre aileler anne babalık becerileri konusunda desteklenmiştir.
- **Okul Öncesi Veli Çocuk Eğitim Programı (OVÇEP):** 1999 yılında okul-aile işbirliğini geliştirmek, çocukların zihinsel, sözel, sayısal becerilerini geliştirip ilkokula hazırlamak amacıyla ortaya çıkmış bir programdır. Aileleri programa katılan çocukların sözel ve sayısal becerilerinin geliştiği, ilkokula hazır bulunuşluklarının arttığı ve ailelerin okulla daha çok işbirliği yaparak çocuklarını geliştirdiği görülmüştür.
- **Anne-Baba-Çocuk Eğitim Projesi (ABÇEP):** Kadınların eğitim düzeyinin yükseltilmesi, çocuk bakımı, aile planlaması, etkili anne baba olma gibi konularda kadınların eğitimini sağlamak amacıyla 1997 yılında Kız Teknik Eğitim ve Genel Müdürlüğü ile işbirliği içinde oluşturulan bir projedir. Proje sonuçlarına göre, proje kapsamındaki kadınlar bilgilendirilmiş ve aile içinde

çocukları ve eşleri ile daha etkili bir ilişki kurmuş, çocuklarının okul yaşamlarını olumlu etkilemişlerdir.

- **Aile Sağlığı Eğitim Projesi:** Halk Eğitim Merkezleri işbirliği ile ilerleyen projede anneler anne-çocuk sağlığı, AIDS/HIV gibi konularda bilgilendirilmiştir.
- **Aile Mektupları Projesi:** AÇEV destekli projede anne ve babalar Ailelerin hamilelik, doğum, gelişim alanları, bebek sağlığı ve beslenmesi, babanın rolü gibi konularda bilgilenmesi sağlanmış, kendilerini daha bilinçli anne babalar hissetmişlerdir.
- **Mobil Anaokulu Projesi:** Maddi açıdan düşük gelirli aileler ve 36-72 aylık çocuklarını hedef alan program MEB işbirliğiyle okul öncesi eğitimi yaygın hale getirmek, okul öncesi eğitimden yoksun çocukların gelişimlerini desteklemek ve aileleri okul öncesi eğitim ile ilgili bilinçlendirmeyi amaçlamaktadır. Proje sonuçlarına göre aile katılımı sağlanarak okul öncesi eğitimden yoksun çocukların gelişim alanları ve hazır bulunuşlukları desteklenmiştir.
- **Özel Eğitim Kurumları Yeniden Yapılanma Projesi:** Anne babaların gelişmesini hedefleyen projede aile içi ilişkiler, 0-18 yaş gelişim, ders çalışma teknikleri, davranış yönetimi, mesleki gelişim, cinsel gelişim, okul başarısı, boş zaman aktiviteleri gibi konularda aileler bilgilendirilmiştir.
- **Küçük Adımlar Erken Eğitim Programı (KAEEP):** 1996 yılında gelişimsel geriliği olan 0-48 ay çocuklu ailelerin ihtiyaçlarını karşılama amacıyla ortaya çıkmış bir programdır. Programa katılan ailelerin depresyon düzeyi düşmüş, çocukların büyük kas, küçük kas, alıcı dil ve kişisel toplumsal becerilerinde ilerlemeler görülmüştür. Buradan hareketle erken çocukluk özel eğitim programının çocuk ve aile için birçok avantajı olduğu söylenebilir.
- **Anne Baba Olmak Seminerleri:** AÇEV destekli program 0-14 yaş arası çocuğu olan aileleri hedef almakta ve çocuğun gelişiminde ailenin önemli olduğu bilincini uyandırmaya çalışmaktadır. Programa katılan ailelerin iletişim, disiplin, anne baba tutumları, çocuk gelişimi ve eğitimi konularında bilgi edinmeleri sağlanmıştır.
- **Aile İçin Temel Eğitim Programı:** UNICEF destekli program 0-18 yaş arası çocukların ailelerini bilinçlendirmek amacıyla 2006'da ortaya çıkmıştır.

Programa katılan aileler öğrenme, çocuk bakımı, çocuk gelişimi, etkili iletişim gibi konularda bilgi edinmişlerdir.

- **0-4 Yaş Anne Çocuk Eğitim Programı:** Gazi Üniversitesi, MEB, UNICEF ve Halk Eğitim Merkezleri destekli program 0-4 yaş arası anneleri hedef almaktadır. Programın amacı; annelerin çocuk gelişimi, sağlığı, anne baba tutumları, oyun, ilkyardım ve aile planlaması gibi konularda bilgilenmesini sağlamaktır. Anneler ebeveynlik tutumları konusunda bilgilendirilmiş ve çocukların yaşantılarına olumlu katkı sağlamışlardır.
- **Okul Öncesi Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi:** Dezavantajlı çocuklar ve ailelerine kaliteli okul öncesi eğitim sunma ilkesiyle yola çıkmış bir projedir. Pilot illerde birçok ilkokulda okul öncesi eğitim için yeni sınıflar yapılmış, okul öncesi eğitim henüz istenen ölçüde olmasa da yaygınlaşmıştır.
- **Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV):** 1986'da düşük gelirli kadınların yaşama aktif katılımı ve yaşadıkları bölgenin yaşam kalitesini iyileştirmeleri için kadınları desteklemek amacı ile ortaya çıkmıştır. Programa katılan aileler ve çocukların olumlu özellikler kazandıkları görülmüştür.

Türkiye uygulanan aile eğitim programlarının sayısına bakıldığında annelere yönelik programların babalara yönelik programlardan fazla olduğu görülmektedir. Programlar incelendiğinde programların büyük çoğunluğunun okul öncesi dönem çocuklarının gelişim alanlarını desteklemek ve aileleri bu konuda desteklemek amaçlanmaktadır.

2.9.5. Aile eğitimi programlarına katılımı etkileyen faktörler

Aile eğitim programlarına katılımı etkileyen etmenler kişisel, ev veya işten kaynaklı sebepler olabilir:

- Kişisel nedenler
  - Bilinmeyenden korkma
  - Gülünç olma korkusu
  - Özgüven yetersizliği
  - Okul gibi kurumlardan hoşlanmama
  - Öğrenme karşıtı tutum
  - Eğitimin gerçekten yarar sağlayıp sağlamayacağını kestiremememe
  - Zihinsel veya fiziksel yetersizlikler
- Ev ile ilgili nedenler

- Ev işlerinin yoğunluğundan fırsat bulamama
- Aile üyelerinden birinin ya da hepsinin karşı koyması
- Öğrenme için elverişsiz ev koşulları
- İş ile ilgili nedenler
  - İş saatlerinin yoğun ve katılıma engel olması
  - Beden yorgunluğu
  - Ulaşım sıkıntısı
  - Ekonomik yetersizlikler (Tezel Şahin ve Özyürek, 2011).

2.9.6. Aile eğitimi programlarına baba katılımı

Aile eğitim programlarına bakıldığında genellikle annenin hedeflendiği, babalar hedeflense de katılımlarının annelere oranla daha düşük olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalar da genellikle anne-çocuk ilişkisine ya da bu ilişkinin önemine odaklanmış, babaların çocukla iletişimindeki önemi biraz ihmal edilmiştir. Babaların aile eğitim programlarına katılımlarını etkileyen en önemli etmenler olarak babaların çalışma saatlerinin yoğun olması ve kültürel faktörler etkili olmaktadır. Ancak yapılan bazı araştırmalar bazı babaların iş yerinde bile verilse aile eğitimine katılmak istemediklerini göstermiştir. Bunun en önemli sebebi anne babaların rol dağılımında görülen farklardır. Anneler çocuk ve ev ile, babalar parasal konularda rol almaktadır (Tezel Şahin ve Özyürek, 2011). Çocuk ile ilgili konuların annelik alanıymış gibi görülmesinin, babaların aile eğitim programlarına katılımını etkilediği düşünülmektedir.

2.10. Fırsat Verici Anne Babalık (Parental Gateopening)

Annelere göre iyi anne baba olma güvenilir, tutarlı ve disiplinli olma olarak ifade edilirken, babalara göre ailenin yaşantısına katılma ve çocuklarla zaman geçirme olarak tanımlanmış; ancak yine de çocukla en fazla zaman geçirip çocuğu rahatlatan kişinin genellikle anne olduğu görülmektedir (Saini, Drozd, ve Olesen, 2017). Anne babanın fırsat verici veya engelleyici tutumu eşin katılımını, eşin katılımından memnun olup olmama ise diğer eşin fırsat verici veya engelleyici bir tutum sergilemesini etkiler (Radcliffe ve Cassell, 2014).

Baba katılımını etkileyen faktörlere bakıldığında annelerin etkisi de bir faktör olarak görülmektedir (Cannon, Schoppe-Sullivan, Mangelsdorf, Brown, ve Sokolowski, 2008). Anneler, babanın katılımını olumlu veya olumsuz yönde düzenleme ve ayarlama gücüne sahiptir (Altenburger, Schoppe-Sullivan, ve Kamp Dush, 2018).

Fırsat verici anne babalar; eşleri hakkında olumlu konuşur, eşinin olumlu yönlerini görür, çocuğun gelişiminde önemli yeri olduğunu bilir, eşi ve çocuğunun birlikte geçirdiği zamanı

destekler, ev işi ve çocukla ilgili konularda eşyle işbirliği yapar, eşini destekleyici tutumlar sergiler (Saini, Drozd, ve Olesen, 2017).

- Modern ailelerde eşlerine daha çok fırsat verdiği, birbirinin katılımını desteklediği, eşitlikçi ve paylaşımcı davranışlar sergilediği söylenebilir. Modern ailelerde anne ve babalar çocuğun gelişiminde büyük öneme sahip olduklarının bilincindedir ve çocuklarının gelişimini en üst düzeye çıkarabilmek için destekleyici ve işbirlikçi anne baba davranışları sergilerler.

2.10.1. Fırsat Verici Babalık (Paternal Gateopening)

Fırsat verici babalar, anne-çocuk iletişimini desteklemeye çalışır. Annenin çocukla olan bağı desteklemek için kendisi de sorumluluk alır.

2.10.2. Fırsat Verici Annelik (Maternal Gateopening)

Fırsat verici anneler, babanın katılımını ve çocukla etkileşimini destekleyen, çocuk bakımına yönelik tecrübe kazanması için teşvik eder (Cannon, Schoppe-Sullivan, Mangelsdorf, Brown, ve Sokolowski, 2008).

2.11. Eşsavar Anne Babalık (Parental Gatekeeping)

Bazı anne ve babalar eşsavar davranış sergileyerek eşinin bazı işlere karışmasını engellemeye çalışmaktadır (Altenburger, Schoppe-Sullivan, ve Kamp Dush, 2018). Eşlerinin çocukla etkileşimlerini en aza indirmek isterler.

Eşsavar anne babalık davranışı sergileyen anne babaların bu davranışları sergileme sebepleri birçok etmenden kaynaklanmaktadır:

- Geleneksel ailelerde anne ve baba toplum tarafından atfedilen geleneksel cinsiyet rollerine aşırı bağlıdır. Anneler ve babalar bu cinsiyet rollerinin getirdiği ve toplum tarafından kendisinden beklendiğini düşündüğü bu rolleri elinde tutabilmek için eşlerine karşı engelleyici tutumlar sergileyebilmektedirler. Özellikle anneler kendilerini ev ve çocuk ile ilgili konularda daha yetkin gördükleri ve bunları annelik görevi olarak algılayabildikleri için bu alanlardan eşlerini uzaklaştıran davranışlar sergileyebilmektedirler.

- Aşırı bağlı anne babalar -özellikle çocuklarına aşırı bağlı anneler çocuklarıyla aralarındaki bu bağı korumak ve güçlendirmek, eşlerinin ise çocukları ile bu kadar güçlü bir bağ kurmasına engel olmak isterler. Anne-çocuk arasında doğal bir bağ olduğunu ve babaların katılımının bu bağı zedeleyeceğini düşünen anneler babaları saf dışı tutma eğilimi gösterebilmektedir.

- İki kat sorumlu ailelerde anne babalardan birinin hiç sorumluluk almaması sebebiyle

diğer eşe çok fazla sorumluluk yüklenmektedir. Özellikle anneler eşleri çocuk bakımı ve eğitiminde, çocuğun gelişiminde hiç rol almadığı için aşırı sorumluluk yüklenmekte ve baba rolünün eksikliğini hissettirmemek adına çok fazla yük üstlenmekte ve bu durum onların çocuk ve ev ile ilgili konulardan birinci dereceden sorumlu hissetmelerine sebep olabilmektedir.

- Dolaylı anne babalar –özellikle dolaylı anneler- olarak tanımlanabilecek anneler çocuk ve ev işi ile ilgili konularda eşlerini dolaylı yoldan överken aslında kendi anneliklerinin ne kadar mükemmel olduğuna vurgu yapmaktadır. Bu anneler ifadelerinde “Ben o kadar mükemmel bir anne ve eşim ki eşimin bu konuda sorumluluk almasına gerek yoktur” imajı verirler.

2.11.1. Annesavar Babalık (Paternal Gatekeeping)

Eşsavar (gatekeeping) terimi ilk olarak annelerin babaların engelleyici davranışlarını tanımlamak için kullanılmış olsa da günümüzde cinsiyet ayrımı yapılmaksızın hem annelerin hem babaların birbirini engelleyici davranışlarını belirtmek için kullanılmaktadır (Saini, Drozd, ve Olesen, 2017). Babaların kendi sorumluluk alanlarını korumak için annelere karşı engelleyici davranışlarına “annesavar babalık” denilmektedir.

2.11.2. Babasavar Annelik (Maternal Gatekeeping)

Toplum içinde cinsiyet eşitsizliği her ne kadar eleştirilse de bu cinsiyet eşitsizliğini farkında olmadan destekleyen kadınlar da mevcuttur (Radcliffe ve Cassell, 2014). Annelerin çocukla ilgili konulara babanın dahil olmasına izin vermemesidir. Anneler çocuk ile ilgilenmeye katılmak isteyen babaya negatif kontrol uygular. Babanın katılımını engelleyici anneler, kendilerini çocuk bakımından birinci derecede sorumlu görürler ve babanın baba olarak katılımını eleştirirler (Cannon, Schoppe-Sullivan, Mangelsdorf, Brown, ve Sokolowski, 2008).

2.11.2.1. Babasavar Anneliği Etkileyen Faktörler

- Kadınların ev işi ve çocukla ilgilenmekten hoşlanacaklarına yönelik geleneksel bakış açısı
- Annenin annelik rollerini elinde tutmak istemesi
- Annenin baskın olduğu ev ve çocuk ile ilgili konulardaki annelik kimliğini, güç ve kontrolünü kaybetmek istememesi
- Annelerin kendilerini bakım verecek ana ebeveyn olarak görmeleri
- Annelerin kendilerini ev ve çocuk bakım konusunda babalardan daha yeterli ve sorumlu görmeleri
- Annelerin aşırı koruyucu veya mükemmeliyetçi tutumları

- En iyisini anneler bilir düşüncesi
- Eşin çocuk bakımını yerine getiremeyeceği düşüncesi
- Babanın sorumsuz ve ilgisiz olması
- Annenin ev ve çocukla ilgili işlerden zevk alması
- Eşler arası geçimsizlik
- Annenin babadan intikam almak istemesi
- Çocuk ve ev ile ilgili standartlarının dışına çıkmak istememesi
- Babanın katılım için yetersizliği
- Babanın sağlık sorunları
- Çocuğa zarar verebileceği düşüncesi
- Eşin madde veya alkol kullanımı
- Annenin çocuğun yararını istemesi ve annenin kendisinin tek başına en çok yarar sağlayacağını zannetmesi
- Eşinin çocuğa karşı ihmalkâr davranabileceği düşüncesi
- Eşin şiddet veya istismara meyilli olması (Altenburger, Schoppe-Sullivan, ve Kamp Dush, 2018; Allen ve Daly, 2007; Hauser, 2015; Gaertner, Spinrad, Einsenberg, ve Greving, 2007; Saini, Drozd, ve Olesen, 2017; Fagan ve Barnett, 2003; Austin, Pruett, Kirkpatrick, Flens, ve Gould, 2013).

2.11.2.2. Farklı Kültürlere Göre Babasavar Annelik

Avustralya, Fransa, Danimarka ve İtalya'da anne babaların çocuğun yaşamına ve bakımına katılım düzeylerini karşılaştıran bir araştırma yapılmıştır. Babanın çocuğun yaşamına katılım düzeyi Avustralya ve Danimarka'da yakın olarak bulunmuş olsa da bu dört ülkede baba katılımı en yüksekten en düşüğe doğru sırasıyla şu şekildedir: Avustralya, Danimarka, İtalya, Fransa (Craig ve Mullan, 2011).

Eşsavar anne babalık ile ilgili araştırmalardan hareketle babasavar ve annesavar tutum ve davranışların yaygın olarak kırsal kesimlerde, düşük gelirli, düşük eğitim seviyesinden, boşanmış, özel gereksinimli çocuğu olan, dindar ve muhafazakâr, toplumsal cinsiyet rollerine aşırı bağlı ailelerde görüldüğü söylenebilir (Saini, Drozd, ve Olesen, 2017; Demaris, Mahoney, ve Pargament, 2011; Kaufman ve Pickar, 2017; Fagan ve Cherson, 2015; Sano, Richards, ve Zvonkovic, 2008).

Farklı ülkelerde çocuk yetiştirme, baba katılımı ve babanın uzak tutulması konusunda çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Hauser, 2015; Hauser, 2012; Roy ve Dyson, 2005; Tu, Chang, ve Kao,

2014; Makusha ve Richter, 2016; France, Mark, Gillian, ve Nicolas, 2016; Nakagawa, 2010; Maslauskaitė, 2011; Formoso, Gonzales, Barrera Jr., ve Dumka, 2007; Eerola ve Huttunen, 2011; Pajumets, 2010). Bu çalışmalar farklı özellikler taşıdığından Tablo 2’de farklı ülkelerde baba katılımı ve babasavar annelik davranışları gösterilmiştir.

Tablo 2: Farklı Ülkelerde Baba Katılımı ve Babasavar Annelik

Ülke	Baba Katılımı ve Babasavar Annelik
Amerika	<p>*Babasavar annelik, annesavar babalığa göre daha yaygındır.</p> <p>*Annesavar babalık ile ilgili boylamsal araştırmalar eksik ancak annesavar babalık ve fırsat verici annelik ile ilgili araştırmalar mevcuttur.</p> <p>*Eşsavar ve fırsat verici anne baba davranışlarının çocuğu etkilediği bulunmuştur (Hauser, 2015; Hauser, 2012; Roy ve Dyson, 2005).</p>
Tayvan	<p>*Babasavar tutumları ile baba katılımı arasında ilişki bulunmuştur. Babasavar tutumları yüksek olan annelerin olduğu ailelerde baba katılımının düşük olduğu görülmüştür (Tu, Chang, ve Kao, 2014).</p>
Güney Afrika	<p>*Annenin tutumları, anne baba ilişkisi ve geçmişi ve yerel-kültürel çevre gibi birçok faktör baba katılımını etkilemektedir.</p> <p>*Evli çiftlerde babasavar annelik genellikle çocuk bakımı ve ev işleri gibi konularda görülmektedir. Bunun sebepleri olarak kadınların annelik kimliklerini korumak, sosyal ve kültürel olarak çizilmiş cinsiyet rolleri, cinsiyete dayalı iş bölümü, babanın anne babalık becerilerinden yoksun olması gibi etmenler bulunmuştur.</p> <p>*Boşanmış veya evli olmayan ailelerde anne baba-çocuk etkileşimini destekleyerek veya engelleyerek kontrol eder. Bu durum kültürel babasavar davranış ve tutumların baba katılımına büyük ölçüde etki ettiğini göstermektedir. Babasavar annelik sadece baba katılımını değil, aynı zamanda baba-çocuk iletişimini de etkilemektedir (Makusha ve Richter, 2016).</p>
İsviçre	<p>*Babasavar anneler babanın çocuğuyla iletişimini ve çocuğa erişimine engel veya destek olarak etki etmektedir. Sadece annenin etkisi olarak değil, ailede yaşayan tüm bireylerin olumlu veya olumsuz etkisi olabildiğini savunurlar (France, Mark, Gillian, ve Nicolas, 2016).</p>
Japonya	<p>*Babaların katılımı arttıkça annelerin ev ve çocuk ile ilgili konularda babasavar tutumlarının azaldığı düşünülse de baba katılımı istenen düzeyde değildir.</p> <p>*Annelerin ekonomik geliri ve kaynakları ne kadar azsa ev ve çocuk ile ilgili işlere katılımı ve bağlılığı o kadar yüksektir.</p> <p>*Ayrıca annelerin babasavar davranış sergilemelerini etkileyen faktörler arasında yüksek eğitim düzeyi ve çalışma durumu görülmüştür.</p> <p>*Toplumun etkisi ile inşa edilen babasavar annelik, babanın katılımı ile negatif ilişkilidir (Nakagawa, 2010).</p>

Ülke	Baba Katılımı ve Babasavar Annelik
Litvanya	*Boşanmış ve çocuğundan ayrı yaşayan annelerin aynı durumdaki babalara göre çocuklarını daha sık gördükleri görülmüştür. *Anneler boşandıktan sonra babalara oranla çocuklarını daha korumacı tutum sergilemekte ve babaları savan davranışlar sergilemektedir. *Babasavar tutumların sergilenmesinde ekonomik durum, eğitim düzeyi, toplum ve cinsiyet rol oynamaktadır(Maslauskaite, 2011).
Meksika	*Meksika’da anne ve babanın her ikisinin de çalıştığı ve yalnız birinin çalıştığı aileler vardır. *Annenin çalışmasının baba katılımı ve eş ilişkisi kalitesini olumlu yönde etkilediği görülmüştür (Formoso, Gonzales, Barrera Jr., ve Dumka, 2007).
Finlandiya	*Katılım, üretkenlik, beslenme, sorumluluk, ortak anne babalık, “anne-benzeri” bakım verme, aile merkezli yaşam tarzı, aile planlamasına aktif katılım ve babalık için hazırlık, eşit paylaşılan anne babalık, tatmin edici eş ilişkisi, bakım ve beslenmede aktif Postmodern babalar yaygın olarak görülür (Eerola ve Huttunen, 2011).
Estonya	*Muhafazakar aile yapısı yaygındır. *Cinsiyete dayalı iş bölümü vardır (baba, ev dışında çalışan ve eve ekmek getiren; anne, evde çocuğa bakan). *İnsanların ve toplumun gözünde “erkek”, cesur, aktif ve çocuk bakımıyla ilgilenemez. *İş yeri kendilerine doğum sonrası anne baba izni verse bile, babalar bu izni kullanmayı reddeder (Pajumets, 2010).

Tablo 2 incelendiğinde bazı ülkelerde ailelerin geleneksel anne babalık rollerine aşırı bağlı olduğu ve bu sebeple annenin çocuk ile ilgili konularda kendini eşine göre birinci planda hissettiği görülmektedir. Çeşitli ülkelerdeki anne-babaların farklı anne babalık tutumları olduğu, çocukları ve birbirleri ile etkileşimde gösterdikleri davranışların farklılıklar gösterdiği görülmektedir.

2.12. Babasavar Annelik İle İlgili Araştırmalar, Ölçek Geliştirme ve Uyarlama Çalışmaları

Dünya’da ve Türkiye’de babasavar annelik (maternal gatekeeping) konusu son yıllarda daha çok merak uyandırmaya ve araştırılmaya başlanmıştır. Ancak henüz yeni çalışılmaya başlandığı için sınırlı sayıda araştırma bulunmakta ve daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulan bir alandır.

2.12.1. Dünya’da Babasavar Annelik İle İlgili Araştırmalar, Ölçek Geliştirme ve Uyarlama Çalışmaları

Dünya’da babasavar annelik konusundaki araştırmalar 1995 yılından sonra hız kazanmıştır: De Luccie (1995) tarafından yapılan çalışmada 144 anneyle çalışmış ve baba katılımına etki

eden faktörler incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre babanın katılımını %79 oranında annenin babasavar annelik tutumu, eşiyle duyduğu ilişkiden memnuniyeti ve çocuğun yaşı açıklamaktadır (De Luccie, 1995).

Allen ve Hawkins (1999)'a göre babasavar annelik cinsiyetle ilişkili 3 temel boyutla yakından ilişkilidir. Bunlar: Annenin katı standartlar oluşturarak ailenin sorumluluklarını elinde tutma gayesi, annelik kimliğini dışsal olarak pekiştirme, ve aile rollerindeki farklılaşmalar. Bu doğrultuda araştırmacılar tarafından annelerin standart ve sorumluluk yapıları (Standards and responsibility) ($\alpha=.76$, 5 madde), anne kimlik doğrulaması (Maternal identity confirmation) ($\alpha=.79$, 4 madde) ve farklı aile rolleri (Differentiated family roles) ($\alpha=.66$, 2 madde) alt boyutları dikkate alınarak 11 maddelik ölçek geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçek 1996 yılında Denver, Phoenix, Portland, Sacramento, and Seattle'da çoğunluğu Anglo Amerikan olan, evli, eşi çalışan ve en az bir çocuğu olan 1500 anneye mail yoluyla ulaşılmış ve 622 anneden dönüş alınmıştır. Araştırma sorucuna göre annelerin %21'inin babasavar (gatekeeper), %42'sinin aracı (intermediate) ve %37'sinin işbirlikçi (collaborative) olduğu bulunmuştur (Allen ve Hawkins, 1999).

Fagan ve Barnett (2003) 72 birlikte yaşayan, 30 boşanmış aileler ile yaptıkları çalışmada babasavar annelik, babanın özyeterliliği, annenin babanın rolleri ile ilgili turumları ve baba katılımı arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, birlikte yaşama ile annelerin babasavar davranışları arasında ilişki bulunmuştur. Babanın özyeterliliği ile baba katılımı arasında bir ilişki bulunmuştur. Babasavar annelik davranışlarının babanın özyeterliliği ile baba katılımı arasında yer aldığı tespit edilmiştir. Babasavar annelik, baba katılım miktarını belirleyen önemli bir neden olarak görülmüştür (Fagan ve Barnett, 2003).

McBride ve diğ. (2005) tarafından 2-3 yaş çocuğu olan ve birlikte yaşayan 30 anne-babadan veri toplanmıştır. Babaların kendi rol algıları ve baba katılım düzeyleri annenin baba rolü algısını etkilemektedir. Annenin babalık rolünü algılayışı da babasavar tutumunu etkilemektedir (McBride ve diğ., 2005).

Herzog, Umana-Taylor, Madden-Derdich ve Leonard (2007) tarafından ergen annelerle yapılan araştırmaya göre romantik eş ilişkisinden memnun annelerin eşlerinin daha katılımcı olduğu görülmüştür. Romantik eş ilişkisinden memnun olmayan annelerin daha çok babasavar davranış sergilediği ve eşlerinin katılımını negatif etkilediği görülmüştür (Herzog, Umana-Taylor, Madden-Derdich ve Leonard, 2007).

Trinder (2007) boşanma sonrası çocukları ile birlikte yaşayan annelerin fırsat verici ve babasavar

davranışlarını görüşmeler aracılığıyla incelemiştir. 54 anne ile yapılan araştırmada annelerin fırsat verici ve babasavar davranış stratejileri sergiledikleri ve bu stratejilerin işe yaradığı görülmüştür. Anneye göre babanın yeterliliği, çocuğun refahı, anne-baba ilişkilerinin kalitesi ve anne baba rollerindeki anlaşmalar annenin babasavar davranışlarını etkilemektedir (Trinder, 2007).

Cannon, Schoppe-Sullivan, Mangelsdorf, Brown, ve Sokolowski (2008) tarafından yapılan araştırmada doğum öncesi annelerin anne-baba rolleri, baba katılımına yönelik tutumları ve kişilik özellikleri (olumsuz tutum veya paylaşımcılıkları) değerlendirilmiştir. Doğumdan sonraki 3,5. Ayda annelerin Babasavar annelik davranışları, baba katılımı ve babaların çocuklarıyla ilgilenmedeki özyeterlilikleri gözlem yoluyla (anne-baba-çocuk üçlü oyununda ve bakımda) incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, annenin babasavar davranışları ile baba katılımı arasında çift yönlü bir ilişki bulunmuştur. Annenin annelik rollerine aşırı bağlılığı babasavar davranış sergilemesini etkilemiştir (Cannon, Schoppe-Sullivan, Mangelsdorf, Brown, ve Sokolowski, 2008).

Cannon (2008) tarafından bebeği olan 64 aile ile yapılan boylamsal çalışmada çocuk ve babanın karakteristik özellikleri, baba katılımı ve annenin babasavar davranışları incelenmiş, bebekler 3,5 ve 13 aylık iken ailelerden öz değerlendirme ve gözlem yoluyla veri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, çocuğun cinsiyeti ve mizacı baba katılımını etkilemektedir. Babalar problem davranış sergileyen erkek çocuklarının bakım ve eğitimine problem davranış sergileyen kız çocuklarına göre daha fazla katılmaktadır. Anne çalışma saati ne kadar fazla ise baba o kadar çok katılmaktadır; ancak bu katılımı görevlerin yine de eşit bir paylaşımı olduğu söylenemez. Eğer anneler bebek 3,5 aylıkken fırsat verici annelik davranışları sergileyip babanın katılımını destekliyorsa bebek 13 aylık olduğunda babanın katılımı ve sorumluluk alması daha yüksektir. Diğer açıdan bakıldığında bebek 3,5 aylık iken kısıtlayıcı babasavar annelik davranışları sergileyen annelerin eşleri bebek 13 aylık olduğunda sorumluluk almaktan kaçıp daha az katılmaktadır (Cannon, 2008).

Gaunt (2008) tarafından yapılan çalışmada babasavar annelik ve bu davranışları etkileyen etmenler ile çocuk bakımında anne ve babanın katılımı açısından sonuçları incelenmiştir. 6-36 ay arası çocuğu olan 209 anne babadan ölçekler aracılığıyla veri toplanmıştır. Babasavar anneliği ölçmek amacıyla Allen ve Hawkins (1999) tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Babasavar anneliğin farklı alt boyutları farklı psikolojik değişkenlerle ilişkili bulunmuştur. Standartlar ve sorumluluklar alt boyutu annenin özyeterliliği ile ilişkili bulunmuş ve babanın

çocuğun bakımına katılımını tahmin etmiştir. Annelik kimliğini doğrulama alt boyutu ise annenin öne çıkan annelik kimliği ile ilişkili olup çocuğunun bakımına annenin katılımını etkilemektedir. Annenin dindarlık düzeyi ve annenin baskın annelik kimliği ile babasavar davranışlarını pozitif yönde etkilemektedir. Annenin özyeterliliği ile babasavar anneliğini negatif yönde etkilemektedir. Anne ne kadar dindar ve baskın karakterde bir kadınsa babasavar annelik davranışları yüksek, özyeterliliği ne kadar yüksekse babasavar davranışları o kadar düşük bulunmuştur (Gaunt, 2008).

Sano, Richards, ve Zvonkovic (2008) tarafından eşinden ayrı kırsal kesimde yaşayan düşük gelirli 83 anneden görüşmeler aracılığıyla nitel veri toplanmıştır. Araştırmaya katılan annelerin büyük çoğunluğu eşinin daha çok katılmasını istemekte; ancak yine çoğunluğu babasavar tutum da sergilemektedir. Anneler babalardan ayrı yaşadıkları ve maddi durumları kötü oldukları için babaların ekonomik olarak destek olmasını talep etmektedir. Ayrılan eşten maddi destek talebinde bulunan anneler eşlerinin de durumu olmadığı için katılımından memnun olmamakta ve çocuk-baba görüşmesini kısıtlamak için babasavar davranışlar sergilemektedir (Sano, Richards, ve Zvonkovic, 2008).

Reed (2009) tarafından yapılan araştırmaya göre anne davranışlarının baba katılımını engelleyici veya destekleyici olabileceği vurgulanmıştır. Ayrıca bu çalışma ile babasavar anneliği doğum öncesi etkileyebilecek etmenlerin neler olduğu araştırılmıştır. Anne ve babalara gerçek yaşamla ilişkili olabilecek örnek olaylar sunulmuş ve eşlerin etkileşimleri babasavar veya işbirlikçi annelik yönüyle incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre, eğitilmiş ve cinsiyet kalıplarına daha az bağlı annelerin eşleri ile sıcak ve işbirlikçi anneliğe daha yatkın olduğu bulunmuştur. Doğum öncesinde hiçbir faktörün babasavar anneliği tahmin etmediği bulunmuştur (Reed, 2009).

Lee (2010) de 118 anne ile yaptığı çalışmada, annelik davranışını fırsat verici ve babasavar olarak ele almış; kişilik tiplerinden “Büyük Beşli” olarak bilinen Nörotisizm, Uyumluluk, Açıklık, Dışadönüklük ve Vicdanlı ile babasavar anneliğin ilişkili olup olmadığını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, uyumlu kişilik özellikleri gösteren annelerin ev ve çocuk ile ilgili konularda gerçekçi beklentilere sahip olup babalara daha çok fırsat verdiği görülmüştür. Vicdanlı ve sorumluluklarına bağlı annelerin karar verme sürecinde daha fazla kontrolcü davrandığı bulunmuştur. Nörotik annelerin ise çocuk yetiştirme konusunda belirli standartları olduğu, annelik kimliğine büyük ölçüde değer verdiği ve eşlerini daha çok eleştirdikleri görülmüştür. Nörotik annelerin baba katılımını engelleyici tutum sergilemede riskte olduğu bulunmuştur (Lee, 2010).

Kulik ve Tsoref (2010) tarafından 2-6 yaş arası çocuğu olan 88 İsraili anne ile yapılan araştırmada babasavar davranışların nedenleri irdelenmiştir. Fagan ve Barnett (2003) tarafından geliştirilen Babasavar Annelik Ölçeği kullanılmıştır. Aile Sistemleri Teorisi'nden yola çıkılarak annenin cinsiyet rolü ideolojisi, kontrol isteği, eşinin katılımından duyduğu memnuniyet, geniş aileden çocuk bakımı için gelen destek, annenin, çocuğun ya da çift ilişkisinin geçmişinden kaynaklı etmenler (yaş, çalışma saati, dindarlık, eğitim düzeyi vb.) gibi faktörlerin babasavar annelik ile ilişkisi incelenmiştir. Bulgulara göre, annenin cinsiyet ideolojisi babasavar anneliği en çok ilişkili etmen olarak bulunmuştur. Annenin baba katılımından duyduğu memnuniyet, anne eğitim durumu ve aile geliri de diğer ilişkili etmenler arasındadır. Anne, babanın katılımından ne kadar memnunsaba babasavar annelik düzeyi o kadar düşüktür. Annenin yaş, çalışma saati, eğitim düzeyi ve dindarlık düzeyi arasından sadece anne eğitim düzeyi ile babasavar annelik arasında ilişki bulunmuştur. Anne eğitim düzeyi ne kadar yüksek ise babasavar annelik düzeyi o kadar düşüktür. Çift uyumunu etkileyeceği düşünülen aile geliri de babasavar annelik ile ilişkili bulunmuştur. Ailenin geliri ne kadar yüksek ise annenin babasavar annelik düzeyi o kadar düşüktür. Çocukla ilgili hiçbir faktör babasavar annelik ile ilişkili bulunmamıştır (Kulik ve Tsoref, 2010).

Moore (2012) tarafından yapılan çalışmada İrlanda'da 39 boşanmış ve ayrı yaşayan anne baba ile görüşmeler yapılmış, anne babaların boşandıktan sonraki birbirine olan desteği incelenmiştir. Annelerin fırsat verici veya kısıtlayıcı babasavar tutumları ile babanın çocuk ve anne için sağladığı finansal destek incelenmiştir. Bulgulara göre, İrlanda gibi geleneksel ülkelerde babasavar annelik davranışına maruz kalan babaların boşanma sonrası daha az finansal destek sağladığı görülmüştür (Moore, 2012).

Hauser (2012) tarafından yapılan çalışmada 3 yaş altında çocuğu olan anne babalar ile görüşmeler yapılmış ve babasavar annelik nitel boyutuyla irdelenmiştir. Annelik ve babalığın cinsiyete dayalı ve farklı olduğunu vurgulayan araştırmalar vardır. Anneler bu geleneksel cinsiyete dayalı annelik rollerini ellerinde tutmak için babasavar davranışlar sergilemektedir. Araştırmanın bulgularına göre birçok annenin anne babalık ile ilgili küçük veya büyük herhangi bir karar alırken babasavar tutumlar sergilemekte, eşinin bu durumu öğrenmemesi için veya karar vermede pasif kalması için kontrol uygulamaktadırlar. Bazı anneler babaların katılımını doğrudan veya dolaylı olarak engellemekte; ancak karmaşık duygularla babanın katılmasını istemektedirler (Hauser, 2012).

Austin, Pruett, Kirkpatrick, Flens, ve Gould (2013) tarafından yapılan derleme çalışmasında

çocuğun velayeti, çocuğa erişim ve aile mahkemelerinin değerlendirmeleri açısından ele alınan babasavar annelik fırsat verici ve engelleyici boyutlarıyla incelenmiştir. Kısıtlayıcı babasavar davranışların çocuğun gelişimine olumsuz etkileri olduğu belirtilmiş ve bu etkilerin özellikle boşanma sonrası daha çok ortaya çıktığı belirtilmiştir. Diğer yönden fırsat verici annelik davranışları sergilendiğinde babalar daha çok katılmış ve çocukların gelişimi ve sosyal uyumu olumlu yönde etkilenmiştir (Austin, Pruett, Kirkpatrick, Flens, ve Gould, 2013).

Holmes, Dunn, Harper, Dyer, ve Day (2013) tarafından rastgele örnekleme yolu ile seçilen 315 anne ve ergen ile yapılan çalışmada annelerin kısıtlayıcı babasavar davranışları, uyguladıkları psikolojik baskı ve gözlenen anne-ergen sıcaklığı ile ergenin değerlendirmesine göre annesinin onun hayatındaki yeri incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre annelerin kısıtlayıcı babasavar davranışları ile ergenlerin gözünden annelerin kısıtlayıcı davranışları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Psikolojik kontrol kısıtlayıcı babasavar annelik, ergen değerlendirmesine göre babasavar annelik ve anne katılımını etkilemektedir. Önceki araştırmalarda babasavar anneliğin baba-çocuk ilişkisine zarar verdiği görülse de bu çalışmada anne-çocuk ilişkisine de zarar verdiği bulunmuştur (Holmes, Dunn, Harper, Dyer, ve Day, 2013).

Puhlman ve Pasley (2013) tarafından yapılan çalışmada babasavar annelik farklı boyutlarıyla ele alınmıştır. Babasavar annelik önceki araştırmaların çoğunda annenin baba katılımını kısıtlayıcı etkisi olarak incelenmiş olmasına rağmen bu çalışmada anne babanın karmaşık ve ilişkileri olarak görülmüş, annenin baba katılımını kısıtlayıcı, kontrol edici ve destekleyici etkisi olarak görülmüştür. Literatür çerçevesinde babasavar anneliği kontrol edici, teşvik edici ve engelleyici olarak ele alan bu çalışmada dünyada var olan 2 ölçek incelenmiş ve bu kapsamlı konuda farklı alt boyutları ele alan bir ölçek geliştirilmesini önermiştir (Puhlman ve Pasley, 2013).

Zvara, Schoppe-Sullivan, ve Kamp Dush (2013) tarafından yapılan çalışmada 182 çalışan ve yeni çocuk sahibi olmuş anne babadan veri toplanmıştır. Bu çalışmada babanın doğum öncesi ve sonrası bebek bakım ve sağlığına katılımı, cinsiyet rolü algıları ve babasavar annelik tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Doğum öncesi babanın katılımı, babanın bebek bakımı ve sağlığı hakkında karar verme ve katılımı ile ilişkilidir. Anneler geleneksel cinsiyet rollerinden bağımsız düşünüyorsa baba katılımı o ölçüde yüksektir. Anneler baba katılımını ne kadar teşvik ederse babalar kendilerini karar vermede ve çocuk yetiştirmede o kadar yetkin görmektedir. Aksi halde annenin babasavar tutumları ne kadar fazla ise babanın katılımı düşük olmakta ve kendini çocuk

yetiştirilmede etkili bir birey olarak görmemektedir. Babaların doğum öncesi katılımı, annelerin cinsiyet rollerine dair inançları ve babasavar annelik tutumları babaların bakım ve sağlık konularına katılımını etkilemektedir (Zvara, Schoppe-Sullivan, ve Kamp Dush, 2013).

Pedersen ve Gabe (2014) tarafından okul öncesi dönem çocuğu olan 78 çalışan çiftle yapılan çalışmada her iki ebeveynin de iş-ev çatışması ve babasavar annelik tutumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Annenin iş-ev çatışması ve babanın iş-ev çatışması yaşadığını düşünmesi babasavar annelik davranışlarını etkilemektedir (Pedersen ve Gabe, 2014).

Radcliffe ve Cassell (2014) tarafından 24 çalışan çiftle yapılan araştırma çalışma saatlerinin iş-ev çatışması ve annelik bekliliği kavramlarına etkisini incelemiştir. Günlükler ve görüşmeler aracılığıyla veri toplanmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, annenin esnek çalışma saatlerine sahip olması daha önemli bulunmuştur. Kadın ve erkeğin çalışma saatlerinin ve iş-ev çatışmasının etkisinin cinsiyete bağlı olduğu ve cinsiyete göre farklı şekillerde çözümlendiği, ayrıca babasavar anneliği etkilediği görülmüştür (Radcliffe ve Cassell, 2014).

Pederson (2014) tarafından küçük çocukları olan anne babalar ile iyi anne babalık ile ilgili odak grup çalışması yapılmıştır. Annelere göre iyi annelik, iyi babalıktan farklıdır. İyi annelik daha çok görev gerektirir, bu görevlerden biri de babanın katılımının kontrol altına alındığı babasavar anneliktir. Babalara göre ise iyi babalık ve iyi annelik aynı şeydir. Çocuk bakımına çok az destek sağlamak babaların katıldığını ve çocuğuna ulaşabildiğini düşünmesi için yeterlidir. İş ve babasavar anneliğin kendilerinin kısıtlamadığını düşünmektedirler. Babalar ne kadar az da katılsa, ne kadar çok engelle de karşılaşsalar, kendi rollerini anneler ile eşdeğer önemde görmektedir (Pedersen, 2014).

Ladage (2015) tarafından 306 biyolojik, 69 üvey 12 yaş ve altı çocuğu olan babayla yapılan araştırmaya göre motivasyon, eşler arası ilişki kalitesi, babasavar annelik, eve ekmek getirme ve baba kimliğinin baba katılımı ile ilişkisi incelenmiş ve araştırma bulgularına göre her bir değişkenin baba katılımını etkilediği bulunmuştur (Ladage, 2015).

Hauser (2015) tarafından 40 anne baba ile yapılan araştırmada yarı yapılandırılmış görüşmeler ve aile ziyaretlerinden elde edilen notlar aracılığıyla veri toplanmıştır. Araştırma bulgularına göre annelerin babasavar davranışlarının temelinde annelik kimliklerinin olduğu bulunmuştur. Annelik kimliği evde cinsiyet eşitsizliğine en çok sebep olmaktadır. Annelerin annelik arzusu, anne babalık konusunda bilgi üstünlüğü olduğunu düşünmesi ve kendini çocuklardan birinci derece sorumlu hissetmesi cinsiyete dayalı sorumluluklar yüklenmesine ve babasavar davranışlar sergilemesine sebep olmaktadır (Hauser, 2015).

Fagan ve Cherson (2015) tarafından yapılan çalışmada Fragile Families and Child Wellbeing Study adlı çalışmadaki örneklem grubu olan 3605 kişi ile boylamsal olarak çalışılmıştır. Düşük gelirli, birlikte ve ayrı yaşayan anne babaların fırsat verici annelik davranışları incelenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, ayrı yaşayan eşlerin çocuk 3 yaşındayken annenin fırsat verici davranışları çocuk 5 yaşına geldiğinde babanın katılımı ile pozitif ilişkili; ancak 5 yaşından sonrası ile negatif ilişkilidir. Ayrıca anne babanın birlikte yaşamasının fırsat verici annelik ve baba katılımı ile bir ilişkisi bulunmamıştır (Fagan ve Cherson, 2015).

Schoppe-Sullivan, Altenburger, Lee, Bower, ve Kamp Dush (2015) tarafından yapılan çalışmada babasavar annelik tutumlarının sebeplerini belirlemek için 182 çalışan çiftlerle çalışılmıştır. Hamilelik süresince bebek bekleyen anneye psikolojik durumu, tutum ve beklentileri ile ilgili; doğum sonrası 3. ayda babasavar annelik ile ilgili sorular sorulmuştur. Anneler eğer babaların anne babalığına yönelik mükemmeliyetçi tutuma sahipse, psikolojik problemleri varsa, değişken bir romantik ilişki içinde olduğunu düşünüyorsa ve yüksek anne babalık özyeterliliğine sahipse daha çok babasavar annelik tutumu sergilemektedir. (Schoppe-Sullivan, Altenburger, Lee, Bower, ve Kamp Dush, 2015). Düşük anne baba özyeterliliğine sahip babaların anneler tarafından daha çok babasavar annelik davranışlarına maruz kaldığı görülmüştür. Daha dindar olan annelerin babaların katılımına yönelik daha çok fırsat verdiği bulunmuştur. Babasavar annelik ile en güçlü ilişkisi olan faktörlerin annelik beklentileri, psikolojik etmenler ve geleneksel cinsiyet rolleri algısı olduğu görülmüştür. Babasavar annelikte annenin karakteristik özelliklerinin babanın özelliklerine göre daha çok belirleyici olduğu görülmüştür.

Sweeney, Goldberg, ve Garcia (2016) tarafından yapılan araştırma aynı cinsiyetteki (57 kadın, 51 erkek) ve farklı cinsiyetlerdeki (82 çift) evlat edinerek çocuk sahibi olan ailelerin babasavar davranışlarını inceleyen ilk çalışmadır. Ailelerin evlat edinmeden önceki ve evlat edindikten sonraki 2. yıldaki davranışları incelenmiştir. Heteroseksüel ailelerde kadınların daha fazla babasavar davranış sergilediği ve babanın ev ve çocukla ilgili işlere katılımını kısıtladığı görülmüştür. Aynı cinsiyetteki erkeklerin aynı cinsiyetteki kadınlara ve heteroseksüel ilişkideki erkeklere oranla daha fazla kısıtlayıcı davranışlar sergilediği bulunmuştur. Tüm örneklem grubuna bakıldığında, düşük işgücü ve ekonomik olarak özerk olmama, ilişkideki duygu karmaşası, algılanan anne baba becerilerinin kendisinde yüksek olduğunu düşünmesi ve eşinin anne babalık becerilerinin yetersiz olduğunu düşünmesi eşsavar davranışlar sergileme ile ilişkilidir (Sweeney, Goldberg, ve Garcia, 2016).

Zvara, Mills-Koonce, ve Cox (2016) 395 katılımcı ile yaptıkları araştırmada eşin şiddet yanlısı

tutumu ve çocukta problem davranış görülmesinde anne baba davranışları ve babasavar anneliğin aracı rolünü incelemiştir. Babaların aşırı sert anne babalık davranışları ve annelerin bu davranışları teşvik etmesi ile annelerin baba katılımına yönelik babasavar davranışları, çocukların şiddet yanlısı ve problem davranışlar sergilemelerine sebep olmaktadır (Zvara, Mills-Koonce, ve Cox, 2016).

Pederson (2016) birlikte yaşayan ve ikisi de çalışan okul öncesi dönem çocuğu olan 78 anne ve 66 baba ile yapılan çalışmada aile içi işlerin (ev işi, duygusal yük, çocuk bakımı) ile annenin evlilik memnuniyeti ve tükenmişliği arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu değişkenler önce miktar olarak ele alınmış, daha sonra kalite yönünden (çocuk bakımından alınan övgüler, babasavar annelik tutumları) incelenmiştir. Annenin iyi oluşunu ve ilişkiden memnuniyetini en çok etkileyen faktörlerin duygu yükü, babasavar annelik ve algılanan baba rolü olduğu görülmüştür (Pedersen, 2016).

Saini, Drozd, ve Olesen (2017)'de yaptığı çalışmada örnek olay yöntemi ve derleme yoluyla veri toplayıp boşanan ailelerdeki babasavar annelik davranışlarını ve bu davranışların çocuklar üzerindeki etkilerini incelemiştir. Boşanma sonrası babasavar anne davranışlarının çocukta güven ve sevgi eksikliği, bağlanma ve anne baba ilişkilerinde sorunlar gibi olumsuz etkileri olduğu belirtilmiştir (Saini, Drozd, ve Olesen, 2017).

Kaufman ve Pickar (2017) özel gereksinimli çocuğu olan, birlikte veya ayrı yaşayan ailelerdeki babasavar annelik ile ilgili derleme çalışması yapmıştır. Özel gereksinimli çocuğun ihtiyaçları düşünüldüğünde fırsat verici ve işbirlikçi anne babalık davranışları sergilemesinin önemine vurgu yapılmıştır (Kaufman ve Pickar, 2017).

Gaunt ve Pinho (2017) tarafından yapılan çalışmada 6 yaş ve daha küçük çocuğu olan 207 anneden veri toplanmıştır. Annenin kadın ve erkek rollerine ilişkin kalıp yargıları ile babasavar annelik davranışları arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Babasavar annelik davranışlarının annenin çocuğun bakımında ve çocukla ilgili görevlerde daha fazla görev alması ile ilişkili olduğu görülmüştür. Annenin cinsiyet kalıp yargıları çocuğuyla geçirdiği süreyi etkilemekte, o da dolaylı olarak babasavar annelik tutumunu etkilemektedir. Annelerin bu tutumunun sosyal olarak çocuklara aktarıldığı ve gelecek nesillerdeki baba katılımı ve paylaşımcı anne babalığı etkileyeceği düşünülmekte, bu nedenle müdahale edilip annelerin bu konuda bilinçlendirilmesi önerilmektedir (Gaunt ve Pinho, 2017).

Altenburger, Schoppe-Sullivan, ve Kamp Dush (2018) tarafından yapılan araştırma babasavar annelik ve babanın katılımını boylamsal olarak inceleyen ilk çalışmadır. Babasavar anneliği

kontrol edici ve fırsat verici olarak ele almıştır. Her iki eşin de çalıştığı toplam 182 anne babadan aralıklarla (bebek 3 aylık, 6 aylık ve 9 aylıkken) gözlem ve ölçekler aracılığıyla veri toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, 3. Ayda kontrol edici babasavar davranışlara maruz kalan babaların 9. Ayda daha az katılım sergilediği görülmüştür. Ancak 3. Ayda fırsat verici anne davranışlarına maruz kalmaları ile babaların 9. Ayda katılım düzeyleri arasında bir ilişki bulunmamıştır. Ayrıca babaların 3. Aydaki katılımlarının kalitesi ile 9. Aydaki babasavar davranışlara maruz kalması arasında da bir ilişki bulunmamıştır (Altenburger, Schoppe-Sullivan, ve Kamp Dush, 2018).

Austin ve Rappaport (2018) tarafından yapılan çalışmada ayrılma mahkemesinde çocuk ile anne baba arasındaki ilişkinin ve fırsat verici veya eşsavar tutumunun çocuğun velayetinin kime verileceğinin belirlenmesine etkisi incelenmiştir. Çocuk açısından en iyi olması için anne babanın diğer anne babayı kısıtlayıcı, fırsat verici veya çocuğu korumacı tavrının çocuğun velayetinde önemi incelenmiştir. Kısıtlayıcı eşsavar anne babaların genellikle çocuğun velayetini almak istediği görülmüştür (Austin ve Rappaport, 2018).

Wang, Yu, Zhu, ve Ji (2019) tarafından yapılan çalışmada Çin’de bir anaokulunda çocuğu olan 214 anneden veri toplanmıştır. Babasavar annelik kontrol, teşvik ve engelleme boyutlarıyla ele alınmıştır. Annenin teşvik edici davranışları ile baba katılımı arasında ilişki bulunmuştur. Ancak baba katılımı çocuğun bakımından çok kural koyma ile ilişkilidir. Annenin babasavar davranışları ile baba katılımı arasında negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca babasavar davranış sergileyen annelerin davranışları ile çocuklarının sosyal ve duygusal gelişimi arasında da negatif yönlü bir ilişki olduğu ifade edilmiştir (Wang, Yu, Zhu, ve Ji (2019)).

2.12.2. Türkiye’de Babasavar Anelik İle İlgili Araştırmalar, Ölçek Geliştirme ve Uyarlama Çalışmaları

Türkiye’de 2017 yılından itibaren çalışılmaya başlanmış yeni bir konudur. Bu nedenle bu konuda Türkiye’de yapılmış çok sınırlı çalışma bulunmaktadır:

Aydın ve Akgöz Aktaş (2017) derleme çalışması ile anne bekkçiliği ile ilgili farklı ülkelerdeki tez ve makalelerden derleme çalışması yapmıştır. Anelik bekkçiliği ile ilişkili değişkenler olarak annenin psikolojik işlevselliği (kaygı, mükemmelliyetçilik, benlik saygısı, otorite, depreyon düzeyi), annenin geleneksel cinsiyet rollerine bağlılığı, babanın özellikleri (babanın özyeterliliği, psikolojik işlevselliği, geleneksel rollere bağlılığı), anne babaların sosyo-demografik özellikleri (ekonomik durum, çalışma durumu, çocuğun yaşı), anne baba ilişkileri (eşler arası ve çocuklarla ilişkiler) olduğunu belirten çalışmalar bulunmuştur. Anelik bekkçiliği ile ilgili Dünya’daki

ölçeklerden söz edilmiştir (Aydın ve Akgöz Aktaş, 2017).

Karabulut ve Şendil (2017), Fagan ve Barnett (2003) tarafından geliştirilen 9 maddelik ölçeği “Annelik Bekçiliği Ölçeği” adıyla Türkçe’ye uyarlamıştır. Ölçeği geliştiren Fagan ve Barnett (2003) 3-16 yas aralığında en az bir çocuğu olan, evli ve eşiyile birlikte yaşayan anneler ile çalışmıştır. Bu çalışmanın katılımcıları ise, lise birinci ya da ikinci sınıfa devam eden 136 çocuğun babasıdır. Çalışmanın geçerlik ve güvenilirlik analizleri, uyarlanan Annelik Bekçiliği Ölçeği’nin (ABÖ) yeterli düzeyde psikometrik özelliklere sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların ABÖ puan ortalamaları, bazı demografik değişkenlere göre de (anne-baba eğitim düzeyi, ekonomik durum, anne-baba çalışma biçimi, çocuğun cinsiyeti, annenin yaşı) incelenmiştir. Anne eğitim durumuna, ekonomik duruma, anne babaların çalışma biçimleri (tam zamanlı, yarı zamanlı, evden çalışma, çalışmama), çocuğun cinsiyetine göre bir fark bulunamamıştır. Baba eğitim durumuna bakıldığında lise ve üstü eğitim düzeyindeki babaların annelik bekçiliği puanlarının ilkokul mezunlarından düşük olduğu görülmüştür. Diğer bir ifadeyle, lise ve üstü okullardan mezun babalar, annelik bekçiliğine ilkokul mezunu babalardan daha az maruz kaldığı bulunmuştur. Annenin yaşı ile annelik bekçiliği arasında negatif yönde düşük düzeyde ilişki bulunmuştur. Annenin yaşı arttıkça annelik bekçiliği davranışlarının azaldığı bulunmuştur (Karabulut ve Şendil, 2017).

Çoban (2017) Ankara’da 60-78 aylık çocuğu olan 62 aileden veri toplamış ve anne bekçiliği davranışı ile ortak anı geçmişi arasındaki ilişkide baba katılımının aracı rolünü incelemiştir. Annelik bekçiliğinin ve baba katılımının baba ile çocuk anı detaylandırma özelliklerinin üzerinde cinsiyet rollerine bağlı olarak etkisi olduğu görülmüştür. Çalışmada baba katılımı ile annelik bekçiliği arasında bir ilişki bulunmamıştır (Çoban, 2017).

Akgöz (2017), Mersin’de okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 4-6 yaş arası 265 çocuğun anne, babası ve öğretmenleriyle yaptığı çalışmada baba katılımı ile çocuk uyumunda evlilik uyumu ve annelik bekçiliğinin etkisini incelemiştir. Babaların erkek çocuklarına kızlara oranla daha çok temel bakım verdiği, çocuk sayısı arttıkça baba katılımının azaldığı, baba eğitim durumu arttıkça baba katılımının arttığı bulunmuştur. Çocuklardaki olumlu davranışlar ile annelik bekçiliğinin ilişkili olduğu görülmüştür. Anne bekçiliğinin artması ise babanın evlilik uyumu ve baba katılımı ile negatif ilişkili bulunmuştur (Akgöz, 2017).

Türkiye’deki çalışmalar incelendiğinde araştırmaların 2017 yılından itibaren başladığı ve genellikle benlik, depresyon gibi psikolojik özellikler ile ilişkisini inceleyen çalışmalar olduğu görülmüştür. Yurt dışında geliştirilen bir ölçeğin Türkçe’ye uyarlama çalışması ve bir derleme

çalışması da bulunmaktadır.

Görüldüğü üzere, ülkemizde konuyla ilgili çalışmalar çok yeni ve sayıca azdır. Türkiye’de yapılan çalışmaların sayıca az olması, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanılarak detaylı bilgi sunulmaması ve kültüre uygun bir ölçme aracının geliştirilmemiş olması nedeniyle bu çalışmanın literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM III: YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesi süreçleri ele alınmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın ilk iki kısmı nicel araştırma yöntemi ile üçüncü kısmı ise nitel desenle kurgulanmıştır:

Bu araştırma, karma araştırma modelinde tasarlanmıştır. Karma araştırma, nitel ve nicel paradigmaların birlikte kullanıldığı bir modeldir (Yıldırım ve Şimşek, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmada karma araştırma modellerinden “Açımlayıcı Sıralı Karma Yöntem Deseni” kullanılmıştır. Bu desende önce nicel veriler toplanır ve analiz edilir. İkinci aşamada nicel verilerin tamamlanmasında ve geliştirilmesinde nitel verilerden yararlanır (Cresswell, 2017a; Cresswell, 2017b).

Araştırma bölümleri:

Araştırmanın ilk iki bölümünde nicel araştırma yöntemlerinden “İlişkisel Tarama Modeli” kullanılmıştır. İlişkisel Tarama Modelleri, değişkenler arasında birlikte değişimin varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Cresswell, 2017; Karasar, 2016).

Bu çalışmanın ilk bölümünde araştırmacı tarafından 36-72 aylık çocukların annelerine yönelik anne-baba-çocuk iletişim davranışlarını araştırmak üzere “Babasavar Annelik Ölçeği” geliştirilmiş ve daha sonra geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonucunda “Babasavar Annelik Ölçeği”nin geçerli ve güvenilir olduğu kanısına varılmıştır.

Bu çalışmanın nicel olarak devam eden ikinci bölümünde ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik sınamalarından sonra babaların ev ve çocukla ilgili konulara katılımını kısıtlayıcı iletişim davranışları sergileyen annelerin tutumlarının bazı değişkenlere göre (anne baba yaşı, eğitim durumu, çalışma durumu vb.) farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacıyla fark testleri yapılmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümü nitel olarak tasarlanmış ve nitel araştırma yöntemlerinden Olgubilim (fenomenoloji/phenomenology) deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni, günlük hayatta sıkça karşılaştığımız olaylar, algılar, durumlar ve kavramlara odaklanarak daha detaylı anlamamızı sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Bu sebeple araştırmanın üçüncü ve nitel bölümünde ise anne-baba-çocuk davranışları ve iletişimini ayrıntılı olarak incelemek amacıyla anneler ile görüşmeler yapılmıştır.

3.2. Evren, Örneklem ve Çalışma Grubu

Bu çalışmada; bir örneklem grubu ve iki farklı çalışma grubu mevcuttur:

- “Babasavar Annelik Ölçeği”nin geçerlilik ve güvenilirlik sınamaları ile annelerin babaları kısıtlayıcı ve fırsat verici davranışlarının farklı değişkenlere göre incelenmesinin amaçlandığı nicel araştırma kısmında örneklem grubu 36-72 aylık çocuğu olan 524 annedir.
- Araştırmanın test tekrar test güvenilirliği ve benzer ölçek güvenilirliği sınamaları için verilerin toplandığı Çalışma Grubu-I: 36-72 aylık çocuğu olan 54 anneden oluşmaktadır.
- Araştırmanın nitel kısmında annelerin anne-baba-çocuk iletişimine dair görüşlerinin ve deneyimlerinin toplandığı Çalışma Grubu-II: 36-72 aylık çocuğu olan 13 anneden oluşmaktadır.

3.2.1. Evren

Araştırmanın evrenini, İstanbul’da bulunan devlet ve özel anaokullarına devam eden 36-72 aylık çocuğu olan anneler oluşturmaktadır.

3.2.2. Örneklem

Nicel araştırmanın örneklemini İstanbul ili, Avrupa yakasından 3 ilçe ve Anadolu yakasından 3 ilçe olmak üzere toplam 6 ilçedir. İlçe seçiminde sosyo-ekonomik ve kültürel yaşam farklarını ortaya çıkaracak bir kriter arayışına gidilmiştir. İlçelerin belirlenmesinde 2011 yılı İstanbul’da Yaşam Kalitesi Araştırması seçilmiş ve çalışmada örneklem grubunu oluşturan annelerin farklı sosyo-ekonomik, kültürel gruplardan olması tasarlanmıştır. Farklı sosyo-ekonomik ve kültürel grupları belirleyebilmek için kriter olarak bu çalışmada yer alan Yaşam Kalitesi Endeksi’ne Göre Kademeli İlçe Grupları tablolarından yararlanılmıştır (Şeker, 2011). Bu çalışmada ilçeler yaşam kalitesine göre 5 kategoriye ayrılmıştır. 5 Kademeli ilçe gruplarından temsil gücü yüksek olması ve üst, orta, alt sosyo-ekonomik ve kültürel grupları temsil etmesi açısından 1., 3. ve 5. Derece yaşam kalitesine sahip ilçeler seçilmiştir. 1. Derece “üst”, 3. Derece “orta” ve 5. Derece ise “alt” sosyo-ekonomik ve kültürel grupları içermektedir. 1. ve 5. Gruptan ilk iki ilçe, 3. Gruptan tam ortadaki iki ilçe seçilmiştir. 1. Derece ilçelerden Kadıköy ve Beşiktaş, 3. Derece ilçelerden Eyüp ve Ümraniye, 5. Derece ilçelerden Sultanbeyli ve Gaziosmanpaşa örneklem grubunu oluşturmaktadır. Her ilçeden seçkisiz örnekleme yöntemi ile 2 devlet 2 özel okul olmak üzere 4’er okul belirlenmiştir. Bu belirlenen 24 okulun her birine 100’er form olmak üzere 2400 form dağıtılmıştır. Ancak geri dönen ve ayıklandıktan sonra veri olarak kullanılabilen 524 form

elde edilmiştir.

Buna göre *araştırmanın örnekleme* şöyledir: 6 ilçeden seçilmiş 25 okula devam eden 36-72 aylık çocuğu olan 524 annedir.

Ölçek geliştirme çalışmalarında evreni temsil gücü yüksek 300-500 arasında örneklem grubunun yeterli olduğu ifade edilmiştir (DeVellis, 2017; Seçer, 2015; Şeker ve Gençdoğan, 2014). Bu çalışmada seçkisiz örnekleme yoluyla seçilen 524 katılımcının yeterli olduğu düşünülmüş ve bu durum analizler sonucu elde edilen KMO değeri ile desteklenmiştir.

Örneklem grubundaki annelerin okullara göre dağılımı Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3: Örneklem Grubundaki Annelerin Okullara Göre Dağılımı

Gaziosmanpaşa	Devlet	A Anaokulu	39	141	Toplam: 524 Anne
		B Anaokulu	31		
	Özel	C Anaokulu	26		
		D Anaokulu	45		
Sultanbeyli	Devlet	E Anaokulu	40	49	
		F Anaokulu	0		
	Özel	G Anaokulu	9		
		H Anaokulu	0		
Ümraniye	Devlet	I Anaokulu	42	100	
		İ Anaokulu	48		
	Özel	J Anaokulu	10		
		K Anaokulu	0		
Eyüp	Devlet	L Anaokulu	50	107	
		M Anaokulu	38		
	Özel	O Anaokulu	19		
		Ö Anaokulu	0		
Kadıköy	Devlet	P Anaokulu	14	20	
		R Anaokulu	4		
	Özel	S Anaokulu	2		
		Ş Anaokulu	0		
Beşiktaş	Devlet	T Anaokulu	25	107	
		U Anaokulu	45		
	Özel	Ü Anaokulu	12		
		V Anaokulu	25		

Tablo 3'te görüldüğü gibi 24 okula 100'er adet form olmak üzere toplam 2400 anneye form dağıtılmış, 524 anneden doldurulmuş olarak geri alınmıştır. Gaziosmanpaşa'dan 141, Sultanbeyli'den 49, Ümraniye'den 100, Eyüp'ten 107, Kadıköy'den 20, Beşiktaş'tan 107 olmak üzere toplam 524 anneden veri toplanmıştır.

Örneklem grubundaki ailelere ilişkin demografik verilerin dağılımı Tablo 4'te verilmiştir:

Tablo 4: Örneklem Grubunun Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Örneklem Grubu Demografik Özellikleri		f	%	%geç
Anne Baba Medeni Durum	Evli ve birlikte yaşıyor	508	96,9	97,3
	Boşanmış ve ayrı yaşıyor	13	2,5	2,5
	Toplam	521	99,4	100,0
Çocuk Bakımında Alınan Destek	Yok	321	61,3	62,9
	Var	189	36,1	37,1
	Toplam	510	97,3	100,0
Birlikte Yaşayan Akraba	Yok	452	86,3	89,7
	Var	52	9,9	10,3
	Toplam	504	96,2	100,0
Annenin Yaşı	20-29 arası	66	12,6	12,8
	30-39 arası	360	68,7	69,9
	40-49 arası	89	17,0	17,3
	Toplam	515	98,3	100,0
Babanın Yaşı	20-39 arası	206	39,3	62
	40 ve üstü	126	24,0	38
	Toplam	332	63,4	100
Anne Çalışma Durumu	Evet	181	34,5	35,3
	Hayır	332	63,4	64,7
	Toplam	513	97,9	100,0
Baba Çalışma Durumu	Evet	316	60,3	97,2
	Hayır	9	1,7	2,8
	Toplam	324	99,4	100
Anne Engel ve Sağlık Sorunu	Yok	481	91,8	95,8
	Var	21	4,0	4,2
	Toplam	502	95,8	100
Baba Engel ve Sağlık Sorunu	Yok	299	57,1	95,5
	Var	14	2,7	4,5
	Toplam	313	59,7	100
Çocuk Sayısı	1 çocuk	148	28,2	28,8
	2 çocuk	268	51,1	52,2
	3 ve üzeri çocuk	97	18,5	18,9
	Toplam	513	97,9	100
Anne Çalışma Saati	Çalışmıyor	326	62,2	64
	1-8 saat	109	20,8	21,4
	9 ve üzeri saat	74	14,1	14,5
	Toplam	509	97,1	100
Baba Çalışma Saati	5-8 saat	110	21	37,4
	9 ve üzeri saat	184	35,1	62,6
	Toplam	294	56,1	100
Anne Eğitim Durumu	İlkokul mezunu	66	12,6	13,1
	Ortaokul mezunu	50	9,5	9,9
	Lise Mezunu	84	16	16,7
	Meslek yüksekokul mezunu	85	16,2	16,9
	Lisans mezunu	116	22,1	23,1
	Lisansüstü mezunu	102	19,5	20,3
Toplam	503	96	100	
Baba Eğitim Durumu	İlkokul mezunu	37	7,1	11,5
	Ortaokul mezunu	36	6,9	11,1
	Lise Mezunu	49	9,4	15,2
	Meslek yüksekokul mezunu	54	10,3	16,7
	Lisans mezunu	74	14,1	22,9
	Lisansüstü mezunu	73	13,9	22,6
Toplam	323	61,6	100	
Yaşadıkları İçe	Avrupa	334	63,7	66,7
	Anadolu	167	31,9	33,3
	Toplam	501	95,6	100
Okul Türü	Devlet	375	71,6	71,6
	Özel	149	28,4	28,4
	Toplam	524	100	100
Okulun Bulunduğu Yaka	Avrupa	354	67,6	67,6
	Anadolu	170	32,4	32,4
	Toplam	524	100	100
Evlilik Süresi	5-10 yıl	285	54,4	57
	11-15 yıl	138	26,3	27,6
	16 ve üzeri yıl	77	14,7	15,4
	Toplam	500	95,4	100
Çocuk Doğduğunda Anne Bakım Süresi	0-3 yıl	227	43,3	58,7
	4-7 yıl	109	20,8	28,2
	8 ve üzeri yıl	51	9,7	13,2
	Toplam	387	73,9	100

Tablo 4'te görüldüğü gibi örneklem grubunu oluşturan ailelerin çoğunluğu evli, çocuk bakımında destek almayan ve birlikte yaşadıkları başka akrabaları olmayan ailelerdir. Annelerin büyük çoğunluğu 30-39, babaların büyük çoğunluğu ise 20-39 yaş aralığındadır. Örneklem grubundaki anne ve babaların tamamına yakınının sağlık sorunu veya engeli bulunmamaktadır. Annelerin çoğunluğu çalışmamakta, babaların çoğunluğu ise 9 ve üzeri saat çalışmaktadır. Örneklem grubunun çoğu 2 çocuk sahibidir. Anne ve baba eğitim durumuna bakıldığında en fazla lisans ve lisansüstü anne babalar olduğu görülmektedir. Ailelerin çoğu Avrupa yakasında ikamet etmekte olup, çocuklarını da aynı yakadaki devlet okullarına göndermektedirler. Örneklem grubundaki anne babaların büyük çoğunluğu 5-10 yıl arasında evli olup, çocuk doğduğunda anne bakım süresi en fazla olan grup 0-3 yıldır.

3.3.3. Çalışma Grubu-I

Çalışmanın test-tekrar test ve benzer ölçek güvenilirliği çalışması kolay ulaşılabilirlik ilkesi göz önünde bulundurularak Anadolu yakasından Maltepe ve Avrupa yakasından Gaziosmanpaşa'dan birer devlet okulunun anasınıfında çocuğu olan toplam 54 annedir. Maltepe ve Gaziosmanpaşa'da 2 okula 100'er form olmak üzere toplam 200 form dağıtılmış, 54 anneden dönüş alınmıştır. Maltepe'den 41, Gaziosmanpaşa'dan 13 anne Çalışma Grubu-I'i oluşturmaktadır.

Çalışma Grubu-I'deki ailelere ilişkin demografik verilerin dağılımı Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Çalışma Grubu-I'in Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Çalışma Grubu I Demografik Özellikleri		f	%	%grec
Anne Baba Medeni Durum	Evlü ve birlikte yaşıyor	53	98,1	98,1
	Boşanmış ve ayrı yaşıyor	1	1,9	1,9
	Toplam	54	100,0	100,0
Çocuk Bakımında Alınan Destek	Yok	38	70,4	70,4
	Var	16	29,6	29,6
	Toplam	54	100,0	100,0
Birlikte Yaşayan Akraba	Yok	46	85,2	85,2
	Var	8	14,8	14,8
	Toplam	54	100,0	100,0
Annenin Yaşı	20-29 arası	11	20,4	20,4
	30-39 arası	37	68,5	68,5
	40-49 arası	6	11,1	11,1
	Toplam	54	100,0	100,0
Babanın Yaşı	20-29 arası	2	3,7	5,0
	30-39 arası	23	42,6	57,5
	40-49 arası	14	25,9	35,0
	50 ve üstü	1	1,9	2,5
	Toplam	40	74,1	100,0
Anne Çalışma Durumu	Evet	16	29,6	29,6
	Hayır	38	70,4	70,4
	Toplam	54	100,0	100,0
Baba Çalışma Durumu	Evet	35	64,8	100,0
	Toplam	35	64,8	100,0
Anne Engel ve Sağlık Sorunu	Yok	47	87,0	90,4
	Var	5	9,3	9,6
	Toplam	52	96,3	100,0
Baba Engel ve Sağlık Sorunu	Yok	33	61,1	94,3
	Var	2	3,7	5,7
	Toplam	35	64,8	100
Çocuk Sayısı	1 çocuk	12	22,2	22,2
	2 çocuk	29	53,7	53,7
	3 ve üzeri çocuk	23	24,1	24,1
	Toplam	54	100,0	100,0
Anne Çalışma Saati	Çalışmıyor	38	70,3	70,3
	1-8 saat	10	18,5	18,5
	9 ve üzeri saat	6	11,1	11,1
	Toplam	54	100	100
Baba Çalışma Saati	5-8 saat	13	24,1	40,6
	9 ve üzeri saat	19	35,3	59,4
	Toplam	32	59,4	100
Anne Eğitim Durumu	İlkokul mezunu	8	14,8	14,8
	Ortaokul mezunu	4	7,4	7,4
	Lise Mezunu	11	20,4	20,4
	Meslek yüksekokul mezunu	10	18,5	18,5
	Lisans mezunu	16	29,6	29,6
	Lisansüstü mezunu	5	9,3	9,3
	Toplam	54	100	100
Baba Eğitim Durumu	İlkokul mezunu	5	9,3	13,5
	Ortaokul mezunu	3	5,6	8,1
	Lise Mezunu	6	11,1	16,2
	Meslek yüksekokul mezunu	7	13	18,9
	Lisans mezunu	8	14,8	21,6
	Lisansüstü mezunu	8	14,8	21,6
	Toplam	37	68,5	100
Yaşadıkları İlçe	Gaziosmanpaşa	13	24,1	24,1
	Maltepe	41	75,9	75,9
	Toplam	54	100	100
Evlilik Süresi	5-10 yıl	28	51,9	53,8
	11-15 yıl	14	26	26,9
	16 ve üzeri yıl	10	18,8	19,3
	Toplam	52	96,3	100
Çocuk Doğduğunda Anne Bakım Süresi	0-3 yıl	22	40,8	52,4
	4-7 yıl	16	29,8	38,1
	8 ve üzeri yıl	4	7,5	9,3
	Toplam	42	78,1	100,0

Tablo 5'e göre Çalışma Grubu-I'i oluşturan annelerin 41'i Maltepe'den, 13'ü

Gaziosmanpaşa'dan çalışmaya katılmıştır. Bu gruptaki ailelerin çoğunluğu evli, çocuk bakımında destek almayan ve birlikte yaşadıkları başka akrabaları olmayan ailelerdir. Anneler ve babaların büyük çoğunluğu 30-39 yaş aralığındadır. Örneklem grubundaki anne ve babaların tamamına yakınının sağlık sorunu veya engeli bulunmamaktadır. Annelerin çoğunluğu çalışmamakta, babaların ise tamamı çalışmakta olup büyük çoğunluğu 9 ve üzeri saat çalışmaktadır. Çalışma Grubu-I'deki ailelerin çoğu 2 çocuk sahibidir. Anne ve baba eğitim durumuna bakıldığında annelerin çoğunluğunun lisans, babaların ise lisans ve lisansüstü mezunu olduğu görülmektedir. Çalışma Grubu-I'deki anne babaların büyük çoğunluğu 5-10 yıl arasında evli olup, çocuk doğduğunda anne bakım süresi en fazla olan grup 0-3 yıldır.

3.3.4. Çalışma Grubu-II

Nitel araştırmanın örnekleme İstanbul ili Avrupa ve Anadolu yakasından kolay ulaşılabilirlik yoluyla seçilen 2 okulda okul öncesi eğitime devam eden çocuğu olan annelerdir. Anadolu yakasından Kadıköy'den 8 anne ve Avrupa yakasından Gaziosmanpaşa'dan 5 anne olmak üzere gönüllülük ilkesine dayalı olarak toplam 13 katılımcıyla görüşmeler yapılmıştır.

Çalışma Grubu-II'deki ailelere ilişkin demografik verilerin dağılımı Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6: Çalışma Grubu-I'in Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzdeler Dağılımları

Çalışma Grubu II Demografik Özellikleri		f	%	%geç
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	5	38,5	38,5
	Erkek	8	61,5	61,5
	Toplam	13	100	100
Çocuğun Okul Öncesi Eğitim Alma Süresi	1 Yıl	7	54	54
	2 Yıl	2	15	15
	3 Yıl	4	31	31
	Toplam	13	100	100
Anne Yaş	25-29 Yaş	1	8	8
	30-34 Yaş	2	15	15
	35-39 Yaş	4	31	31
	40-44 Yaş	5	38,0	38,0
	45-49 Yaş	1	8,0	8,0
	Toplam	13	100,0	100,0
Baba Yaş	35-39 Yaş	3	23,0	23,0
	40-44 Yaş	6	46,0	46,0
	45-49 Yaş	4	31,0	31,0
	Toplam	13	100,0	100,0
Anne Eğitim Durumu	Okuryazar değil	0	0,0	0,0
	İlkokul mezunu	3	23,0	23,0
	Ortaokul mezunu	0	0,0	0,0
	Lise mezunu	2	15,0	15,0
	Yüksekokul mezunu	1	8,0	8,0
	Lisans mezunu	1	8,0	8,0
	Yüksek lisans mezunu	4	31,0	31,0
	Doktora mezunu	2	15,0	15,0
Toplam	13	100,0	100,0	
Baba Eğitim Durumu	Okuryazar değil	0	0,0	0,0
	İlkokul mezunu	3	23,0	23,0
	Ortaokul mezunu	1	8,0	8,0
	Lise mezunu	1	8,0	8,0
	Yüksekokul mezunu	0	0,0	0,0
	Lisans mezunu	4	31,0	31,0
	Yüksek lisans mezunu	2	15,0	15,0
	Doktora mezunu	2	15,0	15,0
Toplam	13	100,0	100,0	
Çocuk Sayısı	1 Çocuk	7,0	54,0	54,0
	2 Çocuk	2,0	15,0	15,0
	3 Çocuk	4,0	31,0	31,0
	Toplam	13,0	100,0	100,0

Çalışma Grubu-II'ye ait demografik özellikler Tablo 6'da verilmiştir. Çalışma grubundaki ailelerin 8'inin erkek, 5'inin kız çocuğu bulunmakta ve çoğunluğu 1 yıldır okul öncesi eğitim almaktadır. Anne babaların büyük çoğunluğu 40-44 yaş aralığında olup çoğunluğu tek çocuk sahibidir. Annelerin çoğu yüksek lisans, babaların çoğu lisans mezunudur.

3.4. Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları araştırmacı tarafından geliştirilmiş "Aile Bilgi Formu", "Babasavar

“Annelik Ölçeği” ve son bölümde annelere yüz yüze yöneltilen görüşme sorularıdır.

Babaların erişimini kısıtlayan annelerin iletişim davranışlarını değerlendirmek için geliştirilmiş iki ölçek bulunmaktadır: Allen ve Hawkins (1999) ile Fagan ve Barnett (2003). Bu ölçeklerden Fagan ve Barnett (2003) ölçeğin geliştirilmesinde, 3-16 yaş arası çocuğu olan annelerle çalışmıştır. Ölçek tek faktörlü yapıda olup öz değeri 5.70 bulunmuştur. Tüm maddelerin faktör yüküne bakıldığına .62 ile .89 aralığında olduğu görülmüştür. Tek faktörlü yapıda olan ölçek toplam varyansın % 63.27’sini açıklamıştır. 9 maddelik bu ölçeğin Cronbach Alfa değerini ise .93 olarak bulmuştur.

Fagan ve Barnett (2003) tarafından geliştirilen ölçek, Karabulut ve Şendil (2017) tarafından “Annelik Bekçiliği Ölçeği (ABÖ)” olarak Türkçe’ye uyarlanmıştır. Karabulut ve Şendil (2017) ölçeğin uyarlanma sürecinde lise bir ve ikinci sınıfa devam eden 136 çocuğun babasıyla çalışmıştır. Daha sonra Çoban (2017) bu uyarlanan ölçeğin anne formunu oluşturmuş ve geçerlik güvenilirlik sınamalarını yapmıştır. Çoban (2017) internet üzerinden ulaştığı 128 anne ile çalışmıştır. Ölçeğin geçerlilik analizi kapsamında faktör analizi yapılmış ve tüm maddeler tek faktörde toplanmıştır. KMO değeri .89 olarak bulunmuş, Barnett testi sonucunun da anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi^2 (36) = 464.60, p < .001$). Ölçek toplam varyansın % 68,72’sini açıklamaktadır. 9 maddelik ölçeğin Cronbach Alfa değerini ise .94 olarak bulmuştur.

Geliştirilen ölçeğin benzer test ve uyum geçerliği için ülkemizde uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan Annelik Bekçiliği Ölçeği (Çoban, 2017) kullanılmak istenmiştir. Annelik Bekçiliği Ölçeği incelendiğinde 9 maddeden ve tek alt boyuttan oluşan bir ölçek olduğu görülmüştür.

Geliştirilen Babasavar Annelik Ölçeği’nin çok boyutlu ve 80 madde havuzlu bir ölçek olması sebebiyle benzer test güvenilirliği ve uyum geçerliği için uygun olup olmadığı üzerinde düşünülmüş ve geçerlik ve güvenilirlik için kullanılmaya karar verilmiştir. Yine de Annelik Bekçiliği ile geliştirilen ölçek arasında Pearson Korelasyon testi yapılmış ancak beklenildiği üzere anlamlı bir bulgu elde edilememiş, sadece toplam puan ile arasında düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur (ABÖ ve Modern Annelik $\rightarrow p=.418, r=.112$; ABÖ ve İki Kat Sorumlu Annelik $\rightarrow p=.065, r=.253$; ABÖ ve Aşırı Bağlı Annelik $\rightarrow p=.094, r=.230$; ABÖ ve Geleneksel Annelik $\rightarrow p=.426, r=.111$; BÖ ve Dolaylı Annelik $\rightarrow p=.262, r=.155$; ABÖ ve Babasavar Annelik Ölçeği toplam puanı $\rightarrow p=.022, r=.312$). Bu nedenle bulgularda yer verilmemiştir.

3.4.1. Aile Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından 36-72 aylık çocukların ve ailelerinin demografik özelliklerinin belirlenmesinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Aile bilgi formunda anne, baba ve çocukların yaşları, çocukların cinsiyetleri, yaşanılan ilçe, çocuğun devam ettiği okul türü, anne ve baba eğitim durumu, anne ve babanın mesleği, çalışma durumu, çalışma saatleri, evlilik süresi, çocuk doğduğunda annenin bakım süresi, çocuğun bakımında destek alınan kişi, anne, baba ve çocuğun gündelik yaşamını etkileyen kronik bir hastalığı olup olmadığı değişkenlerine yönelik sorular bulunmaktadır. Aile Bilgi Formu'nun başında katılımcılara yazılı bilgi verilmiş ve araştırmaya katılmak isteyip istemediklerini belirtmeleri için onamları alınmıştır.

3.4.2. Babasavar Annelik Ölçeği

Araştırmacı tarafından annelerin çocuklarını yetiştirirken babaları kısıtlayıcı ve destekleyici etkileşim davranışlarını ölçmek amacıyla "Babasavar Annelik Ölçeği" geliştirilmiştir. Literatür çerçevesinde 5'li Likert tipinde (1 "Hiçbir Zaman", 2 "Nadiren", 3 "Bazen", 4 "Genellikle", 5 "Her Zaman") 5 ayrı alt faktörü olduğu düşünülen 80 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. Madde havuzu sonrasındaki işlem basamakları şu şekildedir (İşlem basamakları ve bu basamakların ayrıntılı analizleri "Bulgular" bölümünde verilmiştir):

- *Kapsam ve Yüzey Geçerliği kapsamında;* oluşturulan madde havuzu ve ölçeğin adına yönelik 9 uzmandan uzman görüşü alınmıştır. Uzman görüşleri alındıktan sonra Lawshe ve Davis Teknikleri kullanılmış, KGO (Kapsam Geçerlik Oranı) ve KGİ (Kapsam Geçerlik İndeksi) değerlerine bakılmıştır. Uzman görüşü doğrultusunda madde çıkarımı yapılmamış, maddelerde düzenlemeler yapılmıştır.
- *Yapı (Kavram) Geçerliği kapsamında;* faktör analizine uygunluk testi (KMO ve Bartlett) ve Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçeğin 57 maddelik 5 faktörlü bir yapıda olduğu görülmüştür. Her faktördeki maddelerin içerikleri tek tek incelenmiş ve oluşan alt boyutların literatüre uygun şekilde adlandırılması yapılmıştır. 1. Alt boyut: "Modern Annelik", 2. Alt boyut: "İki Kat Sorumlu Annelik", 3. Alt boyut: "Aşırı Bağlı Annelik", 4. Alt boyut: "Geleneksel Annelik", 5. Alt boyut: "Dolaylı Annelik" olarak adlandırılmıştır. Modern Annelik alt boyutunun 17 maddeden oluştuğu ve toplam varyansa %18,71'lik katkı sağladığı, İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutunun 13 maddeden oluştuğu ve toplam varyansa %10,31'lik katkı sağladığı, Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunun 14 maddeden oluştuğu ve toplam varyansa %5,17'lik katkı sağladığı, Geleneksel Annelik alt boyutunun 5 maddeden oluştuğu ve toplam varyansa

%3,61'lik katkı sağladığı ve Dolaylı Annelik alt boyutunun 8 maddeden oluştuğu ve toplam varyansa %3,49'lik katkı sağladığı görülmüştür. Ölçek toplam varyansın %41,31'ünü açıklamaktadır.

Ölçeğin puanlanması: Modern Annelik alt boyutundan alınabilecek en düşük puan 17, en yüksek puan 85; İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutundan alınabilecek en düşük puan 13, en yüksek puan 65; Aşırı Bağlı Annelik alt boyutundan alınabilecek en düşük puan 14, en yüksek puan 70; Geleneksel Annelik alt boyutundan alınabilecek en düşük puan 5, en yüksek puan 25; Dolaylı Annelik alt boyutundan alınabilecek en düşük puan 8, en yüksek puan 40'tır. "Babasavar Annelik Ölçeği"nden toplam puan alınabilir. Toplam puan alınırken Modern Annelik alt boyutundaki maddelerin tersine kodlanması gerekmektedir. "Babasavar Annelik Ölçeği"nden alınabilecek en düşük puan 57, en yüksek puan 285'tir.

- *Uyum Geçerliliği kapsamında;* benzer ölçek güvenirliğine bakılmıştır. Fagan ve Barnett (2003) tarafından geliştirilen "Maternal Gatekeeping Scale", Karabulut ve Şendil (2017) tarafından "Annelik Bekçiliği Ölçeği"- baba formu olarak Türkçe'ye uyarlanmıştır. Çoban (2017) aynı formun cümle yapısını değiştirerek geçerlik ve güvenirlik çalışması yapmış ve "Annelik Bekçiliği Ölçeği"-anne formunu oluşturmuştur. Uyum geçerliliği kapsamında Çoban (2017) tarafından uyarlanan "Annelik Bekçiliği Ölçeği" ile bu çalışmada araştırmacı tarafından geliştirilen "Babasavar Annelik Ölçeği" arasındaki ilişki incelenmiştir.
- *İç Tutarlılık Güvenirliği kapsamında;* Cronbach Alfa değerleri hesaplanmış ve madde analizleri yapılmıştır. Modern Annelik alt boyutu için Cronbach Alfa değeri .89, İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutu için .87, Aşırı Bağlı Annelik alt boyutu için .85, Geleneksel Annelik alt boyutu için .71, Dolaylı Annelik alt boyutu için .63, ölçeğin tamamı için ise .90'dır.
- *Kararlılık Güvenirliği kapsamında;* Test Tekrar Test çalışması kapsamında iki test arası korelasyon ve fark olup olmadığı incelenmiştir.
- *Benzer Ölçek Güvenirliği kapsamında;* Araştırmacı tarafından geliştirilen "Babasavar Annelik Ölçeği" ile Çoban (2017) tarafından uyarlanan "Annelik Bekçiliği Ölçeği" arasındaki korelasyona bakılmıştır.
- *Tutarlılık Güvenirliği kapsamında;* her bir maddenin test tekrar test puanları arasındaki uyuma için Cohen's Kappa Kat Sayısı hesaplanmıştır.

Geçerlik ve güvenirlik sınamalarından sonra ölçeğin 57 maddelik 5 alt boyutlu geçerli ve

güvenilir bir ölçme aracı olduğu kanısına varılmıştır.

3.4.3. Görüşme Soruları

Araştırmanın nitel bölümü için annelere yöneltilen sorular hazırlanmıştır. Araştırmacı ve gönüllü anneler bireysel olarak okulda seçilen sessiz bir ortamda yüz yüze görüşmüşlerdir. Araştırmacı “*Merhaba, ben Marmara Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi Özlem Dönmez. Tez çalışmam kapsamında size çocuğunuz ve eşinizle ilgili bazı sorular soracağım. Verdiğiniz bilgiler kesinlikle kimseyle paylaşılmayacaktır. İçtenlikle cevap vermenizi rica ediyorum*” şeklinde açıklama yapıp ses kaydı için izin almıştır. Görüşmeler her bir anne ile yaklaşık olarak 15-20 dk. sürmüştür. Görüşme soruları “Kişisel Bilgi Soruları (çocuğun doğum tarihi, anne-baba öğrenim durumu, anne-baba yaş, çocuk sayısı gibi sorular)”, “Çocuk ile İlgili Sorular (Davranışı tanımlamaya yönelik sorular, davranışın nedenlerine yönelik sorular, davranışın sonuçlarına yönelik sorular)” ve “Eş ile İlgili Sorular (Eşle olan davranışı tanımlamaya yönelik sorular, davranışın nedenlerine yönelik sorular, davranışın sonuçlarına yönelik sorular)” soruları içermektedir. Araştırmacı tarafından görüşmeler birebir yapılmış ve katılımcılardan gelen yanıtlar doğrultusunda bazı destekleyici sorular da sorulmuştur.

3.4.4. Annelik Bekçiliği Ölçeği (ABÖ)

Babaların erişimini kısıtlayan annelerin iletişim davranışlarını değerlendirmek için geliştirilmiş iki ölçek bulunmaktadır: Allen ve Hawkins (1999) ile Fagan ve Barnett (2003). Bu ölçeklerden Fagan ve Barnett (2003) ölçeğin geliştirilmesinde, 3-16 yaş arası çocuğu olan annelerle çalışmıştır. Ölçek tek faktörlü yapıda olup öz değeri 5.70 bulunmuştur. Tüm maddelerin faktör yüküne bakıldığında .62 ile .89 aralığında olduğu görülmüştür. Tek faktörlü yapıda olan ölçek toplam varyansın % 63.27’sini açıklamıştır. 9 maddelik bu ölçeğin Cronbach Alfa değerini ise .93 olarak bulmuştur.

Fagan ve Barnett (2003) tarafından geliştirilen ölçek, Karabulut ve Şendil (2017) tarafından “Annelik Bekçiliği Ölçeği (ABÖ)” olarak Türkçe’ye uyarlanmıştır. Karabulut ve Şendil (2017) ölçeğin uyarlanma sürecinde lise bir ve ikinci sınıfa devam eden 136 çocuğun babasıyla çalışmıştır. Daha sonra Çoban (2017) bu uyarlanan ölçeğin anne formunu oluşturmuş ve geçerlik güvenirlik sınamalarını yapmıştır. Çoban (2017) internet üzerinden ulaştığı 128 anne ile çalışmıştır. Ölçeğin geçerlilik analizi kapsamında faktör analizi yapılmış ve tüm maddeler tek faktörde toplanmıştır. KMO değeri .89 olarak bulunmuş, Barnett testi sonucunun da anlamlı olduğu görülmüştür ($\chi^2(36) = 464.60, p < .001$). Ölçek toplam varyansın % 68,72’sini

açıklamaktadır. 9 maddelik ölçeğin Cronbach Alfa değerini ise .94 olarak bulmuştur.

Bu çalışmada Çoban (2017) tarafından uyarlanan “Annelik Bekçiliği Ölçeği (ABÖ)”, araştırmacının geliştirdiği “Babasavar Annelik Ölçeği” ile benzer test güvenilirliği amacıyla kullanılmıştır. Çoban (2017) tarafından uyarlanan ölçeğin bu araştırmanın çalışma grubu için hesaplanan Cronbach Alfa değeri .95’tir.

3.5. Verilerin Toplanması

Karma modellenmiş bu araştırmanın nicel ve nitel bölümlerin veri toplama süreçleri ayrı ayrı ele alınmıştır.

3.5.1. Nicel Verilerin Toplanması

Nicel verilerin toplanmasında İstanbul İl MEB’den ve valilikten izin alındıktan sonra ilçe MEB’lere gidilerek ilçe MEB’lerden izin alınmış ve bilgi verilmiştir. Sonrasında her okul için 100 ölçek (24 okul için 2400 form) ile gidilerek okul müdür ve müdür yardımcılarında izin alınmış ve bilgi verilmiş, sonrasında okul öncesi öğretmenleri ile görüşülüp bilgi verilmiş, destekleri rica edilmiştir. Araştırmacı okullara giderek ölçekler elden öğretmenlere teslim edilmiştir. Okul öncesi öğretmenleri aracılığı ile formlar annelere ulaştırılmıştır. Annelerden yazılı olarak araştırmaya katılmak isteyip istemediklerine dair onamları alınmıştır. Gönüllü anneler tarafından doldurulan formlar 1-2 hafta içerisinde öğretmenlere teslim edilmiş, sonrasında araştırmacı tarafından okullara gidilerek elden teslim alınmıştır.

Test tekrar test ve benzer test güvenilirliği kapsamındaki veri toplama süreci de aynı şekilde araştırmacı tarafından okullara gidilerek öğretmenler aracılığıyla formlar annelere ulaştırılmıştır. Test tekrar test için 10 günden sonra verilebileceği uygun görülmektedir (DeVellis, 2017; Seçer, 2015; Şeker ve Gençdoğan, 2014). Bu çalışmada da 15 gün ara ile aynı test aynı annelere tekrar verilmiştir.

3.5.2. Nitel Verilerin Toplanması

Nitel veriler kapsamında gönüllü annelerle görüşmeler yapılmıştır. Okullar bu konuda önceden bilgilendirilmiş ve ailelerin çocuklarını okula getirme ve alma zamanlarında görüşülebileceği okul idaresi tarafından uygun bulunmuştur. *“Merhaba, ben Marmara Üniversitesi yüksek lisans öğrencisi Özlem Dönmez. Tez çalışmam kapsamında size çocuğunuz ve eşinizle ilgili bazı sorular soracağım. Verdiğiniz bilgiler kesinlikle kimseye paylaşılmayacaktır. İçtenlikle cevap vermenizi rica ediyorum”* şeklinde ailelere açıklama yapıp izin alındıktan sonra görüşmeye başlanmış ve izinleri doğrultusunda ses kaydı alınmıştır. Araştırmacı ile anne baba bir masa ve

iki sandalyenin bulunduğu görüşme odasında yüz yüze ve birebir görüşmüşlerdir. Araştırmacı tarafından görüşme soruları tek tek sorulup anneden sözlü cevaplar alınmıştır. Araştırmacı annelerin verdikleri cevapları not etmiştir.

3.6. Verilerin Çözümlemesi

Karma modellenli bu araştırmanın nicel ve nitel verilerin çözümlemesi ayrı ayrı ele alınmıştır.

3.6.1. Nicel Verilerin Çözümlemesi

Veriler istatistik paket programına girilerek program aracılığıyla çözümlenmiştir.

Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları kapsamında DeVellis (2017), Seçer (2015), Şeker ve Gençdoğan (2014)'ın çalışmalarındaki aşamalardan yararlanılmış ve yapılan analizler Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: Babasavar Annelik Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması Kapsamındaki Analizler

1.Geçerlik Analizleri kapsamında;	2.Güvenirlik Analizleri kapsamında;
1.1. Kapsam ve Yüzey Geçerliği * Madde Havuzu * Uzman Görüşü * Lawshe ve Davis Teknikleri (Kapsam Geçerlik Oranı – KGO, Kapsam Geçerlik İndeksi – KGI)	2.1. İç Tutarlılık Güvenirliği * Cronbach Alfa * Madde Analizleri - Madde Toplam Korelasyonu - Madde Kalan Korelasyonu - Madde Ayırt Edicilik Özelliği
1.2. Uyum Geçerliği * Benzer Ölçekle Karşılaştırma	2.2. Kararlılık Güvenirliği (Test-Tekrar Test Güvenirliği) * İki Test Arası Fark Olmadığını Gösteren t Test * İki Test Arası Tutarlılık İçin Korelasyon
1.3. Yapı (Kavram) Geçerliği * Faktör Analizine Uygunluk Testi (KMO ve Bartlett) * Faktör Analizi	2.3. Benzer Ölçek Güvenirliği * Benzer Ölçek İle Arasındaki Korelasyon
	2.4. Tutarlılık Güvenirliği * Her bir Maddenin Test-Tekrar Test Puanları Arası Uyuşma İçin Cohen's Kappa Kat Sayısı

Tablo 7'ye göre Babasavar Annelik Ölçeği'nin geçerlik sınamaları kapsamında kapsam ve yüzey geçerliği, uyum geçerliği ve yapı (kavram) geçerliği; güvenirlik analizleri kapsamında ise iç tutarlılık güvenirliği, kararlılık güvenirliği, benzer ölçek güvenirliği, tutarlılık güvenirliği analizleri yapılmıştır.

Demografik değişkenlerin betimsel analizlerine yüzde ve frekans hesaplamaları yapılmıştır. Normallik testi yapılarak verilerin normal dağılıp dağılmadığı incelemek amacıyla Kolmogorov Smirnov Testi sonucuna bakılmıştır. Verilerin normal dağıldığı

görülmüş ($p>.05$) ve araştırma sorulardan fark testlerinin çözümlenmesinde parametrik testlerden uygun fark testleri (ANOVA, bağımsız gruplar t testi) ve ilişki testi (Pearson Korelasyon) yapılmıştır.

3.6.2. Nitel Verilerin Çözümlemesi

Çalışmanın nitel bölümünde anneler ile görüşmeler yapılmış ve anne-baba-çocuk iletişim davranışları incelenmiştir. Nitel çalışmada geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla verilerin toplanması ve analizinde objektiflik, güven duyulabilirlik, şeffaflık, iletişime açık olma, iç tutarlılık ilkeleri temel alınmıştır. Nitel çalışmanın betimsel ve yorumlayıcı geçerliliği kapsamında görüşmeler sırasında izin alınarak ses kaydı alınmış ve ses kayıtları ekleme-çıkarma yapmadan olduğu gibi rapor edilmiştir. Kuramsal geçerlik kapsamında belirlenen kategorilerin literatürle uyumlu olmasına özen gösterilmiştir. Nitel çalışmanın dış güvenilirliği kapsamında veri toplanan bireyler, sosyal ortam ve süreçler, verilerin analizinde kullanılan kuramsal çerçeve ve veri toplama ve analiz yöntemleri ayrıntılı bir şekilde tanımlanmıştır. İç güvenilirliğin sağlanması amacıyla verilerin yorumsuz sunumu, verilerin tek ve aynı araştırmacı tarafından toplanması, analizlerde başka araştırmacıların görüş ve onayının alınması, analizlerin kavramsal çerçeve dahilinde yapılmasına önem verilmiştir (Cresswell, 2017a; Cresswell, 2017b; Patton, 2014).

Annelerle yapılan görüşmelerde gönüllü anneler ile çalışılmış ve annelerden alınan izin doğrultusunda ses kaydı alınmıştır. Ses kayıtları olduğu gibi yazıya geçirilmiştir. Nitel veriler betimsel ve içerik analizi yöntemleriyle çözümlenmiştir.

Elde edilen veriler, betimsel analiz ile daha önceden belirlenen tema ve kodlar çerçevesinde özetlenir. İçerik analizi ile ise verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşmak hedeflenir. Betimsel analiz ile özetlenen veriler, içerik analizi ile daha derin bir işleme tabi tutulur (Yıldırım ve Şimşek, 2006; Glesne, 2012). Betimsel analiz kapsamında tema ve kodlar oluşturulmuş ve tablolar ile açıklanmıştır. İçerik analizi kapsamında ise betimsel analizde yansıtılmayan ancak araştırma açısından önemli noktalar alıntılar aracılığıyla açıklanmıştır.

BÖLÜM IV: BULGULAR

Bu araştırma kapsamında elde edilen bulgular bu bölümde yer almaktadır. Bulgular iki ana bölüm altında verilmiştir. İlk bölümde nicel araştırma bulguları, ikinci bölümde nitel araştırma bulguları verilmiştir: Nicel bölümde Babasavar Annelik Ölçeği'nin geliştirilmesine yönelik geçerlik ve güvenilirlik analizleri ile annelerin babasavar davranışlarının bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği fark analizleri sunulmuştur. Nitel araştırma bulgularının sunulduğu bölümde anne-baba-çocuk iletişim davranışlarının detaylı nitel bulguları verilmiştir.

4.1. Nicel Araştırma Bulguları

Bu araştırmanın nicel bulguları kapsamında “Babasavar Annelik Ölçeği”nin geçerlik ve güvenilirlik sınamaları yapılmıştır. Daha sonra annelerin babaları engelleyici davranışlarının bazı değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelendiği fark testleri yapılmıştır.

4.1.1. Babasavar Annelik Ölçeği'nin Geçerlik Analizleri

Babasavar Annelik Ölçeği'nin geçerlik analizleri kapsamında kapsam ve yüzey geçerliğine, uyum geçerliğine, yapı (kavram) geçerliğine bakılmıştır.

4.1.1.1. Kapsam ve Yüzey Geçerliği

Babasavar Annelik Ölçeği'nin kapsam ve yüzey geçerliği kapsamında madde havuzu oluşturulmuş, uzman görüşleri alınmış ve Lawshe ile Davis teknikleri uygulanmıştır. Her bir basamak aşağıda başlıklandırılarak detaylı bir şekilde anlatılmıştır:

Madde Havuzu Oluşturma

Literatür detaylı olarak incelenmiş ve literatür çerçevesinde konu ile ilişkili bazı kategoriler (Geleneksel Anneler “Evin iç işleri bakanı anne, dış işleri baba”; Dolaylı Anneler: “Eşini övüyormuş gibi kendi anneliğini öven: “Eşim bir bardak çay koyamaz”; Aşırı Bağlı Anneler “Biz”; Sorumsuz Eşe Sahip, İki Kat Sorumlu Anneler; Modern, Paylaşımçı, Eşitlikçi Anneler) belirlenmiştir. İlgili literatür çerçevesinde 80 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur.

Uzman Görüşü

Madde havuzu ve terimlerin Türkçeleri için uzman görüşü alınmıştır. Uzmanlar Marmara ve Maltepe Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği ile Rehberlik ve Psikolojik

Danışmanlık bölümünde öğretim üyesi olan en az doktorasını tamamlamış öğretim üyeleridir. 9 uzmandan uzman görüşü alınmıştır.

İlgili literatür incelendiğinde Türkiye’de var olan çalışmalarda “Maternal Gatekeeping” terimi için “Anne Bekçiliği” ve “Annenin Eşik Tutuculuğu” ifadeleri kullanılmıştır. Terimin Türkçe karşılığı olarak kullanılan bu ifadelerin terimi tam olarak açıklamadığı düşünüldüğünden terimlerin Türkçesi için uzman görüşü alınmıştır. Terimlerin uzman görüşüne gitmesinde terimin İngilizcesi verilip Türkçe terim önerisi istenmiştir. Uzman görüşünden gelen öneriler şu şekildedir:

- Parental gatekeeping: Eşsavar anne babalık, anne babasal tutuculuk, anne babasal koruyuculuk, kontrolcü anne babalık, bekçi anne babalık, kendine saklamacı anne babalık, yargılayıcı anne babalık
- Maternal gatekeeping: Babasavar annelik, bekçi annelik, kontrolcü babalık, anne tutuculuğu, anne koruyuculuğu, kendine saklamacı annelik, yargılayıcı annelik
- Paternal gatekeeping: Annesavar babalık, baba tutuculuğu, baba koruyuculuğu, bekçi babalık, kontrolcü babalık, kendine saklamacı babalık, yargılayıcı babalık
- Parental gateopening: Fırsat verici anne babalık, dahil edici anne babalık, anlaşmacı anne babalık
- Maternal gateopening: Fırsat verici annelik, dahil edici annelik, anlaşmacı annelik
- Paternal gateopening: Fırsat verici babalık, dahil edici babalık, anlaşmacı babalık

Terimlerin Türkçeleri doğrultusunda alınan uzman görüşleri doğrultusunda “Parental Gatekeeping” terimi için “Eşsavar Anne Babalık”, “Paternal Gatekeeping” terimi için “Annesavar Babalık”, “Maternal Gatekeeping” için “Babasavar Annelik”; “Parental Gateopening” terimi için “Fırsat Verici Anne Babalık”, “Paternal Gateopening” için “Fırsat Verici Babalık”, “Maternal Gateopening” için “Fırsat Verici Annelik” terimleri en fazla önerildiği ve literatür çerçevesinde uygun olduğu düşünüldüğü için tercih edilmiştir.

Uzman görüşü formunda her bir madde için “Uygundur”, “Uygun değildir”, “Düzeltilbilir” seçenekleri ile her maddeye yönelik “Öneriler” kısımları bulunur. Ayrıca 80 maddenin en sonunda genel önerilerin belirtildiği “Öneriler” kısmı da

bulunmaktadır. Uzmanlar uygun olduğunu düşündüğü seçeneği işaretlemiş, “Düzeltilbilir” ifadeler için önerilerde bulunmuşlardır.

Uzman görüşleri doğrultusunda Lawshe ve Davis teknikleri kullanılmıştır. Davis tekniğine göre maddelerin kabul edilebilmesi için 0,80 değerini ölçüt olarak belirtmektedir (Yurdugül , 2005).

Lawshe tekniğine göre ise kapsam geçerlik oranı uzman sayısına göre formül ile hesaplanarak belirlenir. Lawshe tekniğine göre kapsam geçerlik indeksi 9 uzman için en az 0,75 olmalıdır (Veneziano ve Hooper, 1997; Akt. Yurdagül, 2005):

$$KGO_{madde} = \frac{NG}{N/2} - 1$$

KGO : Kapsam Geçerlik Oranı

NG : Maddeye "Gerekli" Diyen Uzman Sayısı

N : Maddeye İlişkin Görüş Belirten Toplam Uzman Sayısı

Lawshe Minimum Kapsam Geçerlik Ölçütleri					
Uzman Sayısı	Minimum Değeri	KGÖ	Uzman Sayısı	Minimum Değeri	KGÖ
5	0.99		13	0.54	
6	0.99		14	0.51	
7	0.99		15	0.49	
8	0.78		20	0.42	
9	0.75		25	0.37	
10	0.62		30	0.33	
11	0.59		35	0.31	
12	0.56		40 ve üzeri	0.29	

$p < .05$

Uzman Sayısı:	9
Kapsam Geçerlik Ölçütü (Lawshe):	0.75
Kapsam Geçerlik Ölçütü (Davis):	0.80
Kapsam Geçerlik İndeksi:	0.84

Geliştirilen ölçekteki tüm maddeler ve kapsam geçerlik indeksi Lawshe ve Davis tekniklerindeki kapsam geçerlik ölçütünün üzerinde olduğu için madde çıkarımı yapılmamıştır.

4.1.1.2. Yapı (Kavram) Geçerliği

Babasavar Annelik Ölçeği'nin yapı (kavram) geçerliği kapsamında faktör analizine uygunluk testi (KMO ve Bartlett testi) ile faktör analizi yapılmıştır. Bu analizlerin ayrıntılı işlem basamakları aşağıda verilmiştir:

Faktör Analizine Uygunluk Testi (KMO ve Bartlett Testi)

Faktör analizi yapmak için örneklem yeterliliğini test eden KMO testi yapılmış ve KMO değerini .89 olarak bulunmuştur. Büyüköztürk (2007)'e göre KMO değerinin .70 ve üzeri olması durumunda faktör analizi yapılabilir. Seçer (2015)'e göre faktör analizine en uygun örneklem büyüklüğünün elde edilebilmesi için KMO değerinin .80 ve üzeri olması gerektiğini belirtmiştir. KMO değerinin .89 olarak bulunmasından dolayı literatüre göre yeterli örneklem büyüklüğü olduğu söylenebilir. Daha sonra Bartlett testi sonucuna bakılmıştır. Bartlett testi sonucu ($\chi^2 = 17482,95$, $p = .00$) anlamlı olduğu için faktör analizi yapılmıştır.

Faktör Analizi

Ölçek geliştirme çalışmalarında Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA), uyarlama çalışmalarında Doğrulamalı Faktör Analizi (DFA) kullanılır (Seçer, 2015). Açıklayıcı Faktör Analizi madde havuzunda yer alan maddelerin temelinde yer alan yapının ne olduğunu keşfetmeyi sağlar (DeVellis, 2017). Açıklayıcı Faktör Analizi sayesinde ölçme aracında yer alan maddeler ilişkilerine göre bazı alt faktörler/alt boyutlar altında gruplanır (Seçer, 2015).

Bu çalışmada 80 maddelik madde havuzu üzerinde ilk olarak serbest Açıklayıcı Faktör Analizi yapılmış ve maddelerin dağılımına göre 5 faktörde yer aldığı görülmüştür. Daha sonra 5 faktöre sabitlenmiş ve maddelerin ayıklanmasına başlanmıştır. Faktör analizinde aynı yapıyı ölçmeyen maddelerin ayıklanmasında; öz değerleri 1'in altında olan maddeler, birden fazla faktörde yer alan maddeler, 3'ün altında maddeden oluşan faktörler, korelasyonu güçlü olan maddeler (.75 üstü), faktör yükü .35 altında olan maddeler, birden fazla faktörde yer alan maddeler, her bir maddenin tek bir faktördeki yüksek yük değerini ile diğer faktörlerdeki yüksek yük değerini arasındaki farkın .10'dan az olan maddeler çıkarılmıştır.

Babasavar Annelik Ölçeği'nin Faktör Yapısı (Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi) Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8: Babasavar Annelik Ölçeği'nin Faktör Yapısı (Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi) Sonuçları

Madde	1.Faktör	2.Faktör	3.Faktör	4.Faktör	5.Faktör	Madde Toplamı Korelasyonu
S66	,693					,610
S65	,682					,515
S68	,658					,539
S71	,656					,490
S69	,653					,585
S67	,633					,479
S70	,630					,521
S75	,606					,394
S80	,594					,425
S63	,591					,500
S79	,584					,403
S77	,563					,418
S64	,530					,428
S78	,518					,335
S74	,493					,370
S76	,488					,314
S73	,404					,263
S47		,700				,613
S46		,675				,589
S35		,662				,510
S45		,632				,478
S39		,622				,464
S49		,615				,435
S40		,605				,466
S38		,567				,389
S42		,561				,431
S44		,525				,380
S43		,517				,303
S33		,402				,245
S22		,398				,236
S61			,654			,458
S19			,643			,430
S10			,629			,419
S11			,619			,435
S56			,613			,425
S62			,594			,449
S20			,581			,374
S53			,577			,513
S50			,565			,353
S9			,557			,345
S8			,556			,316
S52			,514			,454
S51			,483			,367
S23			,406			,251
S58				,691		,484
S59				,670		,581
S57				,637		,500
S48				,430		,354
S37				,415		,296
S15					,649	,453
S7					,612	,500
S4					,601	,425
S14					,529	,348
S2					,486	,287
S24					,439	,307
S3					,387	,216
S29					,369	,167
	% 18,710	% 10,312	% 5,175	% 3,615	% 3,495	
	Toplam Varyans: % 41,310					

Tablo 8’de Babasavar Annelik Ölçeği’nin Faktör Yapısı (Döndürülmüş Temel Bileşenler Analizi) verilmiştir. Maddeler ayıklandıktan sonra ölçeğin 57 maddelik 5 faktörlü yapıda olduğu görülmüştür. 1. Faktörün 17 maddeden oluştuğu ve toplam varyansa %18,71’lik katkı sağladığı, 2. Faktörün 13 maddeden oluştuğu ve toplam varyansa %10,31’lik katkı sağladığı, 3. Faktörün 14 maddeden oluştuğu ve toplam varyansa %5,17’lik katkı sağladığı, 4. Faktörün 5 maddeden oluştuğu ve toplam varyansa %3,61’lik katkı sağladığı ve 5. Faktörün 8 maddeden oluştuğu ve toplam varyansa %3,49’lik katkı sağladığı görülmüştür. Ölçek toplam varyansın %41,31’unu açıklamaktadır.

Her faktördeki maddelerin içerikleri tek tek incelenmiş ve oluşan alt boyutların literatüre uygun şekilde adlandırılması yapılmıştır. 1. Alt boyut: “*Modern Annelik*”, 2. Alt boyut: “*İki Kat Sorumlu Annelik*”, 3. Alt boyut: “*Aşırı Bağlı Annelik*”, 4. Alt boyut: “*Geleneksel Annelik*”, 5. Alt boyut: “*Dolaylı Annelik*” olarak adlandırılmıştır.

Bu faktörlerin içerdiği temalar şöyledir:

- **I. Faktör – Modern Annelik:** 17 maddeden oluşan bu faktörde annelerin babaları çocuk yetiştirmede, çocukla iletişim kurmada ve ev işlerinde teşvik ettikleri ve fırsat verdikleri görülmektedir. Anneler gibi babalar da çocuklarının yetişmesinde rol oynamaktadır. Bu faktör, annelik ve babalık rolleri geçişkenliklerini içermektedir. Bu yüzden bu faktör “Modern Annelik” adını almıştır. Bu faktör, fırsat verici annelik davranışlarını içermektedir. Bu nedenle, “Babasavar Annelik” toplam puanı hesaplanırken bu alt boyuttaki puanlar tersine çevrilerek toplam puana katılmalıdır. Bu faktöre ait örnek maddeler şunlardır:

M66. Ebeveynlik ile ilgili konularda eşim ile işbirliği yaparız.

M74. Ev işlerinden eşim de benim kadar sorumludur.

- **II. Faktör – İki Kat Sorumlu Annelik:** 13 maddeden oluşan bu faktörde babaların çocuk yetiştirme ve ev işlerinde sorumluluk almaması sebebiyle annelerin daha fazla sorumluluk üstlendikleri görülmektedir. Anneler eşlerinin çocuk ve ev ile ilgili sorumluluklarını yeterince yerine getirmemesinden mutsuz hissettiğinden eşinin yapması gereken sorumlulukları da üstlenir. Bu faktöre ait örnek maddeler aşağıda verilmiştir:

S40. Eşim çocuğumla ilgilenmez.

S42. Eşimin benimle ve çocuğumla olan ilişkisi beni mutsuz ediyor.

- **III. Faktör – Aşırı Bağlı Annelik:** Bu faktör 14 maddeden oluşmaktadır. Bu faktörde anneler çocuğuna, eşlerine ve ev işlerine aşırı bağlıdır. Özellikle çocuklarına aşırı bağlı olan anneler çocuğunu kendinin bir parçası gibi hisseder ve kendisi ile çocuğunu bütünleştirir. Bu gruptaki annelerin çocuğa bağlılık değil, bağımlılık geliştirmektedir. Bu faktörden örnek maddeler şu şekildedir:

S8. Çocuğumla birbirimize aşırı bağlıyız.

S61. Çocuğum için saçımı süpürge ederim.

- **IV. Faktör – Geleneksel Annelik:** Bu faktör 5 maddeden oluşmaktadır. Anneler toplum tarafından kendilerine atfedilen geleneksel annelik rollerini yerine getirmek için babanın ev ve çocuk ile ilgili sorumluluk almasına engel olurlar. Geleneksel kadın-erkek rollerini içselleştiren anneler ev ve çocuk ile ilgili sorumluluklarına sıkı sıkıya bağlıdır. Bu faktörden örnek maddeler şöyledir:

M48. Ev işlerini eşime öğretime kadar kendim yaparım.

M57. Erkekler çocuk ile ilgilenmekten hoşlanmazlar.

- **V. Faktör – Dolaylı Annelik:** Bu faktör 8 maddeden oluşmaktadır. Dolaylı anneler, eşlerini övüyormuş gibi görünüp aslında eşlerinin yetersiz, kendilerinin mükemmel anne olduğuna vurgu yapar. Bu faktöre ait örnek maddeler şöyledir:

S4. Eşim hakkında olumsuz fikirlerimi çocuğumla paylaşıyorum.

S14. Eşim başkalarının yanında (kayınvalidem, annem, komşu ve akrabalar) ev işi yaparsa engel olmaya çalışırım.

4.1.2. Babasavar Annelik Ölçeği'nin Güvenirlilik Analizleri

4.1.2.1. İç Tutarlılık Güvenirliği

Cronbach Alfa Katsayıları

Ölçeğin toplam puan ve alt boyutlara göre hesaplanan Cronbach Alfa değerleri Tablo 9'da verilmiştir:

Tablo 9: Cronbach Alfa Değerleri

	Cronbach Alfa
1. Alt Boyut (17 Madde): Modern Annelik	.894
2. Alt Boyut (13 Madde): İki Kat Sorumlu Annelik	.873
3. Alt Boyut (14 Madde): Aşırı Bağlı Annelik	.851
4. Alt Boyut (5 Madde): Geleneksel Annelik	.710
5. Alt Boyut (8 Madde): Dolaylı Annelik	.632
Toplam (57 Madde)	.901

Tablo 9'a göre ölçeğin alt boyutlarının ve toplam puanının Cronbach Alfa değerleri .60 üzerinde olduğu için ölçeğin iç tutarlılık güvenilirliğini sağladığı söylenebilir (Özdamar, 1999; Akt. Yaşar, 2014).

Madde Analizleri

Babasavar Annelik Ölçeği'nin Madde Analizleri Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10: Babasavar Annelik Ölçeği'nin Madde Analizi Sonuçları

	Madde Toplamı			Madde Kalan	
	N	r	p	R	p
S66	524	0,074	0,089	0,018	0,089
S65	524	,159**	0	0,103	0
S68	524	0,083	0,057	0,038	0,057
S71	524	,215**	0	0,162	0
S69	524	,119**	0,007	0,066	0,007
S67	524	,140**	0,001	0,102	0,001
S70	524	,131**	0,003	0,075	0,003
S75	524	,183**	0	0,138	0
S80	524	,126**	0,004	0,074	0,004
S63	524	,123**	0,005	0,074	0,005
S79	524	,158**	0	0,098	0
S77	524	,165**	0	0,103	0
S64	524	0,077	0,08	0,001	0,08
S78	524	0,081	0,063	0,025	0,063
S74	524	,125**	0,004	0,061	0,004
S76	524	0,032	0,466	-0,024	0,466
S73	524	,237**	0	0,186	0
S47	524	,222**	0	0,169	0
S46	524	,236**	0	0,174	0
S35	524	,376**	0	0,322	0
S45	524	,228**	0	0,174	0
S39	524	,388**	0	0,333	0
S49	524	,326**	0	0,269	0
S40	524	,420**	0	0,364	0
S38	524	,358**	0	0,301	0
S42	524	,161**	0	0,11	0
S44	524	,202**	0	0,158	0
S43	524	,269**	0	0,211	0
S33	524	,134**	0,002	0,08	0,002
S22	524	,220**	0	0,152	0
S61	524	,553**	0	0,505	0
S19	524	,497**	0	0,446	0
S10	524	,446**	0	0,399	0
S11	524	,495**	0	0,451	0
S56	524	,422**	0	0,375	0
S62	524	,435**	0	0,37	0
S20	524	,520**	0	0,454	0
S53	524	,520**	0	0,458	0
S50	524	,410**	0	0,369	0
S9	524	,443**	0	0,377	0
S8	524	,419**	0	0,364	0
S52	524	,527**	0	0,466	0
S51	524	,434**	0	0,379	0
S23	524	,368**	0	0,315	0
S58	524	,240**	0	0,165	0
S49	524	,436**	0	0,375	0
S57	524	,337**	0	0,273	0
S48	524	,358**	0	0,282	0
S37	524	,359**	0	0,292	0
S15	524	,187**	0	0,155	0
S7	524	,213**	0	0,176	0
S4	524	,208**	0	0,17	0
S14	524	,266**	0	0,21	0
S2	524	,154**	0	0,102	0
S24	524	,409**	0	0,357	0
S3	524	,231**	0	0,18	0
S29	524	,222**	0	0,158	0

Babasavar Annelik Ölçeği'nin Madde Toplam ve Madde Kalan Analizi sonuçları Tablo 10'da verilmiştir. Madde toplam ve madde kalan analizleri incelendiğinde maddelerin çoğunluğunun ölçeğin toplam puanı ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkisi bulunmaktadır ($p<.05$). İlişkinin anlamlı olmadığı birkaç madde olmasına rağmen literatür ile desteklenen ve alt boyutlarda önemli bir yere sahip olan maddeler korunmuştur.

Alt Boyutlar Arası Korelasyonlar

Babasavar Annelik Ölçeği'nin alt boyutları arası Pearson Korelasyon testi sonuçları Tablo 11'de verilmiştir.

Tablo 11: Babasavar Annelik Ölçeği'nin Alt Boyutlar Arası Pearson Korelasyon Testi Sonuçları

	Modern Annelik	İki Kat Sorumlu Annelik	Aşırı Bağlı Annelik	Geleneksel Annelik	Dolaylı Annelik	Toplam
Modern Annelik	1	-,541**	,040	-,306**	-,218**	,210**
İki Kat Sorumlu Annelik	-,541**	1	,160**	,374**	,356**	,438**
Aşırı Bağlı Annelik	,040	,160**	1	,349**	,224**	,791**
Geleneksel Annelik	-,306**	,374**	,349**	1	,238**	,506**
Dolaylı Annelik	-,218**	,356**	,224**	,238**	1	,450**
Toplam	,210**	,438**	,791**	,506**	,450**	1

** $p<.01$

Babasavar Annelik Ölçeği'nin alt boyutlar arası Pearson Korelasyon testi sonuçları Tablo 11'de verilmiştir. Tabloya göre, alt boyutların birbiriyle ve toplam puanla ilişkili olduğu görülmektedir ($p<.05$). Modern annelik alt boyutunun diğer alt boyutlarla negatif yönde güçlü bir ilişkilidir. Modern Annelik alt boyutu, fırsat verici annelik ile; diğer alt boyutlar ise babasavar annelik ile ilişkili olduğu bu tablodan görülmektedir. Bu nedenle babasavar annelik toplam puanı hesaplanırken modern annelik alt boyutundaki maddeler tersine çevrilerek toplam puan hesaplanmıştır.

4.1.2.2. Kararlılık Güvenirliği (Test-Tekrar Test Güvenirliği)

Kararlılık güvenirliği için ölçek uygulanmış ve 15 gün sonrasında tekrar aynı çalışma grubuna uygulanmıştır. İki test arası ilişki olduğunu gösteren Pearson Korelasyon Testi

yapılmıştır. Babasavar Annelik Ölçeği'nin test tekrar test sonuçlarını gösteren Pearson Korelasyon testi sonucu Tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12: Babasavar Annelik Ölçeği'nin Test Tekrar Test Sonuçlarını Gösteren Pearson Korelasyon Testi Sonucu

		Tekrar Test						
		Modern Annelik	İki Kat Sorumlu Annelik	Aşırı Bağlı Annelik	Geleneksel Annelik	Dolaylı Annelik	Toplam	
Test	Modern Annelik	r	,999**	,304*	-,171	,615**	-,054	,573**
		p	,000	,025	,216	,000	,697	,000
		n	54	54	54	54	54	54
	İki Kat Sorumlu Annelik	r	,302*	,999**	,188	,352**	,070	,699**
		p	,026	,000	,174	,009	,616	,000
		n	54	54	54	54	54	54
	Aşırı Bağlı Annelik	r	-,174	,183	,999**	,057	,293*	,569**
		p	,210	,186	,000	,685	,031	,000
		n	54	54	54	54	54	54
	Geleneksel Annelik	r	,624**	,353**	,067	,997**	,063	,650**
		p	,000	,009	,633	,000	,650	,000
		n	54	54	54	54	54	54
	Dolaylı Annelik	r	-,051	,075	,279*	,046	,996**	,345*
		p	,713	,588	,041	,743	,000	,011
		n	54	54	54	54	54	54
	Toplam	r	,576**	,696**	,564**	,641**	,352**	,999**
	p	,000	,000	,000	,000	,009	,000	
	n	54	54	54	54	54	54	

* $p < .01$, ** $p < .05$

Babasavar Annelik Ölçeği'nin test tekrar test sonuçlarını gösteren Pearson Korelasyon testi sonuçları Tablo 12'de verilmiştir. Babasavar Annelik Ölçeği alt boyutlarının çoğunun ve toplam puanının test tekrar test sonuçları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($p < .05$). Tüm alt boyutlar ve toplam puanın test tekrar test sonuçlarına bakıldığında, test tekrar test sonuçlarının pozitif yönlü ve güçlü düzeyde ilişkili olduğu görülmüştür.

4.1.2.3. Tutarlılık Güvenirliliği

Her bir maddenin test-tekrar test puanları arası uyuma için Cohen's Kappa kat sayısı hesaplanmıştır. Babasavar Annelik Ölçeği maddelerin test tekrar test puanları arası uyuma için Cohen's Kappa Kat Sayısı hesaplanmış ve puanların en az kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmüştür ($1.00 < k < .20$) (Stephanie, 2014).

4.1.3. Annelerin Babasavar Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelendiği Fark Analizleri

Bu bölümde annelerin Babasavar davranışlarının bazı değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığının incelendiği fark analizleri sunulmuştur.

Babasavar annelik davranışlarının annenin çocukları doğduktan sonraki bakım süresine göre farklılaşp farklılaşmadığı ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çocukları Doğduktan Sonraki Bakım Süresine Göre Farklaşıp Farklaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Gruplar	n	$\bar{x}$	Ss
Modern Annelik	0-3 Yıl	227	71,8194	11,01720
	4-7 Yıl	109	72,5229	8,49466
	8 ve üzeri Yıl	51	72,5490	8,41026
	Toplam	387	72,1137	10,02704
İki Kat Sorumlu Annelik	0-3 Yıl	227	19,9648	7,82715
	4-7 Yıl	109	20,3394	7,45632
	8 ve üzeri Yıl	51	23,7451	8,58101
	Toplam	387	20,5685	7,90732
Aşırı Bağlı Annelik	0-3 Yıl	227	48,1410	9,52721
	4-7 Yıl	109	53,7890	8,95986
	8 ve üzeri Yıl	51	55,2941	8,45528
	Toplam	387	50,6744	9,70564
Geleneksel Annelik	0-3 Yıl	227	12,2159	4,61549
	4-7 Yıl	109	13,3578	4,20873
	8 ve üzeri Yıl	51	14,7255	3,93486
	Toplam	387	12,8682	4,49533
Dolaylı Annelik	0-3 Yıl	227	12,7974	3,48364
	4-7 Yıl	109	12,7339	3,35173
	8 ve üzeri Yıl	51	13,0588	3,50663
	Toplam	387	12,8140	3,44257
Toplam	0-3 Yıl	227	123,2996	24,72751
	4-7 Yıl	109	129,6972	20,50858
	8 ve üzeri Yıl	51	136,2745	18,59686

Tablo 13'te Babasavar Annelik Ölçeği puanları çocuk doğduktan sonraki bakım süresi değişkenine göre incelenmiştir. Modern Annelik alt boyutunda 0-3 yıl bakan annelerin ortalaması 71,81, 4-7 yıl bakan annelerin ortalaması 72,52, 8 ve üzeri yıl bakan

annelerin ortalaması 72,54'tür. İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutunda 0-3 yıl bakan annelerin ortalaması 19,96, 4-7 yıl bakanların ortalaması 20,33, 8 ve üzeri yıl bakanların ortalaması 23,74'tür. Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda 0-3 yıl bakanların ortalaması 48,14, 4-7 yıl bakanların 53,78, 8 ve üzeri yıl bakanların ortalaması 55,29'dur. Geleneksel Annelik alt boyutunda 0-3 yıl bakanların ortalaması 12,21, 4-7 yıl bakanların ortalaması 13,35, 8 ve üzeri yıl bakanların ortalaması 14,72'dir. Dolaylı Annelik alt boyutunda 0-3 yıl bakanların ortalaması 12,79, 4-7 yıl bakanların ortalaması 12,73, 8 ve üzeri yıl bakanların ortalaması 13,05'tir. Ölçeğin toplam puanına göre 0-3 yıl bakan annelerin ortalaması 123,29, 4-7 yıl bakanların ortalaması 129,69, 8 ve üzeri yıl bakanların ortalaması 136,27'dir.

Babasavar annelik davranışlarının annenin çocukları doğduktan sonraki bakım süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin ANOVA testi sonuçları Tablo 14'te verilmiştir.

Tablo 14: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çocukları Doğduktan Sonraki Bakım Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Modern Annelik	Gruplar arası	47,583	2	23,791	,236	,790
	Gruplar içi	38761,415	384	100,941		
	Toplam	38808,997	386			
İki Kat Sorumlu Annelik	Gruplar arası	603,091	2	301,545	4,921	,008*
	Gruplar içi	23531,845	384	61,281		
	Toplam	24134,935	386			
Aşırı Bağlı Annelik	Gruplar arası	3602,753	2	1801,376	21,116	,000*
	Gruplar içi	32758,224	384	85,308		
	Toplam	36360,977	386			
Geleneksel Annelik	Gruplar arası	298,653	2	149,327	7,644	,001*
	Gruplar içi	7501,626	384	19,535		
	Toplam	7800,279	386			
Dolaylı Annelik	Gruplar arası	3,818	2	1,909	,160	,852
	Gruplar içi	4570,786	384	11,903		
	Toplam	4574,605	386			
Toplam	Gruplar arası	10758,553	2	5379,277	7,908	,000*
	Gruplar içi	105377,865	384	274,422		
	Toplam	116136,419	386			

* $P < .05$

Tablo 14'te Babasavar Annelik Ölçeği puanlarının anne bakım süresi değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmiştir. Tablo incelendiğinde anne davranışlarının İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik alt boyutlarında ve

toplam puanda bakım süresine göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği bulunmuş ($p<.05$); diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlebilmesi için Sheffe testi yapılmıştır.

Babasavar annelik davranışlarının annenin çocukları doğduktan sonraki bakım süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili yapılan Scheffe Testi sonuçları Tablo 15'te verilmiştir.

Tablo 15: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çocukları Doğduktan Sonraki Bakım Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

	(I) Anne bakım	(J) Anne bakım	Ortalama Farkı (I-J)	p
Modern Annelik	0-3 Yıl	4-7 Yıl	-,70355	,835
		8 ve üzeri yıl	-,72964	,896
	4-7 Yıl	0-3 Yıl	,70355	,835
		8 ve üzeri yıl	-,02608	1,000
	8 ve üzeri yıl	0-3 Yıl	,72964	,896
		4-7 Yıl	,02608	1,000
İki Kat Sorumlu Annelik	0-3 Yıl	4-7 Yıl	-,37469	,919
		8 ve üzeri yıl	-3,78034*	,008*
	4-7 Yıl	0-3 Yıl	,37469	,919
		8 ve üzeri yıl	-3,40565*	,038*
	8 ve üzeri yıl	0-3 Yıl	3,78034*	,008*
		4-7 Yıl	3,40565*	,038*
Aşırı Bağlı Annelik	0-3 Yıl	4-7 Yıl	-5,64802*	,000*
		8 ve üzeri yıl	-7,15315*	,000*
	4-7 Yıl	0-3 Yıl	5,64802*	,000*
		8 ve üzeri yıl	-1,50513	,631
	8 ve üzeri yıl	0-3 Yıl	7,15315*	,000*
		4-7 Yıl	1,50513	,631
Geleneksel Annelik	0-3 Yıl	4-7 Yıl	-1,14194	,087
		8 ve üzeri yıl	-2,50963*	,001*
	4-7 Yıl	0-3 Yıl	1,14194	,087
		8 ve üzeri yıl	-1,36769	,191
	8 ve üzeri yıl	0-3 Yıl	2,50963*	,001*
		4-7 Yıl	1,36769	,191
Dolaylı Annelik	0-3 Yıl	4-7 Yıl	,06341	,988
		8 ve üzeri yıl	-,26147	,887
	4-7 Yıl	0-3 Yıl	-,06341	,988
		8 ve üzeri yıl	-,32488	,857
	8 ve üzeri yıl	0-3 Yıl	,26147	,887
		4-7 Yıl	,32488	,857
Toplam	0-3 Yıl	4-7 Yıl	-6,39769	,057
		8 ve üzeri yıl	-12,97495*	,001*
	4-7 Yıl	0-3 Yıl	6,39769	,057
		8 ve üzeri yıl	-6,57726	,239
	8 ve üzeri yıl	0-3 Yıl	12,97495*	,001*
		4-7 Yıl	6,57726	,239

* $P < .05$

Tablo 15 incelendiğinde İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutundaki farklılığın çocuğuna 0-3 yıl bakan ile 8 ve üzeri yıl bakan anneler arasında ve 4-7 yıl bakan ile 8 ve üzeri yıl bakan anneler arasında, 8 yıl ve üzeri lehine olduğu görülmüştür. Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda 0-3 yıl bakan ve 4-7 yıl bakan anneler arasında 4-7 yıl lehine; 0-3 yıl bakan ile 8 ve üzeri yıl arasında 8 ve üzeri lehine olduğu görülmüştür. Geleneksel Annelik alt boyutunda 0-3 yıl bakan ile 8 ve üzeri yıl bakan anneler arasında 8 ve üzeri lehine olduğu görülmüştür. Toplam puanda ise 0-3 yıl ile 8 ve üzeri yıl arasında 8 ve üzeri lehine olduğu görülmüştür.

Babasavar annelik davranışlarının annenin çalışma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 16'da sunulmuştur.

Tablo 16: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çalışma Durumuna Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	t Testi		
					t	sd	p
Modern Annelik	Çalışıyor	181	71,3204	12,3562	-0,524	281,209	0,6
	Çalışmıyor	332	71,8645	8,78252			
İki Kat Sorumlu	Çalışıyor	181	20,7624	9,69215	-0,668	511	0,505
	Çalışmıyor	332	21,2922	7,92233			
Aşırı Bağlı Annelik	Çalışıyor	181	46,2155	8,75741	-10,168	511	,000*
	Çalışmıyor	332	54,5422	8,91999			
Geleneksel Annelik	Çalışıyor	181	11,9116	4,62877	-4,952	511	,000*
	Çalışmıyor	332	13,9428	4,3335			
Dolaylı Annelik	Çalışıyor	181	12,7072	3,38254	-1,398	511	0,163
	Çalışmıyor	332	13,1867	3,88211			
Toplam	Çalışıyor	181	122,2762	28,4461	-4,54	279,667	,000*
	Çalışmıyor	332	133,0994	20,0612			

* $P < .05$

Tablo 16'da Babasavar Annelik Puanlarının annenin çalışma durumu değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Tablo incelendiğinde Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve toplam puanda çalışmayan annelerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$).

Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çalışma Saatine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çalışma Saatine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Gruplar	n	$\bar{x}$	Ss
Modern Annelik	Çalışmıyor	326	71,8742	8,74526
	1-8 Saat	109	72,5505	11,09929
	9 ve üzeri saat	74	69,4595	13,97864
	Toplam	509	71,6680	10,20314
İki Kat Sorumlu Annelik	Çalışmıyor	326	21,1595	7,75623
	1-8 Saat	109	19,7890	8,37995
	9 ve üzeri saat	74	22,7297	11,72434
	Toplam	509	21,0943	8,59814
Aşırı Bağlı Annelik	Çalışmıyor	326	54,6350	8,70677
	1-8 Saat	109	45,6239	9,17403
	9 ve üzeri saat	74	47,4595	8,34067
	Toplam	509	51,6621	9,61543
Geleneksel Annelik	Çalışmıyor	326	13,9110	4,32894
	1-8 Saat	109	11,4312	4,61954
	9 ve üzeri saat	74	12,9459	4,63723
	Toplam	509	13,2397	4,54088
Dolaylı Annelik	Çalışmıyor	326	13,2147	3,90068
	1-8 Saat	109	12,5046	2,88233
	9 ve üzeri saat	74	12,9189	3,98200
	Toplam	509	13,0196	3,72315
Toplam	Çalışmıyor	326	133,0460	19,78145
	1-8 Saat	109	118,7982	25,90681
	9 ve üzeri saat	74	128,5946	31,58330
	Toplam	509	129,3477	23,85609

Tablo 17'de Babasavar Annelik Ölçeği puanları anne çalışma saati değişkenine göre incelenmiştir. Modern Annelik alt boyutunda çalışmayan annelerin ortalaması 71,87, 1-

8 saat çalışanların ortalaması 71,55, 9 ve üzeri saat çalışanların ortalaması 64,45'tir. İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutunda çalışmayan annelerin ortalaması 21,15, 1-8 saat çalışanların ortalaması 19,78, 9 ve üzeri saat çalışanların ortalaması 22,72'dir. Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda çalışmayan annelerin ortalaması 54,63, 1-8 saat çalışanların ortalaması 45,62, 9 ve üzeri saat çalışanların ortalaması 47,45'tir. Geleneksel Annelik alt boyutunda çalışmayan annelerin ortalaması 13,91, 1-8 saat çalışanların ortalaması 11,43, 9 ve üzeri saat çalışanların ortalaması 12,94'tür. Dolaylı Annelik alt boyutunda çalışmayan annelerin ortalaması 13,21, 1-8 saat çalışanların ortalaması 12,50, 9 ve üzeri saat çalışanların ortalaması 12,91'dir. Toplam puanda çalışmayan annelerin ortalaması 133,04, 1-8 saat çalışanların ortalaması 118,79, 9 ve üzeri saat çalışanların ortalaması 128,59'dur.

Babasavar annelik davranışlarının annenin çalışma saatine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin ANOVA testi sonuçları Tablo 18'de verilmiştir.

Tablo 18: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çalışma Saatine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Modern Annelik	Gruplar arası	459,694	2	229,847	2,218	,110
	Gruplar içi	52425,194	506	103,607		
	Toplam	52884,888	508			
İki Kat Sorumlu Annelik	Gruplar arası	385,027	2	192,513	2,621	,074
	Gruplar içi	37170,447	506	73,459		
	Toplam	37555,473	508			
Aşırı Bağlı Annelik	Gruplar arası	8162,360	2	4081,180	53,216	,000*
	Gruplar içi	38805,518	506	76,691		
	Toplam	46967,878	508			
Geleneksel Annelik	Gruplar arası	509,820	2	254,910	12,944	,000*
	Gruplar içi	9964,938	506	19,694		
	Toplam	10474,758	508			
Dolaylı Annelik	Gruplar arası	42,073	2	21,036	1,521	,220
	Gruplar içi	6999,731	506	13,833		
	Toplam	7041,804	508			
Toplam	Gruplar arası	15898,468	2	7949,234	15,443	,000*
	Gruplar içi	140477,606	506	277,624		
	Toplam	156376,075	508			

* $P < .05$

Tablo 18'de Babasavar Annelik Ölçeği puanlarının anne çalışma saati değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Tablo incelendiğinde anne davranışlarının

Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik alt boyutlarında ve toplam puanda anne çalışma saatine göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği bulunmuş ($p<.05$); diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenebilmesi için Sheffe testi yapılmıştır.

Babasavar annelik davranışlarının annenin çalışma saatine göre farklılaşp farklılaşmadığı ile ilgili yapılan Scheffe testi sonuçları Tablo 19’da verilmiştir.

Tablo 19: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çalışma Saatine Göre Farklaşp Farklaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

	(I) Anne Çalışma Saati	(J) Anne Çalışma Saati	Ortalama Farkı (I-J)	p
Modern Annelik	Çalışmıyor	1-8 Saat	-,67623	,835
		9 ve üzeri saat	2,41477	,184
	1-8 Saat	Çalışmıyor	,67623	,835
		9 ve üzeri saat	3,09100	,132
	9 ve üzeri saat	Çalışmıyor	-2,41477	,184
		1-8 Saat	-3,09100	,132
İki Kat Sorumlu Annelik	Çalışmıyor	1-8 Saat	1,37052	,353
		9 ve üzeri saat	-1,57022	,364
	1-8 Saat	Çalışmıyor	-1,37052	,353
		9 ve üzeri saat	-2,94074	,076
	9 ve üzeri saat	Çalışmıyor	1,57022	,364
		1-8 Saat	2,94074	,076
Aşırı Bağlı Annelik	Çalışmıyor	1-8 Saat	9,01112*	,000*
		9 ve üzeri saat	7,17551*	,000*
	1-8 Saat	Çalışmıyor	-9,01112*	,000*
		9 ve üzeri saat	-1,83561	,380
	9 ve üzeri saat	Çalışmıyor	-7,17551*	,000*
		1-8 Saat	1,83561	,380
Geleneksel Annelik	Çalışmıyor	1-8 Saat	2,47985	,000*
		9 ve üzeri saat	,96510	,241
	1-8 Saat	Çalışmıyor	-2,47985*	,000*
		9 ve üzeri saat	-1,51475	,078
	9 ve üzeri saat	Çalışmıyor	-,96510	,241
		1-8 Saat	1,51475	,078
Dolaylı Annelik	Çalışmıyor	1-8 Saat	,71014	,227
		9 ve üzeri saat	,29581	,826
	1-8 Saat	Çalışmıyor	-,71014	,227
		9 ve üzeri saat	-,41433	,761
	9 ve üzeri saat	Çalışmıyor	-,29581	,826
		1-8 Saat	,41433	,761
Toplam	Çalışmıyor	1-8 Saat	14,24785*	,000*
		9 ve üzeri saat	4,45142	,330
	1-8 Saat	Çalışmıyor	-14,24785*	,000*
		9 ve üzeri saat	-9,79643*	,020*
	9 ve üzeri saat	Çalışmıyor	-4,45142	,330
		1-8 Saat	9,79643*	,020*

* $P < .05$

Tablo 19 incelendiğinde Aşırı Bağlı Annelik alt boyutundaki farklılığın çalışmayan anneler ile 1-8 saat çalışan anneler arasında ve çalışmayan anneler ile 9 ve üzeri saat çalışan anneler arasında çalışmayan annelerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur.

Geleneksel Annelik alt boyutunda çalışmayan anneler ile 1-8 saat çalışan anneler arasında çalışmayan annelerin lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Toplam puanda çalışmayan anneler ile 1-8 saat çalışan anneler arasında ve çalışmayan anneler ile 9 ve üzeri saat çalışan anneler arasında çalışmayan annelerin lehine; 1-8 saat çalışan ve 9 ve üzeri saat çalışan anneler arasında 9 ve üzeri saat çalışanların lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p<.05$). Modern Annelik ve İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutlarında anne çalışma saatine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Babasavar annelik davranışlarının annenin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo 20: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklaşp Farklaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Gruplar	n	$\bar{x}$	Ss
Modern Annelik	İlkokul mezunu	66	71,4545	11,00515
	Ortaokul mezunu	50	72,0800	10,23168
	Lise Mezunu	84	71,0952	9,66875
	Meslek yüksekokul mezunu	85	71,4706	11,46796
	Lisans mezunu	116	72,8448	8,41490
	Lisansüstü mezunu	102	71,3725	10,73711
	Toplam	503	71,7634	10,15839
İki Kat Sorumlu Annelik	İlkokul mezunu	66	22,4394	9,47731
	Ortaokul mezunu	50	23,0600	8,25465
	Lise Mezunu	84	22,5238	9,00131
	Meslek yüksekokul mezunu	85	21,0353	8,48170
	Lisans mezunu	116	19,3190	7,51994
	Lisansüstü mezunu	102	20,0686	8,72377
	Toplam	503	21,0775	8,59584
Aşırı Bağlı Annelik	İlkokul mezunu	66	59,0758	5,86072
	Ortaokul mezunu	50	56,1800	9,49047
	Lise Mezunu	84	54,0119	8,10547
	Meslek yüksekokul mezunu	85	53,7529	8,80328
	Lisans mezunu	116	47,5948	8,67779
	Lisansüstü mezunu	102	44,7843	8,90948
	Toplam	503	51,4970	9,72733
Geleneksel Annelik	İlkokul mezunu	66	14,5152	4,40015
	Ortaokul mezunu	50	13,9800	4,39150
	Lise Mezunu	84	14,1310	4,13559
	Meslek yüksekokul mezunu	85	13,7176	4,28344
	Lisans mezunu	116	12,2759	4,55228
	Lisansüstü mezunu	102	11,9216	4,65798
	Toplam	503	13,2207	4,51745
Dolaylı Annelik	İlkokul mezunu	66	14,3485	4,77330
	Ortaokul mezunu	50	14,1400	4,10579
	Lise Mezunu	84	13,6548	3,70442
	Meslek yüksekokul mezunu	85	12,2706	3,28557
	Lisans mezunu	116	12,3879	2,90658
	Lisansüstü mezunu	102	12,2451	3,06832
	Toplam	503	12,9821	3,63768
Toplam	İlkokul mezunu	66	140,9242	19,74243
	Ortaokul mezunu	50	137,2800	21,04712
	Lise Mezunu	84	135,2262	21,08751
	Meslek yüksekokul mezunu	85	131,3059	23,47594
	Lisans mezunu	116	120,7328	22,04042
	Lisansüstü mezunu	102	119,6471	25,80300
	Toplam	503	129,0139	23,89906

Tablo 20’de Babasavar Annelik Ölçeği puanları anne eğitim durumu değişkenine göre incelenmiştir. Modern Annelik alt boyutunda ilkokul mezunu annelerin ortalaması 71,45, ortaokul mezunlarının ortalaması 72,08, lise mezunlarının ortalaması 71,09,

meslek yüksekokul mezunlarının ortalaması 71,47, lisans mezunlarının ortalaması 72,84, lisansüstü mezunlarının ortalaması 71,37'dir. İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutunda ilkökul mezunu annelerin ortalaması 22,43, ortaokul mezunu annelerin ortalaması 23,06, lise mezunlarının ortalaması 22,52, meslek yüksekokul mezunlarının ortalaması 21,03, lisans mezunlarının ortalaması 19,31, lisansüstü mezunlarının ortalaması 20,06'dır. Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda ilkökul mezunu annelerin ortalaması 59,07, ortaokul mezunlarının ortalaması 56,18, lise mezunlarının ortalaması 54,01, meslek yüksekokul mezunlarının ortalaması 53,75, lisans mezunlarının ortalaması 47,59, lisansüstü mezunlarının ortalaması 44,78'dir. Geleneksel Annelik alt boyutunda ilkökul mezunu annelerin ortalaması 14,51, ortaokul mezunlarının ortalaması 13,98, lise mezunlarının ortalaması 14,13, meslek yüksekokul mezunlarının ortalaması 13,71, lisans mezunlarının ortalaması 12,27, lisansüstü mezunlarının ortalaması 11,92'dir. Dolaylı Annelik alt boyutunda ilkökul mezunlarının ortalaması 14,34, ortaokul mezunlarının ortalaması 14,14, lise mezunlarının ortalaması 13,65, meslek yüksekokul mezunlarının ortalaması 12,27, lisans mezunlarının ortalaması 12,38, lisansüstü mezunlarının ortalaması 12,24'tür. Toplam puana göre ilkökul mezunu annelerin ortalaması 140,92, ortaokul mezunlarının ortalaması 138,28, lise mezunlarının ortalaması 135,22, meslek yüksekokul mezunlarının ortalaması 131,30, lisans mezunlarının ortalaması 120,73, lisansüstü mezunlarının ortalaması 119,64'tür.

Babasavar annelik davranışlarının annenin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin ANOVA Testi sonuçları Tablo 21'de verilmiştir.

Tablo 21: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Modern Annelik	Gruplar arası	207,339	5	41,468	,399	,849
	Gruplar içi	51595,508	497	103,814		
	Toplam	51802,847	502			
İki Kat Sorumlu Annelik	Gruplar arası	957,334	5	191,467	2,633	,023*
	Gruplar içi	36134,642	497	72,706		
	Toplam	37091,976	502			
Aşırı Bağlı Annelik	Gruplar arası	12213,733	5	2442,747	34,406	,000*
	Gruplar içi	35286,013	497	70,998		
	Toplam	47499,746	502			
Geleneksel Annelik	Gruplar arası	505,712	5	101,142	5,162	,000*
	Gruplar içi	9738,793	497	19,595		
	Toplam	10244,505	502			
Dolaylı Annelik	Gruplar arası	367,654	5	73,531	5,824	,000*
	Gruplar içi	6275,185	497	12,626		
	Toplam	6642,839	502			
Toplam	Gruplar arası	29468,584	5	5893,717	13,093	,000*
	Gruplar içi	127990,331	497	257,526		
	Toplam	157458,915	502			

* $P < .05$

Tablo 21’de Babasavar Annelik Ölçeği puanlarının anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmiştir. Tablo incelendiğinde anne davranışlarının İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik, Dolaylı Annelik alt boyutlarında ve toplam puanda anne eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği bulunmuş ($p < .05$); Modern Annelik alt boyutunda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenebilmesi için Sheffe testi yapılmıştır.

Babasavar annelik davranışlarının annenin çalışma saatine göre farklılaşp farklılaşmadığı ile ilgili yapılan Scheffe testi sonuçları Tablo 22’de verilmiştir.

Tablo 22: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Çalışma Saatine Göre Farklaşp Farklaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

(I) Anne Eğitim Durumu	(J) Anne Eğitim Durumu	Ortalama Farkı (I-J)	p
Modern Annelik	Ortaokul mezunu	-0,62545	1
	Lise Mezunu	0,35931	1
	İlkokul mezunu	-0,01604	1
	Meslek yüksek okul mezunu	-1,39028	0,978
	Lisans mezunu	0,082	1
	Lisansüstü mezunu	-0,62545	1
	İlkokul mezunu	-0,98476	0,998
	Lise Mezunu	-0,60941	1
	Meslek yüksek okul mezunu	0,76483	0,999
	Lisans mezunu	-0,70745	0,999
Modern Annelik	İlkokul mezunu	0,35931	1
	Ortaokul mezunu	0,98476	0,998
	Lise Mezunu	0,37535	1
	Meslek yüksek okul mezunu	1,74959	0,92
	Lisans mezunu	0,27731	1
	Lisansüstü mezunu	-0,01604	1
	İlkokul mezunu	0,60941	1
	Ortaokul mezunu	-0,37535	1
	Meslek yüksek okul mezunu	1,37424	0,971
	Lisans mezunu	-0,09804	1
Modern Annelik	İlkokul mezunu	-1,39028	0,978
	Ortaokul mezunu	-0,76483	0,999
	Lise Mezunu	-1,74959	0,92
	Meslek yüksek okul mezunu	-1,37424	0,971

		Lisansüstü mezunu	-1,47228	0,951
		İlkokul mezunu	0,082	1
		Ortaokul mezunu	0,70745	0,999
	Lisansüstü mezunu	Lise Mezunu	-0,27731	1
		Meslek yüksekokul mezunu	0,09804	1
		Lisans mezunu	1,47228	0,951
<hr/>				
		Ortaokul mezunu	-0,62061	1
		Lise Mezunu	-0,08442	1
	İlkokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	1,4041	0,962
		Lisans mezunu	3,12043	0,345
		Lisansüstü mezunu	2,37077	0,685
		İlkokul mezunu	0,62061	1
		Lise Mezunu	0,53619	1
	Ortaokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	2,02471	0,879
		Lisans mezunu	3,74103	0,244
		Lisansüstü mezunu	2,99137	0,532
İki Kat Sorumlu Annelik		İlkokul mezunu	0,08442	1
		Ortaokul mezunu	-0,53619	1
	Lise Mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	1,48852	0,936
		Lisans mezunu	3,20484	0,232
		Lisansüstü mezunu	2,45518	0,576
		İlkokul mezunu	-1,4041	0,962
	Meslek yüksekokul mezunu	Ortaokul mezunu	-2,02471	0,879
		Lise Mezunu	-1,48852	0,936
		Lisans mezunu	1,71633	0,851
		Lisansüstü mezunu	0,96667	0,988
		İlkokul mezunu	-3,12043	0,345
	Lisans mezunu	Ortaokul mezunu	-3,74103	0,244
		Lise Mezunu	-3,20484	0,232

	Meslek yüksekokul mezunu	-1,71633	0,851
	Lisansüstü mezunu	-0,74966	0,995
	İlkokul mezunu	-2,37077	0,685
	Ortaokul mezunu	-2,99137	0,532
Lisansüstü mezunu	Lise Mezunu	-2,45518	0,576
	Meslek yüksekokul mezunu	-0,96667	0,988
	Lisans mezunu	0,74966	0,995
<hr/>			
	Ortaokul mezunu	2,89576	0,645
	Lise Mezunu	5,06385	,021*
İlkokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	5,32282	,012*
	Lisans mezunu	11,48093	,000*
	Lisansüstü mezunu	14,29144	,000*
	İlkokul mezunu	-2,89576	0,645
	Lise Mezunu	2,1681	0,838
Ortaokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	2,42706	0,759
	Lisans mezunu	8,58517	,000*
	Lisansüstü mezunu	11,39569	,000*
Aşırı Bağlı Annelik	İlkokul mezunu	-5,06385	,021*
	Ortaokul mezunu	-2,1681	0,838
	Lise Mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	0,25896
	Lisans mezunu	6,41708	,000*
	Lisansüstü mezunu	9,22759	,000*
	İlkokul mezunu	-5,32282	,012*
Meslek yüksekokul mezunu	Ortaokul mezunu	-2,42706	0,759
	Lise Mezunu	-0,25896	1
	Lisans mezunu	6,15811	,000*
	Lisansüstü mezunu	8,96863	,000*
	İlkokul mezunu	-11,48093	,000*
Lisans mezunu	Ortaokul mezunu	-8,58517	,000*

	Lise Mezunu	-6,41708	,000*
	Meslek yüksekokul mezunu	-6,15811	,000*
	Lisansüstü mezunu	2,81051	0,304
	İlkokul mezunu	-14,29144	,000*
	Ortaokul mezunu	-11,39569	,000*
Lisansüstü mezunu	Lise Mezunu	-9,22759	,000*
	Meslek yüksekokul mezunu	-8,96863	,000*
	Lisans mezunu	-2,81051	0,304
<hr/>			
	Ortaokul mezunu	0,53515	0,995
	Lise Mezunu	0,3842	0,998
İlkokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	0,7975	0,944
	Lisans mezunu	2,23929	0,058
	Lisansüstü mezunu	2,59358	,018*
<hr/>			
	İlkokul mezunu	-0,53515	0,995
	Lise Mezunu	-0,15095	1
Ortaokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	0,26235	1
Geleneksel	Lisans mezunu	1,70414	0,396
Annelik	Lisansüstü mezunu	2,05843	0,204
	İlkokul mezunu	-0,3842	0,998
	Ortaokul mezunu	0,15095	1
Lise Mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	0,41331	0,996
	Lisans mezunu	1,85509	0,13
	Lisansüstü mezunu	2,20938	,044*
	İlkokul mezunu	-0,7975	0,944
Meslek yüksekokul mezunu	Ortaokul mezunu	-0,26235	1
	Lise Mezunu	-0,41331	0,996
	Lisans mezunu	1,44178	0,393
	Lisansüstü mezunu	1,79608	0,18

	İlkokul mezunu	-2,23929	0,058
	Ortaokul mezunu	-1,70414	0,396
Lisans mezunu	Lise Mezunu	-1,85509	0,13
	Meslek yüksekokul mezunu	-1,44178	0,393
	Lisansüstü mezunu	0,35429	0,997
	İlkokul mezunu	-2,59358	,018*
	Ortaokul mezunu	-2,05843	0,204
Lisansüstü mezunu	Lise Mezunu	-2,20938	,044*
	Meslek yüksekokul mezunu	-1,79608	0,18
	Lisans mezunu	-0,35429	0,997
<hr/>			
	Ortaokul mezunu	0,20848	1
	Lise Mezunu	0,69372	0,923
İlkokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	2,0779	,028*
	Lisans mezunu	1,96055	,027*
	Lisansüstü mezunu	2,10339	,016*
	İlkokul mezunu	-0,20848	1
Ortaokul mezunu	Lise Mezunu	0,48524	0,989
	Meslek yüksekokul mezunu	1,86941	0,123
Dolaylı Annelik	Lisans mezunu	1,75207	0,133
	Lisansüstü mezunu	1,8949	0,091
	İlkokul mezunu	-0,69372	0,923
	Ortaokul mezunu	-0,48524	0,989
Lise Mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	1,38417	0,27
	Lisans mezunu	1,26683	0,29
	Lisansüstü mezunu	1,40966	0,205
	İlkokul mezunu	-2,0779	,028*
Meslek yüksekokul mezunu	Ortaokul mezunu	-1,86941	0,123
	Lise Mezunu	-1,38417	0,27
	Lisans mezunu	-0,11734	1

	Lisansüstü mezunu	0,02549	1
	İlkokul mezunu	-1,96055	,027*
	Ortaokul mezunu	-1,75207	0,133
Lisans mezunu	Lise Mezunu	-1,26683	0,29
	Meslek yüksekokul mezunu	0,11734	1
	Lisansüstü mezunu	0,14283	1
	İlkokul mezunu	-2,10339	,016*
	Ortaokul mezunu	-1,8949	0,091
Lisansüstü mezunu	Lise Mezunu	-1,40966	0,205
	Meslek yüksekokul mezunu	-0,02549	1
	Lisans mezunu	-0,14283	1
	Ortaokul mezunu	3,64424	0,981
	Lise Mezunu	5,69805	0,798
İlkokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	9,61836	0,243
	Lisans mezunu	20,19148*	,000*
	Lisansüstü mezunu	21,27718*	,000*
	İlkokul mezunu	-3,64424	0,981
	Lise Mezunu	2,05381	0,998
Ortaokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	5,97412	0,82
Toplam	Lisans mezunu	16,54724*	,002*
	Lisansüstü mezunu	17,63294*	,001*
	İlkokul mezunu	-5,69805	0,798
	Ortaokul mezunu	-2,05381	0,998
Lise Mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	3,92031	0,937
	Lisans mezunu	14,49343*	,001*
	Lisansüstü mezunu	15,57913*	,001*
Meslek yüksekokul mezunu	İlkokul mezunu	-9,61836	0,243
	Ortaokul mezunu	-5,97412	0,82
	Lise Mezunu	-3,92031	0,937

	Lisans mezunu	10,57312	0,058
	Lisansüstü mezunu	11,65882*	,032*
	İlkokul mezunu	-20,19148*	,000*
	Ortaokul mezunu	-16,54724*	,002*
Lisans mezunu	Lise Mezunu	-14,49343*	,001*
	Meslek yüksekokul mezunu	-10,57312	0,058
	Lisansüstü mezunu	1,0857	1
	İlkokul mezunu	-21,27718*	,000*
	Ortaokul mezunu	-17,63294*	,001*
Lisansüstü mezunu	Lise Mezunu	-15,57913*	,001*
	Meslek yüksekokul mezunu	-11,65882*	,032*
	Lisans mezunu	-1,0857	1

* $P < .05$

Tablo 22 incelendiğinde Aşırı Bağlı Annelik alt boyutundaki farklılığın ilkokul mezunu ile lise mezunu anneler, ilkokul mezunu ile meslek yüksekokul mezunu anneler, ilkokul mezunu ile lisans mezunu anneler, ilkokul mezunu ile lisansüstü mezunu anneler arasında ilkokul mezunu annelerin lehine; ortaokul mezunu ile lisans mezunu anneler, ortaokul mezunu ile lisansüstü mezunu anneler arasında ortaokul mezunu annelerin lehine; lise mezunu ile lisans mezunu anneler, lise mezunu ile lisansüstü mezunu anneler arasında lise mezunu annelerin lehine; meslek yüksekokul mezunu anneler ile lisans mezunu anneler, meslek yüksekokul mezunu ile lisansüstü mezunu anneler arasında meslek yüksekokulu mezunu annelerin lehine olduğu görülmüştür. Geleneksel Annelik alt boyutunda ilkokul mezunu anneler ile lisansüstü mezunu anneler arasında ilkokul mezunu annelerin lehine; lise mezunu anneler ile lisansüstü mezunu anneler arasında lise mezunu annelerin lehine olduğu görülmüştür. Dolaylı Annelik alt boyutunda ilkokul mezunu anneler ile meslek yüksekokul mezunu anneler arasında, ilkokul mezunları ile lisans mezunları arasında, ilkokul mezunları ile lisansüstü mezunları arasında ilkokul mezunlarının lehine olduğu görülmüştür. Toplam puanda ilkokul mezunu ile lisans mezunları, ilkokul mezunları ile lisansüstü mezunları arasında ilkokul mezunu annelerin lehine; ortaokul mezunu anneler ile lisans mezunları, ortaokul mezunları ile lisansüstü mezunları arasında ortaokul mezunu annelerin lehine; lise mezunu anneler ile lisans mezunları, lise mezunları ile lisansüstü mezunları arasında

lise mezunu annelerin lehine; meslek yüksekokul mezunu anneler ile lisansüstü mezunu anneler arasında meslek yüksekokul mezunları lehine bir farklılık olduğu görülmüştür.

Babasavar annelik davranışlarının annenin yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları 23'te verilmiştir.

Tablo 23: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Yaşına Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Gruplar	n	$\bar{x}$	Ss
Modern Annelik	20-29 arası	66	71,6515	9,71358
	30-39 arası	360	71,4389	10,49083
	40-49 arası	89	72,7079	9,11941
	Toplam	515	61,6854	10,16183
İki Kat Sorumlu Annelik	20-29 arası	66	22,2121	10,02077
	30-39 arası	360	20,9889	8,59681
	40-49 arası	89	20,8202	7,24029
	Toplam	515	21,1165	8,57163
Aşırı Bağlı Annelik	20-29 arası	66	58,1970	7,44874
	30-39 arası	360	50,7083	9,60797
	40-49 arası	89	50,2247	9,85895
	Toplam	515	51,5845	9,72652
Geleneksel Annelik	20-29 arası	66	13,6970	4,36056
	30-39 arası	360	13,1750	4,44777
	40-49 arası	89	13,1236	5,00867
	Toplam	515	13,2330	4,53307
Dolaylı Annelik	20-29 arası	66	13,1515	4,54124
	30-39 arası	360	12,9889	3,55379
	40-49 arası	89	13,0337	3,70334
	Toplam	515	13,0175	3,71212
Toplam	20-29 arası	66	137,6061	21,60191
	30-39 arası	360	128,4222	24,43614
	40-49 arası	89	126,4944	22,08667
	Toplam	515	129,2660	23,88195

Tablo 23'te Babasavar Annelik Ölçeği puanları annenin yaşı değişkenine göre incelenmiştir. Modern Annelik alt boyutunda 20-29 yaş arası annelerin ortalaması 71,65, 30-39 yaş arası annelerin ortalaması 71,43, 40-49 yaş arası annelerin ortalaması 72,70'tir. İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutunda 20-29 yaş arası annelerin ortalaması 22,21, 30-39 yaş arasındaki annelerin ortalaması 20,98, 40-49 yaş arasındaki annelerin ortalaması 20,82'dir. Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda 20-29 yaş arasındaki annelerin ortalaması 58,19, 30-39 yaş arasındaki annelerin ortalaması 50,70, 40-49 yaş arasındaki

annelerin ortalaması 50,22'dir. Geleneksel Annelik alt boyutunda 20-29 yaş arası annelerin ortalaması 13,69, 30-39 yaş arası annelerin ortalaması 13,17, 40-49 yaş arası annelerin ortalaması 13,12'dir. Dolaylı Annelik alt boyutunda 20-29 yaş arası annelerin ortalaması 13,15, 30-39 yaş arası annelerin ortalaması 12,98, 40-49 yaş arası annelerin ortalaması 13,03'tür. Toplam puana göre 20-29 yaş arası annelerin ortalaması 137,60, 30-39 yaş arası annelerin ortalaması 128,42, 40-49 yaş arası annelerin ortalaması 126,49'dur.

Babasavar annelik davranışlarının annenin yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin ANOVA Testi sonuçları Tablo 24'te verilmiştir.

Tablo 24: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Yaşına Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Modern Annelik	Gruplar arası	114,996	2	57,498	,556	,574
	Gruplar içi	52962,045	512	103,441		
	Toplam	53077,041	514			
İki Kat Sorumlu Annelik	Gruplar arası	92,900	2	46,450	,631	,532
	Gruplar içi	37672,109	512	73,578		
	Toplam	37765,010	514			
Aşırı Bağlı Annelik	Gruplar arası	3326,756	2	1663,378	18,800	,000*
	Gruplar içi	45300,320	512	88,477		
	Toplam	48627,076	514			
Geleneksel Annelik	Gruplar arası	16,484	2	8,242	,400	,670
	Gruplar içi	10545,555	512	20,597		
	Toplam	10562,039	514			
Dolaylı Annelik	Gruplar arası	1,503	2	,752	,054	,947
	Gruplar içi	7081,339	512	13,831		
	Toplam	7082,843	514			
Toplam	Gruplar arası	5206,764	2	2603,382	4,923	,008*
	Gruplar içi	154476,335	512	301,712		
	Toplam	159683,099	514			

* $P < .05$

Tablo 24'te Babasavar Annelik Ölçeği puanlarının anne yaşı değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmiştir. Tablo incelendiğinde anne davranışlarının Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda ve toplam puanda annenin yaşına göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği bulunmuş ($p < .05$); diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılığa

rastlanmamıştır. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenebilmesi için Scheffe testi yapılmıştır.

Babasavar annelik davranışlarının annenin yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili yapılan Scheffe Testi sonuçları Tablo 25'te verilmiştir.

Tablo 25: Babasavar Annelik Davranışlarının Annenin Yaşına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

	(I) Anne bakım	(J) Anne bakım	Ortalama Farkı	p
Modern Annelik	20-29 arası	30-39 arası	0,21263	0,988
		40-49 arası	-1,05635	0,815
	30-39 arası	20-29 arası	-0,21263	0,988
		40-49 arası	-1,26898	0,574
	40-49 arası	20-29 arası	1,05635	0,815
		30-39 arası	1,26898	0,574
İki Kat Sorumlu Annelik	20-29 arası	30-39 arası	-1,22323	0,568
		40-49 arası	-1,3919	0,607
	30-39 arası	20-29 arası	-1,22323	0,568
		40-49 arası	0,16866	0,986
	40-49 arası	20-29 arası	-1,3919	0,607
		30-39 arası	-0,16866	0,986
Aşırı Bağlı Annelik	20-29 arası	30-39 arası	7,48864*	,000*
		40-49 arası	7,97225*	,000*
	30-39 arası	20-29 arası	-7,48864*	,000*
		40-49 arası	0,48361	0,91
	40-49 arası	20-29 arası	-7,97225*	,000*
		30-39 arası	-0,48361	0,91
Geleneksel Annelik	20-29 arası	30-39 arası	0,52197	0,692
		40-49 arası	0,57337	0,739
	30-39 arası	20-29 arası	-0,52197	0,692
		40-49 arası	0,0514	0,995
	40-49 arası	20-29 arası	-0,57337	0,739
		30-39 arası	-0,0514	0,995
Dolaylı Annelik	20-29 arası	30-39 arası	0,16263	0,948
		40-49 arası	0,11781	0,981
	30-39 arası	20-29 arası	-0,16263	0,948
		40-49 arası	-0,04482	0,995
	40-49 arası	20-29 arası	-0,11781	0,981
		30-39 arası	0,04482	0,995
Toplam	20-29 arası	30-39 arası	9,18384*	,016*
		40-49 arası	11,11168*	,016*
	30-39 arası	20-29 arası	-9,18384*	,016*
		40-49 arası	1,92784	0,79
	40-49 arası	20-29 arası	-11,11168*	,016*
		30-39 arası	-1,92784	0,79

* $P < .05$

Tablo 25 incelendiğinde Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda 20-29 yaş ile 30-39 yaş arasında, 20-29 yaş ile 40-49 yaş arasında 20-29 yaş lehine anlamlı bir farklılık

görülmüştür. Toplam puanda 20-29 yaş ile 30-39 yaş arasında, 20-29 yaş ile 40-49 yaş arasında 20-29 yaş lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Babasavar annelik davranışlarının babanın çalışma saatine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 26’da sunulmuştur.

Tablo 26: Babasavar Annelik Davranışlarının Baba Çalışma Saatine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	t Testi		
					t	sd	p
Modern Annelik	0-8 Saat	110	72,8273	8,01473	0,687	292	0,52
	9 ve üzeri saat	184	72,0815	10,4447			
İki Kat Sorumlu Annelik	0-8 Saat	110	19,7364	8,27362	-1,665	292	0,097
	9 ve üzeri saat	184	21,337	7,79488			
Aşırı Bağlı Annelik	0-8 Saat	110	49,2091	10,58222	-3,26	292	,001*
	9 ve üzeri saat	184	53,1196	9,55667			
Geleneksel Annelik	0-8 Saat	110	12,6636	4,75506	-1,399	292	0,163
	9 ve üzeri saat	184	13,4402	4,51188			
Dolaylı Annelik	0-8 Saat	110	13,0273	3,89886	-0,024	292	0,981
	9 ve üzeri saat	184	13,038	3,67738			
Toplam	0-8 Saat	110	123,809	23,41312	-2,538	292	,012*
	9 ve üzeri saat	184	130,853	22,79285			

$P < .05$

Tablo 26’da Babasavar Annelik puanlarının babanın çalışma saati değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Tablo incelendiğinde Aşırı Bağlı Annelik alt boyutu ve toplam puanda 9 saat üzeri çalışan babaların lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$).

Babasavar annelik davranışlarının babanın eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları Tablo 27’de verilmiştir.

Tablo 27: Babasavar Annelik Davranışlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklaşp Farklaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Gruplar	n	$\bar{x}$	Ss
Modern Annelik	İlkokul mezunu	37	69,1081	11,40366
	Ortaokul mezunu	36	69,4167	10,08924
	Lise Mezunu	49	73,3878	7,29959
	Meslek yüksekokul mezunu	54	74,7778	9,06094
	Lisans mezunu	74	72,9189	9,08824
	Lisansüstü mezunu	73	71,6849	9,87263
	Toplam	323	72,1950	9,54211
İki Kat Sorumlu Annelik	İlkokul mezunu	37	24,1351	9,44329
	Ortaokul mezunu	36	23,2500	7,52662
	Lise Mezunu	49	18,8367	7,16864
	Meslek yüksekokul mezunu	54	21,5741	8,94132
	Lisans mezunu	74	19,5270	7,09084
	Lisansüstü mezunu	73	19,7397	8,63782
	Toplam	323	20,7554	8,26383
Ayrı Bağı Annelik	İlkokul mezunu	37	57,5405	7,28238
	Ortaokul mezunu	36	57,4444	8,06915
	Lise Mezunu	49	53,7143	10,36822
	Meslek yüksekokul mezunu	54	54,9259	9,25703
	Lisans mezunu	74	46,5135	9,32994
	Lisansüstü mezunu	73	45,3425	8,83839
	Toplam	323	51,2291	10,26800
Geleneksel Annelik	İlkokul mezunu	37	15,3514	4,11782
	Ortaokul mezunu	36	14,4444	3,93115
	Lise Mezunu	49	12,7143	4,21802
	Meslek yüksekokul mezunu	54	13,0926	4,74747
	Lisans mezunu	74	11,9595	4,01858
	Lisansüstü mezunu	73	12,1644	5,00559
	Toplam	323	12,9752	4,52660
Dolaylı Annelik	İlkokul mezunu	37	15,3243	5,26547
	Ortaokul mezunu	36	14,5556	4,38468
	Lise Mezunu	49	12,1837	3,23827
	Meslek yüksekokul mezunu	54	12,8519	3,41698
	Lisans mezunu	74	12,6757	2,90068
	Lisansüstü mezunu	73	11,9726	3,03211
	Toplam	323	12,9845	3,72790
Toplam	İlkokul mezunu	37	145,2432	16,54020
	Ortaokul mezunu	36	142,2778	19,15443
	Lise Mezunu	49	126,0612	18,91032
	Meslek yüksekokul mezunu	54	129,6667	21,37888
	Lisans mezunu	74	119,7568	21,78903
	Lisansüstü mezunu	73	119,5342	25,20146
	Toplam	323	127,7492	23,20438

Tablo 27’de Babasavar Annelik Ölçeği puanları baba eğitim durumu değişkenine göre incelenmiştir. Modern Annelik alt boyutunda ilkokul mezunlarının ortalaması 69,10, ortaokul mezunlarının 69,41, lise mezunlarının 73,38, meslek yüksekokul mezunlarının

74,77, lisans mezunlarının 72,91, lisansüstü mezunlarının 71,68'dir. İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutunda ilkokul mezunlarının ortalaması 24,13, ortaokul mezunlarının 23,25, lise mezunlarının 18,83, meslek yüksekokul mezunlarının 21,57, lisans mezunlarının 19,52, lisansüstü mezunlarının 19,73'tür. Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda ilkokul mezunlarının ortalaması 57,54, ortaokul mezunlarının 57,44, lise mezunlarının 53,71, meslek yüksekokul mezunlarının 54,92, lisans mezunlarının 46,41, lisansüstü mezunlarının 45,34'tür. Geleneksel Annelik alt boyutunda ilkokul mezunlarının ortalaması 15,35, ortaokul mezunlarının 14,44, lise mezunlarının 12,71, meslek yüksekokul mezunlarının 13,09, lisans mezunlarının 11,95, lisansüstü mezunlarının 12,16'dır. Dolaylı Annelik alt boyutunda ilkokul mezunlarının ortalaması 15,32, ortaokul mezunlarının 14,55, lise mezunlarının 12,18, meslek yüksekokul mezunlarının 12,85, lisans mezunlarının 12,67, lisansüstü mezunlarının 11,97'dir. Toplam puanda ilkokul mezunlarının ortalaması 145,24, ortaokul mezunlarının 142,27, lise mezunlarının 126,06, meslek yüksekokul mezunlarının 129,66, lisans mezunlarının 119,75, lisansüstü mezunlarının 119,53'tür.

Babasavar annelik davranışlarının babanın eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin ANOVA Testi sonuçları Tablo 28'de verilmiştir.

Tablo 28: Babasavar Annelik Davranışlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Modern Annelik	Gruplar arası	1118,162	5	223,632	2,514	,030*
	Gruplar içi	28200,550	317	88,961		
	Toplam	29318,712	322			
İki Kat Sorumlu Annelik	Gruplar arası	1050,205	5	210,041	3,180	,008*
	Gruplar içi	20939,473	317	66,055		
	Toplam	21989,678	322			
Aşırı Bağlı Annelik	Gruplar arası	8080,340	5	1616,068	19,804	,000*
	Gruplar içi	25868,707	317	81,605		
	Toplam	33949,046	322			
Geleneksel Annelik	Gruplar arası	415,038	5	83,008	4,256	,001*
	Gruplar içi	6182,764	317	19,504		
	Toplam	6597,802	322			
Dolaylı Annelik	Gruplar arası	405,602	5	81,120	6,319	,000*
	Gruplar içi	4069,320	317	12,837		
	Toplam	4474,923	322			
Toplam	Gruplar arası	19767,792	5	3953,558	12,689	,000*
	Gruplar içi	86924,939	317	274,211		
	Toplam	106692,731	322			

* $P < .05$

Tablo 28’de Babasavar Annelik Ölçeği puanlarının baba eğitim durumu değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmiştir. Tablo incelendiğinde anne davranışlarının Modern Annelik, İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik, Dolaylı Annelik alt boyutlarında ve toplam puanda baba eğitim durumuna göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği bulunmuştur ($p < .05$). Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenebilmesi için Sheffe testi yapılmıştır.

Babasavar annelik davranışlarının babanın eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığı ile ilgili yapılan Scheffe Testi sonuçları Tablo 29’da verilmiştir.

Tablo 29: Babasavar Annelik Davranışlarının Babanın Eğitim Durumuna Göre Farklaşp Farklaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

	(I) Baba Eğitim Durumu	(J) Baba Eğitim Durumu	Ortalama Farkı (I-J)	p
Modern Annelik	İlkokul mezunu	Ortaokul mezunu	-,30856	1,000
		Lise Mezunu	-4,27965	,503
		Meslek yüksekokul mezunu	-5,66967	,163
		Lisans mezunu	-3,81081	,547
	Ortaokul mezunu	Lisansüstü mezunu	-2,57682	,871
		İlkokul mezunu	,30856	1,000
		Lise Mezunu	-3,97109	,597
		Meslek yüksekokul mezunu	-5,36111	,225
	Lise Mezunu	Lisans mezunu	-3,50225	,648
		Lisansüstü mezunu	-2,26826	,925
		İlkokul mezunu	4,27965	,503
		Ortaokul mezunu	3,97109	,597
	Meslek yüksekokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	-1,39002	,990
		Lisans mezunu	,46884	1,000
		Lisansüstü mezunu	1,70282	,966
		İlkokul mezunu	5,66967	,163
	Lisans mezunu	Ortaokul mezunu	5,36111	,225
		Lise Mezunu	1,39002	,990
		Lisans mezunu	1,85886	,943
		Lisansüstü mezunu	3,09285	,648
	Lisansüstü mezunu	İlkokul mezunu	3,81081	,547
		Ortaokul mezunu	3,50225	,648
		Lise Mezunu	-,46884	1,000
		Meslek yüksekokul mezunu	-1,85886	,943
İlkokul mezunu	Lisansüstü mezunu	1,23399	,987	
	İlkokul mezunu	2,57682	,871	
	Ortaokul mezunu	2,26826	,925	
	Lise Mezunu	-1,70282	,966	
Ortaokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	-3,09285	,648	
	Lisans mezunu	-1,23399	,987	
	Ortaokul mezunu	,88514	,999	
	Lise Mezunu	5,29840	,114	
İki Kat Sorumlu Annelik	Ortaokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	2,56106	,823
		Lisans mezunu	4,60811	,164
		Lisansüstü mezunu	4,39541	,211
		İlkokul mezunu	-,88514	,999
Ortaokul mezunu	Lise Mezunu	4,41327	,298	
	Meslek yüksekokul mezunu	1,67593	,969	
	Lisans mezunu	3,72297	,408	

	Lisansüstü mezunu	3,51027	,482
Lise Mezunu	İlkokul mezunu	-5,29840	,114
	Ortaokul mezunu	-4,41327	,298
	Meslek yüksekokul mezunu	-2,73734	,713
	Lisans mezunu	-,69029	,999
	Lisansüstü mezunu	-,90299	,996
Meslek yüksekokul mezunu	İlkokul mezunu	-2,56106	,823
	Ortaokul mezunu	-1,67593	,969
	Lise Mezunu	2,73734	,713
	Lisans mezunu	2,04705	,851
	Lisansüstü mezunu	1,83435	,903
Lisans mezunu	İlkokul mezunu	-4,60811	,164
	Ortaokul mezunu	-3,72297	,408
	Lise Mezunu	,69029	,999
	Meslek yüksekokul mezunu	-2,04705	,851
	Lisansüstü mezunu	-,21270	1,000
Lisansüstü mezunu	İlkokul mezunu	-4,39541	,211
	Ortaokul mezunu	-3,51027	,482
	Lise Mezunu	,90299	,996
	Meslek yüksekokul mezunu	-1,83435	,903
	Lisans mezunu	,21270	1,000
	Ortaokul mezunu	,09610	1,000
	Lise Mezunu	3,82625	,582
İlkokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	2,61461	,870
	Lisans mezunu	11,02703	,000*
	Lisansüstü mezunu	12,19807	,000*
Ortaokul mezunu	İlkokul mezunu	-,09610	1,000
	Lise Mezunu	3,73016	,618
	Meslek yüksekokul mezunu	2,51852	,891
	Lisans mezunu	10,93093	,000*
	Lisansüstü mezunu	12,10198	,000*
Lise Mezunu	İlkokul mezunu	-3,82625	,582
	Ortaokul mezunu	-3,73016	,618
	Meslek yüksekokul mezunu	-1,21164	,993
	Lisans mezunu	7,20077	,003*
	Lisansüstü mezunu	8,37182	,000*
Meslek yüksekokul mezunu	İlkokul mezunu	-2,61461	,870
	Ortaokul mezunu	-2,51852	,891
	Lise Mezunu	1,21164	,993
	Lisans mezunu	8,41241	,000*
	Lisansüstü mezunu	9,58346	,000*
Lisans mezunu	İlkokul mezunu	-11,02703	,000*
	Ortaokul mezunu	-10,93093	,000*
	Lise Mezunu	-7,20077	,003*
	Meslek yüksekokul mezunu	-8,41241	,000*

**Aşırı Bağlı
Annelik**

		Lisansüstü mezunu	1,17105	,987
		İlkokul mezunu	-12,19807	,000*
		Ortaokul mezunu	-12,10198	,000*
	Lisansüstü mezunu	Lise Mezunu	-8,37182	,000*
		Meslek yüksekokul mezunu	-9,58346	,000*
		Lisans mezunu	-1,17105	,987
		Ortaokul mezunu	,90691	,979
		Lise Mezunu	2,63707	,188
	İlkokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	2,25876	,335
		Lisans mezunu	3,39189	,014*
		Lisansüstü mezunu	3,18697	,027*
		İlkokul mezunu	-,90691	,979
	Ortaokul mezunu	Lise Mezunu	1,73016	,672
		Meslek yüksekokul mezunu	1,35185	,845
		Lisans mezunu	2,48498	,179
		Lisansüstü mezunu	2,28006	,270
		İlkokul mezunu	-2,63707	,188
	Lise Mezunu	Ortaokul mezunu	-1,73016	,672
		Meslek yüksekokul mezunu	-,37831	,999
		Lisans mezunu	,75483	,973
		Lisansüstü mezunu	,54990	,994
		İlkokul mezunu	-2,25876	,335
Geleneksel Annelik	Meslek yüksekokul mezunu	Ortaokul mezunu	-1,35185	,845
		Lise Mezunu	,37831	,999
		Lisans mezunu	1,13313	,841
		Lisansüstü mezunu	,92821	,927
		İlkokul mezunu	-3,39189	,014*
	Lisans mezunu	Ortaokul mezunu	-2,48498	,179
		Lise Mezunu	-,75483	,973
		Meslek yüksekokul mezunu	-1,13313	,841
		Lisansüstü mezunu	-,20492	1,000
		İlkokul mezunu	-3,18697	,027*
	Lisansüstü mezunu	Ortaokul mezunu	-2,28006	,270
		Lise Mezunu	-,54990	,994
		Meslek yüksekokul mezunu	-,92821	,927
		Lisans mezunu	,20492	1,000
		Ortaokul mezunu	,76877	,974
		Lise Mezunu	3,14065	,007*
	İlkokul mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	2,47247	,066
		Lisans mezunu	2,64865	,021*
		Lisansüstü mezunu	3,35172	,001*
		İlkokul mezunu	-,76877	,974
Dolaylı Annelik	Ortaokul mezunu	Lise Mezunu	2,37188	,109
		Meslek yüksekokul mezunu	1,70370	,432
		Lisans mezunu	1,87988	,250
		Lisansüstü mezunu	2,58295	,030*

	İlkokul mezunu	-3,14065	,007*
Lise	Ortaokul mezunu	-2,37188	,109
Mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	-,66818	,970
	Lisans mezunu	-,49200	,990
	Lisansüstü mezunu	,21107	1,000
	İlkokul mezunu	-2,47247	,066
Meslek	Ortaokul mezunu	-1,70370	,432
yüksekokul	Lise Mezunu	,66818	,970
mezunu	Lisans mezunu	,17618	1,000
	Lisansüstü mezunu	,87925	,866
	İlkokul mezunu	-2,64865	,021*
Lisans	Ortaokul mezunu	-1,87988	,250
mezunu	Lise Mezunu	,49200	,990
	Meslek yüksekokul mezunu	-,17618	1,000
	Lisansüstü mezunu	,70307	,922
	İlkokul mezunu	-3,35172	,001*
Lisansüstü	Ortaokul mezunu	-2,58295	,030*
mezunu	Lise Mezunu	-,21107	1,000
	Meslek yüksekokul mezunu	-,87925	,866
	Lisans mezunu	-,70307	,922
	Ortaokul mezunu	2,96547	,997
	Lise Mezunu	19,18202*	,005*
İlkokul	Meslek yüksekokul	15,57658*	,042*
mezunu	mezunu	25,48649*	,000*
	Lisans mezunu	25,70900*	,000*
	Lisansüstü mezunu		
	İlkokul mezunu	-2,96547	,997
Ortaokul	Lise Mezunu	16,21655*	,037*
mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	12,61111	,187
	Lisans mezunu	22,52102*	,000*
	Lisansüstü mezunu	22,74353*	,000*
	İlkokul mezunu	-19,18202*	,005*
Lise	Ortaokul mezunu	-16,21655*	,037*
Mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	-3,60544	,981
	Lisans mezunu	6,30447	,765
Toplam	Lisansüstü mezunu	6,52698	,740
	İlkokul mezunu	-15,57658*	,042*
Meslek	Ortaokul mezunu	-12,61111	,187
yüksekokul	Lise Mezunu	3,60544	,981
mezunu	Lisans mezunu	9,90991	,245
	Lisansüstü mezunu	10,13242	,224
	İlkokul mezunu	-25,48649*	,000*
	Ortaokul mezunu	-22,52102*	,000*
Lisans	Lise Mezunu	-6,30447	,765
mezunu	Meslek yüksekokul mezunu	-9,90991	,245
	Lisansüstü mezunu	,22251	1,000

Lisansüstü mezunu	İlkokul mezunu	-25,70900*	,000*
	Ortaokul mezunu	-22,74353*	,000*
	Lise Mezunu	-6,52698	,740
	Meslek yüksekokul mezunu	-10,13242	,224
	Lisans mezunu	-,22251	1,000

* $P < .05$

Tablo 29 incelendiğinde Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda ilkokul mezunları ile lisans mezunları arasında, ilkokul mezunları ile lisansüstü mezunları arasında ilkokul mezunları lehine; ortaokul mezunları ile lisans mezunları, ortaokul mezunları ile lisansüstü mezunları arasında ortaokul mezunları lehine; lise mezunları ile lisans mezunları, lise mezunları ile lisansüstü mezunları arasında lise mezunları lehine; meslek yüksekokul mezunları ile lisans mezunları, meslek yüksekokul mezunları ile lisansüstü mezunları arasında meslek yüksekokul mezunları lehine olduğu görülmüştür. Geleneksel Annelik alt boyutunda ilkokul mezunları ile lisans mezunları, ilkokul mezunları ile lisansüstü mezunları arasında ilkokul mezunları lehine anlamlı bir fark görülmüştür. Dolaylı Annelik alt boyutunda ilkokul mezunları ile lise mezunları, ilkokul mezunları ile lisans mezunları, ilkokul mezunları ile lisansüstü mezunları arasında ilkokul mezunları lehine; ortaokul mezunları ile lisansüstü mezunları arasında ortaokul mezunları lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür. Toplam puana göre ilkokul mezunları ile lise mezunları, ilkokul mezunları ile meslek yüksekokul mezunları, ilkokul mezunları ile lisans mezunları, ilkokul mezunları ile lisansüstü mezunları arasında ilkokul mezunlarının lehine; ortaokul mezunları ile lise mezunları, ortaokul mezunları ile lisans mezunları, ortaokul mezunları ile lisansüstü mezunları arasında ortaokul mezunları lehine anlamlı bir farklılık görülmüştür.

Babasavar annelik davranışlarının babanın yaşına göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 30'da sunulmuştur.

Tablo 30: Babasavar Annelik Davranışlarının Babanın Yaşına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	t Testi		
					t	sd	p
Modern Annelik	20-39 Yaş	206	71,8350	9,98789	,015	330	,988
	40 ve üstü yaş	126	71,8175	10,10695			
İki Kat Sorumlu Annelik	20-39 Yaş	206	20,8932	8,85098	-,188	330	,851
	40 ve üstü yaş	126	21,0714	7,56960			
Aşırı Bağlı Annelik	20-39 Yaş	206	51,9951	10,38221	1,077	330	,282
	40 ve üstü yaş	126	50,7619	9,68581			
Geleneksel Annelik	20-39 Yaş	206	12,8981	4,46168	-1,141	330	,255
	40 ve üstü yaş	126	13,4762	4,50904			
Dolaylı Annelik	20-39 Yaş	206	13,2039	3,85052	1,309	330	,192
	40 ve üstü yaş	126	12,6587	3,39214			
Toplam	20-39 Yaş	206	129,1553	24,62589	,373	330	,709
	40 ve üstü yaş	126	128,1508	22,33386			

* $P < .05$

Tablo 30'da Babasavar Annelik Puanlarının babanın yaşı değişkenine göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Tablo incelendiğinde hiçbir alt boyutta ve toplam puanda fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Babasavar annelik davranışlarının birlikte yaşanan akraba olup olmasına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 31'de sunulmuştur.

Tablo 31: Babasavar Annelik Davranışlarının Birlikte Yaşanan Akraba Olup Olmamasına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	t Testi		
					t	sd	p
Modern Annelik	Yok	452	71,9491	9,95130	,906	60,928	,369
	Var	52	70,5000	11,03559			
İki Kat Sorumlu Annelik	Yok	452	20,8894	8,53329	-1,152	502	,250
	Var	52	22,3269	8,40103			
Aşırı Bağlı Annelik	Yok	452	51,4137	9,75051	-1,248	502	,213
	Var	52	53,1923	9,60196			
Geleneksel Annelik	Yok	452	13,0642	4,48381	-1,824	502	,069
	Var	52	14,2692	4,74079			
Dolaylı Annelik	Yok	452	12,9801	3,69359	-,320	502	,749
	Var	52	13,1538	3,84190			
Toplam	Yok	452	128,3982	23,69112	-1,746	502	,081
	Var	52	134,4423	23,19264			

* $P < .05$

Tablo 31’de Babasavar Annelik puanlarının ailede birlikte yaşanan akraba olup olmadığına göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Tablo incelendiğinde hiçbir alt boyutta ve toplam puanda fark bulunmamıştır ($p > .05$).

Babasavar annelik davranışlarının çocuk bakımında destek alınan kişi olup olmamasına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 32’de sunulmuştur.

Tablo 32: Babasavar Annelik Davranışlarının Çocuk Bakımında Destek Alınan Kişi Olup Olmamasına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	t Testi		
					t	sd	p
Modern Annelik	Yok	321	71,7259	9,84186	-,096	508	,924
	Var	189	71,8148	10,53225			
İki Kat Sorumlu Annelik	Yok	321	21,1184	8,22335	,286	508	,775
	Var	189	20,8942	9,07530			
Aşırı Bağlı Annelik	Yok	321	53,8349	8,96351	7,267	508	,000*
	Var	189	47,6402	9,83847			
Geleneksel Annelik	Yok	321	13,7134	4,45801	3,292	508	,001*
	Var	189	12,3598	4,52859			
Dolaylı Annelik	Yok	321	13,2461	3,80688	1,936	508	,053
	Var	189	12,5873	3,54140			
Toplam	Yok	321	132,1869	21,49511	3,760	333,248	,000*
	Var	189	123,6667	26,43016			

* $P < .05$

Tablo 32’de Babasavar Annelik puanlarının çocuk bakımında destek alınan kişi olup olmadığına göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Tablo incelendiğinde Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve toplam puanda çocuk bakımında alınan destek olmaması lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$).

Babasavar annelik davranışlarının çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığı ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları Tablo 33’te verilmiştir.

Tablo 33: Babasavar Annelik Davranışlarının Çocuk Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçları

	Gruplar	n	$\bar{x}$	Ss
Modern Annelik	1 Çocuk	148	71,7500	11,16108
	2 Çocuk	268	72,0634	9,39438
	3 ve üzeri çocuk	97	70,7423	10,53098
	Toplam	513	71,7232	10,14029
İki Kat Sorumlu Annelik	1 Çocuk	148	21,2230	9,57379
	2 Çocuk	268	20,7836	8,05864
	3 ve üzeri çocuk	97	21,6186	8,24677
	Toplam	513	21,0682	8,54636
Aşırı Bağlı Annelik	1 Çocuk	148	48,9662	9,58557
	2 Çocuk	268	51,5336	9,99564
	3 ve üzeri çocuk	97	55,7423	7,64073
	Toplam	513	51,5887	9,73077
Geleneksel Annelik	1 Çocuk	148	12,4932	4,78589
	2 Çocuk	268	13,2761	4,55329
	3 ve üzeri çocuk	97	14,2062	3,92624
	Toplam	513	13,2261	4,54057
Dolaylı Annelik	1 Çocuk	148	12,8581	3,26392
	2 Çocuk	268	12,8657	3,69592
	3 ve üzeri çocuk	97	13,5876	4,21246
	Toplam	513	13,0000	3,68644
Toplam	1 Çocuk	148	125,7905	27,25372
	2 Çocuk	268	128,3955	22,60242
	3 ve üzeri çocuk	97	136,4124	20,08355
	Toplam	513	129,1598	23,85048

Tablo 33'te Babasavar Annelik Ölçeği puanları çocuk sayısına göre incelenmiştir. Modern Annelik alt boyutunda tek çocuğu olanların ortalaması 71,75, 2 çocuklu olanların ortalaması 72,06, 3 ve üzeri çocuklu olanların ortalaması 70,74'tür. İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutunda tek çocuklu olanların ortalaması 21,23, iki çocuklu olanların ortalaması 20,78, 3 ve üzeri çocuklu olanların ortalaması 21,61'dir. Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda tek çocuklu olanların ortalaması 48,96, 2 çocuklu olanların ortalaması 51,53, 3 ve üzeri çocuklu olanların ortalaması 55,74'tür. Geleneksel Annelik alt boyutunda tek çocuklu olanların ortalaması 12,49, 2 çocuklu olanların ortalaması 13,27, 3 ve üzeri çocuklu olanların ortalaması 14,20'dir. Dolaylı Annelik alt boyutunda tek çocuk 12,85, 2 çocuklu olanların ortalaması 12,86, 3 ve üzeri çocuklu olanların ortalaması 13,58'dir. Toplam puanda tek çocuklu olanların ortalaması 125,79, 2 çocuklu olanların ortalaması 128,39, 3 ve üzeri çocuklu olanların ortalaması 136,41'dir.

Babasavar annelik davranışlarının çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin ANOVA Testi sonuçları Tablo 34'te verilmiştir.

Tablo 34: Babasavar Annelik Davranışlarının Çocuk Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Modern Annelik	Gruplar arası	124,466	2	62,233	,604	,547
	Gruplar içi	52522,228	510	102,985		
	Toplam	52646,694	512			
İki Kat Sorumlu Annelik	Gruplar arası	54,636	2	27,318	,373	,689
	Gruplar içi	37341,976	510	73,220		
	Toplam	37396,612	512			
Aşırı Bağlı Annelik	Gruplar arası	2692,129	2	1346,064	14,993	,000*
	Gruplar içi	45788,086	510	89,781		
	Toplam	48480,214	512			
Geleneksel Annelik	Gruplar arası	173,333	2	86,667	4,257	,015*
	Gruplar içi	10382,437	510	20,358		
	Toplam	10555,770	512			
Dolaylı Annelik	Gruplar arası	41,310	2	20,655	1,523	,219
	Gruplar içi	6916,690	510	13,562		
	Toplam	6958,000	512			
Toplam	Gruplar arası	6938,806	2	2172,059	6,223	,002*
	Gruplar içi	284310,087	510	304,122		
	Toplam	291248,893	512			

* $P < .05$

Tablo 34'te Babasavar Annelik Ölçeği puanlarının çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığının incelenmiştir. Tablo incelendiğinde anne davranışlarının Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik alt boyutlarında ve toplam puanda çocuk sayısına göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği bulunmuş ($p < .05$); diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenebilmesi için Sheffe testi yapılmıştır.

Babasavar annelik davranışlarının çocuk sayısına göre farklılaşp farklılaşmadığı ile ilgili yapılan Scheffe Testi sonuçları Tablo 35'te verilmiştir.

Tablo 35: Babasavar Annelik Davranışlarının Çocuk Sayısına Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

	(I) Çocuk Sayısı	(J) Çocuk Sayısı	Ortalama Farkı (I-J)	p
Modern Annelik	1 çocuk	2 çocuk	-,31343	,956
		3 ve üzeri çocuk	1,00773	,749
	2 çocuk	1 çocuk	,31343	,956
		3 ve üzeri çocuk	1,32116	,547
	3 ve üzeri çocuk	1 çocuk	-1,00773	,749
		2 çocuk	-1,32116	,547
İki Sorumlu Annelik	1 çocuk	2 çocuk	,43939	,882
		3 ve üzeri çocuk	-,39558	,939
	2 çocuk	1 çocuk	-,43939	,882
		3 ve üzeri çocuk	-,83497	,713
	3 ve üzeri çocuk	1 çocuk	,39558	,939
		2 çocuk	,83497	,713
Aşırı Annelik	1 çocuk	2 çocuk	-2,56737	,031*
		3 ve üzeri çocuk	-6,77605	,000*
	2 çocuk	1 çocuk	2,56737	,031*
		3 ve üzeri çocuk	-4,20869	,001*
	3 ve üzeri çocuk	1 çocuk	6,77605	,000*
		2 çocuk	4,20869	,001*
Geleneksel Annelik	1 çocuk	2 çocuk	-,78288	,239
		3 ve üzeri çocuk	-1,71294	,015*
	2 çocuk	1 çocuk	,78288	,239
		3 ve üzeri çocuk	-,93007	,221
	3 ve üzeri çocuk	1 çocuk	1,71294	,015*
		2 çocuk	,93007	,221

Dolaylı Annelik	1 çocuk	2 çocuk	-,00756	1,000
		3 ve üzeri çocuk	-,72952	,318
	2 çocuk	1 çocuk	,00756	1,000
		3 ve üzeri çocuk	-,72196	,255
	3 ve üzeri çocuk	1 çocuk	,72952	,318
		2 çocuk	,72196	,255
Toplam	1 çocuk	2 çocuk	-2,60498	,560
		3 ve üzeri çocuk	-10,62183	,003*
	2 çocuk	1 çocuk	2,60498	,560
		3 ve üzeri çocuk	-8,01685	,017*
	3 ve üzeri çocuk	1 çocuk	10,62183	,003*
		2 çocuk	8,01685	,017*

* $P < .05$

Tablo 35 incelendiğinde Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda farklılığın 1 çocuğu olanlar ile 2 çocuğu olanlar arasında 2 çocuğu olanların lehine; 2 çocuklu olanlar ile 3 ve üzeri çocuklu olanlar arasında 3 ve üzeri çocuklu olanların lehine olduğu görülmüştür. Geleneksel Annelik alt boyutunda farklılığın 1 çocuğu olanlar ile 3 ve üzeri çocuğu olanlar arasında 3 ve üzeri çocuklu olanların lehine olduğu görülmüştür. Toplam puanda farklılığın 1 çocuklu olanlar ile 2 çocuklu olanlar arasında 2 çocuklu olanların lehine; 1 çocuklu ile 3 ve üzeri çocuklu olanlar arasında 3 ve üzeri çocuklu olanların lehine; 2 çocuklu olanlar ile 3 ve üzeri çocuklu olanlar arasında 3 ve üzeri çocuklu olanların lehine olduğu görülmüştür.

Babasavar annelik davranışlarının evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili aritmetik ortalama ve standart sapma sonuçları Tablo 36'da verilmiştir.

Tablo 36: Babasavar Annelik Davranışlarının Evlilik Süresine Göre Farklılaşp Farklaşmadığı ile İlgili Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Sonuçlar

	Gruplar	n	$\bar{x}$	Ss
Modern Annelik	5-10 Yıl	285	73,0421	8,46898
	11-15 Yıl	138	70,5942	9,16407
	16 ve üzeri yıl	77	73,6364	8,60066
	Toplam	500	72,4580	8,74719
İki Kat Sorumlu Annelik	5-10 Yıl	285	20,2842	7,63009
	11-15 Yıl	138	20,7319	7,82429
	16 ve üzeri yıl	77	20,9091	7,47308
	Toplam	500	20,5040	7,64951
Aşırı Bağlı Annelik	5-10 Yıl	285	50,8737	9,97699
	11-15 Yıl	138	51,6304	9,93268
	16 ve üzeri yıl	77	54,0390	8,41434
	Toplam	500	51,5700	9,78471
Geleneksel Annelik	5-10 Yıl	285	12,8281	4,34619
	11-15 Yıl	138	13,8333	4,90580
	16 ve üzeri yıl	77	13,1169	4,46912
	Toplam	500	13,1500	4,53747
Dolaylı Annelik	5-10 Yıl	285	12,6526	3,28495
	11-15 Yıl	138	13,2246	4,05621
	16 ve üzeri yıl	77	13,4156	4,05343
	Toplam	500	12,9280	3,64216
Toplam	5-10 Yıl	285	125,5965	21,46440
	11-15 Yıl	138	130,8261	23,44863
	16 ve üzeri yıl	77	129,8442	19,85478
	Toplam	500	127,6940	21,88951

Tablo 36’da Babasavar Annelik Ölçeği puanları evlilik süresi değişkenine göre incelenmiştir. Modern Annelik alt boyutunda 5-10 yıldır evli olanların ortalaması 73,04, 11-15 yıldır evli olanların ortalaması 70,59, 16 ve üzeri yıldır evli olanların ortalaması 73,63’tür. İki Kat Sorumlu Annelik alt boyutunda 5-10 yıldır evli olanların ortalaması 20,28, 11-15 yıldır evli olanların ortalaması 20,73, 16 ve üzeri yıldır evli olanların ortalaması 20,90’dır. Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda 5-10 yıldır evli olanların ortalaması 50,87, 11-15 yıldır evli olanların ortalaması 51,63, 16 ve üzeri yıldır evli olanların ortalaması 54,03’tür. Geleneksel Annelik alt boyutunda 5-10 yıldır evli olanların ortalaması 12,82, 11-15 yıldır evli olanların ortalaması 13,83, 16 ve üzeri yıldır evli olanların ortalaması 13,11’dir. Dolaylı Annelik alt boyutunda 5-10 yıldır evli olanların ortalaması 12,65, 11-15 yıldır evli olanların ortalaması 13,22, 16 ve üzeri yıldır evli olanların ortalaması 13,41’dir. Toplam puanda 5-10 yıldır evli olanların

ortalaması 125,59, 11-15 yıldır evli olanların ortalaması 130,82, 16 ve üzeri yıldır evli olanların ortalaması 129,84'tür.

Babasavar annelik davranışlarının evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin ANOVA Testi sonuçları Tablo 37'de verilmiştir.

Tablo 37: Babasavar Annelik Davranışlarının Evlilik Süresine Göre Farklılaşıp Farklılaşmadığına İlişkin ANOVA Testi Sonuçları

	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Modern Annelik	Gruplar arası	683,530	2	341,765	4,530	,011*
	Gruplar içi	37496,588	497	75,446		
	Toplam	38180,118	499			
İki Kat Sorumlu Annelik	Gruplar arası	33,570	2	16,785	,286	,751
	Gruplar içi	29165,422	497	58,683		
	Toplam	29198,992	499			
Aşırı Bağlı Annelik	Gruplar arası	608,062	2	304,031	3,204	,041*
	Gruplar içi	47166,488	497	94,902		
	Toplam	47774,550	499			
Geleneksel Annelik	Gruplar arası	94,060	2	47,030	2,296	,102
	Gruplar içi	10179,690	497	20,482		
	Toplam	10273,750	499			
Dolaylı Annelik	Gruplar arası	52,060	2	26,030	1,970	,141
	Gruplar içi	6567,348	497	13,214		
	Toplam	6619,408	499			
Toplam	Gruplar arası	2963,630	2	1481,815	3,119	,045*
	Gruplar içi	236132,552	497	475,116		
	Toplam	239096,182	499			

* $P < .05$

Tablo 37'de Babasavar Annelik Ölçeği puanlarının evlilik süresi değişkenine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmiştir. Tablo incelendiğinde anne davranışlarının Modern Annelik, Aşırı Bağlı Annelik alt boyutlarında ve toplam puanda evlilik süresine göre anlamlı şekilde farklılık gösterdiği bulunmuş ($p < .05$); diğer alt boyutlarda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunun belirlenebilmesi için Sheffe testi yapılmıştır.

Babasavar annelik davranışlarının evlilik süresine göre farklılaşıp farklılaşmadığı ile ilgili yapılan Scheffe Testi sonuçları Tablo 38'de verilmiştir.

Tablo 38: Babasavar Annelik Davranışlarının Evlilik Süresine Göre Farklılaşp Farklılaşmadığı ile İlgili Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

	(I) Evlilik Süresi	(J) Evlilik Süresi	Ortalama Farkı (I-J)	p
Modern Annelik	5-10 Yıl	11-15 Yıl	2,44790	,026*
		16 ve üzeri yıl	-,59426	,868
	11-15 Yıl	5-10 Yıl	-2,44790	,026*
		16 ve üzeri yıl	-3,04216	,049*
	16 ve üzeri yıl	5-10 Yıl	,59426	,868
		11-15 Yıl	3,04216	,049*
İki Kat Sorumlu Annelik	5-10 Yıl	11-15 Yıl	-,44767	,853
		16 ve üzeri yıl	-,62488	,817
	11-15 Yıl	5-10 Yıl	,44767	,853
		16 ve üzeri yıl	-,17721	,987
	16 ve üzeri yıl	5-10 Yıl	,62488	,817
		11-15 Yıl	,17721	,987
Aşırı Bağılı Annelik	5-10 Yıl	11-15 Yıl	-,75675	,756
		16 ve üzeri yıl	-3,16528	,042*
	11-15 Yıl	5-10 Yıl	,75675	,756
		16 ve üzeri yıl	-2,40853	,222
	16 ve üzeri yıl	5-10 Yıl	3,16528	,042*
		11-15 Yıl	2,40853	,222
Geleneksel Annelik	5-10 Yıl	11-15 Yıl	-1,00526	,102
		16 ve üzeri yıl	-,28881	,884
	11-15 Yıl	5-10 Yıl	1,00526	,102
		16 ve üzeri yıl	,71645	,539
	16 ve üzeri yıl	5-10 Yıl	,28881	,884
		11-15 Yıl	-,71645	,539

Dolaylı Annelik	5-10 Yıl	11-15 Yıl	-,57201	,317
		16 ve üzeri yıl	-,76295	,264
	11-15 Yıl	5-10 Yıl	,57201	,317
		16 ve üzeri yıl	-,19095	,934
	16 ve üzeri yıl	5-10 Yıl	,76295	,264
		11-15 Yıl	,19095	,934
Toplam	5-10 Yıl	11-15 Yıl	-5,22960	,070
		16 ve üzeri yıl	-4,24766	,317
	11-15 Yıl	5-10 Yıl	5,22960	,070
		16 ve üzeri yıl	,98193	,951
	16 ve üzeri yıl	5-10 Yıl	4,24766	,317
		11-15 Yıl	-,98193	,951

* $P < .05$

Tablo 38 incelendiğinde Modern Annelik alt boyutundaki farklılığın 5-10 yıl evli olanlar ile 11-15 yıl evli olanlar arasında 5-10 yıl evli olanların lehine; 11-15 yıl evli olanlar ile 16 ve üzeri yıl evli olanlar arasında 16 ve üzeri yıl evli olanların lehine olduğu görülmüştür. Aşırı Bağlı Annelik alt boyutundaki farklılığın 5-10 yıl evli olanlar ile 16 ve üzeri yıl evli olanlar arasında 16 ve üzeri yıl evli olanların lehine olduğu görülmüştür.

Babasavar annelik davranışlarının okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin bulgular Tablo 39'da sunulmuştur.

Tablo 39: Babasavar Annelik Davranışlarının Okul Türüne Göre Farklılaşp Farklılaşmadığına İlişkin Bağımsız Gruplar t Testi Sonuçları

	Gruplar	n	$\bar{x}$	ss	t Testi		
					t	sd	p
Modern	Devlet	375	71,4800	10,43513	,417	522	,677
Annelik	Özel	149	71,8926	9,63814			
İki Kat	Devlet	375	21,4880	8,68795	1,289	522	,198
Sorumlu	Özel	149	20,4094	8,51074			
Annelik							
Aşırı Bağlı	Devlet	375	53,3467	8,97902	6,957	522	,000*
Annelik	Özel	149	47,0738	10,09957			
Geleneksel	Devlet	375	13,6427	4,45540	3,410	522	,001*
Annelik	Özel	149	12,1678	4,49234			
Dolaylı	Devlet	375	13,4027	4,07293	3,185	364,406	,002*
Annelik	Özel	149	12,3691	3,01651			
Toplam	Devlet	375	132,4000	22,94821	4,500	522	,000*
	Özel	149	122,1275	25,08318			

* $P < .05$

Tablo 39’da Babasavar Annelik Puanlarının çocuğun okul türüne göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Tablo incelendiğinde Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik, Dolaylı Annelik alt boyutlarında ve toplam puanda devlet okulları lehine anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$).

4.2. Nitel Araştırma Bulguları

Nitel olan bu bölümde annelerin eşleri ve çocuklarıyla olan etkileşim davranışları yüz yüze görüşmeler sonucunda incelenmiştir. Annelerle yapılan görüşmelerde kod kullanılmış ve A1, A2,... A13 olarak sıralanmıştır.

Annelerin çocuklarıyla olan etkileşimlerini nasıl algıladıkları “çok memnunum”, “memnunum” ve “hiç memnun değilim” olarak değerlendirilmiş ve Tablo 40’ta bulguları sunulmuştur.

Tablo 40: Annelerin Algıladıkları Çocuklarıyla Olan Etkileşim Düzeyleri

Etkileşim Düzeyleri	<i>f</i>	%
Çok memnunum (A7)	1	7,69
Memnunum (A1, A2, A3, A4, A5, A6, A8, A9, A10, A11, A12)	11	84,6
Hiç memnun değilim (A13)	1	7,69
Toplam	13	100

Tablo 40’ta görüldüğü gibi birer anne çocuğuyla iletişimini “çok memnunum” ve “hiç memnun değilim” şeklinde değerlendirirken, geri kalan 11 anne çocuğuyla olan iletişiminden “memnun” olduklarını ifade etmişlerdir.

Annelerin çocuklarıyla etkileşimini etkileyen faktörler “çocukla ilgili faktörler”, “aile içi faktörler” ve “aile dışı faktörler” olarak gruplandırılmış ve Tablo 41’de gösterilmiştir.

Tablo 41: Annelerin Çocuklarıyla Etkileşimini Etkileyen Faktörler

Çocukla Etkileşimi Etkileyen Faktörler		<i>f</i>	%
Çocukla Faktörler	Çocuğun mizacı (A1, A2, A8, A11, A13)	5	8,06
	Çocuğun sosyal hayatı (A5)	1	1,61
	Çocuğun sağlık durumu (A8)	1	1,61
	Çocuğun davranışları (A5)	1	1,61
	Çocuğun cinsiyeti (A5, A9)	2	3,22
Aile İçi Faktörler	Baba katılımı (A1, A2, A9, A11, A12)	5	8,06
	Anne babanın mizacı (A2, A3, A6, A8, A11, A12, A13)	7	11,29
	Çocukla iletişim (sevgi, kaliteli zaman) (A1, A3, A4, A7, A8, A9, A10, A12, A13)	9	14,51
	Çalışma koşulları (çalışma saati, yoğunluğu) (A3, A7, A8, A10)	4	6,45
	Eşler arası tutarlılık (A6, A13)	2	3,22
	Kurallar (A6, A11, A13)	3	4,83
	Anne baba arasındaki iletişim (A7, A11)	2	3,22
	Ev işlerinin yoğunluğu (A3)	1	1,61
	Çocuklar arası yaş farkı (A8, A11)	2	3,22
	Maddi imkanlar (A8)	1	1,61
Çocuk sayısı (A11)	1	1,61	
Aile Dışı Faktörler	Uzman, psikolog ve akademisyenlerden desteği	3	4,83

(A1, A2, A7)		
Teknoloji (Televizyon, telefon, bilgisayar) (A3)	1	1,61
Açık hava aktiviteleri (parkta oyun oynamak, açık havada gezdirmek, deniz kenarına götürmek) (A3)	1	1,61
Okul (A5)	1	1,61
Geniş aile (Anneanne, babaanne, teyze, dede) (A7, A13)	2	3,22
Kitaplar (A7)	1	1,61
Sosyal medya (A1)	1	1,61
Arkadaşlar (A3, A7)	2	3,22
İnternet (A1, A3)	2	3,22
Gelenek görenekler ve toplumsal cinsiyet rolleri (A10)	1	1,61
Toplam	62	100

Annelerin çocuklarıyla iletişimini etkileyen faktörler “çocukla ilgili faktörler”, “aile içi faktörler” ve “aile dışı faktörler” olarak sınıflandırılmış ve Tablo 41’de sunulmuştur. Anneler “çocukla ilgili faktörler” olarak en fazla çocuğun mizacı ve çocuğun cinsiyeti üzerinde dururken çocuğun sosyal hayatı, sağlık durumu ve davranışlarının da iletişimlerini etkileyen faktörler arasında olduğunu söylemiştir.

“Aile içi faktörler” olarak baba katılımı, anne babanın mizacı, çocukla kaliteli zaman geçirme gibi iletişimle ilgili etmenler, çalışma koşulları gibi faktörlerin iletişimi en çok etkilediği belirtilirken eşler arası tutarlılık ve iletişim, aile kuralları, ev işleri, maddi imkanlar ve çocuk sayısı ve çocukların yaş farkı gibi etmenlerin de peşinden geldiğini belirtmişlerdir.

Anneler iletişimi etkileyen “aile dışı faktörler”den en çok uzman desteği, geniş aile, arkadaşlar ve internetin etkisinden söz ederken teknoloji, açık havada vakit geçirme, okul, internet, sosyal medya ve gelenek görenek gibi faktörlerin etkisinden de söz etmiştir.

Çocukla ilgili olarak çocuğun sosyal hayatının ve arkadaş çevresinin önemine vurgu yapan A5 ayrıca aile dışı faktörlerden okulun ve okulda geçirilen sürenin de etkili olduğunu ifade etmiştir:

“Günün 8-10 saatinde okulda bulunuyor. Günün büyük bir bölümünü oradaki psikolojisi, maruz kaldığı şeyler, öğrendikleri, sosyal hayatı ne bileyim bizim iletişimimizi de etkiliyor çünkü. Tırnak yeme alışkanlığı olmuştu. Bu buradaki bir arkadaşının akran zorbalığının uyguladığı bir şeyin sonucuydu. İster istemez ben o davranışın sönmesi için müdahalede bulunurken doğru yollarını ararken iletişimimizi de yıprattı, sonradan düzeltti (A5).”

A5 çocuğun cinsiyeti, anne baba arasındaki iletişim, anne-çocuk ilişkisi gibi etkenlerin de önemli bir yeri olduğunu aşağıdaki ifadelerinde belirtmiştir:

“Benim çocuğumla iletişimimde olması gereken bir baba rolünde. O da böyle hiyerarşi gözünden baktığımızda ailenin en koruyan kollayanı. Benim oğluma karşı yaptığım hatalarım varsa çünkü bazen böyle ipin ucu kaçabiliyor. Anneyle çocuk bazen arkadaş seviyesine düşebiliyor. O aradaki anne-oğul, anne-kız, anne-evlat mesafesi bazen çizgileri tam netleşmeyebiliyor. Bana oradaki sınırları hatırlatıyor. Benim açımdan sorarsanız eşimin böyle bir belirleyici karar mercii olma durumu olabiliyor ve bu benim çok hoşuma gidiyor. Mesela hangi durumlarda? Mesela şey yani çocukların büyüme atakları oluyor ya. O ataklarda atıyorum en basitinden bir dondurma yeme mevzusu oluyor. Ben de onun işte dondurmaya hak etmediğini düşündüğüm zamanlarda diyorum ki işte bu gün güzel abur cubur yemedik, bir tane dondurma yiyebiliriz diyorum. Sonrasında abur cubur yeme durumu oluyor. Sonrasında diyorum “hayır, abur cubur yedin olmaz” falan. Durum dışarıdan bakıldığında çok mantıklı gözüküyor değil mi? Bir tane abur cubur yediysen dondurma yiyemezsin. Ama durum şöyle olmuş olabiliyor, babası izin vermiş olabiliyor ya da extrem bir durum olmuş olabiliyor. Bir doğum günü partisi olmuş olabiliyor, ona denk gelmiş olabiliyor. Ben kendimce bazı netlikler oluşturmaya çalışırken böyle esnemem gereken yerlerde esnemediğimde eşim esnemen gereken yer burası diyebiliyor bana (A5).”

Babanne, anneanne gibi aile büyüklerinin etkisinden, aile içi iletişimden ve araştırma yapmaktan söz eden A7'nin ifadeleri şu şekildedir:

“Olumsuz etkenlerimiz yok, o avantajımız bizim. Anneanne babaanne gibi dışarıdan aslında destekmiş gibi görünüp köstek olan bireyler yok. Çocuğum ve

eşimle birlikteyiz. O yüzden ortak büyütüyoruz. Onların olmaması bence iletişimimizi olumlu yönde etkiliyor. Sosyal destek anlamında biraz eksiklik hiss ediyoruz ama hani karışmamaları anlamında da mesela “Onu niye az yedi”, “Bu çocuk aç” olayları falan duymuyoruz. Eşimle olumlu bir iletişimimiz var, bu çocuğumuza olumlu yansıyor. Onun haricinde de biraz araştırıyorum, U.’nun bana sorduğu bir şey olduğunda nasıl anlatabilirim diye araştırıyorum (A7).”

Çalışma koşullarının yoğunluğundan ve maddi imkanların yetersizliğinden şikayetçi olan A8, çocuklarına yetebilmek ve daha iyi bir iletişim kurmak ve kaliteli zaman geçirmek için daha esnek yaşam koşulları olmasını talep ettiğini belirtmiştir:

“Mesela şöyle çalışma koşulları açısından şuan doktora öğrencisi olduğum için daha böyle stresli bir ortamdayım, tezimi yazıyorum. O yüzden o noktada çocuklarıma yetemediğimi düşünüyorum. Mesela daha esnek olmak isterdim, onlara daha fazla vakit ayırmak isterdim, maddi imkânlarımın daha geniş olmasını isterdim. Daha çok yere götürüp gezdirip eğlendirmek isterdim (A8).”

Annelerin benimsedikleri anne babalık anlayışına yönelik verdikleri cevaplar “disiplinli”, “eşitlikçi”, “koruyucu kollayıcı” ve “hepsi” kategorilerinde değerlendirilmiş ve Tablo 42’de verilmiştir.

Tablo 42: Annelerin Benimsedikleri Anne Babalık Anlayışları

Anne babalık Anlayışı	f	%
Disiplinli (A1, A11, A13)	3	23,07
Eşitlikçi (A2, A3, A9, A10)	4	30,76
Koruyucu kollayıcı (A4, A8, A12)	3	23,07
Hepsi (A5, A6, A7)	3	23,07
Toplam	13	100

Tablo 42’de görüldüğü gibi, annelerin çoğunluğu anne babalık anlayışını eşitlikçi olarak tanımlarken; bu anlayışı disiplinli, koruyucu kollayıcı ve hepsi olarak tanımlayanlar takip etmektedir.

Annelerin anne babalık anlayışlarından ne kastetmek istediklerinin detaylı anlaşılabilmesi için annelere “Hangi durumlarda? Örnek verir misiniz?” ifadesi yöneltilmiştir. Aşağıdaki alıntılardan da görüldüğü gibi aynı anne babalık anlayışına sahip olduğunu düşünen annelerin uygulamada farklılıkları olduğu söylenebilir.

Anne babalık anlayışını eşitlikçi olarak ifade eden annelerin ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Eşitlikçi herhalde. Yani herkese eşit hak tanıyor o. Onun bazı kuralları var, küçük olduğu için de ben de ona öyle davranıyorum (A2).”

“Eşitlikçi olmaya çalışıyorum, sevgiye dayalı ama hani saygı çerçevesinde de. Onu çok fazla şımartmak istemiyorum ama tek çocuk olunca da bazen istedikleri yapınca da fazlaya kaçabiliyoruz. Özellikle sırayla alma, bir şey yaparken onun da yapmasını, yemeğe aynı anda oturmak, onun da destek olması, sofrayı kurarken işte çatalı tabağı ona yaptırmak. Hani ona görev vermek. Eşitlikçilik derken tam kelimeyi nasıl kullanacağımı düşünüyorum ama yani ona da fırsat yaratmaya çalışıyorum her konuda (A3).”

“Çocuğumun istediği her şeyi yaparım, bir dediğini iki etmem. Misafirlikte bile olsak oda oda gezip oynamasına karışmam (A9).”

“Çocuğumu dinleyip ne istediğini önemserim. O beni çok fazla dinlemese de ben onu istek ve ihtiyaçlarını dinleyip onunla ilgilenirim (A10).”

A2’ye göre “kural koymak ve herkese eşit hak tanımak”, A3’e göre “çocuğa ailede görev ve sorumluluk vermek”, A9’a göre “çocuğa sınır koymamak ve aşırı serbest bırakmak”, A10’a göre ise “çocuğu dinleyip isteklerini yerine getirmek” eşitlikçilik olarak tanımlanmıştır. Bu ifadeleri söyleyen annelerin tamamı anne babalık anlayışını eşitlikçi olarak tanımlasa da, her birinin eşitlik tanımından farklı şeyler anladığı söylenebilir.

Anne babalık anlayışını disiplinli olarak ifade eden annelerin ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Disiplinli olmayı tercih ediyorum. Ne kadar beceriyorum bilmiyorum. Bazı kurallarımız var yani mesela. Hani dışarı çıkması işte vs. eve girme saati. Hani

onlarla ilgili. Bir yere gideceğimiz zaman ya da bir şey alınacaksa tek bir şey alabiliriz. Onların önceden planlamasını yapmak. Kendi düzeni açısından ve sonrasında ipin ucu kaçmasın diye öyle olması gerekiyor biraz (A1).”

“Çocuklarımın beni dinlemesini, söylediğimi yapmasını isterim. Yoksa sesimi yükseltir, kurallara uymalarını sağlarım. O nedenle otoriter ve disiplinliyim (A11).”

“Çocuğum bir şey yapmak istediğinde ben izin vermiyorsam yapmamasını isterim, benim kurallarına uymalı. Ama sonunda babasıyla birlik olup yine de oğlum son sözü söylüyor (A13).”

Disiplin anlayışı A3’e göre “kural koymak ve sonrasında ipin ucunun kaçmasını önlemek”, A11’e göre “annenin kural koyması ve otoriter olması”, A13’e göre “aile bireyleri arasında birlik olması” olarak açıklanmıştır. Anne babalık anlayışını disiplinli olarak tanımlayan annelerin çocukları ile iletişimlerinin de birbirinden farklılık gösterdiği ifade edilebilir.

Anne babalık anlayışını koruyucu kollayıcı olarak ifade eden annelerin ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Koruyucu kollayıcı genelde işte yolda yürürken “Aman dur, aman gitme, aman hızlı gitme” gibi tehlike durumlarında direkt anne radarları açılıyor (A4).”

“Koruyucu-kollayıcıyı seçerim herhalde. Mesela hasta olmasın diye çaba gösteririm kesinlikle. Terlediği zaman üstünü değiştirme, soğuk havalarda kısa kollu vs. öyle şeylere dikkat ederim. İşte bir yere çarpma düşme konularında dikkat ederim. Arkadaşlarını seçmesinde şu dönemde dikkat ederim, hoşuma gitmeyen kişilerle arkadaşlık kurmasını istemem (A8).”

“Çocuklarımın iyiliğini istediğim için her zaman onları korur kollarım. Saçlarının teline zarar gelsin istemem (A12).”

Anne babalık anlayışını koruyucu kollayıcı olarak belirten annelerin çocuklarını tehlikeli durumlardan, hasta olmasına engel olmaktan, arkadaş ilişkilerinde seçici davranmaktan bahsettikleri görülmektedir. Koruyucu kollayıcı ifadesinin diğer anne babalık anlayışları ile karşılaştırıldığında daha benzer durumları ifade ettiği söylenebilir.

Anne babalık anlayışını tüm anlayışların bütünü olarak ifade eden annelerin ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Yani hepsi de var içinde gibi ama şöyle söyleyeyim koruyucu kollayıcıdan eşitlikçiye yürümeye çalışıyorum. Yani eskiden yapıyordum şimdi bu ara yapmıyorum, son 1-1,5 yıldır yapmıyorum ama mesela ne bileyim bir oyun sahasında bile haksızlığa uğradığını düşündüğümde müdahale etme gereği duyup hani böyle o çelişkiyi yaşıyordum. Şimdi artık gerçek hayat böyle değil deyip birazcık daha hani kendisini savunsun. Eee, eşitlikçi olarak dönüştürmeye çalıştığım şey de şu hani 3 kişilik bir aileyiz ve onun da bir söz hakkı vardır şeklinde, hani haklarımız eşit, hayatta haklarımız hepimizin eşit gibi ona evrilmeye çalışıyorum. “Benim benim gibi bir annem olsun ister miydin?” Kesinlikle isterdim (A5).”

“Mix, yerine göre hepsi. Koruyucu bir anneyim. Düşersin, dikkat et, yabancılarla konuşma, yabancıardan bir şey alıp yeme, düzgün otur gibi ifadeler kullanırım. Disiplinliyim. Eşim çok yumuşak, çocuğumu kıramıyor. Ben biraz daha dediğim dedik. Bir şey söylediysem o kurala uyulmasını bekliyorum. Yerine göre de eşitlikçiyim. Kurallar olduğunu bilmesini bekliyorum. Masaya koyduğum tabakların bile bizimle aynı olmasına özen gösteriyorum. Her zaman fikirlerini almaya çalışıyorum (A6).”

“Yani koruyucu kollayıcı olduğum zaman da oluyor, ama kurallarımızın olduğu disiplin de oluyor, birlikte oyun oynadığımız arkadaşça vakit geçirdiğimiz de oluyor. Tek bir şeye koyamam yani hepsinden biraz biraz var. Özellikle böyle parktayken ya da dışarıdayken ona zarar verilecek tarzda diğer çocuklar tarafından bir şey olduğu zaman, benim oğlum da çok naif, kendini koruyamıyor, bana öyle geliyor ya da bilmiyorum. O zaman diğer çocuklarla ilgili değil U. ile ilgili kenara çekme tarzında bir müdahalem oluyor. Oyun oynarken, işte yemek yerken falan o hep birinci olmak istiyor, onu törpülemeye çalışıyorum. Bazen hayatta da kaybedeceğini öğrenmesi açısından “Bu sefer ben birinci oldum” gibi. Eşitlikçi yaklaşıma o zamanlarda çalışıyorum. Şuanda çok da aklıma örnek gelmiyor ama öyle kısaca (A7).”

Anne babalık anlayışını karma olarak tanımlayan annelerin ifadelerine göre farklı durumlarda farklı anne baba rollerine büründüklerini, anne babalık anlayışlarının olay ve duruma göre değişkenlik gösterdiğini belirtmişlerdir.

Annelerin eşleriyle etkileşim düzeyleri “çok memnunum”, “memnunum”, “hiç memnun değilim” ve “eşimden ayırırım” kategorilerinde ele alınarak Tablo 43’te sunulmuştur.

Tablo 43: Annelerin Eşleriyle Etkileşim Düzeyleri

Etkileşim Düzeyleri	<i>f</i>	%
Çok memnunum (A5)	1	7,69
Memnunum (A1, A2, A3, A6, A7, A8, A9, A10, A11)	9	69,22
Hiç memnun değilim (A12, A13)	2	15,38
Eşimden ayırırım (A4)	1	7,69
Toplam	13	100

Annelerin eşleriyle iletişim düzeylerinin gösterildiği Tablo 43’e göre annelerin büyük çoğunluğu eşleriyle iletişiminden memnun olduğunu belirtirken, bu anneleri hiç memnun olmadığını söyleyen 2 anne, çok memnun olduğunu belirten 1 anne ve eşinden ayrı olan 1 anne takip etmektedir.

Eşleriyle iletişiminden memnun olduğunu belirten annelerin ifadeleri şu şekildedir:

“Yani o biraz daha ikinci planda tabi. Hani ben de öyle olmasını istiyorum. Hani birazcık daha otorite mekanizması olarak kullanıyorum. Üstesinden gelemeyeceğim konularda hani onu devreye sokmak, biraz daha kontrolü sağlamak. Yani şimdi çok küçük olduğu için bazı şeylere direktiyor. Bir şeyi tanımak istemiyor, anlamak istemiyor mesela. Ya da ben bazen çok tükenmişsem ya da ne bileyim hani ona çok tolerans gösteremeyeksem eşimi devreye sokuyorum. Bazen koruyucu bir rol olarak devreye sokuyorum, bazen yaptırım olarak devreye sokuyorum. Yani bir baba geldiğinde eve çocukların hemen yerinden fırlayıp babalarını karşılamasını, ondan sonra “hoş geldin” demelerini, hani babanın ağırlığının evde olmasından memnunum. Yani onu da sağlamaya çalışıyorum. Her seferinde mesela “Babanız gelecek, ortalığı dağınk

görmeyi sevmiyor. Biraz ortalığı toparlayalım”, “Babanız gelmek üzeredir, kalkıp karşılayalım” gibi destekliyorum (A1).”

“Yani şöyle yedirme, içirme vs. o tür konularda değil ama oyun oynama, ilgilenme onlardan memnunum. Disiplin konusunda birazcık eksikliğini hissediyorum. Birazcık disiplin noktasında sıkıntısı var, yani çok koyamıyor (A8).”

“Ben de eşim de sorumluluklarımızı paylaşıyoruz. Eşim eve para getiriyor, ben de çocuklar ve ev ile ilgileniyorum. Birbirimize yardımcı oluyoruz. Eşimin daha az çalışıp daha fazla izin yapmasını isterdim. Daha çok evde zaman geçirse de ilgilenmez aslında. Ev işi ve çocuk bakımı kadının görevi bizim geleneklerimize göre, o da babasından öyle görmüş öyle davranıyor. Ben de memnunum, işte zaten yoruluyor, bir de ev işi ve çocukla ilgilenmesin, ben ilgilenirim (A10).”

Eşleri ile iletişiminden memnun olduğunu belirten annelerden A1 “eşinin ikinci planda olmasından, annenin kontrolüyle otorite mekanizması olarak devreye sokulmasından ve bazı durumlarda evin reisi gibi itibar görmesinden” memnun olduğunu, A8 “çocuklarla ilgilenmesinden ve oyun oynamasından memnun olduğunu ancak yedirme içirme ve disiplin noktasında eşinin yetersiz kaldığını”, A10 ise “eşinin eve ekmek getirmesinden ve kendinin çocuk ve ev ile ilgilenmesinden yani geleneksel rol dağılımından” memnun olduğunu ifade etmiştir.

Eşi ile iletişimini çok memnun olarak tanımlayan A5’e göre:

“Yani dediğim gibi ben elimden geleni yapıyorum. Öyle mükemmel bir anne olmaya çalışmıyorum. Çünkü mükemmel, zaten her bir bireyin mükemmel olduğuna inanıyorum, o ayrı. Her bir annenin de içgüdüsel olarak zaten kodlu, en iyisini yaptığını düşünüyorum. Elimden gelenin en iyisi bu. Yani daha fazla yapabileceğim bir şey olduğunu zannetmiyorum. Ya inanın eşim de elinden geleni yapıyor. Çünkü biz böyle eğer çocuğumuz söz konusuysa algıları çok açık bir anne babayız. Hani bir hatamız varsa, onun bir yanlışı varsa, gidişatta bir değişiklik varsa onu hemen tespit edip hemen onu düzeltiyoruz. O yüzden bundan ötesi herhalde süper kahraman olmaya giriyor (A5).”

Eşi ve kendisinin mükemmel anne babalar olmasından, her şeyin mükemmel olmasından çok memnun olduğunu; bundan iyisinin olamayacağını ve süper kahramanlığa gireceğini belirtmiştir.

Eşi ile iletişiminden hiç memnun olmadığını söyleyen A12 ve A13'ün söylemleri şu şekildedir:

“Eşimin daha ilgili ve sorumluluk sahibi olmasını isterdim (A12).”

“Çocuğumun her istediğinin yapılmamasını isterdim. Kaynanamın, eşimin ve çocuğumun baskın olması benim söylediklerimin dinlenmemesi etkiliyor (A13).”

A12 eşinin yeterince katılmadığını, A13 ise çocuğunun her istediğinin yapılmasını, kayınvalidesinin, eşinin ve çocuğunun baskın olmasını ve kendi fikirlerinin yeterince dinlenilmediğini belirtmiş ve bu durumların kendilerinde memnuniyetsizlik yarattığını ifade etmişlerdir.

Annelerin eşleriyle etkileşim türleri “saygı sevgi çerçevesinde/eşit”, “benim sözüm daha fazla geçerli”, “eşimin sözü daha fazla geçerli” ve “konuya göre değişir” kategorilerinde sınıflandırılmış ve Tablo 44’te gösterilmiştir.

Tablo 44: Annelerin Eşleriyle Etkileşim Türleri

Eşle Etkileşim Türü	<i>f</i>	%
Sevgi saygı çerçevesinde/Eşit (A1, A2, A3, A7)	4	30,76
Benim sözüm daha fazla geçerli	0	0
Eşimin sözü daha fazla geçerli (A8, A11, A12)	3	23,07
Konuya göre değişir (A4, A5, A6, A9, A10, A13)	6	27,69
Toplam	13	100

Tablo 44’e göre annelerin büyük çoğunluğu eşleri ile olan iletişimlerinin duruma göre değişkenlik gösterdiğini belirtirken, sevgi saygı çerçevesinde ve eşinin baskın olduğunu söyleyen anneler de mevcuttur.

Konuya göre değiştiğini söyleyen annelerin ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Yani yerine göre değişiyordu diyebilirim, ne o çok baskın ne de ben çok baskın. Karışık, çok da bariz öne çıkan bir faktör yok. Hangi durumlarda, belki çocukla ilgili bazı durumlarda. Mesela şu sıra eşimden ayırım ben ama şu sıra U.’nun sünnet olmasını istiyor, ben hayır diyorum. O yok yok olur bir şey olmaz diyor. Hani o bu konuda baskın, öne çıkıyor diye düşünüyorum. Yani illaki yok canım bir şey olmaz ne olacak falan. Ne desem dinletemiyorum. Ne olacak bilmiyorum bu işin sonu (A4).”

“Yani sevgi-saygı var, bu net. Bazı durumlarda o baskın, bazı durumlarda ben baskın. Yani atıyorum çocuğun eğitimiyle ilgili bir konu olduğunda hem benim eğitimci olmamdan hem de işte kendi arkadaş çevresinde, etrafta gördüğü deneyimlere dayanarak bu işleri annelerin daha iyi becerdiğini düşündüğü için mesela çocuğun eğitimiyle ilgili okul kararlarında bana bıraktı sözü. Ama ne bileyim ben erkek çocuğudur, işte erkek çocuğu şöyle yetiştirilmeli böyle yetiştirilmeli. Futbol oynarken mesela birazcık daha sert hareketler var babasıyla oğlum oynarken birbirlerine karşı ya da oyun süresi içinde geçen. Bunda mesela ben müdahil olmuyorum çünkü o onun alanı. Doğru olan odur. Benim bilmediğim bir alan gibi birbirimize saygı duyuyoruz. Hem sevgi-saygı hem de o işte herkes rolünü – anne annelik, baba babalık rolünü yerine getiriyor. Bir kere şuan çocukla ilgili konuştuğumuz için ilk önce şunu söyleyebilirim, çocuğumuzla iletişimimiz anne-babayı da etkiliyor bence. Çünkü şöyle bir şey var, çocuğun kendini ifade edemediği dönemde anne anlıyor onun dilinden, baba anlayamıyor. Anne hem çocukla ilgilenmek hem de o şeyleri çocuğun kodlarını ona aktarmak – decode etmek şeklinde bir efor sarf ettiğinde bu bütün ilişki karışabiliyor. O yüzden çocuk iletişim geliştirme ya da kendini ifade etme seviyesine geldiğinde anne-babanın da iletişimi düzeliyor, iyi oluyor. Yani çocuğun yaşının biraz daha ilerlemesi bu konuda etkili, önemli diye düşünüyorum (A5).”

“Aslında yerine göre hepsi. Disiplin konusunda ben baskınım. Çocuğumla daha iyi iletişim konusunda eşim iyi. Birbirimize karşı ise karşılıklı sevgi ve saygı ilişkimiz var (A6).”

“Konuya göre değişir. Bazen eşimin, bazen benim ama en çok da çocuklarımın hatta en küçüğünün sözü geçer. Küçük çocuğum evin ilgi odağı olduğu için hepimize istediğini yaptırır. Parka gitmek, dışarı çıkmak, markete gitmek, ne yenileceğine kadar o belirler. Eşimin çok yavaş olması, benim çocuklarımı çok sevmem kızımın bizi parmağında oynatmasını sağlıyor. Evin her işini yapıyorum, çocuklara bakıyorum. Daha ne yapayım. Eşim çok fazla sorumluluk almaz bu konularda. O yüzden çocuklarımla benim bağımız daha güçlü. Bir de küçük çocuğum kız olduğu için anne-kız bağımız güçlü. Çocuklara karşı yavaş olduğu için varlığıyla yokluğu çok belli olmaz (A9).”

“Aslında değişiyor. Çocuklar ve ev ile ilgili benim sözüm daha fazla geçer. Dışarıdaki işlerde de eşim gibi görünür. Aslında eşim fikrini söyler, onun dediği oluyormuş gibi görünse de aslında dolaylı yoldan benim dediğim olur. Sanırım ben eşimin dediklerini dinleyip yine bildiğimi yapıyorum. Örneğin çocuklarla ilgili konularda çocuklara okul bakarken eşim şu okula kaydettirebiliriz der ama en son benim aklımdaki okul olur (A10).”

“Eşimin, kaynanamın ve oğlumun sözü geçer. Oğlumun istediği bir şeyi örneğin evde top oynamak ben istemesem de eşim teşvik ediyor. Kaynanam da ben ne dersem tam tersini söyler. Çocuğum da bunun farkında olduğu için her istediğini yaptırır (A13).”

Annelerden A4 bazı durumlarda anlaşmazlıklar yaşamayı ve sonunda duruma göre birinin baskın gelmesini, A5 eğitim ve çocukla iletişim ile ilgili konuda kendisinin, futbol gibi konularda eşinin baskın olduğunu, A6 disiplin konusunda kendisinin, çocukla iletişim konusunda eşinin baskın olduğunu, A9’un kendi ifadesiyle “duruma göre küçük kızımın kendilerini parmağında oynatmasını”, A10 eşi baskın gibi görünse de aslında ev ve çocuk gibi konularda son sözü kendisinin söylediğini, A13 ise kendi dışında herkesin (kayınvalide, çocuk, eş) konuya göre baskın olduğundan söz etmiştir.

Eşiyile iletişimini sevgi saygı çerçevesinde, eşitlikçi olarak tanımlayan annelerin ifadeleri şu şekildedir:

“Saygı-sevgi çerçevesinde. Öyle birimizin sözünün geçtiği bir şey yok. Yani yeri geldiğinde benim, yeri geldiğinde onun. Durumlara, olaylara göre de değişiyor.

Yani benim aldığım bir karar varsa ve onu öğrendiyse artık hani şey yapmıyor. “Anneniz böyle karar vermiş” diyebiliyor. Ya da ben hani “Bu konuyu babanla konuş” diyebiliyorum. “Onu da ikna edersen destek olurum sana” diyebiliyorum (A1). ”

“Herhalde eşit yani onu düşünmedim hiç. Ya da benim sözüm geçiyor bilmiyorum (sessizce). Yani genelde çözüm bulan kişi ben olduğum için herhalde benim sözüm geçiyor evde. Yani E.’nin okula gitmesi, hangi okula gideceği, ne zaman ne yapacağı, bütün programları yapmak falan genelde bana düşüyor. O yüzden benim dediğim oluyor herhalde. Memnun sayılırım yani daha fazla rol olsa daha iyi olabilirdi ama. Ama onun da koşulları ona uygun değil. Sabah 6.00’da çıkıyor, akşam 7 buçukta geliyor. Ben tabi 10.00 a kadar, 10.00 da başlıyorum. Ben mecburen hani ben daha söz sahibi oluyorum herhalde (A2).”

“Saygıya dayalı sevgi diyebiliriz. Yani benim doktora yaptığım dönemde evlenmiştik. Her türlü desteği sağlamıştı bana yani hafta sonları laboratuvarında çalışmam gerektiğinde yanımda oldu. O oturdu kitap okudu falan ama benim gelişimime de çok katkısı olmuştur o konuda. Ya da dediğim gibi ev işlerine destek olur. Ben onun işi olduğunda hoşgörülü olabiliyorum. Karşılıklı saygıya dayalı. Eşim biraz daha F.’ye nasıl diyeyim duyguları daha zayıf. Yani bana yaptıramadığı şeyleri babasına yaptırebiliyor mesela. O yüzden F. de bunu biliyor tabi ve kullanabiliyor (A3).”

“Biz çok konuşuruz, konuşkan bir çiftiz. Konuşarak ortak karar almaya çalışırız yani onun sözünün geçtiği de olur, hani o beni bu şekilde daha mantıklı diyerek ikna ettiği de olur; benim de onu ikna ettiğim olur ama bunu benim sözüm geçiyor, onun sözü geçiyor anlamında değil de ortak bir mantıkta, istikrarda buluşma anlamında karşılıklı konuşarak anlaşıyoruz yani. Yani U.’yla ilgili mesela, bir hafta sonu etkinliğine götürelim olayı oluyor. Ben diyorum sinemaya, o diyor tiyatroya. O diyor saatleri şöyle, süresi böyle, öyle mi şöyle mi diyoruz. Aaa tamam sinema mantıklı. U.’yu çocuk sinemasına götürelim, gidelim (A7).”

Eşleriyle iletişimlerinin eşitlikçi ve sevgi saygıya dayalı olduğunu belirten annelerden A1 eşler arasında tutarlı olmayı eşitlikçi olarak belirtmiştir. A2 sevgi saygı dese de

sonrasında aslında kendisinin baskın olduğunu, eşinin iş yoğunluğundan dolayı daha geri planda olduğunu söylemiştir. A3 ise eşlerin yoğunluklarına göre diğer eşin toleranslı ve hoşgörülü olmasını eşitlikçilik olarak betimlemiştir. A7 ise ortak bir noktada buluşmak ve anlaşmayı eşitlikçi olarak tanımlamıştır.

Evde eşinin sözünün daha fazla geçtiğini dile getiren annelerin ifadeleri şu şekildedir:

“Elbette evde bir erkek otoritesinin olduğu kesin. O noktada bir bayan olarak diyemem ki benim sözüm geçiyor ama yine de daha böyle eşitçi davranmaya çalışıyoruz. Ama yine de tabi ki bayanlar daha fazla taviz veriyor hayatlarından. Yani ne olabilir. Mesela eve bir araba alma, ev alma ya da böyle büyük kararlarda onun düşüncesi daha baskın olur tabi ki. Çocuğumla ilgili konularda ben baskınım. O noktada evet ben baskınım. Mesela küçük kızıma bakıcı bulma ya da ne bileyim kreş değiştirme vs. gibi konularda benim etkim daha yüksek (A8).”

“Eşimin sözü fazla geçiyor. Eve bir şey alınacağında, büyükleri ziyarete gideceğimizde nereye önce gidileceğine eşim karar verir (A11).”

“Eşimin sözü daha fazla geçer. Her şeye çok fazla dahil değilmiş gibi görünse de son sözü eşim söyler ve hepimiz söylediğine uyarız (A12).”

A8 eşinin araba gibi mali değeri yüksek bir şey alınırken eşinin, çocuklarla ilgili konularda kendisinin baskın olduğunu ifade etmiştir. A11 de eve bir şey alınacağında ve bir yere gidileceğinde karar verilirken eşinin baskın olduğunu belirtmiştir. A12 ise son sözü eşinin söylediğini vurgulamıştır.

Annelerin eşleriyle iletişiminin daha iyi olması için beklentileri “eşlerinden beklentileri” ve “diğer” olarak ele alınmış ve Tablo 45’te verilmiştir.

Tablo 45: Annelerin Eşleriyle Etkileşiminin Daha İyi Olması İçin Beklentileri

Eşle daha iyi bir etkileşim için beklenenler		<i>f</i>	%
	İletişim (Konuşma, Dinleme, Anlama) (A1, A2, A5, A7, A10, A11)	6	33,33
Eşten	Eşimin çocuğuma fazla yüz vermesi (A3)	1	5,55
Beklenenler	Çalışma koşulları (İş saatleri ve maaş) (A7)	1	5,55
	Eşin katılımı (A8, A9, A12, A13)	4	22,22
	Eşimin benim fikirlerimi de alması (A11, A13)	2	11,11
Diğer	Bilgi alma (Psikolog, akademisyen, kitaplar, sosyal medya) (A1, A2, A3, A7)	4	22,22
Toplam		18	100

Tablo 45'te görüldüğü gibi annelerin çoğu eşleriyle daha iyi iletişim kurmak için eşlerinin daha fazla iletişim kurmasını ve aktif katılımını talep etmektedir. Ayrıca eşinin kendi fikirlerini almasını, çocuğuna fazla yüz vermemesini ve çalışma saatlerinin az, maaşının daha fazla olmasının iletişimlerini olumlu etkileyeceğini belirtmişlerdir. Ayrıca eş dışında uzmanlardan, kitaplardan ve sosyal medyadan bilgi almanın etkisini dile getirmişlerdir.

Annelerin eşiyile daha iyi bir iletişime yönelik beklentilerini içeren ifadeleri aşağıda verilmiştir:

“Yani bu sizin sorduğunuz soruların hepsini ki buna ek milyonlarca soruyu ben her gün milyon kere kafamda geçirdiğim için hani “iyi anne olma”, “iyi eş olma” ben kendim de öğretmenim “iyi öğretmen olma”, “iyi insan olma” şeklinde bu her sorduğunuz sorunun cevabı aslında bende var. O yüzden ekstra sizin için biraz daha zaman ayırıp biraz daha düşünmeye çalışıyorum ama dediğim gibi elimden gelen. Her gün sorguladığım için en iyisini yapıyorum ve budur yani en iyi iletişimimizde olabilecek seviye. Ya şey ben açıkçası çok da o pedagoğ tarzı şeylere de çok inanamıyorum, güvenemiyorum. Çünkü şöyle düşünüyorum, o pedagoğ gözetimindeki anne babalığın bir geçiş sürecinde olduğunu düşünüyorum. Çünkü bizden önceki nesil, annelerimiz-babalarımız

pedagog diye bir şeyden haberdar değildi, biz meydana geldik. Bizim çocuklarımız şimdi biz pedagog gözetiminde, onlar pedagog gözetiminde ilerliyorlar ve geçiş nesliyiz diye düşünüyorum ve her geçişin sancıları, sıkıntıları, iyi yanları, kötü yanları olur ya ben bunun iyi yanlarının kötü yanlarından daha az olduğunu düşündüğüm için açıkçası ne bir pedagog, ne bileyim ne bir psikiyatrist, psikolog falan böyle aklınıza gelebilecek hiçbir şeyin desteğini almadım. Çünkü içgüdülerimizde, içimizde her şeyin kodlu olduğunu düşünüyorum. Yani zihnimizi susturabilirsek doğru anne, doğru insan, doğru eş olmanın içimizde zaten var olduğunu düşünüyorum. O yüzden destek almadım (A5).”

“Evet evet psikolog desteği aldım. Özellikle süttten ayrılma noktasında, U. çünkü çok düşkün bir bebektir 2 yaşta. Ondandan sonra dişleriyle ilgili problemimiz olduğunda diş ve çocukta ağız bakımı, diş fırçalama falan gibi konularda destek aldım. Emzirmeyi bırakmada destek aldım. Ayrıca ben hemşireyim. Bir psikolog arkadaşım da ara ara aklıma takılan şeyleri ona soruyorum. Ayrıca da gerçekten çocuk gelişimine yönelik kitaplar okuyorum yani oradan da bir fikrim olmuş oluyor yani (A7).”

Eşyle ile daha iyi iletişim için beklentileri içeren yukarıdaki ifadelerde A5 eşi ile iletişimin önemli olduğunu, iyi anne ve iyi baba olmanın içgüdüsel olarak kodlandığını, bu nedenle uzman desteğine ihtiyaç duymadığını söylerken, A7 psikolog ve arkadaşlarından çocuğun sağlığı ile ilgili konularda destek aldığını belirtmiştir.

Nitel araştırma bulguları incelendiğinde, annelerin çoğunluğunun eşleri ve çocukları ile iletişimlerinden memnun oldukları görülmüştür. Anneler çocuklarıyla iletişimlerinin çocukla kaliteli zaman ve çalışma koşulları gibi aile içindeki faktörlerden, çocuğun mizacı, cinsiyeti gibi çocukla ilgili faktörlerden ve uzmanlar, geniş aile, internet, arkadaşlar gibi aile dışı faktörlerden etkilendiğini belirtmişlerdir. Anneler ebeveynlik anlayışlarında ideal olan eşitlikçi ve hepsi diyerek duruma göre değiştiğini ifade etmişlerdir. Annelerin çoğu eşleriyle iletişim türlerinin konuya göre değiştiğini belirtmişlerdir. Farklı durumlarda geleneksel cinsiyet rolleri ve toplum tarafından anne babalara atfedilen roller ile ev ve çocuk ile ilgili durumlarda anneler, finansal konularda ise babalar baskın gelmektedir. Disiplin konusundaki baskınlık ise ailelere göre

farklılaşmaktadır. Anneler eşleriyle daha iyi bir iletişim kurmak için eşlerinin daha iyi iletişim kurmasını ve daha katılımcı olmasını beklemekte, uzmanlardan bu konularda daha fazla bilgi talep etmektedirler.

Nitel ve nicel araştırma bulgularına bakıldığında, nicel ve nitel bulguların birbiriyle örtüştüğü görülmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin etkisiyle anneler kendilerini ev ve çocukla ilgili konulardan daha çok sorumlu hissetmektedir. Babanın daha fazla katılımı beklenmekte ancak alışılmış kalıplar sebebiyle bu rollerin dışına çıkmaya anneler pek izin vermemektedir.

BÖLÜM V: SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu çalışmada, 36-72 aylık okul öncesi eğitim alan çocukların annelerin çocuklarıyla ve eşleriyle olan etkileşim davranışlarının belirlenebilmesi için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirilmiş, babasavar annelik davranışları farklı değişkenlere göre incelenmiş ve ayrıca anne-baba-çocuk iletişim davranışları incelenmiştir.

Araştırmanın sonuçları bulgulara paralel olarak 3 başlık altında tartışılmıştır:

5.1. Babasavar Annelik Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirliğine Yönelik Sonuçların Tartışılması

Bu çalışmada geliştirilen “Babasavar Annelik Ölçeği” toplam varyansın % 41,31’ini açıklamakta ve 5 faktörlü bir yapı göstermektedir. Ölçeğin alt boyutları ve toplam puanı için hesaplanan Cronbach Alfa değerleri şu şekildedir: Modern Annelik Alt boyutu için .89, İki Kat Sorumlu Annelik Alt Boyutu için .87, Aşırı Bağlı Annelik Alt Boyutu için .85, Geleneksel Annelik Alt Boyutu için .71, Dolaylı Annelik Alt Boyutu için .63 ve ölçeğin toplam puanı için .90 bulunmuştur.

Bu çalışmada ölçeğin uyum geçerliği için bir ölçek arayışına gidilmiştir. Fagan ve Barnett (2003) tarafından ABD’de geliştirilen 9 maddelik “Maternal Gatekeeping Scale” 2017 yılında önce Karabulut ve Şendil tarafından babalara yönelik kullanılmak üzere “Anne Bekçiliği Ölçeği” adı altında çevrilerek uygulanmıştır. Aynı yıl Çoban annelere yönelik Fagan ve Barnett’in ölçeğini uyarlamış ve uygulamıştır. Çoban ile Karabulut ve Şendil’in 2017’de uyarladıkları ölçeğin geçerlik ve güvenirlik bilgilerine bakıldığında tek faktörlü bir yapı ortaya çıktığı görülmüştür. Karabulut ve Şendil (2017) tarafından babalar için uyarlanan ölçek toplam varyansın % 41,35’ini ölçmekte ve Cronbach Alfa değeri .82 olarak bulunmuştur (Karabulut ve Şendil, 2017). Çoban (2017) tarafından anneler için uyarlanan ölçek toplam varyansın % 68,72’sini ölçmekte ve Cronbach Alfa değeri .94 olarak bulunmuştur (Çoban, 2017).

Dünya’da yapılmış ölçekler incelendiğinde kültüre uygun olmayan maddeler (Beyzbol ile ilgili vb.) olduğu ve konuyu ölçmek için yeterince kapsamlı olmadıkları düşünülmüştür. Türkiye’de bu konuda ele alınan bir ölçeğin 9 maddelik uyarlama çalışması bulunmaktadır. Ancak anne-baba etkileşim davranışları çok boyutlu ve komplike bir yapı göstermektedir. “Anne Bekçiliği Ölçeği”, farklı alt boyutlar sunmaması ve madde içeriklerinin tam olarak net olmaması sebebiyle (uzman görüşü

doğrultusunda) kültüre ve literatüre uygun ölçek geliştirme çalışması yapılmıştır. Yapılan istatistiksel sınamalar sonucunda geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür.

5.2. Annelerin Babasavar Davranışlarının Bazı Değişkenlere Göre Farklılaşp Farklılaşmadığının İncelendiği Fark Testi Sonuçlarının Tartışılması

Bu bölümde annelerin babasavar davranışlarının bazı değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığının incelendiği araştırma sonuçları tartışılmıştır.

5.2.1. Annenin Çocuk Bakım Süresi

Bu çalışmada anne bakım süresine göre İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik ve Geleneksel Annelik alt boyutları ile ölçek toplam puanında daha uzun süre çocuğuna bakan annelerin lehine anlamlı bir fark bulunmuş; Modern Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutlarında bir fark bulunmamıştır. Diğer bir ifadeyle, çocuğuna daha uzun süre bakan annelerin kendilerini çocuklarına karşı eşlerinden daha sorumlu hissettiği, çocuğuna ve geleneksel annelik rollerine aşırı bağlı olduğu ve daha fazla babasavar annelik davranışları sergilediği görülmektedir.

Gaunt ve Pinho (2017) tarafından yapılan 0-6 yaş arasında çocuğu olan annelerle yapılan çalışmada babasavar annelik davranışları ile annenin çocuğa bakım süresi arasında çift yönlü ve pozitif bir ilişki bulunmuştur. Çocuğuna daha uzun süre bakan anneler daha çok babasavar davranış sergilemekte, babasavar annelik davranışı sergileyen anneler ise daha çok çocuğuyla vakit geçirmektedir. Çalışma sonuçları bu araştırma bulgularını desteklemektedir.

Ainsworth (1979) ve Bretherton (1992) tarafından yapılan çalışmalarda aşırı bağlı ve hiç bağlı olmayan anne-çocuk ilişkisinde annelerin kendilerini babalardan daha sorumlu hissettiği görülmüştür. Bu araştırma ile yapılan araştırma sonuçları örtüşmektedir. Anneler çocuk doğduğunda ne kadar uzun yıllar bakım sağlarsa, çocuklarıyla bağı güçlenmekte, geleneksel annelik rollerine bağlılığı artmakta ve kendilerini eşlerine göre çocuklarından ve evlerinden sorumlu görmektedirler. Bu durumun annelerin babasavar davranışlar sergilemesinde önemli bir yer tuttuğu düşünülmektedir.

5.2.2. Anne Çalışma Durumu ve Çalışma Saati

Bu çalışmada anne çalışma durumuna göre Aşırı Bağlı Annelik ve Geleneksel Annelik alt boyutları ile ölçek toplam puanında çalışmayan annelerin lehine anlamlı bir fark bulunmuşken; Modern Annelik, İki Kat Sorumlu Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutlarında bir farka rastlanmamıştır. Farklı bir ifadeyle, çalışmayan anneler çocuklarına, evlerine ve geleneksel annelik rollerine aşırı bağlı olup daha çok babasavar davranışlar sergilemektedir.

Bu çalışmada annenin çalışma saati değişkenine göre Aşırı Bağlı ve Geleneksel Annelik alt boyutları ile toplam puanda çalışmayan annelerin lehine bir fark bulunurken; Modern Annelik, İki Kat Sorumlu Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutlarında bir farka rastlanmamıştır. Diğer bir ifadeyle, çalışmayan anneler çocuklarına ve geleneksel annelik rollerine daha çok bağlı ve daha fazla babasavar annelik davranışı sergilemektedir.

Formoso, Gonzales, Barrera Jr Dumka (2007) tarafından Meksika’da yapılan araştırmaya göre annelerin çalışması baba katılımı ve eş ilişkisini olumlu etkilerken, babasavar annelik davranışları ile negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Çalışmayan annelerin daha fazla babasavar davranış sergilediği görülmüştür. Sano, Richards, ve Zvankovic (2008) kırsal kesimde yaşayan düşük gelirli annelerin babasavar tutum sergilediğini ifade etmiştir. Kulik ve Tsoref (2010) İsrail’de 2-6 yaş arası çocuğu olan annelerin babasavar davranışlarını incelemiş ve maddi gelir ile babasavar annelik arasında negatif ilişki olduğunu belirtmiştir. Nakagawa (2010), Japonya’da 12 yaş altı çocuğu olan annelerle yaptığı çalışmada çalışmayan annelerin daha çok babasavar tutum sergilediğini belirtmiştir. Maslauskaitė (2010) da Litvanya’daki annelerin babasavar tutum sergilemesinde eğitim ve gelir düzeyine vurgu yapmıştır. Düşük ekonomik gelir düzeyine sahip annelerin daha çok babasavar tutum sergilediğini bulmuştur. Sweney, Goldberg, ve Garcia (2016) tarafından yapılan araştırmaya göre düşük işgücü ve ekonomik olarak özerk olmama durumlarının annelerin babasavar davranış sergilemelerini arttırdığını belirtmiştir. Aydın ve Akgöz Aktaş (2017) yaptığı derleme çalışmasında yukarıdaki çalışmalardan da esinlenerek annenin ekonomik durumu ve çalışma durumunun babasavar annelik davranışları üzerinde etkisi olduğunu belirtmiştir.

Yapılan bu çalışma ve literatürdeki çalışmalar incelendiğinde çalışmayan ve düşük gelirli annelerin çocuklarına ve annelik rollerine aşırı bağlı ve babasavar annelik davranışları sergiledikleri söylenebilir.

Pedersen ve Gabe (2014) tarafından yapılan çalışmada okul öncesi dönem çocuğu olan ve çalışan annelerin iş-ev çatışması yaşadığını düşünmesinin babasavar davranış sergilemesine sebep olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde Radcliffe ve Cassell (2014), annenin çalışma saatlerinin esnek olmasının ev-iş çatışması yaşamamasına etkisini incelemiştir. Esnek çalışma saatlerine sahip annelerin daha az babasavar tutum sergilediği görülmüştür. Pedersen ve Gabe (2014) ve Radcliffe ve Cassell (2014) tarafından yapılan bu çalışmalar, yapılan bu araştırma ve literatürdeki diğer çalışmalarla çelişmektedir. Pedersen ve Gabe (2014) 5 maddelik Allen ve Hawkins (1999) tarafından geliştirilen “Babasavar Annelik Ölçeği”ni kullanmışlardır. Bu ölçekteki maddeler incelendiğinde 5 maddenin de çocuğun bakımına yönelik olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçları arasındaki farklılığın kullanılan ölçeğin içeriğinin ve odaklandığı alanın farklılığından olduğu düşünülmektedir. Radcliffe ve Cassell (2014) tarafından yapılan çalışmada ise hem anneler hem babalar ile görüşmeler yapılmış ve nitel veri toplanmıştır. Bu çalışmada kartopu örnekleme yöntemi kullanılmış ve 24 çiftle görüşülmüştür. Radcliffe ve Cassell (2014)’ın kartopu örneklem seçimi ve katılımcı sayısının yapılan bu çalışmaya göre az olması bu çalışmadan farklı bir sonuç elde edilmesine sebep olmuş olabilir.

Karabulut ve Şendil (2017) ve Kulik ve Tsoref (2010) tarafından yapılan çalışmalarda annelerin babasavar davranışlarında çalışma durumu ve çalışma saatine göre bir farklılığa rastlanmamıştır. Bu çalışmada da Modern Annelik, İki Kat Sorumlu Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutlarında bir fark bulunmamıştır. Çalışan ve çalışmayan anneler toplumun kendilerine yüklediği annelik rollerini korumakta ve çocuk ve ev ile ilgili iki kat fazla sorumluluk almaktadır. Ayrıca kültürel olarak çalışan ve çalışmayan anneler bir araya geldiklerinde eşlerini dolaylı yoldan övüyormuş gibi görünseler de aslında kendi annelik rollerini yüceltikleri düşünülmektedir. Bu iki alt boyutta bulunan sonuçlar ile Karabulut ve Şendil (2017) tarafından yapılan araştırmanın sonuçları uyusmaktadır.

5.2.3. Anne Eğitim Durumu

Bu çalışmada anne eğitim durumuna göre İki Kat Sorumlu Annelik, Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutları ile toplam puanda daha az eğitilmiş annelerin lehine anlamlı bir fark bulunmuş; Modern Annelik alt boyutunda ise anne eğitim durumuna göre bir fark bulunmamıştır. Diğer bir ifadeyle, düşük eğitim düzeyindeki anneler kendilerini ev ve çocuk ile ilgili konularda iki kat sorumlu hissetmekte, çocuklarına aşırı bağlı, geleneksel annelik rollerini elinde tutmaya çalışan, dolaylı yoldan anneliğini yücelten ve babasavar annelik davranışları sergileyen anneler olarak görülmektedir.

Reed (2009), eğitilmiş ve cinsiyet kalıp yargılarına daha az bağlı anne ve babaların işbirlikçi ve sıcak ilişkilere daha yatkın ve eşsavar tutumlardan daha uzak olduklarını belirtmiştir. Kulik ve Tsoref (2010), anne eğitim durumu ile babasavar annelik arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu ifade etmiştir. Nakagawa (2010) tarafından Japonya’da yapılan çalışmada annelerin eğitim düzeyinin babasavar tutumlarını etkilediği bulunmuştur. Eğitim düzeyi daha yüksek olan annelerin daha az babasavar davranış sergilediği görülmüştür. Benzer şekilde Maslauskaite (2011) Litvanya’da annelerin babasavar tutum sergilemesinde düşük eğitim düzeyi ve düşük gelirin öneminin altını çizmiştir. Literatürde görülen farklı kültürlerdeki bu çalışmalar ile yapılan araştırma bulguları örtüşmektedir.

Hauser (2015) tarafından yapılan çalışmada annelerin annelik arzusu, anne babalık konusundaki bilgi üstünlüğü olduğunu düşünmesi ve kendini çocuklardan birinci derece sorumlu hissetmesi cinsiyete dayalı sorumluluklar yüklenmesine ve babasavar davranışlar sergilemesine sebep olmaktadır. Bu çalışmada eğitilmiş ve yüksek gelirli annelerin de annelik konusunda babalardan daha çok şey bildiği ve babasavar annelik davranışı sergilediği bulunmuştur. Çalışmadaki anne ve babalara göre çocuk ve anne arasında özel bir bağ vardır. Bu bağ sayesinde eşlerine göre çocuklarından birinci derece sorumlu hissederler.

Karabulut ve Şendil (2017) tarafından yapılan çalışmada anne eğitim durumuna göre annelerin babasavar davranışlarında bir farklılığa rastlanmamıştır. Karabulut ve Şendil (2017) lise 1 ve 2. Sınıfa devam eden çocukların babalarından kolay ulaşılabilir

örneklem ilkesine göre veri toplamıştır. Çalışma grubundaki ve örneklem seçimindeki farklılığın araştırma sonuçları arasında fark yarattığı düşünülmektedir.

5.2.4. Annenin Yaşı

Bu çalışmada annenin yaşı değişkenine göre Aşırı Bağlı Annelik alt boyutu ile toplam puanda yaşı genç olan annelerin lehine anlamlı bir fark bulunmuş; İki Kat Sorumlu Annelik, Geleneksel Annelik, Dolaylı Annelik ve Modern Annelik alt boyutlarında bir fark bulunmamıştır. Diğer bir ifadeyle, genç anneler çocuklarına aşırı bağlı ve eşlerinin katılımını engelleyici anne davranışları sergilemektedirler.

Karabulut ve Şendil (2017) tarafından yapılan araştırmada annenin yaşı ile babasavar annelik davranışları arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Genç annelerin daha fazla babasavar tutum sergilediği, ileriki yaşlarda babasavar tutumlarının azaldığı bulunmuştur. Karabulut ve Şendil (2017) tarafından yapılan çalışmanın sonuçları ile bu çalışmanın sonuçları paralellik göstermektedir.

Kulik ve Tsoref (2010), ise annenin yaşı ile babasavar davranışları arasında ilişki olup olmadığını incelemiş ancak pozitif veya negatif yönde herhangi bir ilişki bulamamıştır. Bu çalışmada da İki Kat Sorumlu Annelik, Geleneksel Annelik, Dolaylı Annelik ve Modern Annelik alt boyutlarında bir fark bulunmamıştır. Kulik ve Tsoref (2010) ile bu araştırmanın belirtilen alt boyutlarındaki bulguları örtüşmektedir.

Ülkemizde yapılan çalışmalarda genç annelerde aşırı bağlı anne tutumu görülmüştür. Bu genç annelerin çocukları büyük olasılıkla ilk çocuklarıdır. Bu sebeple annelerin ilk deneyimlerinde daha titiz olmaya çalışmaları ile durum açıklanabilir.

5.2.5. Babanın Çalışma Saati

Bu araştırmada babanın çalışma saatine göre Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda ve toplam puanda 9 saat ve üzeri çalışan babaların lehine anlamlı bir fark bulunmuş; Geleneksel Annelik, Dolaylı Annelik, İki Kat Sorumlu Annelik ve Modern Annelik alt boyutlarında bir fark bulunmamıştır. Diğer bir deyişle, uzun süre eşleri işte olan anneler çocukları ile daha fazla zaman geçirmekte, çocuklarına aşırı bağlanmakta ve eşlerine karşı babasavar davranışlar sergilemektedirler.

Karabulut ve Şendil (2017) tarafından yapılan çalışmada babanın çalışma saatine göre bir fark bulunmamıştır. Karabulut ve Şendil (2017)'in araştırması ile bu araştırmanın Geleneksel Annelik, Dolaylı Annelik, İki Kat Sorumlu Annelik ve Modern Annelik alt boyutlarındaki bulgularla uyuşmaktadır.

5.2.6. Babanın Eğitim Durumu

Bu çalışmada babanın eğitim durumuna göre Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik, Dolaylı Annelik alt boyutlarında ve ölçek toplam puanında düşük eğitim düzeyindeki babaların lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Başka bir ifadeyle, düşük eğitim düzeyindeki babaların eşleri çocuklarına aşırı bağlı olmaktadır. Bu babalar babasavar annelik davranışlarıyla daha sık karşılaşmaktadır.

Karabulut ve Şendil (2017) tarafından yapılan çalışmada lise ve üstü mezunu babalar ilkokul mezunu babalara göre babasavar annelik davranışlarıyla daha az karşılaşmaktadır. Akgöz (2017) de babanın eğitim durumu arttıkça babanın katılımının arttığını ve annenin babasavar davranışlarının azaldığını vurgulamıştır. Bu çalışmalar ile bu araştırmanın sonuçları uyuşmaktadır.

5.2.7. Babanın Yaşı

Bu çalışmada babanın yaşına göre hiçbir alt boyutta ve toplam puanda fark bulunmamıştır.

Literatür incelendiğinde babanın yaşını değişken olarak ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu çalışmada da babanın yaşına göre bir fark bulunmamıştır. Babalar kaç yaşında olursa olsun annelerin babasavar davranışlarına maruz kalabilir veya aktif olarak katılım sağlayabilir. Annelerin babasavar davranışlarını etkileyen diğer değişkenlerin (anne-baba eğitim durumu, çalışma durumu vb.) baba yaşından daha önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

5.2.8. Birlikte Yaşanan Akraba Olup Olmaması

Bu çalışmada birlikte yaşanan akraba olup olmamasına göre hiçbir alt boyutta ve toplam puanda bir farka rastlanmamıştır.

France, Mark ve Nicholas (2016) tarafından İsviçre’de yapılan araştırmada sadece annelerin değil, ailede yaşayan tüm bireylerin baba katılımına olumlu veya olumsuz etkisi olabileceği belirtilmiştir. Bu araştırmada ise herhangi bir fark bulunamamıştır.

5.2.9. Çocuk Bakımında Destek Alıp Almama Durumu

Bu araştırmada çocuk bakımında geniş aile veya bakıcıdan destek alıp almama durumuna göre Aşırı Bağlı Annelik ve Geleneksel Annelik alt boyutları ile ölçeğin toplam puanında destek almayan annelerin lehine bir fark bulunmuştur. Başka bir ifadeyle, eğer anneler geniş aile veya bakıcıdan destek almadan çocuklarını büyüttüyseler çocuklarına ve geleneksel annelik rollerine aşırı bağlı olmakta ve daha çok babasavar davranış sergilemektedirler.

Kulik ve Tsoref (2010) tarafından yapılan çalışmada İsrail’de 2-6 yaş arası çocuğu olan anneler ile çalışılmış ve geniş aileden çocuk bakımı için gelen desteğin babasavar annelik ile ilişkisi incelenmiştir. Annelerin geniş aileden algıladıkları destek ne kadar çoksa babasavar annelik davranışları o kadar azdır. Ancak annelerin geniş aileden algıladıkları destek ne kadar azsa o kadar çok babasavar davranış sergilemektedir. Yapılan araştırma ile bu çalışmanın bulguları örtüşmektedir.

5.2.10. Çocuk Sayısı

Bu araştırmada çocuk sayısına göre Aşırı Bağlı Annelik ve Geleneksel Annelik alt boyutları ile ölçeğin toplam puanında 3 ve üzeri çocuk lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, daha çok çocuk sahibi olan anneler çocuklarına ve geleneksel annelik rollerine daha bağlı olmakta ve daha çok babasavar davranış sergilemektedirler.

Akgöz (2017) tarafından yapılan çalışmada çocuk sayısı arttıkça baba katılımının düştüğü ve babasavar annelik davranışlarının arttığı bulunmuştur. Akgöz (2017) tarafından yapılan bu çalışma ile yapılan çalışmanın sonuçları uyusmaktadır.

Kulik ve Tsoref (2010) tarafından İsrail’de 88 katılımcı ile yapılan çalışmada çocuk sayısına göre bir fark bulunmamıştır. Bu çalışma ile yapılan çalışma sonuçları uyusmamaktadır. Kulik ve Tsoref (2010) 88 katılımcı ile İsrail’de çalışmıştır. İki kültür arasındaki farklardan böyle bir sonuç çıkmış olabilir.

5.2.11. Evlilik Süresi

Bu çalışmada evlilik süresine göre Modern Annelik ve Aşırı Bağlı Annelik alt boyutlarında fark bulunurken; Dolaylı Annelik, İki Kat Sorumlu Annelik ve Geleneksel Annelik alt boyutları ile toplam puanda bir fark bulunmamıştır. Modern Annelik alt boyutunda 5-10 yıl evli olanlar ile 11-15 yıl evli olanlar arasında 5-10 yıl evli olanların lehine; 11-15 yıl evli olanlar ile 16 ve üzeri yıl evli olanlar arasında 16 ve üzeri yıl evli olanların lehine bir fark bulunmuştur. Aşırı Bağlı Annelik alt boyutunda ise 5-10 yıl evli olanlar ile 16 ve üzeri yıl evli olanlar arasında 16 ve üzeri yıl evli olanların lehine bir fark bulunmuştur. Bu çalışmada evlilik süresi kısa (5-10 yıl), orta (11-15 yıl), uzun (16 ve üzeri yıl) süre olarak belirlendiğinden, en kısa ve en uzun süre evli olanların ara kategoriye göre daha modern ve işbirlikçi davranışlar sergiledikleri görülmüştür. Ayrıca, en uzun süre evli olan ailelerin eşlerine ve annelik rollerine aşırı bağlı olduğu bulunmuştur.

Kulik ve Tsoref (2010) tarafından yapılan çalışmada evlilik süresine göre bir fark bulunmamıştır. Yapılan bu çalışmada da sadece iki alt boyutta fark bulunmuştur. Kulik ve Tsoref (2010) tek alt boyutlu ve 5 maddelik Fagan ve Barnett (2003) tarafından geliştirilen ölçeği kullanmıştır. Kulik ve Tsoref (2010) tek boyutlu, 5 maddeli ve daha kısa bir ölçek kullanmıştır. Yapılan çalışmada 5 alt boyut ve daha fazla madde olmasının bu farklılığa sebep olduğu düşünülmektedir.

5.2.12. Okul Türü (Devlet/Özel)

Bu çalışmada çocuğun devam ettiği okul türüne göre Aşırı Bağlı Annelik, Geleneksel Annelik ve Dolaylı Annelik alt boyutları ile ölçek toplam puanında devlet okulu lehine anlamlı bir fark bulunmuş; İki Kat Sorumlu Annelik ve Modern Annelik alt boyutlarında ise bir fark bulunmamıştır. Diğer bir ifadeyle, devlet okulunda çocuğu bulunan annelerin çocuklarına ve geleneksel annelik rollerine aşırı bağlı olduğu ve kendi anneliklerini dolaylı yoldan yücelten anneler olduğu söylenebilir. Devlet ve özel okullarda farklı profillerden anneler bulunması bu farklılığa sebep olmuş olabilir.

5.3. Nitel Araştırma Sonuçlarının Tartışılması

Bu bölümde nitel araştırma sonuçları tartışılmıştır.

5.3.1. Anne-Çocuk İletişimi

Çalışmanın bu bölümünde görüşülen annelerin tamamına yakını çocuğuyla iletişiminden memnun olduğunu belirtmiştir. Annelere göre çocuklarıyla iletişimlerini etkileyen faktörler; çocukla ilgili, aile içi ve aile dışı olarak ayrılmıştır. Çocukla ilgili faktörler (çocuğun mizacı, cinsiyeti, sosyal hayatı, sağlık durumu, davranışları), aile içi faktörler (çocukla iletişim ve kaliteli zaman, anne babanın mizacı, baba katılımı, çalışma koşulları, kurallar, eşler arası tutarlılık, anne baba arasındaki iletişim, çocuklar arasındaki yaş farkı, ev işlerinin yoğunluğu, maddi imkanlar, çocuk sayısı) ve aile dışı faktörler (uzman desteği, geniş aile, arkadaşlar, internet, teknoloji, açık hava aktiviteleri, okul, kitaplar, sosyal medya, gelenek ve görenekler)'dir. Annelerin çoğu kendi anne babalık anlayışını eşitlikçi olarak tanımlasa da annelerin anne babalık anlayışlarından algıladıkları ve uygulamaları farklılık göstermektedir.

Özgün (2015), anne-baba-çocuk ilişkisinde anne babanın ve çocuğun kişiliğinin, aile bireylerinin hayatında meydana gelen değişikliklerin, toplumsal cinsiyet rollerinin, çevrenin ve gelenek göreneklerin etkisi olduğunu belirtmiştir. İlgili literatür incelendiğinde, annelerin babaların katılımını destekleyici veya engelleyici tutumları da aile içi iletişimi etkilemektedir. Bu çalışmada da annelere göre çocuklarıyla iletişimleri çocuktan, eşten ve aile dışı faktörlerden kaynaklanan birçok etmenden etkilenmektedir.

Anne-baba-çocuk ilişkisi sonucunda ailelerin takındıkları farklı anne babalık tutumları ortaya çıkmaktadır. Tekin (2008), Erkan (2015), Yavuzer (2017) farklı anne babalık tutumlarından söz etmiştir. Anne babaların üstlendiği tutumların ortak noktalarına bakıldığında kontrol/disiplin ile otonomi ve kabul edici ile reddedici uçları dikkat çekmektedir. Bu çalışmada da anneler kendilerini eşitlikçi, koruyucu kollayıcı, disiplinli ve yerine göre tüm özellikleri taşıyan olarak tanımlamıştır. Annelerin yaptıkları açıklamalar ve verdikleri örnekler incelendiğinde aslında söyledikleri ifadeyle çelişkili durumları belirttikleri fark edilmiştir. Annelerin tercih ettikleri anne babalık tutumları incelendiğinde hangi tutumu söyleseler söylesinler disiplin anlayışı, kurallar, eşitlik, esneklik, sorumluluk verme, koruma gibi temel noktalara farklı şekillerde değindikleri görülmüştür.

5.3.2. Anne-Baba İletişimi

Çalışmanın nitel bölümünde görüşülen annelerin tamamına yakını eşleriyle iletişimlerinden memnun olduklarını belirtmiştir. Annelerin çoğu eşleriyle ilişkilerinin konuya göre değiştiğini söylemektedir. Ev ve çocukla ilgili konularda kendilerinin, maddi konularda eşlerinin baskın olduğunu belirtmişlerdir. Annelerin eşleriyle daha iyi bir iletişim kurmak için beklentileri; eşlerinden daha iyi bir iletişim, daha çok aktif katılım, “çocuklara fazla yüz vermeme” ve daha iyi çalışma şartları (yüksek maaş ve rahat çalışma şartları) ile uzmanlardan, kitaplardan ve sosyal medyadan bilgi almaktır.

Ladage (2015) eşler arası ilişki kalitesi, babasavar annelik ve anne babanın cinsiyet rollerine bağlılığının anne baba iletişimi ve baba katılımını etkilediğini belirtmiştir. Bu çalışmada da anneler tarafından anne babaların cinsiyet rollerine bağlılığının eşler arası iletişimi ve baba katılımını etkilediği belirtilmiştir.

Bu çalışmada, annelerin çoğu eşleriyle iletişiminden memnun olduğunu ifade etmiştir. Anne ve babalar eşleri ile iletişimlerinin konuya göre değiştiğini söylerken, anneler çocukları ve ev işleri ile ilgili konularda, eşlerinin ise maddiyata dayalı konularda baskın olduğunu belirtmişlerdir. Pajumets (2010) tarafından Estonya’da yapılan araştırmada anneler babalar ile etkileşimlerinden memnun olduklarını belirtse de geleneksel anne babalık rollerinden kopamamışlardır. Kültürel olarak anneler ev ve çocuk ile ilgilenirken, babalar ise eve ekmek getirmekten sorumlu görülmüştür. Bu çalışma ile yapılan çalışmanın sonuçları benzerlik göstermektedir.

Makusha ve Richter (2016) Güney Afrika’da anne babaların geleneksel cinsiyet rollerine aşırı bağlı olduklarını ve bu rolleri ellerinde tutmak istediklerini belirtmiştir. Yapılan çalışmada da annelerin ev ve çocuk ile ilgili konularda eşlerinin katılımı düşük olmasına rağmen eşleriyle iletişimlerinden memnun olduklarını ifade etmişlerdir. Annelerin kendi ifadelerine göre eşleriyle paylaşımcı olduklarını belirtmişlerdir. Ancak bu paylaşımcılık eşitlik anlamından çok geleneksel cinsiyet rollerine göre görev ve sorumlulukların paylaşılmasını ifade etmektedir.

5.4. Sonuç

Bu araştırmanın bulguları ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Çalışma sonucunda geliştirilen “Babasavar Annelik Ölçeği”nin yapılan sınamalar ve analizler sonucunda geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür.
- Çalışmada anne bakım süresi, anne çalışma durumu, anne çalışma saati, anne eğitim durumu, anne yaş, baba çalışma saati, baba eğitim durumu, baba yaş, birlikte yaşanan akraba olup olmaması, çocuk bakımında destek alınıp alınmaması, aile çocuk sayısı, evlilik süresi ve okul türü değişkenleri ele alınmış ve bu değişkenlere göre babasavar annelik davranışları incelenmiştir. Bulgulara göre:
  - Anne bakım süresine göre, çocuklarına daha uzun süre bakan annelerin kendilerini daha çok sorumlu hissettiği, çocuğuna aşırı bağlı olduğu, daha geleneksel olduğu ve daha çok babasavar davranış sergiledikleri görülmektedir.
  - Anne çalışma durumuna göre, çalışmayan annelerin çocuklarına aşırı bağlı, daha geleneksel ve babasavar tutumları benimsedikleri bulunmuştur.
  - Anne çalışma saatine göre, çalışmayan annelerin aşırı bağlı ve babasavar olduğu, 9 ve üzeri saat çalışan annelerin de babasavar olduğu görülmüştür.
  - Anne eğitim durumuna bakıldığında, daha az eğitilmiş olan anneler kendilerini ev ve çocukla ilgili konularda iki kat sorumlu hissetmekte, aşırı bağlı, geleneksel, dolaylı ve babasavar davranışlar sergilemektedirler.
  - Annenin yaşına göre, daha genç olan annelerin çocuklarına daha bağlı ve daha fazla babasavar davranış sergilediği görülmüştür.
  - Baba çalışma saati değişkenine göre, 9 ve üzeri saat çalışan eşleri olan annelerin çocuklarına aşırı bağlı olduğu ve babasavar davranışlar sergilediği bulunmuştur.
  - Baba eğitim durumuna bakıldığında, daha az eğitilmiş eşleri olan annelerin çocuklarına aşırı bağlı olduğu, geleneksel, dolaylı ve babasavar annelik tutumlarını benimsedikleri görülmüştür.

- Babanın yaşı ve birlikte yaşanan akraba olup olmaması değişkenlerine göre hiçbir fark bulunmamıştır.
- Çocuk bakımında destek alıp almamaya göre, destek almayan annelerin çocuklarına aşırı bağlı, daha geleneksel ve babasavar olduğu söylenebilir.
- Aile çocuk sayısına bakıldığında, çocuk sayısı fazla olan ailelerin çocuklarına aşırı bağlı ve geleneksel olduğu ve babasavar tutumlarının yüksek olduğu söylenebilir.
- Evlilik süresine göre, evlilik süresi daha kısa olan ailelerin daha modern, uzun olan annelerin çocuklarına aşırı bağlı olduğu görülmektedir.
- Okul türüne bakıldığında, devlet anaokulunda çocuğu olan anneler çocuğuna aşırı bağlı, daha geleneksel, dolaylı ve babasavar annelik davranışları sergilemektedir.
- Anne-baba-çocuk iletişim davranışlarının incelendiği nitel araştırma bulgularına göre,
  - Annelerin tamamına yakını çocukları ve eşleriyle olan iletişiminden memnun olduklarını belirtmiştir.
  - Annelere göre çocuklarıyla iletişimleri; çocuğun mizacı, cinsiyeti, sağlığı, davranışları gibi çocukla ilgili faktörlerden; çocukla iletişim, kaliteli vakit geçirme, baba katılımı ve anne babaların mizacı gibi aile içi faktörlerden; okul, teknoloji, uzman ve kaynak desteği, gelenek-görenekler gibi aile dışı faktörlerden etkilenmektedir.
  - Annelerin büyük çoğunluğu anne babalık anlayışını eşitlikçi olarak tanımlamasına rağmen verdikleri örneklerin aslında belirttikleri anne babalık anlayışını (eşitlikçi, disiplinli, koruyucu kollayıcı, hepsi) çok fazla yansıtmadığı söylenebilir.
  - Annelerin çoğu eşleriyle iletişimlerinin konuya göre değiştiğini belirtse de aslında verdikleri örneklerde çocuk ve ev ile ilgili konularda kendileri baskınken, ekonomik harcamalar ve alım satımla ilgili konularda eşlerinin baskın olduğunu vurgulamışlardır. Disiplin konusunda anne veya babanın baskın olma durumu, farklı ailelere göre değişkenlik göstermektedir.

- Anneler eşleriyle daha iyi bir iletişim kurmak için eşlerinin daha katılımcı, paylaşımcı ve iletişiminin güçlü olmasını beklemektedirler. Ayrıca eşlerinin çalışma koşullarının daha rahat, maaşlarının daha yüksek olmasını talep etmektedirler.

5.2. Öneriler

Çalışma bulguları dikkate alındığında ailelere, kurum ve kuruluşlara ve araştırmacılara bazı öneriler sunulmuştur:

5.2.1. Ailelere Yönelik Öneriler

- Annelerin çocuklarının sağlıklı gelişimi için baba katılımını destekleyici tutumları kazanabilecekleri, çocuklarıyla sağlıklı bağlanma kurmanın yollarını öğrenebilmeleri için uygun eğitim programları hazırlanması önerilmektedir.
- Anne ve babalarda çocuk yetiştirme bilincinin artırılması için aile eğitimleri, destekleyici etkinlikler, seminerler, uygulamalar verilmesi önerilmektedir.
- Kurum ve kuruluşların afiş, poster ve reklamlarında cinsiyet eşitliği ve anne-babanın birbirini destekleyici tutumları, ailede sorumluluk sahibi eşler olmalarını vurgulamaları önerilmektedir. Böylece rol ve sorumluluklarda geçişler sağlanabilir.
- Okullarda çocuklara yönelik kitap ve oyuncaklarda tek yönlü ve toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirmek yerine açık uçlu ve bağımsız bir birey olmalarını, eşit sorumluluk alan yetişkinler olmalarını destekleyici tutumlar, uygulamalar ve materyallerin tercih edilmesi önerilmektedir. Bu da ileride modern, anne veya babasavar olmayan eş tutumunu küçük yaşta benimsemelerini sağlayabilir.

5.2.2. Kurum ve Kuruluşlara Yönelik Öneriler

- Anne babaların çocukları ve eşleriyle doğru etkileşim davranışları geliştirebilmeleri için anne-baba rol geçişlerini içeren uygun aile eğitim programları hazırlanması ve uygulanması önerilmektedir.
- Okul öncesi öğretmenlerinin de konuyla ilgili bilgi sahibi olması, anne-babalara gerektiğinde destek olabilmeleri için anne-baba rol geçişlerini içeren uygun eğitim programları hazırlanması önerilmektedir.
- Bilindiği üzere okuldaki aile katılımı çalışmalarına sıklıkla anneler katılmaktadır. Bu durum evdeki babasavar davranışlar üzerinde etkili

olabileceğinden, öğretmenlere konuyla ilgili bilgi verilmesi ve baba katılımını teşvik etmeye çalışmak önerilmektedir.

5.2.3. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Bu çalışmanın uygulandığı örneklem grubundan daha farklı özelliklerde örneklem gruplarıyla ve farklı değişkenlerle ileride çalışmalar yapılması önerilmektedir.
- Bu çalışmada annelerin babasavar davranışları ele alınmıştır. Başka bir çalışmada annesavar babalık davranışlarını incelemek üzere bir ölçek geliştirme çalışması yapılması önerilmektedir.
- Ailede çocuk yetiştirme konusunda etkili olan büyükanne-büyükbaba gibi aile bireyleri varsa; bu etkileşimin anne ve babanın eşsavar tutumları üzerindeki etkisinin incelenmesi önerilmektedir.
- Eşsavar anne babalık konusunda nitel, karma modelli ve boylamsal çalışmalar yapılması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adamsons, K. (2010). Using identity theory to develop a midrange model of parental gatekeeping and parenting behavior. *Journal of Family Theory & Review*, 137–148.
- Ainsworth, M.D.S. (1979). Infant-mother attachment. *American Psychologist*, 10(34), 932-937.
- Akçınar, B. (2017). *Türkiye'de Babalığı Anlamak Serisi I: Türkiye'de İlgili Babalık ve Belirleyicileri Raporu*. İstanbul: AÇEV.
- Akgöz, G. (2017). Baba katılımı ve çocuk uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi: Anne bekçiliği ve evlilik uyumunun etkisi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Allen, S., ve Hawkins, A. (1999). Maternal gatekeeping: Mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *Journal of Marriage and Family*, 199-212.
- Allen, S., ve Daly, K. (2007). The effects of father involvement: An updated research summary of the evidence. *Father Involvement Research Alliance*.
- Altenburger, L., Schoppe-Sullivan, S., ve Kamp Dush, C. (2018). Associations between maternal gatekeeping and fathers' parenting quality. *Journal of Child and Family Studies*.
- Altın, M. (2014). Bireysel görüşme yöntemiyle Babalık görev algısının incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aral, N., Aksoy, A., Ünal, F., Arabacı, N., Kılınç, F., Kıldan, A., . . . Cingi, M. (2014). Aile eğitimi ve katılımı. A. Köksal Akyol, F. A. Güngör Aytar, F. Gürsoy, N. Aral, R. Zembat, A. B. Aksoy, . . . Balaban içinde, *Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim 10*. Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Ataca, B., Kağıtçıbaşı, Ç., ve Diri, A. (2005). The Turkish Family and the Value of Children: Trends Over Time.
- Austin, W., ve Rappaport, S. (2018). Parental gatekeeping forensic model and child custody evaluation: Social capital and application to relocation disputes. *Journal of Child Custody*.

- Austin, W., Fieldstone, L., ve Pruett, M. (2013). Bench book for assessing parental gatekeeping in parenting disputes: Understanding the dynamics of gate closing and opening for the best interests of children. *Journal of Child Custody*, 1-16.
- Austin, W., Pruett, M., Kirkpatrick, H., Flens, J., ve Gould, J. (2013). Parental gatekeeping and child custody/child access evaluation: Part I: Conceptual framework, research, and application. *Family Court Review*, 51(3), 485–501.
- Aydın, A., ve Akgöz Aktaş, G. (2017). Anne bekçiliği üzerine bir derleme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 24(3), 283-292.
- Bretherton, I. (1992). The Origins of Attachment Theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. *Developmental Psychology*, 5(28), 759-775.
- Cannon, E. (2008). Longitudinal relations between maternal gatekeeping and father responsibility. *Maternal Gatekeeping and Father Responsibility*, 1-17.
- Cannon, E., Schoppe-Sullivan, S., Mangelsdorf, S., Brown, G., ve Sokolowski, M. (2008). Parent characteristics as antecedents of maternal gatekeeping and fathering Behavior. *Family Process*, 501–519.
- Charlesworth, R., Hart, C., Burts, D., Mosley, J., ve Fleege, P. (1993). Measuring the developmental appropriateness of kindergarten teachers' beliefs and practices. *Early Childhood Research Quarterly*, 255-276.
- Cömert, D., ve Erdem, E. (2011). *Erken Çocukluk Döneminde Aile Katılımı Etkinlikleri*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Craig, L., ve Mullan, K. (2011). How mothers and fathers share childcare: A cross-national time-use comparison. *American Sociological Review*, 76(834).
- Cresswell, J. (2017). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş* (1. Baskı b.). (M. Sözbilir, Dü.) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Cresswell, J. (2017). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Method Approaches (Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları)* (3. Baskı b.). (S. Demir, Dü., E. Bukova Güzel, İ. Erdoğan, Y. Dede, G. Hacıömeroğlu, H. Ercan, F. Bilican, . . . S. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Cüceloğlu, D. (2017). *Geliştiren Anne Baba*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Çoban, İ. (2017). The effect of maternal gatekeeping on shared past conversations through father involvement (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- De Luccie, M. (1995). Mothers as gatekeepers: A model of maternal mediators of father involvement. *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development*, 156(1), 115-131.
- Demaris, A., Mahoney, A., ve Pargament, K. (2011). Doing the scut work of infant care: Does religiousness encourage father involvement? *Journal of Marriage and Family*, 73, 354 – 368.
- Dere Çiftçi, H., ve Aksoy, A. B. (2014). 5.Bölüm: Aile eğitim modelleri. A. Köksal Akyol, F. A. Güngör Aytar, F. Gürsoy, N. Aral, R. Zembat, A. B. Aksoy, . . . Balaban içinde, *Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim 1*. Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Deretarla Gül, E. (2017). XI. Bölüm: Okul öncesi eğitimde babaların katılımını sağlama. Y. Aktaş Arnas, A. Sığırtmaç, E. Deretarla Gül, Ö. Özgün, M. Yaşar, E. Yılmaz Bolat, ve G. Hoş içinde, *Aile Eğitimi ve Okul Öncesinde Aile Katılımı*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- DeVellis, R. (2017). *Scale Development: Theory and Applications (Ölçek Geliştirme: Kuram ve Uygulamalar)*. (T. Totan, Çev.) Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Downer, J., Campos, R., McWayne, C., ve Gartner, T. (2008). 2. Father Involvement and Children's Early Learning: A Critical Review of Published Empirical Work from the Past 15 Years. *Marriage & Family Review*, 67-108.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E., ve Çinko, M. (2016). *Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi* (6. Baskı b.). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Eerola, J., ve Huttunen, J. (2011). Metanarrative of the “new father” and narratives of young Finnish first-time fathers. *Fathering*, 9(3), 211-231.
- Erkan, N. (2015). 1. Bölüm: Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar. Z. Temel, G. Haktanır, E. Y. Üstün, O. Ural, N. Erkan, A. B. Aksoy, . . . Z. Kurtulmuş içinde, *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fagan, J., ve Barnett, M. (2003). The relationship between maternal gatekeeping, paternal competence, mothers' attitudes about the father role, and father involvement. *Journal of Family Issues*, 1020-1043.

- Fagan, J., ve Cherson, M. (2015). Maternal gatekeeping: The associations among facilitation, encouragement, and low-income fathers' engagement with young children. *Journal of Family Issues*, 1-21.
- Flouri, E. (2016). *Çocuğunuzun Hayatında Babanın Etkisi*. (E. Ertürk, Çev.) İstanbul: Yakamoz Kitap.
- Formoso, D., Gonzales, N., Barrera Jr., M., ve Dumka, L. (2007). Interparental relations, maternal employment, and fathering in Mexican American families. *Journal of Marriage and Family*, 69, 26-39.
- France, F., Mark, F., Gillian, A., ve Nicolas, F. (2016). Professional gatekeeping toward fathers: A powerful influence on family and child development. *Perspectives in Infant Mental Health*.
- Gaertner, B., Spinrad, T., Eisenberg, N., ve Greving, K. (2007). Parental childrearing attitudes as correlates of father involvement during infancy. *Journal of Marriage and Family*, 69, 962-976.
- Gaunt, R. (2008). Maternal gatekeeping antecedents and consequences. *Journal of Family Issues*, 29(3), 373-395.
- Gaunt, R., ve Pinho, M. (2017). Do sexist mothers change more diapers? Ambivalent sexism, maternal gatekeeping, and the division of childcare. *Sex Roles*.
- Glesne, C. (2012). *Nitel Araştırmaya Giriş*. (A. Ersoy, & P. Yalçınoğlu, Çev.) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Green, B., Everthart, M., Gordon, L., ve Gettman, M. (2006). Characteristics of effective mental health consultation in early childhood settings: Multilevel analysis of a national survey. *Topics in Early Childhood Special Education*, 142-152.
- Güngör Aytar, F., ve Kaytez, N. (2014). 4. Bölüm: Ailede iletişim ve çocuk üzerindeki etkileri. A. Köksal Akyol, F. Güngör Aytar, F. Gürsoy, N. Aral, R. Zembat, A. Aksoy, . . . M. Cingi içinde, *Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim 10*. Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Gürsoy, F., ve Özaslan, H. (2014). 5. Bölüm: Aile ve çocuk. A. Köksal Akyol, F. Güngör Aytar, F. Gürsoy, N. Aral, R. Zembat, A. Aksoy, . . . M. Cingi içinde, *Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim 10*. Ankara: Hedef Yayıncılık.

- Hauser, O. (2012). Pushing dady away? A qualitative study of maternal gatekeeping. *Qualitative Sociology Review*, 8(1), 34-59.
- Hauser, O. (2015). "I love being a mom so I don't mind doing it all": The cost of maternal identitiy. *Sociological Focus*, 4, 329-353.
- Herzog, M., Umana-Taylor, A., Madden-Derdich, D., ve Leonard, S. (2007). Adolescent mothers' perceptions of fathers' parental involvement: Satisfaction and desire for involvement. *Family Relations*, 56, 244-257.
- Holmes, E., Dunn, K., Harper, J., Dyer, W., & Day, R. (2013). Mother knows best? Inhibitory maternal gatekeeping, psychological control, and the mother–adolescent relationship. *Journal of Adolescence*, 36, 91–101.
- Kağıtçıbaşı , Ç., ve Ataca, B. (2005). Value of children and family change: A three-decade portrait from Turkey. *Applied Psychology: An Inernational Review*, 54(3), 317–337.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1982a). Old-age security value of children: Cross-national socioeconomic evidence. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 13(1), 29-42.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1982b). The changing value of children in Turkey. *Current Studies on the Value of Children*(60-E).
- Kara, F., Uçan, S., ve Güzel, A. (2017). Babaların bebek bakımı konusundaki özgüvenleri ve etkileyen faktörler. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 92-96.
- Karabulut, H., ve Şendil, G. (2017). Annelik Bekçiliği Ölçeği'nin (ABÖ) Türkçe'ye uyarlanması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(61), 686-699.
- Kartal, H. (2015). 5. Bölüm: Erken eğitim ve destek programları. Z. Temel, G. Haktanır, E. Y. Üstün, O. Ural, N. Erkan, A. B. Aksoy, . . . Z. Kurtulmuş içinde, *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaufman, R., ve Pickar, D. (2017). Understanding parental gatekeeping in families with a special need child. *Family Court Review*, 55(2), 195–212.
- Kulik, L., ve Tsoref, H. (2010). The entrance to the maternal garden: environmental and personal variables that explain maternal gatekeeping. *Journal of Gender Studies*, 19(3), 263–277.

- Kuzucu, Y. (2011). Değişen Babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 79-91.
- Ladage, J. (2015). Motivation, marital quality, maternal gatekeeping, breadwinning, and father identity: Models of biological fathers' and stepfathers' involvement in childcare. *Psychology Theses & Dissertations*. Old Dominion University.
- Lee, M. (2010). The Big Five Personality Traits and Maternal Gatekeeping at the Transition to Parenthood. *Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for Graduation with Distinction in Human Development and Family Science in Education and Human Ecology at The Ohio State University (A Senior Honors Thesis)*. The Ohio State University.
- Makusha, T., ve Richter, L. (2016). Gatekeeping and its impact on father involvement among Black South Africans in rural KwaZulu-Natal. *Culture, Health & Sexuality*, 18(3), 308-320.
- Maslauskaite, A. (2011). Contacts between adult children and their parents in Lithuania: The effects of familial, individual and structural factors. *Filosofija Sociologija*, 22(4), 348-364.
- Mathelin, C. (2017). 3. Bölüm: Yeni babalar. C. Mathelin içinde, *Freud'a Ne Yaptık da Çocuklarımız Böyle Oldu?: Anne Babalara Notlar* (E. Güntekin, Çev.). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- McBride, B., Brown, G., Bost, K., Shin, N., Vaughn, B., ve Korth, B. (2005). Paternal identity, maternal gatekeeping, and father involvement. *Family Relations*, 360-372.
- Moore, E. (2012). Paternal banking and maternal gatekeeping in postdivorce families. *Journal of Family Issues*, 33(6), 745-772.
- Nakagawa, M. (2010). Wives' maternal gatekeeping and their husbands' involvement in childcare and housework with children under 12 years old. *Japanese Journal of Family Sociology*, 22(2), 201-212.
- Öğüt, Ü. (1998). Father involvement with respect to the age and gender of preschool children and the employment status of the mother in a sample of upper and middle socio-economic status Turkish fathers (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Özgün, Ö. (2015). 3. Bölüm: Anne babalık ile ilgili kuramlar ve araştırmalar. Z. Temel, G. Haktanır, E. Üstün, O. Ural, N. Erkan, A. Aksoy, . . . Z. Kurtulmuş içinde, *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özgün, Ö. (2017). I. Bölüm: Aile ile ilgili temel kavramlar ve tarihsel süreçte çocuğun eğitiminde aile. Y. Aktaş Arnas, A. Sığırtmaç, E. Deretarla Gül, Ö. Özgün, M. Yaşar, E. Yılmaz Bolat, G. Hoş, ve Y. Aktaş Arnas (Dü.) içinde, *Aile Eğitimi ve Okul Öncesinde Aile Katılımı* (3. Baskı b.). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Pajumets, M. (2010). Estonian couples' rationalizations for fathers' rejection of parental leave. *Fathering*, 8(2), 226-243.
- Patton, M. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. (M. Bütün, ve S. Demir, Çev.) Ankara: Pegem Akademi.
- Pedersen , D. (2014). The good mother, the good father, and the good parent: Gendered definitions of parenting. *Journal of Feminist Family Therapy*, 23(3), 230-246.
- Pedersen, D. (2016). Quantity and quality: A more nuanced look at the association between family work and marital well-being. *Marriage & Family Review*, 1-27.
- Pedersen, D., ve Kilzer, G. (2014). Work-to-family conflict and the maternal gatekeeping of dual-earner mothers with young children. *Journal of Family and Economic Issues*, 35, 251–262.
- Phillipsen, L., Burchinal, M., Howes, C., ve Cryer, D. (1997). The prediction of process quality from structural features of child care. *Early Childhood Research Quarterly*, 281-303.
- Puhlman, D., ve Pasley, K. (2013). Rethinking maternal gatekeeping. *Journal of Family Theory & Practice*, 176–193.
- Radcliffe, L., ve Cassell, C. (2014). Flexible working, work–family conflict, and maternal gatekeeping: The daily experiences of dual-earner couples. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*.
- Reed, C. (2009). Correlates of prenatal coparenting and maternal gatekeeping. *Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for graduation with distinction in Human Development and Family Science in the College of Education and Human Ecology at The Ohio State University (A Senior Honors Thesis)*. The Ohio State University.

- Rist, R. (2000). Student social class and teacher expectations: The self-fulfilling prophecy in ghetto education. *Harvard Educational Review*, 257-301.
- Roy, K., & Dyson, O. (2005). Gatekeeping in context: Babymama drama and the involvement of incarcerated fathers. *Fathering*, 289-310.
- Saini, M., Drozd, L., ve Olesen, N. (2017). Adaptive and maladaptive gatekeeping behaviors and attitudes: Implications for child outcomes after separation and divorce. *Family Court Review*, 55(2), 260–272.
- Sano, Y., Richards, L., ve Zvonkovic, A. (2008). Are mothers really "gatekeepers" of children?: Rural mothers perceptions of nonresident fathers' involvement in low-income families. *Journal of Family Issues*, 29(12), 1701-1723.
- Schoppe-Sullivan, S., Altenburger, L., Lee, M., Bower, D., ve Kamp Dush, C. (2015). Who are the gatekeepers? Predictors of maternal gatekeeping. *Parenting*, 166-186.
- Schoppe-Sullivan, S., Brown, G., Cannon, E., Mangelsdorf, S., ve Sokolowski, M. (2008). Maternal gatekeeping, coparenting quality, and fathering behavior in families with infants. *Journal of Family Psychology*, 389–398.
- Seçer, İ. (2015). *Psikolojik Test Geliştirme ve Uyarlama Süreci: SPSS ve LISREL Uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sımsıkı, H. (2011). Baba katılımının anne baba tutumu, bağlanma stili ve çift uyumu açısından değerlendirilmesi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Stephanie, S. (2014, 12 8). *Statistics how to do*. 01 29, 2019 tarihinde Cohen's Kappa Statistic: <https://www.statisticshowto.datasciencecentral.com/cohens-kappa-statistic/> adresinden alındı.
- Stipek, D., ve Byler, P. (1997). Early childhood education teachers: Do they practice what they preach? *Early Childhood Research Quarterly*, 305-325.
- Stormont, M., Lewis, T., ve Smith, S. (2015). Behavior support strategies in early childhood settings: Teachers' importance and feasibility ratings. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 131-139.
- Sweeney, K., Goldberg, A., ve Garcia, R. (2016). Not a "mom thing": Predictors of gatekeeping in same-sex and heterosexual parent families. *Journal of Family Psychology*.

- Şahin, F., ve Özbey, S. (2009). Okul öncesi eğitim programlarında uygulanan aile katılım çalışmalarında baba katılımının yeri ve önemi. *Aile ve Toplum*, 30-39.
- Şahin, H. (2012). Beş altı yaşında çocuğu olan babaların Babalık rolünü algılamaları ile aile katılım çalışmalarını gerçekleştirmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şeker, H., ve Gençdoğan, B. (2014). *Psikolojide ve Eğitimde Ölçme Aracı Geliştirme*. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Şeker, M. (2011). İstanbul'da Yaşam Kalitesi Araştırması.
- TDK. (2011). 23 08, 2018 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimesec=6973 adresinden alındı.
- Tekin, G. (2008). Turkish mothers' attitudes toward childrearing practices. The Pennsylvania State University, The Graduate School, College of Education (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Pensilvanya.
- Telli, A. (2014). 3-6 Yaş grubu çocuğu olan babaların Babalık rolü algısı ve etkileyen faktörlerin belirlenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Tezel Şahin, F., ve Özyürek, A. (2011). *Anne Baba Eğitimi ve Okul Öncesinde Aile Katılımı*. İstanbul: Morpa.
- Trinder, L. (2007). Maternal gate closing and gate opening in postdivorce families. *Journal of Family Issues*, 29(10), 1298-1324.
- Tu, Y.-C., Chang, J.-C., ve Kao, T.-F. (2014). A study on the relationships between maternal gatekeeping and paternal involvement in Taiwan. *Social and Behavioral Sciences*, 122, 319 – 328.
- Türkoğlu, D. (2013). Okul öncesi dönem çocuğu olan babaların Babalık rollerini algılamaları ile eşlerinden gördükleri desteğin çocuklarının sosyal beceri düzeylerine etkisinin incelenmesi (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ural, O. (2015). 2. Bölüm: Düünden bugüne aile eğitimi. Z. Temel, G. Haktanır, E. Y. Üstün, O. Ural, N. Erkan, A. B. Aksoy, . . . Z. Kurtulmuş içinde, *Aile Eğitimi ve Erken Çocukluk Eğitiminde Aile Katılım Çalışmaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.

- Ural, O. (2015). 6. Bölüm: Toplumsal değişim açısından örgün ve yaygın eğitim. A.Oktay, O.Ural, C.Öztürk, Ö.Polat, O.Ramazan, N.Tuzcuoğlu, N.Uluser İnan, R.Zembat içinde, *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ural, O. ve Ramazan, O. (2015). 2. Bölüm: Eğitim biliminin temelleri. A.Oktay, O.Ural, C.Öztürk, Ö.Polat, O.Ramazan, N.Tuzcuoğlu, N.Uluser İnan, R.Zembat içinde, *Eğitim Bilimine Giriş*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ünal, F. (2014). 1. Bölüm: Aile eğitimi. A. Köksal Akyol, F. A. Güngör Aytar, F. Gürsoy, N. Aral, R. Zembat, A. B. Aksoy, . . . Balaban içinde, *Her Yönüyle Okul Öncesi Eğitim 10*. Ankara: Hedef Yayıncılık.
- Ünlü Çetin, Ş. (2015). Father involvement in early years: Comparing children's perceptions of father involvement with those of their fathers' and mothers' (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Wang, X., Yu, Y., Zhu, R., ve Ji, Z. (2019). Linking maternal gatekeeping to child outcomes in dual-earner families in China: the mediating role of father involvement. *Early Child Development and Care*, 1–11. doi:10.1080/03004430.2019.1611568.
- Wilcox-Herzog , A., ve Ward, S. (2004). Measuring teachers' perceived interactions with children: A tool for assessing beliefs and intentions. *Early Childhood Research & Practice*.
- Yaşar, M. (2014). İstatistiğe yönelik tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(36), 59-75.
- Yavuzer, H. (2017). Bölüm 1: Aile içindeki çocuk (Ana-baba ile çocuğun ilişkileri). H. Yavuzer içinde, *Ana-Baba ve Çocuk: Çocuk Eğitiminde Sorunlar ve Çözümler*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2017). Çocuk yetiştirmede farklı anne baba tutumları. A. Baltaş, Z. Baltaş, Ü. Davaslıgil, İ. Demir, H. Ergin, T. Ergin, . . . B. Birkan içinde, *Ana-Baba Okulu: Ana-Baba Eğitimi ve Aile İçi İletişim Becerileri*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmazçetin, C. (2003). The relation between father involvement and behavioral problems of preadolescents / Babanın katılımı ve ergen öncesi çocukların davranışsal problemleri arasındaki ilişki (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yurdugül , H. (2005). Ölçek geliştirme çalışmalarında kapsam geçerlik indekslerinin kullanılması. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli*.
- Zvara, B., Mills-Koonce, W., ve Cox, M. (2016). Intimate partner violence, maternal gatekeeping, and child conduct problems. *Family Relations-Interdisciplinary Journal of Applied Family Studies*, 647-660.
- Zvara, B., Schoppe-Sullivan, S., ve Kamp Dush, C. (2013). Fathers' involvement in child health care: Associations with prenatal involvement, parents' beliefs, and maternal gatekeeping. *Family Relations*, 62, 649 – 661.

EKLER**EK 1:** MEB İzni**EK 2:** Valilik İzni**EK 3:** Ölçek Kullanım İzinleri

EK 1: MEB İzni

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.4161705
Konu: Anket Araştırma İzni

27.02.2018

MARMARA ÜNİVERSİTESİNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

- İlgi: a) 17.01.2018 tarih ve 1800017155 sayılı yazınız.
b) Valilik Makamının 26.02.2018 tarih ve 4022236 sayılı oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Özlem DÖNMEZ'in "48-72 Aylık Çocukların Anne ve Babalarına Yönelik Davranış Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Ebeveyn Davranışlarının İncelenmesi: Bir Karma Model Örneği" konulu araştırma çalışmaları hakkındaki ilgi (a) yazınız ilgi (b) valilik onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve araştırmacının söz konusu talebi; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, gerekli duyuru araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini arz ederim.

M. Nurettin ARAS
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

EK 2: Valilik İzni

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-20-E.4022236
Konu: Anket ve Araştırma İzin Talebi

26/02/2018

VALİLİK MAKAMINA

- İlgi: a) Marmara Üniversitesinin 17.01.2018 tarih ve 1800017155 sayılı yazısı.
b) MEB. Yen. ve Eğ. Tk. Gn. Md. 22.08.2017 tarih ve 12607291/ 2017/25 No'lu Gen.
c) Millî Eğitim Araştırma ve Anket Komisyonunun 22.02.2018 tarihli tutanağı.

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü yüksek lisans öğrencisi Özlem DÖNMEZ'in "48-72 Aylık Çocukların Anne ve Babalarına Yönelik Davranış Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Ebeveyn Davranışlarının İncelenmesi: Bir Karma Model Örneği" konulu tezi kapsamında, ilimiz genelinde bulunan özel/resmî okul öncesi eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin anne ve babalarına; kişisel bilgi formu ve anne-baba davranış ölçeğini uygulama istemi hakkındaki ilgi (a) yazı ve ekleri Müdürlüğümüzce incelenmiştir.

Araştırmacının söz konusu talebi, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarınıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılmaması koşuluyla, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Bakanlık emri esasları dâhilinde uygulanması, sonuçtan Müdürlüğümüze rapor halinde (CD formatında) bilgi verilmesi kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Ömer Faruk YELKENCİ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
26/02/2018

Ahmet Hamdi USTA
Vali a.
Vali Yardımcısı

- Ek:1- Genelge
2- Komisyon Tutanağı

EK 3: Ölçek Kullanım İzinleri

Arnelik Beşçalı Ölçeği İbrahim DÖNMEZ

İbrahim DÖNMEZ Uzman Psikolojik Danışman

Merhabalar, bu ölçeği kullanmak için lütfen izinlerinizi rica ederim. Ölçme araçları kullanılmadan önce mutlaka izin alınmalıdır.

Teşekkür ederim,
İbrahim DÖNMEZ

Elif Karabulut Yardımcı Doçent

Merhabalar,
Ölçeğin paylaşılması hususunda, ancak izin talep etmemiş. Bu nedenle paylaşımınızla ilgili olarak izin vermemiştim. Sizden önce izin talep etmiştim. Bu nedenle izin talep etmemiştim. Sizden önce izin talep etmiştim.

Dr. Çiğdem Pinar AKINER
Yardımcı Doçent Psikolojik Danışman
Fen Bilimleri Fakültesi
Psikolojisi Bölümü
Diyadinin Psikolojik Danışmanlığı

İbrahim DÖNMEZ Uzman Psikolojik Danışman 31 Ağu 2018 Cum. 20:32 İzinler gönderildi

1/6

Ilknur Coban Prof. Dr. sent you the full-text you requested Feb 3, 2018

Merhabalar, Tezimi ekte gönderiyorum. Çalışmalarınızdan beni de haberdar ederseniz çok sevinirim. Kolaylıklar, Ilknur

The Effect of Maternal Gatekeeping on Shared Past Conversations through Father Involvement

Thesis Sep 2017

Ilknur Coban

[Download full-text](#) [Recommend thesis](#) [Say thanks](#)